

Dr. Mátyás Szabolcs

MÉRFÖLDKÖVEK A MAGYAR KRIMINALISZTIKA TÖRTÉNETÉBŐL

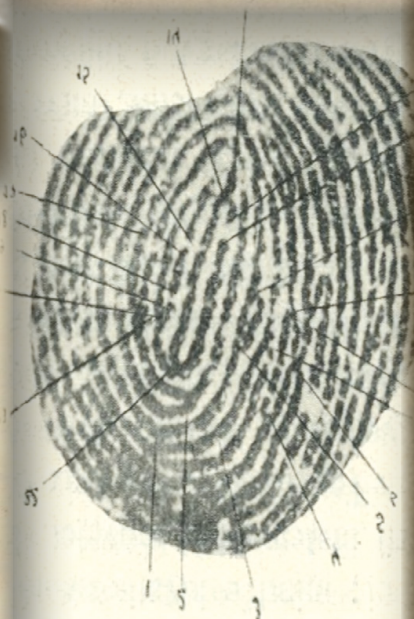

heti 2 óra; tanár: Hutt kay Lipót dr. 5. Kereskedelmi ügy-
letek és eljárás; heti 4 óra; tanár: Bo z ó k y Géza dr. 6. A tőzsde;
heti 1 óra; tanár: Bo z ó k y Géza dr. 7. Jogbölcselet története-
heti 2 óra; tanár: Lu d á n y i Béla dr. 8. Bünvádi perrendtartás
heti 2 óra; tanár: Lu d á n y i Béla dr. 9. Kriminalisztika, tör-
vényszéki szónoklati praktikummal; heti 2 óra; tanár: Lu d á n y i
Béla dr. 10. Államadósság; heti 2 óra; tanár: Hutt kay Lipót
dr. 11. Szocializmus; heti 2 óra; tanár: Hutt kay Lipót dr.
12. Kánoni házasságjog; heti 2 óra; tanár: Ud va r d y László dr.
13. Magyar közigazgatási jog; (különös rész) heti 5 óra; tanár:
S a m a s s a János dr. 14. Magyar családi és öröklési jog; heti 2
óra; tanár: Cs ut o r á s L. dr. 15. Római magánjogi practikum;
heti 2 óra; tanár: R á t v a y Géza dr. 16. A nemzetgazdaságtan
bölcselete; heti 1 óra; tanár: Hutt kay Lipót dr. 17. Magyar
alkotm. és jogtört.; (folytatás) heti 2 óra; tanár: Ud va r d y
László. dr.

BŰNÜGYI NYOMOZÁSTAN

ÍRTÁK:

vitéz RIDEGH RAJMOND
OLCHVÁRY-MILVIUS ATTILA
M. KIR. CSENDŐRŐRNAGYOK

MÁTYÁS SZABOLCS

**MÉRFÖLDKÖVEK A MAGYAR
KRIMINALISZTIKA TÖRTÉNETÉBŐL**

Rendőrség Tudományos Tanácsa

Budapest, 2024

„Én a magam részéről csak a legmelegebben ajánlhatom a könyvet mindazoknak, akiknek kenyeré a bűnügyi rendészet és mindazoknak is, akik a kriminalisztika kérdései iránt érdeklődnek.” (A Rend, 1926, 1.)¹

¹ Az idézet *A Rend* című folyóirat 1926. évi 11. számának azon cikkében található (szerző megnevezése nélkül), amely Schreiber Dániel *Daktiloszkópia* című könyvét ajánlja az olvasók számára.

Mátyás Szabolcs

Mérföldkövek a magyar kriminalisztika történetéből

Rendőrség Tudományos Tanácsa

Budapest, 2024

A borító a szerző ötlete alapján Tímár Tamás munkája

Szerző:

Dr. habil. Mátyás Szabolcs Ph.D. egyetemi docens

Lektorálta:

Prof. dr. Fenyvesi Csaba egyetemi tanár (Pécsi Tudományegyetem)

Anyanyelvi lektor:

Ürmösne dr. Simon Gabriella Ph.D. egyetemi docens

(Nemzeti Közzolgálati Egyetem)

A borítón báró Splényi Ödön és Pekáry Ferenc fényképe, az egri jogakadémia tanrendje, a dánosi rablógyilkosság szakértői véleményének egy részlete, továbbá a *Bűnügyi nyomozástan* című könyv belső borítója látható.

Kiadja:

Rendőrség Tudományos Tanácsa

ISBN: 978-615-81484-8-1

Minden jog fenntartva © 2024

A szerző előzetes írásbeli engedélye nélkül sem a teljes mű, sem annak része
semmilyen formában nem sokszorosítható.

Előszó

A honi kriminalisztika az elmúlt másfél évtizedben jelentős fejlődésen ment keresztül. Számos új tankönyvet írtak, szélesedett a kutatási paletta, javultak a kutatási feltételek és bővült az oktatók létszáma is. Mindez részben annak köszönhető, hogy a rendészettudomány is látványos fejlődést mutatott, amely 2012-ben a Magyar Tudományos Akadémia által is elismert tudománnyá vált.

Sajnos azonban rendkívül kis számú továbbra is a hazai kriminalisztika-történeti írás. Olyan mű, amely kizárólag a magyar kriminalisztika fejlődését mutatná be, eddig nem született.

A kiadvány elsődleges feladatának a magyar kriminalisztika történetének összefoglalását és a főbb mérföldköveinek a megemlítését tekinti, azonban ezt a felsorolást nem lehet megtenni a múlt jeles külföldi tudósai és kriminalistái nélkül, mivel a hazai eredményeket és mérföldköveket nemzetközi összefüggésbe kell helyezni.

A mű címében szándékosan szerepel a „mérköldkövek” kifejezés. Munkám nem tekinthető egy, a hazai kriminalisztika-történetet minden területen felölelő és lefedő monografikus műnek. Céлом elsősorban az volt, hogy a kriminalisztika hazai története iránt érdeklődők részére egy rövid összefoglaló jellegű művet készítsek, illetve a rendészettudomány területén tanulók kezébe egy olyan oktatási anyagot adjak, amely segítséget nyújt a több féléven keresztül tanult és záróvizsga tárgyként is szereplő kriminalisztika jobb megértéséhez.

Mint arról a fentiekben is említést tettem, a hazai kriminalisztika-történet területén korábban ilyen lélegzetvételű munka még nem látott napvilágot, ezért hasonló nehézségekkel szembesültem magam is, mint Endrődy Géza, aki hazánk első kriminalisztika könyvét írta. A hajdani losonci, majd gyulai rendőrkapitány gondolataiban szereplő nehézségeket megszenvedve és azzal egyetértve ajánlom legújabb könyvemet minden, a kriminalisztika iránt érdeklődő olvasó számára.

„Azszal az ambícióval dolgoztam e munkán, hogy különben is szegény szakirodalmunkat egy hasznavehető és bészagot betöltő művel fogom gyarapítani. A munka folyamán sokszor kellett éreznem a kezdet nehézségeit s az áttörés fáradalmait és éppen azért a közönség szíves elnézését kérem, ha a figyelem fogyatékosága a részletekben itt-ott észrevehető volna.” (Endrődy 1897, 4.)

Ezúton is köszönöm a korabeli források felkutatásához nyújtott segítségét prof. dr. Sallai János r. ezredesnek, atyai jóbarátomnak, aki közel másfél évtizede egyengeti és segíti tudományos pályámat. Köszönöm továbbá a segítségét az alábbi személyeknek: dr. Kokoly Zsolt (Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem), prof. dr. Karsai Krisztina (Szegedi Tudományegyetem), Dezső Krisztina, prof. dr. Fenyvesi Csaba (Pécsi Tudományegyetem), dr. Anti Csaba László r. alezredes, dr. Balláné prof. dr. Füstzer Erzsébet ny. r. ezredes, prof. dr. Blaskó Béla ny. r. vezérőrnagy, dr. Czene-Polgár Viktória, Ilosvay Livia, prof. dr. Irk Ferenc, dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, Kertész Anikó, Petrik Iván, dr. Virányi Gergely ny. hőr. dandártábornok (Nemzeti Közzolgálati Egyetem), dr. Bíró Gyula ny. r. alezredes, Hajdu Bálint, Mátyás Levente Botond (Debrecen), prof. dr. Csák Csilla, prof. dr. Farkas Ákos, Jámborné prof. dr. Róth Erika, Juhász Edit (Miskolci Egyetem), Kaposváriné Polgár Anita, Kiss Péter, Turay Zoltán (Eger), dr. Androvicz Gábor (Rendőrmúzeum), Dénes Balázs, Péntek Edit, Tölgyesi Ágnes (Gyula), dr. Kovács Gyula ny. r. alezredes (Károli Gáspár Református Egyetem), dr. Szigetvári Oszkár r. őrnagy (Budapesti Rendőr-főkapitányság), dr. Szomor Sándor ny. r. ezredes (ORFK), Sidló Mariann (Sola Scripture Teológiai Főiskola), dr. Petrétei Dávid (NSZKK). Legvégül pedig köszönöm a segítségét lektoraimnak, szüleimnek, illetve gyermekeimnek és feleségemnek, akikkel közösen kutattam fel a kriminalisztika nagyjainak sírjait.

Debrecen, 2024. augusztus 26.

a szerző

1. fejezet

A KORAKÖZÉPKORTÓL WERBŐCZY HÁRMASKÖNYVÉIG

A bűnözés egyidejű az emberiséggel, hisz mindig voltak olyanok, akik nem akarták betartani egy közösség írott vagy íratlan normáit. A szabályszegőket valamilyen szankcióval sújtották már a prehistorikus időkben is. A jogsértő cselekmény felderítéséhez azonban nyomozásra volt szükség. Egyes nyomozási cselekményekről már több ezer évvel ezelőtről is vannak feljegyzések.

Az ókori Egyiptomban például a halott test balzsamozásánál észlelt sérüléseket jelenteni kellett a hatóságnak (Fenyvesi 2016), míg Rómában körözést rendeltek el, ha megszökött egy rabszolga (lásd: a Hermon nevű rabszolga eltűnésének körözési felhívását i.e. 145-ből). Az első kriminalisztikai kézikönyv viszont az ókori Kínában készült, a 13. században, a Song-dinasztia idején. A Song Ci által írt könyv *A bűnök elsöprésének összegyűjtött jegyzetei*, amelynek magyar címe *Egy kínai halottkém feljegyzései*. Egyesek szerint ennél egy régebbi, egy 6. századi kínai kriminalisztikai könyv is létezik, amely a halottkémléssel kapcsolatos. Szerzője, Xu Zhicai (Petrétei 2021).

Jelen tudomásunk szerint, a koraközépkorból (5-10. század) származó magyar vonatkozású kriminalisztikai jellegű feljegyzés vagy emlék nem létezik. A honfoglaló magyarokról számos krónikában olvashatunk², azonban ezek

² VI. León (közkeletűbb nevén Bölcs Leó) (866-912) bizánci császár *Taktika* című munkájában jórészt hadtudományi ismereteket örökített meg. Az ítélezéssel kapcsolatban mindössze az alábbi mondatrész foglalkozik: „Ez a nép tehát, amely egy fő alatt áll, fellebbvalótól kemény és súlyos büntetéseket áll ki elkövetett vétkeiért...”

elsősorban a magyar életmóddal és a hadi szokásokkal foglalkoznak. Nem tartalmaznak ismereteket a korabeli igazságszolgáltatással vagy a bíraskodással kapcsolatban.

Az államalapítást követően már több írásos forrás is fennmaradt, amelyek bár konkrét, a mai értelemben vett kriminalisztikai ismeretet nem közölnek, viszont következtetni lehet a kihallgatási módszerekre és a bizonyítási eljárásra. Fontos megemlíteni, hogy ezen múltbéli emlékek a nyomozástörténet témakörébe, s nem a kriminalisztika-történet területéhez sorolhatók, még annak ellenére is, hogy szoros összefüggésben vannak egymással (Bócz 2004).

A kora Árpád-kori igazságszolgáltatással kapcsolatban is hiányos emlékeink vannak még, mivel a kódexekben és káptalanok pergamentjein vannak csak hézagos feljegyzések. A László korabeli bírák törvényt napokat tartottak, mely alkalmakkor igazságot tettek. László király III. törvénye például a királyi nunciusok (személyes megbízott) szerepét ismerteti a nyomozás során (Katona – Kertész 1968), míg a II. törvénye a lopás nyomozásáról és a nyomkövetéséről szól (lásd: az alábbiakban).

Szent László király II. törvénye (részlet):

„A lopott dolog kinyomozásáról

a) Ha valaki lopott jószág nyomait követi, hírnököket küldjön előre abba a faluba, melybe a nyomok vezetnek, nehogy a falubeliek az állatok kihajtásával megszarjék a követendő nyomokat. Ha ezt konokul (mégis) megtennék, fizessék meg az elveszett dolgokat. Ha pedig mielőtt a küldött megérkezik, a falubeliek kihajtják állataikat, ily esetben nyomozók kutassanak át minden házat, ahogy nekik tetszik.

b) Ha valakinek elveszett valamely dolga, megfelelő tanúkkal menjen a dolgot kinyomozni, ahol ezt megtalálhatónak gondolja, és ha megakadályozzák, az ilyen megakadályozókat istenítélettel

VII. (Bíborbanszületett) Konstantin (905-959) bizánci császár a *De administrando imperio* (A birodalom kormányzásáról) című munkájában írt a honfoglaló magyarokról.

vizsgálják meg, és ha vétkesnek bizonyulnak, vesszenek el mint tolvajok, ha pedig ártatlanoknak, az akadályozás tényéért ötvenöt penzát fizessenek.

c) Ha ispánjuk ösztönzésére a vitézek akadályozzák meg a nyomozást, értük az ötvenöt penzát az ispán fizesse meg, és ezután (az ispánt) vizsgálják meg istenítélettel.”

Fontos forrás a latin nyelven íródott *Várad* *regestrum* (Regestrum Varadinense) (1235), amely számos kriminalisztikai szempontból is fontos esetet tartalmaz, mivel 27 év 230 ügye (a 389-ből) valamilyen bűncselekménnyel kapcsolatos (Mezei 2004).³

1. ábra: A nagyvárad *székesegyház*
(FORTEPAN/Pálfi Balázs)

„A Várad Regestrum nevezhető a sors könyvének is. Mint ilyen az igazságszolgáltatás azon rettenetes csarnokába vezet be minket, hol a bivő nép a külső jelekben égi nyilatkozatot keresett, megfellebbezhetetlen istenítéltre várt.” (Kandra 1898, 38.)

A regestrum szó jelentése, jegyzék, lajstrom. A mű egy jegyzőkönyv gyűjtemény, amely számos a (nagy)várad székesegyházban tartott istenítéletet és jogügyletet örökített meg (1. ábra). A Várad regestrum (egyes forrásokban: Várad

³ „...a 389 ügydarab közül 306 szolgált a művelődés történelméhez adatokat. E bűnügyek így oszlanak meg: 119 rablás s a tulajdonnak erőszakos sértése, — 104 tolvajlás, csalás, sikkasztás, — 34 per a személyes szabadság és néposztály körül forog, — 32 vád gyilkolás, embercsonkítás miatt, — 11 vád mérgezés, boszorkányság miatt, — 5 leányrablás, — egy a feleségnek házasságtörése miatt.” (Kandra 1898, 39-40.)

Jegyzőkönyv) eredeti példánya nem maradt fent, viszont néhány nyomtatott példánya igen, amely felbecsülhetetlen nyelvemlék és jogtörténeti forrás is egyben (Solymosi) (lásd: a Várad Regestrum 10. számú jegyzőkönyvét).

A Várad Regestrum 10. számú jegyzőkönyve

10. A balajti, fiukéi, múcsonyi és császtai várnépek hadakozó fegyverviselők, és nem börtönőrök.

„Pétör a borsodi várnak jobbágya pörbe fogta azon várnak népeit, nevezetesen pedig a Balajt falubelieket, a finke- falviakat, a múcsonyiakat, a Kurittyán - és Császta faluból valókat mondván, hogy az ő hivataljok lenne a börtönőrzés. Ezek ellenben azt állították, hogy igen is fegyverviselői a várnak, hanem hadakozók, nem pedig rabtartók. Teodor, az ispánjok a kihallgatásnak utána István nevezetűt Némethi faluból pristáldusnak melléjük adván, tüzes vaspróbára Váradra rendelte őket, hol a föntemlített Pétör letett a tüzes vas-ítéletéről, azt is kijelentvén, hogy a megnevezett falvakba való várnépeket alaptalanul bolygatta a börtönőrzés tárgyában.” (Solymosi)

Több 13. századi forrás is arról tanúskodik, hogy a nádor segítőt (kvázi szakértőt) vett maga mellé, akik szakértelmükkel segítették az ő munkáját. Ezen esetekben azoknak az okleveleknek az eredetiségét (hitelességét) vizsgálták meg, melyekről azt feltételezték, hogy azok hamisak (Szócs 2014).

Az érett középkor (11-14. század) idején Európa szerte elterjedt volt az ún. istenítélet (ordalia). Ennek során a vádlottak bűnösségét vagy ártatlanságát úgy állapították meg, hogy különféle próbákat (pl. tűzpróba, vízpróba, bajvívás) kellett kiállniuk. Ezek kimenetele szerint állapították meg, hogy valaki bűnös vagy éppen ártatlan (URL1). *„Az isten-ítéletek mintegy mutatóanyagok a középkor embereinek életéből, azok gondolkozását, s egész lelkületét hiven visszatükrözték, mert alapjuk nem mesterséges, hanem maga az emberi szív. Az ember mindig hitt, amint mindig hinni is fog az Istenben, mint oly igaz bíróban, ki nem hagyja el az ártatlant. E hitből származtak az isten-ítéletek, melyek*

azért végelemzésükben nem egyebek, mint feljebbeszések a földi, a csalótható bírótól a csalhatatlan mennyei bíróhoz.” (Bunyitay 1883) Az istenítéleteket csak meghatározott helyeken (általában nagyobb egyházi központokban) tartották (lásd: keretes írás).

„A tűzpróba, melynél a vádlott kezét tevő a tűzbe vagy viaszos ingben égő farakáson ment át. Általánosabb neme volt a tűzvaspróba, midőn a vádlott egy darab, néha három fontnyi izzó vasat vitt meztelen kézzel 9–12 lépésnyire, vagy midőn 6 néha 9 olykor épen 17 darab egymás végébe rakott, izzó szántó-vason kellett mennie meztláb. Az is szokásban volt, bár ritkábban, hogy a vádlottnak izzó vaskezyüt kellett kezére buznia. (Amennyiben a tűz által megégetett kéz három nap múlva – amikor a kötést levették róla – ép vagy csak kissé megpörkölődött volt, akkor ezt az ártatlanság jelének tekintették – a szerző megjegyzése)

A vízpróba, melynek ismét két neme volt: egyikénél a forró, másikánál a hideg vizet használták. A forróvíz-próbánál egy üstből, melyben a víz legjobban forrt, egy gyürüt, követ stb. kellett a vádlottnak kivenni; a hidegvíz-próbánál pedig a vádlottat levetkeztetve s kezeit, lábait összekötve, mély vízbe, folyóba vagy tóba veték. Ha elmerült, ártatlannak nyilvánították; ellenben bűnösnek, ha a vízben fennúszott. Azt hívék ugyanis, hogy boszorkányok, bűbájosok testök természeti súlyát elvesztik, s épen azért e próba rendszeren a boszorkányperekben használtatott együttesen az ugynevezett mérleg-próbával. E két utóbbi, t. i. a hidegvíz s a mérleg-próba hazánkban is divatozott egész a mult század közepéig.” (Bunyitay 1883)

Hasonló jellegű bizonyítási eljárás volt a tetemrehívás is, vagy más néven halálújítás, ravatal-próba. Az emberölés elkövetésével gyanúsítható személyeket a ravatalhoz citálták, és ott eskü vagy átok kimondása közben meg kellett érinteniük az elhunyt sebé. Amennyiben a halott megmozdult vagy a seb vérezni kezdett, úgy a jelenlévő részéről az emberölés bizonyosságot nyert. Ezt a bizonyítási eljárást hazánkban egészen a 18. századig alkalmazták (Magyar Katolikus Lexikon). Egy ilyen esetet mutat be Arany János a *Tetemre hívás* című balladájában, amely a valóságban is megtörtént esetet dolgoz fel (lásd: keretes írás). „*Tebát a*

halálújító tetemre hívásnak akkor vala ős gyakorlat szerint helye, mikor erőszakos halál esetében, daczára minden utána való járásnak, nem tudódott ki a gyilkos; mikor is a kitérített halotthoz rendelők a gyanúval terbelteket, kik eskü- vagy átokmondás között illették annak sebeit vagy köldökét. Akinek érintésére a halott megmozdult vagy színében megváltozott, sebei vérezni vagy szája tajtékzani kezdett: azt tartották gyilkosnak.” (Kandra, 1898, 12.)

<p>4. Fojtva, teremről rejti teremre Halk zokogását asszonyi bú. - Maga, pecséttel, „hívja tetemre”, Kit szemre vesz, ölyvként, sanda gyanú: Legyen a seb vérzése tanú.</p> <p>5. A palotát fedi fekete posztó, Déli verőn sem süt oda nap; Áll a tetemnél tisztí pörösztó, Gyertya, fészület, kánoni pap: Sárga viaszfényt nyughelye kap.</p>	<p>6. „Jöjjenek ellenségi, ha voltak!” Jó, kit az apja rendre nevez; Hiába! nem indul sebe a holtnak Állva fejénél az, vagy emez: „Gyilkosa hát nem ez... újra nem ez.”</p> <p>11. Jöjjön utolszor szép szeretője, Titkos arája, Kund Abigél!” Jó; - szeme villan s tapad a tőrre; Arca szobor lett, lába gyökér. - Sebből pirosan buzog a vér.</p> <p>Arany János: Tetemre hívás (részlet)</p>
--	---

A kínvallatással kapcsolatban Sellye Ferenc rendőrfőtanácsos 1938-ban megállapítja, hogy *„Nálunk a testcsonkítás és megbélyegzés a tortúrával, mint inquisitio vallatási móddal együtt volt gyakorlatban. Évszázadokkal előzte meg korát Kálmán király, aki az ítélezést egyházi hatóságokra bízta s ezzel a halálbüntetést, a tortúrát és a bűnözők nyilvántartását jelentő testcsonkítást és megbélyegzést megszüntette, illetve korlátozta. Ez az intézkedés csak Kálmán idejére szorítkozott. Később újra feléledt és több-kevesebb változással Mária Terézia koráig dívott” (Sellye 1938, 174.)*

A Váradi Regestrumhoz képest kriminalisztikai szempontból jelentős előrelépés látható Werbőczy István Hármaskönyvében (Tripartitum). Természetesen megtalálhatók benne a kor elfogadott „kriminalisztikai műfogásai” is, mint például a kínzás, viszont a tanú félelem nélküli vallomásának fontosságáról is ír már a szerző (lásd: keretes írás).

2. ábra: Werbőczy István (URL2)

Werbőczy István (1458-1541) Magyarország nádora és kora neves jogtudósa is volt (2. ábra). II. Ulászló király Werbőczyt bízta meg egy törvénykönyv elkészítésével. A három nagyobb egységből álló joggyűjteményt (innen a név, hogy *Tripartitum*) 1514-re fejezte be. A joganyag nem lépett hatályba, azonban évszázadokon keresztül a hazai jog része volt. A szerző saját költségén Bécsben nyomtatta ki művét. Magánjogi részeit egészen 1960-ig (!) alkalmazták.

A mű említést tesz továbbá a tanúkról, a nyomozásról, a kihallgatásról, a hamis tanúzásról és a szembesítésről („közös tanúvallatás”) is. A nyomozás részletes menetével kapcsolatban nem találunk adatokat a műben (3. ábra).

2. §. Hogy pedig minden közös tanúvallatás jó és igazságos módon tartathassék, öt feltétel veendő figyelembe; tudniillik: szabadság, kor, mód, állapot, és hitletétel.

3. §. Először (mondom) kívántatik szabadság: hogy mindenik tanú szabadon, félelem nélkül, önként 's nem erőszakoltatással hanem csupán törvényes megkeresésnél fogva tegyen az igazságról bizonytságot, hogy a' jog fegyver közt hallgatni ne láttassék.

4. §. Másodszor kellékeztetik a' kor: hogy a' tanú olly korú legyen, miszerint a' történt dolgoknak, mellyek iránt kérdeztetik, emlékezetével birjon 's azok-

3. ábra: A *Tripartitum* magyar nyelvű fordítása, 27. cím (részlet)

(Magyar Tudós Társaság 1844, 288.)

Szokás a középkort „sötét” jelzővel illetni. Ez erős túlzás, hiszen gondoljunk csak arra, hogy ebben az időszakban alakultak Európa szerte az egyetemek (az első az itáliai Bolognában, 1088-ban), s ez a korszak volt az, ami megalapozta a későbbi tudományos fejlődést. Az alagútban tehát nemcsak látszott a fény, hanem fény is volt benne. Ezt igazolják Fenyvesi Csaba kutatásai is, aki szerint Magyarországon már a 16. században megjelent „a józan ész és a valóságkutatáson” alapuló nyomozás (Fenyvesi 2016, 2017). Ez természetesen párhuzamosan élt sokáig a korban alkalmazott istenítéletekkel és egyéb tudománytalan bizonyítási módszerekkel, viszont a józan ész és a logikán alapuló nyomozás csírái már a Kárpát-medencében is megjelentek.

2. fejezet

A KRIMINALISZTIKA HAJNALA – MÁRIA TERÉZIÁTÓL A 19. SZÁZAD VÉGÉIG

2.1. „A kriminalisztika magyarországi előzményei”⁴

Arra a kérdésre, hogy a 19. század vége előtt a kriminalisztikának a bizonyítási eszközök terén milyen tudományosan szabályozott előzményei voltak, arra Katona Géza 1973-ban írt kandidátusi értekezéséből kaphatunk választ. Sem előtte, sem pedig utána nem foglalkoztak olyan részletesen e témával, mint azt Katona professzor tette. Ennek nyilvánvaló oka az lehet, hogy nem sok eredménnyel kecsegtet a további kutatás, mivel hiányosak a rendelkezésre álló források (többnyire bíróságok előtt lefolytatott bűnperek), vagy ahogy Katona Géza fogalmaz „*A tanulmányozott téma magyarországi tudományos előzményei rendkívül bézagosak.*” (Katona 1973, 3.) A meglévő forrásokat pedig Katona Géza már felkutatta és elemezte (közel négyezer bűnper anyagát), így várhatóan áttörő tudománytörténeti eredmény nem születne már.

A középkorban és az újkorban az *inquisito* (kikérdezés, nyomozás) kettős tagozódású volt: 1. *inquisito generalis*, 2. *inquisito specialis*. Előbbi a bűncselekmény tényének igazolására irányult, utóbbi pedig az elkövető bűnösségének a bizonyítására. Ez még a 19. század nagyobb részében is fennállt. Az eljárások kezdetben szinte kizárólag csak a tanúk felkutatására koncentráltak, később lett hangsúlyos a bizonyítékok beszerzése és a szakértői vélemények figyelembevétele. Hazánkban a bizonyítás sokáig csak az *inquisito* első szakaszára korlátozódott.

⁴ Ezzel a címmel 1973-ban Katona Gézának jelent meg a kandidátusi értekezése. Az alfejezet Katona műve alapján készült.

A késő feudalizmus idején a gyanúsított beismerő vallomása volt a „legerősebb” bizonyíték, elviekben azonban elvárás volt az is, hogy a terhelt támassza alá a beismerő vallomást a ténybeli ismereteinek közlésével is.

A tanú és a gyanúsított esetében is ún. kérdőpontokat állítottak össze. A kihallgatás során tiltották a „fogós”, a szuggesztív és a mentőkérdések feltételét, viszont az alibit igazolnia kellett. A kérdőpontos vallatást a 19. századig alkalmazták.

Akik a kötelezettség ellenére nem kívántak vallomást tenni, velük szemben a korabeli ajánlások szerint, „makacsságtörő” (=érzelmi ráhatás vagy fenyegetés) kérdések alkalmazása volt indokolt. A „makacsságtörés” nemritkán fizikai erőszakba is torkollt.

A későbbiekben a tortúra alkalmazását törvényileg tiltották (ennek ellenére még sokáig alkalmazták), melynek pozitív hozadéka lett, hogy a bizonyítási eljárási módszerek elkezdtek fejlődni. Megjelent a bizonyítási eszközök között a szembesítés, a helyszíni kihallgatás, a holttest bemutatása, a beteg ágyához való kísérés stb.

A 18. században szabályozták a halottszemlét, a boncolást, az ismeretlen holttest azonosítását, az exhumálást, a következő évszázadban pedig megszületett a ma is alkalmazott szakértői látlet felépítése. A kihallgatások során a 19. században már megjelentek a különféle pszichológiai módszerek is, amit a pszichológia gyors fejlődése tett lehetővé (bár ez hazánkban a nyugat-európai országokhoz képest csak megkésve jelentkezett) (Farkas – Haller 2020). Az inkvizitorikus bűnperben már okirat készült a kihallgatásról, melyet kérdés-felelet formájában rögzítettek.

A késő feudalizmustól kezdve a szemle is jelentősen fejlődött. A birtokok elfoglalása és az emberölések során a szemle megtartása kötelező nyomozási cselekmény volt.⁵ A 18-19. század fordulóján a szemle már kiterjedt az elkövetés

⁵ 1864-től kötelező volt a halottszemle minden holtan talált gyermek, újszülött és magzat esetében (Tihanyi 2023).

eszközeire, a „bűnmaradványokra”, a helyszíni nyomokra és a helyszíni állapotra is. A 18. század végén a szemle hármas osztatúvá vált (hatósági helyszínbiztosítás, maga a szemle, a szemle rögzítése /jegyzőkönyv és szükség esetén rajz/).

A 18. századig szakértőket kizárólag a nemi erkölcs elleni illetve az élet és testi épség elleni deliktumok nyomozásakor rendeltek ki (szinte kizárólag orvosok és sebészek voltak). A tudomány fejlődésével lehetővé vált, hogy a 19. század második felétől, egyéb bűncselekmények esetében is lehetővé váljon a különleges szakértelemmel bíró személy kirendelése (pl. vegyészszakértő, írásszakértő) (Katona 1973).

2.2. Mérföldkövek Mária Teréziától Zsoldos Ignácig

A Mária Terézia (1717-1780) uralkodása idején megalkotott *Constitutio Criminalis Theresiana* (röviden: Theresiana) (1768) (büntető törvénykönyv) a korábbi törvényekhez képest már mutatott némi fejlődést. Kriminalisztikai szempontból kevés kapcsolódási pontot találunk, azonban a törvény már korlátozta a tortúrát. Fia, II. József (1741-1790) 1788-ban adta ki az *Általános Büntetőbírószági Rendtartást*. A törvény jelentősen növelte az indíciumok (bűnjel, kapcsolatos tény) bizonyításbeli szerepét, a pozitíve között bizonyítás rendszer pedig vesztett a szerepéből (Czebe 2019). A 18. század végétől kezdve tért át a hazai büntetőjog is a negatív kötétt bizonyítási rendszerre (Petrétei 2021).

II. József törvénykönyvében írásvizsgálatot, orvosszakértő alkalmazását, bűnügyi nyilvántartó rendszer létrehozását stb. is előírták, amelyek a nyomozás szakszerűségét lettek volna hivatottak elősegíteni, azonban a vármegyék ellenállása miatt ezek nem valósultak meg (Katona – Kertész 1968).

Az emberi test orvosi vizsgálata a kriminalisztikai elemzések fontos területe. Évszázadokon keresztül azonban az egyház nem engedélyezte az emberi test boncolását, így sokszor csak titokban volt lehetséges a halott test vizsgálata. A fentiek következtében beható anatómiai ismeretekkel nem rendelkeztek a korabeli orvosok, így ezen ismeretek hiányában a kriminalisztikai jellegű halottszemlék sem

hozták meg sok esetben a kívánt eredményt. Az emberközpontú reneszánsz kor adott nagy lendületet az orvostudománynak, amikor lehetővé vált az emberi test ilyen irányú megismerése is (1562-ben Ambroise Paré végezte az első kriminalisztikai célzatú boncolást /Fenyvesi 2016/). Az első boncolást hatósági felkérésére hazánkban Rayger Károly (1641-1707) pozsonyi városi orvos végezte (Kopper 2007). Az orvosi egyetemen 1793-tól kezdve az igazságügyi orvostan kötelező tantárggyá vált, majd egy évre rá, megjelent Rácz Sámuel tollából az első magyar igazságügyi orvostani jegyzet is. Az igazságügyi orvostan területe rendkívül dinamikus fejlődött hazánkban, s kijelenthetjük, hogy a 19. századra világviszonylatban is előkelő helyen állt a tudományterület (Petrétei 2021)⁶.

A 18. század vége felé a bizonyításon alapuló nyomozás felé további, pozitív irányú elmozdulás történt. 1790-ben törvénybe iktatták, hogy tilos kínvallatást folytatni, azonban ez a mindennapi gyakorlatba nehezen ment át. A gyakorlatba történő átültetés nehézségét és a kettős értelmezését jól mutatja egy 1861-es Bihar vármegyei utasítás is. Ez alapján tilos volt kínvallatást végezni, viszont „*a gyanúst vagy bűnöst, bűntársai vagy bűncselekménye kipubátolása végett rövid, de hatályos kihallgatás alá vehetik*” Ez a Katona Géza – Kertész Imre és a Lakatos János – Bócz Endre szerzőpáros szerint is egyértelműen kínvallatást jelentett (fenyegetés, verés, gúzsbakötés) (Katona – Kertész 1968, Lakatos – Bócz 2008).

De ha szétnézünk a világ más országaiban, akkor láthatjuk, hogy ott sem ment gördülékenyen a kriminalisztika fejlődése. Franciaországban például 1670-ben ünnepélyesen égették el Raveneau 1665-ben megjelent könyvét, amely az

⁶ A borbélyi tanításoknak első darabja: Az anatómiáról, fiziologiáról, materia medicáról, chirurgiáról és bábaságról. Második darabja: A törvényes orvosi tudományról és az orvosi politizálásról. A könyv az alábbi linken érhető el: https://library.hungaricana.hu/hu/view/KlasszikusOrvosiKonyvek_209/?pg=429&layout=s

írasszakértői vizsgálatról szólt. A bíróságok érvelése szerint a mű az okirathamisítókat segítette „munkájukban” (Katona – Kertész 1968).

A 19. század közepe táján született meg Zsoldos Ignác (1803-1885) jogtudósnak, a több kiadást is megélt, *A szolgabírói hivatal* (1842)⁷ című munkája. Ez nem tekinthető kriminalisztikai műnek, azonban számos része tartalmaz olyan elemeket, amelyek egyértelműen a kriminalisztika tárgyához tartoznak és ezáltal fontos kriminalisztika-történeti emlékek tekinthető. A kétkötetes mű első részének (Törvénykezési rész) egyes fejezetei azok, amelyek kriminalisztikai szempontból érdelemes adatokat tartalmaznak (pl. A' tanúvallatás, Az idézés). Azonban a mű többi részében is találhatóak elszórva érdekes tudománytörténeti adalékok. Ilyen például a már korábban is említett kérdőpontok, amelyek a kihallgatás során felteendő kérdésekre adnak „ötleteket” a szolgabírónak (lásd: a fenti mű 305-309. közötti oldalai) (4. ábra).

⁷ A könyv kézírata már 1840-re elkészült.

— Mert azt első által az könnyen olly zavarba hozhatná, melly a' feleknek is érdemetlen kárt okozhatna; 's mert a' birói eljárást is az illyes csak nehezíti. Mivel a' közbeszakasztott beszéd természetesen tovább terjed; az utóbbi rendbeli tett pedig, hogy valóságos bűn; nem szükség mutogatni. Hagyja hát a' biró a' tanút szabadon beszélni, 's csak ha még némelly tudni való körülményeket elhalgatna, akkor kérdezze-ki, apróbb rövid kérdésekkel, a' dolgot több oldalról is igyekeztvén tőle kitudakolni.

Midőn már a' tanú mondani valóját elvégezte, 's a' bíróság tökéletesen felfogta — lélekben járó dolog azt (bizonyágtételt) nem csak holmi és dibdáb papirosokra jegyezgetni; hanem egész mivoltában azonnal fel kell tenni az egész tanúvallást csak azért is, mivel azt a' tanú előtt, mielőtt kilépne, még fel is kell olvasni; 's ha magyarul tökéletesen nem tudna, azt neki saját nyelvén tolmácsolni, és vele tökéletesen megértetni is szükséges. — Ezen feltevés (fogalombavétel) vagyis szerkesztés úgy esik-meg maga' legjobb rendében, ha, azt a, Szbiró — a' tanú minden kifejezésének, a' legcsekélyebb körülményekre is, leghivebb megtartásával — annak jelenlétében — dictálja Éskütte' tolla alá; azután nyomban, e' tanú előtt felolvasandót, ennek észrevételeihez képest, ha, és a' hol szükséges, megigazítandót.

3-or A' szerkezet' (szövény contextus) stylusát a' mi illeti; az a' biró logicus gondolkozásától, 's világos előadásától függvén, egyéb megjegyezni valóm — ez érdemben — alig van, mint, hogy:

a) a' tanúk' beszéde lévén írásban foglalandó a' biró által, azokat mindig a' jelentő mód'jelen ideje', egyes számnak, 3-dik személyében, 's nem az elsőben kell beszéltetni. P. o. így: vallja a' tanú az 1-re, — bizonyosan állítja (továbbá) a' 2-ra. — Mert, vallom', „b i z o n y i t o m“, bizonyítványba (atestatum) 's nem tanúvallatásba való kifejezések. 'S épen mivel a' tanúvallatásban a' tanúk beszélnek, ebben

b) minden keresett szavak, ha csak azokat a' tanúk nem mondák, (mind ipar, jog, elv, 's t. e' féle) magok helyén becses drágaságai nyelvünknek, helyen kívül használtatnak, T a r t s u k - m e g a' t a n ú k'

4. ábra: A vallomás rögzítése (Zsoldos 1842, 79.) (*Arcanum*)

2.3. A természettudomány ébredése

Nyugat-Európához képest hazánkban megkésett társadalmi és gazdasági fejlődésről beszélhetünk. Ez az élet legtöbb területén megmutatkozott. E lemaradás megfigyelhető volt többek között az iparosodás, az urbanizáció és a tudomány területén is. A nagy áttörést, a fejlődési boom-ot, a Kiegyezés (1867) hozta meg. Ezt követően egy korábban soha nem látott föllendülés kezdődött Magyarországon, amely egészen az első világháborúig tartott. A konjunktúra következtében bámulatos fejlődés indult az élet szinte minden területén, így a tudományban is. Ennek hatására nemcsak hogy behozta hazánk a centrum területekhez képest a lemaradását, hanem egyes területeken a világ élvonalába is került.

A természettudományok – és ezáltal a kriminalisztika fejlődése – átrendezte a bizonyítékok súlyát és szerepét is. A korábban a „bizonyítékok királynőjének” tartott vallomás vesztett erejéből, mivel a tudományos alapokon nyugvó szakértői eljárások egyre nagyobb bizonyító erővel bírtak. Ennek következtében a tortúra és a kényszervallatások is kezdtek visszaszorulni (Fenyvesi 2016), bár számos példát tudunk a huszadik század második feléből is felhozni, amikor a gyakorlatban elfogadott volt, és a kihallgatások „természetes” velejárójaként jelent meg az erőszak. Elég, ha csak az ötvenes évek kommunista diktatúrájára gondolunk, amikor is az ÁVÓ Andrassy út 60. szám alatti központjában valóságos kínzókamrák működtek.

E kiugró fejlődésnek azonban voltak olyan tudománytörténeti előzményei, amelyek megalapozták ezt. A kriminalisztika szempontjából (bár ekkor még nem nevezték így a területet) mérföldkőnek tekinthető az 1793-as esztendő. A pesti egyetem orvosi fakultásán az államorvostan önálló tanszéket kapott, a bécsi egyetemet is megelőzve. E terület akkoriban a törvényszéki orvostant és a közegészségügyet összevontan tartalmazta (URL3). Ezt az évet tekinthetjük a hazai igazságügyi orvostan megszületésének is, majd egy év múlva már magyar nyelvű tankönyv is napvilágot látott. 1890-ben pedig igazságügyi orvostani intézet

alakult, amely Európában a második ilyen intézet volt a párizsi után (Lakatos – Bócz 2008).

A kémia tudományának fejlődése tette azt lehetővé, hogy a nyomozások során a kémiai jellegű vizsgálatok is előtérbe kerüljenek. Nemzetközi viszonylatban is kimagaslott a törvényszéki toxikológia fejlettsége hazánkban.

Az Országos Vegyészeti Múterem⁸ a kontinensen is egyedülálló intézmény volt (Balláné Füsztér 2019), melynek 1883-ban Felletár Emil (1834-1917) műgyetemi vegyészprofesszor lett a főigazgatója (5. ábra). Az intézmény korabeli hírnevét jól mutatja az a tény is, hogy amikor Franciaországban egy hasonló intézetet kívántak létrehozni, akkor azt megelőzően a magyar intézet struktúráját és működését tanulmányozták a francia szakemberek (Somogyi 2008). Az intézetet 1872-ben alapították, miután Horváth Boldizsár igazságügy miniszter Felletár Emilt országos művegyésszé nevezte ki (1871), és megbízta „*Magyarország polgárainak élete és szabadsága felett döntő vizsgálatok*” végzésével. Ekkor még önálló épülete nem volt az intézetnek, Felletár csupán a Műgyetem egyik laboratóriumában dolgozhatott (később a Győző utcában lett önálló épülete az intézetnek⁹, melyet később romos állapota miatt le kellett bontani) (Somogyi 2008).

Az intézet létrehozásának előzménye egy országos hírű bűneset, a szentesi mérgezéses ügy volt. A kisvárosban az orvost és a polgármestert is letartóztatták gyilkosság vádjával, mivel az elsődleges vizsgálatok az áldozatok (egy elhunyt

⁸ Az intézet Országos Vegyészeti Múterem néven alakult, aminek a neve rövidesen Országos Művegyészeti Intézetre változott. Egy 1893-as IM rendelet már ekként említette (lásd: A m. kir. igazságügyminiszternek 1893. évi május 14-iken 4967. IM. sz. a. kelt rendelete). Az intézmény neve 1897-ben Országos Bírósági Vegyészeti Intézetre, majd 1976-ban Országos Igazságügyi Toxikológiai Intézetre változott. Jelenleg Nemzeti Szakértői és Kutató Központ Toxikológiai Szakértői Intézet az elnevezése (Balláné Füsztér 2019).

⁹ A Győző utca napokon keresztül frontvonal volt a második világháború idején, ami jelentős károkat okozott az épületben, amely ezáltal évekre használhatatlanná vált, a műszerek nagyrésze pedig megsemmisült (Hidvégi – Süvegh 2023).

asszony és a magzata) szervezetében sztrichint mutattak ki. Felletár Emil megismételte a vizsgálatot, s megállapította, hogy nem sztrichin, hanem a terhességgel összefüggésben keletkezett hullaviasz volt az áldozatok testében (Somogyi 2008).

Felletár Emil a törvényszéki toxikológia, a rendőrségi vegytan és a törvényszéki kémia területén végzett kutatásokat. Ő a tetemek bomlásakor keletkező ptomain felfedezője (=hullaméreg), és ő volt az, aki a vérfoltok kimutatására módszert dolgozott ki. Felletár szakértőként működött közre a tiszaveszlári vérvád (1882) nyomozása során is. Megállapította, hogy a sértett (Solymosi Eszter) ruháján lévő foltok nem vérfoltok voltak, és a feltételezett elkövetőknél talált anyag (amibe állítólag belekeverték a fiatal lány véré) nem tartalmaz vért (Hidvégi – Süvegh 2023).

A tiszavasvári járásban található Tiszaveszlár neve egy gyilkosság kapcsán vált ismertté. 1882. április 1-jén egy 14 esztendőes keresztény lány, Solymosi Eszter eltűnt, amikor haza felé tartott a festékboltból. Elseje, a pészahot, a zsidó ünnepet megelőző szombatra esett, amikor sok zsidó összegyűlt a település zsinagógájában. Az eltűnést a településen lévő zsidókkal hozták összefüggésbe, mivel azt gondolták, hogy a fiatal lányt megölték, a véré pedig rituális célra használták fel. A gyanúsítottak védelmét az ország egyik legnevesebb ügyvédje, az országgyűlési képviselő, Eötvös Károly látta el. Az ügyben megvádolt zsidókat később felmentették.

Az Országos Vegyészeti Műterem megalapítását követően, egyes ügyekben kötelezővé vált a tudományos intézet kirendelése, melyet Székács Ferenc az 1887-es büntető eljárásjog könyvében is megemlíti („Az igazságügyi miniszter 1872. jun. 20-án 15933. sz. a. kelt rendeletével utasítja a törvényszékeket, hogy a vegyvizsgálatokat minden esetben a pesti országos művegyész által végeztessék.”) (Székács 1887, 41.).

Különféle.

*Örömmel tesszük közzé, hogy az általunk rég ohajtott és sürgetett **országos vegyészeti műterem** az 1871. évben Pesten föl fog állíttatni. Ő Főlsége e vegyészeti műterem felállítását f. é. nov. 26. határozta el a m. kir. igazságügyi ministerium javaslatára; s az ehez szükséges orsz. vegyészeti állomás 1200 ft évi díjjal rendszeresítettén, ezen állomásra a pályázat (mint jelen számunkban láthatni) ki van hirdetve.

*Sajtó alatt van ifj. Zlamál Vilmos tr. a pozsonyi közös kórház egyik főorvosának „A bujakóros bántalmak kór- és gyógytana“ című munkája, mely ujévre fog megjelenni.

Pályázat.

Ő császári és apostoli királyi felsége f. é. nov. hó 20-án kelt legfelsőbb elhatározásával egy országos vegyészeti műterem felállítását, és az ehez szükséges országos vegyészeti állomás rendszeresítését legkegyelmesebben jóváhagyni méltóztatván, ezen vegyészeti állomás betöltése végett ezennel pályázat hirdettetik.

Az országos vegyészeti műteremnél alkalmazott vegyész hivatása leendő, a bűnvádi eljárás folyamában szükséges vegyvizsgálatoknak teljesítése; ezen felül igénybe vétethetik a hatóságok részéről, ugy közegészségügyi, mint orvosrendőri vegyészeti egyéb elemzések teljesítésére is, mely esetben azonban fáradságáért esetről esetre külön lesz díjazandó.

Az országos vegyészeti műterem helye, illetőleg az annál alkalmazott vegyész hivatalos székhelye Pest.

Az országos vegyész államtisztviselő, s mint ilyen a szabályszerű nyugdíjra számot tarthat. Az országos vegyészeti állomással egybe vagyon kötve: 1200 ft o. é. évi fizetés és a VIII-ik rangosztály.

Az országos vegyészeti műterem egyelőre kellelőleg felszereltetvén, az ezután évenként szükségelt eszközök és kémszerek beszerzésére a vegyésznek 100 *) frt évi általány adatik.

A pályázótól megkívántatik, hogy hiteles anyakönyvi kivonattal, illetőleg hatósági bizonyítvánnyal mutassa ki, miszerint: Magyar állampolgár, életkorának 24-ik évét már elérte, és erkölcsi tekintetben feddhetlen. Továbbá megkívántatik, hogy a pályázók a vegytanban és annak segédtudományaikban, különösen pedig a törvényszéki vegytanban beható elméleti és gyakorlati szakképzettségüket okmányilag bizonyítsák be és mutassák ki; hogy az e célra szükséges orvostudományi szakismeretekkel is bírnak.

E végből a pályázati beadványhoz a fönnérintettekén kívül melléklendők: 1) pályázó előéletének leírása; 2) a vegytani tanulmányoknak az egyetemben történt sikeres bevégezéséről szóló bizonyítványok, és a netaláni tudori oklevél; 3) azon okmányok, melyekből kiderül, hogy meddig és mily irányban foglalkozott pályázó valamely felsőbb vegyészeti tanintézetben a vegytani gyakorlatokkal és önálló kutatásokkal? 4) azon okmányok, melyek bizonyítják, hogy pályázó egyes törvényszéki vegyvizsgálatok tényleges megoldásával már sikeresen foglalkozott.

A pályázati kérvények beadásának határidejeül f. é. dec. hó 28. tűzetik ki. Ennek folytán felhivatnak a vegyészek, hogy a fönn megjelölt napig kellelően felszerelt kérvényeiket a kir. magy. igazságügyi ministeriumhoz adják be.

Pesten, 1870. dec. hó 2-án.

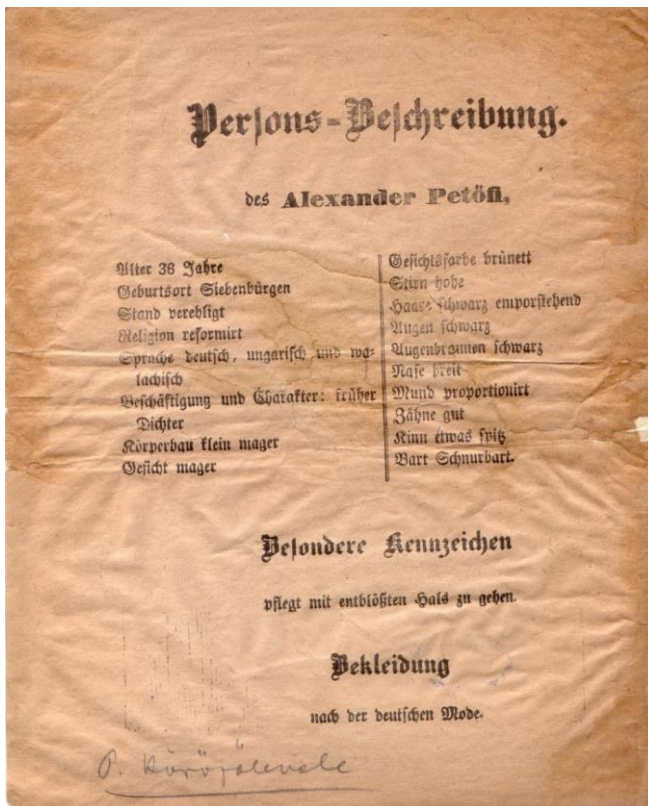
A kir. magy. igazságügyi ministeriumtól.

*) Hinni szeretjük, hogy itt nem száz, hanem ezer forintot kell érteni. Szerk.

5. ábra: Az Országos Vegyészeti Műterem vezetésére kiírt pályázat
(Gyógyászat 1870, 816.) (Arcanum)

2.4. A rendészeti szervek megjelenése

A mai értelemben vett rendészeti szervek a 18. századtól kezdve jelentek meg Európában, és a 19. század második felétől kezdett kialakulni a bűnügyi feladatokat ellátó részük. Ez az az időpont – amely nagyjából egybeesik a természettudomány ugrásszerű fejlődésével is –, amikor megjelentek a kriminalisztika csírái is (Lakatos – Bócz 2008). A 19. század közepén még ugyan hazánkban rendőrségről¹⁰ nem beszélhetünk, viszont rendfenntartásról már igen. Elsősorban a vármegyék voltak azok, amelyek a saját illetékességi területükön megszervezték a közrend és közbiztonság fenntartását.

6. ábra: Petőfi Sándor német nyelvű körözőlevele (1849).

A körözés hibásan azt állítja, hogy a lánglelkű költő német divat szerint öltözködik (URLA).

Nyomozók e korban még nem léteztek, azonban nyomozási cselekményeket már végeztek a zsandárok, a pandúrok és a perzekutorok is. Ilyen cselekmény volt többek

¹⁰ A rendőr szavunk elsőként Márton József háromnyelvű szótárában fordult elő (1823), amely a nyelvújítás időszakának az eredménye. A legtöbb európai nyelvben a rendőr szó a görög *politia* szóból származik (pl. olasz, francia, német, spanyol nyelvek), a magyar nyelv viszont ettől eltér (Farkas – Sallai 2024).

között a körözés, melynek során „körözőlevelet” adtak ki. Ezeket a sokak által felkeresett helyekre tették ki. Az utókor számára számos ilyen kriminalisztika-történeti ritkaság maradt fenn, így a Petőfi Sándor és a Rózsa Sándor ellen kiadott körözések is (6. és 7. ábra).

Hirdetés.

A magas kormány, alattvalóinak személye és vagyona teljes oltalmának biztosítása végett semmi áldozatot nem kimélve, az e vidékeni rablógarázdalkodás vezére

Rózsa Sándor
kézrekerítése jutalmául

pengői **10,000** forint
vagyis váltól **25,000** for. összeget

tűz ki. —

E jutalmat, bár mi állású legyen, az nyeri el: ki akar maga, akár másokkal egyesülve, saját tevékenysége vagy biztonsági közlönyökéhez legelőbizonyos feljelentés által, ezen rablónak elfogatását eszközöltetését eszközölni.

E jutalom annak is kiadatik, ki önvédelmi jogában, Rózsa Sándornak üldözése közben, annak megölésére kénytelenült.

Rózsa Sándor személyes-leírása:

Mintegy 43—44 éves, közép, inkább kistermetű és zömök, szőke hajú, bajusza felfelé sodrott, hegyes és vereses-szőke, szemei szürkék, tekintete komor, arca sovány, keskeny, sápadt és foltosnak tetsző, orra hosszas, orrlyukai pedig kiállók, szája széles, fogai teljesek és tiszták, álla előre álló, fülei nagyok.

Visel fekete kerek kalapot, sötétkék sárga-gombos nadrágot, dolmányt vagy szűrt, — jár hol kocsin, hol gyalog vagy lóháton.

Ujlag közzétetik a magas cs. kir. Budai Helytartósági osztály Elnökségének 1856. évi február 26-án ¹⁸⁵⁶/₂₆ sz. a. kelt intézménye folytán.

Bonyhád István m. k.
Csongrád megye cs. kir. főnöke.

Grün János-féle könyv- és kőnyomda Szegeden.

7. ábra: Rózsa Sándor körözőlevele
(1856) (URL5)

A főváros az ország más településeihez képest általában előrébb járt a központosított rendészet megszervezésében. Pesten 1861-ben szervezték meg a polgári rendőrséget, öt év múlva pedig központosították a bűnügyek intézését is. 1871-ben álltak föl a királyi bíróságok és ügyészségek, majd egy év múlva létrehozták a fővárosi államrendőrséget (1872) (Balláné Füzster et al. 2005).

A Kiegyezés utáni időszak hozta el a rendészet területén is az ugrásszerű fejlődést. A hazai rendészet főként nyugat-európai mintákat alapul véve indult fejlődésnek. A fővárosi rendőrség 1873-ban került állami kézbe (Budapest létrejöttékor), amikor is egységes elvek alapján kezdték el megszervezni a rendőrség működését és a képzést is (Németh – Sallai 2022).

Hazánkban az 1881. évi XXI. törvénycikk hozta létre az állami rendőrséget, az első főkapitány pedig a hírhedt Thaisz Elek (1820-1892) volt. Ezzel párhuzamosan a városokban a municipális rendőrség tartotta fenn a rendet. E rendőri szervek – Sallai János szavaival élve – „ahány ház, annyi szokás” elve alapján működtek. Nem volt egységes a ruházatuk, az elnevezésük, de még a díjazásuk sem (Sallai 2021). A gyakorlatban, a nem egységesített rendészeti struktúra, erősen hátráltatta az egységes nyomozási gyakorlat kialakulását is.

Török János rendőrfőkapitány később számos intézkedést vezetett be, így 1885-ben az ő utasítására indították el a detektív tanfolyamokat (a detektívek előtt a bűnügyekben rendbiztosok jártak el), amelyeket vizsga zárt (8. ábra).

8. ábra: Török János (Schreiber 1898, 1138.) (Arcanum)

„A tanfolyamokon a hazai mellett a külföldi tapasztalatokat és ismereteket is oktatták.”

(Tóth 2016, 14.) Szervezett keretek között elsőként a fővárosban kezdtek meg a munkát detektívek (1886. január 1.) (detektív osztályokat állítottak fel),

akiknek 1888-ra már detektív szabályzatot is készítettek (Fenyvesi 2016, Szigetvári 2023).¹¹ A fővárosi detektív testület létszáma kezdetben 28 főt számlált, s még az alapítás évében Tisza Kálmán miniszter további nyolc fő felvételét engedélyezte, így 36 főre gyarapodott a számuk.¹² A vezetőjük báró Splényi Ödön (1842-1909)

¹¹ Detectív osztály szolgálati utasítása (1888), Szabályzata a fővárosi rendőrség kebelében szervezett detectiv testületnek (1890) (ez nevezte először „detektívtestületnek” a detektívosztályt (Laky 1936), A detektív testület szabályzata és szolgálati utasítása (1893).

¹² Álljon itt emlékül a legelőször kinevezett fővárosi 36 detektív neve, melyről a Magyar Rendőr című folyóirat is megemlékezett a fővárosi detektívtestület 50 éves fennállása alkalmából. Bolla

lett¹³. Ez a létszám 1919-re 543 főre duzzadt, amely mutatja, hogy a detektívek beváltották a hozzájuk fűzött reményeket (Szigetvári 2019) (9. ábra).

9. ábra: báró Splényi Ödön (URL6)

A polgári magyar állam idején a rendőrség és a csendőrség mellett a folyamőrség, a határőrség, a pénzügyőrség és a vámőrség is rendelkezett nyomozási jogkörrel (Szigetvári 2017). A csendőrség a nyomozási munkát (a közrendvédelmi feladatok mellett) elsősorban a vidéki területeken végezte.¹⁴ Ennek ellenére nem tekinthetjük őket mégsem detektívnek, mivel többnyire egyenruhában végezték a munkájukat és a jogkörük a kisebb tárgyi súlyú bűncselekményekre terjedt csak ki. A nagyobb horderejű deliktumokat a rendőrség nyomozta. Ennek ellenére, 1930-

István, Haluska Lajos, Horváth Péter, Nagy Pál, Kubó János, Stiegelhauer Ferenc (később gondnok lett), Kassay Lajos, Nemes I. Sándor, Nemes II. Sándor, Öszterreicher Lipót, Nacsa Lőrinc, Csánk József, Évinger János, Farkas Géza, Hága Aladár, Bammer Flóris, Bottka Béla, Gondé Antal, Heim Rezső, Soret Lajos, Tóth Ambrus, Szakály József, Krapp Mihály, Dobrovóczy Imre, Kovács József, Vitálszky Antal, Janszky József, Aszalay Antal, Türkl Nándor, Odry Zoltán, Wilbrich János, Perlmann János, Nagy Ferenc, Sachs Gusztáv, Harangi Kálmán, Vándory Ferenc (Primus Gábor rendőri hivatalszolga) (Laky 1936, 173.)

¹³ Splényi Ödön a híres színésznőnek, Blaha Lujzának volt a harmadik férje.

Splényi síremléke nem messze volt Blaha Lujzáétól. A sírszobrot azonban a hetvenes években elbontották, így a fővárosi detektívek első vezetője ma a Fiumei úti sírkert egyik jeltelen parcellájában nyugszik (17/2. tábla, 1. sor, 72. sírhely) (Szomor Sándor közlése).

¹⁴ A Magyar Királyi Csendőrséget 1881-ben alapították, s 1882. január 1-jén kezdte meg a működését.

tól már rendelkeztek saját nyomozási utasítással (Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség nyomozó alakulatai számára) és bűnügyi múzeumuk¹⁵ is. Említsük meg továbbá a Magyar Királyi Pénzügyőrség nyomozó szervezetét, amely a szerv hatáskörébe utalt bűncselekmények nyomozását végezte, sok esetben szorosan együttműködve a rendőrséggel (Szigetvári 2023).

2.5. A bűnügyi nyilvántartás kialakulása

A bűnüldözés szempontjából fontosak voltak (és természetesen jelenleg is azok) a különféle nyilvántartó rendszerek. A rendőri egység hiányából adódóan, sokáig nem beszélhetünk egységes nyilvántartó rendszerről. A korabeli nyilvántartó rendszerek csak egy település vagy vármegye adatait, feljegyzéseit és sajtóságait tartalmazták. A fővárosban Török János főkapitány kezdeményezésére, 1885-ben jött létre a központi nyilvántartás. Ez a korábbi, rendőrök által készített magánfeljegyzéseken, az ügyészségektől és bíróságoktól, büntetés-végrehajtási intézetektől beérkezett közleményekből állt.

A nyilvántartó alapításról a következőket írja a Magyar Szalon nevű korabeli folyóirat: *„A bűnügyi nyilvántartás, amely a bűnügyi osztály sikeres működésének egyik nélkülözhetetlen segédesszöke, egyúttal büszkesége a budapesti államrendőrségnek. A külföldről látogatóba jövő rendőrtisztviselők mind a legnagyobb érdeklődéssel és elismeréssel tanulmányozzák. 1885-ben a rendőrség egyik nagy tapasztalatokkal bíró jelenleg is szolgálatban álló tisztviselőjének magán feljegyzéseiből keletkezett s ma már két osztályból és öt külön szakból áll. A) osztály a személyi nyilvántartás, B) a tárgyi nyilvántartás. A személyi magában foglalja 1. a rovott multnak előéleti adatait (jelenleg 63130 törzslapból áll); 2. a körözöttek adatait (1897 év végén 37435 lap volt); 3. a rovott multnak arcsképeit (1897. év*

¹⁵ „Az őrsparancsnokképző iskola keretén belül csendőrségi bűnügyi múzeum létesül, amelynek az a célja, hogy a csendőrség működési területén előfordult bűncselekményekkel kapcsolatos olyan bűnjeleket, amelyek tanulságosak vagy érdekesek, muzeális célokra megszerezze és szakszerűen kiállítsa.” (Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség nyomozó alakulatai számára, 1930, 50. § 212. pont)

végén 5543 fénykép van az albumban); 4. a feltételesen szabadságra bocsátottak lapjait 1897 év végén 21); 5. hullák fényképeit (1897. év végéig 1288 felvétel történt) t. i. a bonczolásig fel nem ismert halottak ét.” (Vaday 1898, 1152.).

A korábbi gyűjtőmunka eredményeként már 1886-ra elkészült a „Rendő A. B. C.” elnevezésű kétszáz oldalas könyv („A budapesti m. kir. államrendőrségnél nyilvántartott rovott előéletű egyének betűsoros jegyzéke és rövid személyleírása”), amely több ezer rovott múltú egyénről tartalmazott személyleírást. A későbbiekben bővült a lopott és talált tárgyak, a körözött személyek, a feltételesen szabadlábra bocsátottak nyilvántartásával, 1887-ben pedig már fényképekkel is. Az állam ezeréves fennállását ünneplő millenniumi rendezvénysorozatra, és az ezzel egy időben lévő világkiállításra, 1896-ban egy fényképgyűjteményt is összeállítottak 2000 példányban a potenciális bűnelkövetőkről (Anti 2011, Szigetvári 2023).

A fényképanyilvántartással kapcsolatban említsük meg, hogy hazánkban már az 1870-es évek elején is volt rendszeres bűnügyi célú fényképezés! Ezt a Rendőrségi Szemle egy 1959-es száma is megemlíti – hivatkozva a Közrendészeti Lap című folyóírátra – : „a pestvárosi kapitányságnak igen érdekes albuma van; az ismert tolvajok fényképei vannak abban összegyűjtve. A kapitányság igen sok hasznát veszi az albumnak” (Rudas 1959, 25.)

1897-ben országossá bővült a nyilvántartás. Az országos nyilvántartás ténylegesen 1909. január 1-jével kezdte meg a működését, aminek a vezetője dr. Gábor Béla lett. A 20. század elején jelentek meg a Belügyminisztérium felügyelete alatt álló országos nyilvántartások (Szigetvári 2023) (10. ábra).

10. ábra: A bűnügyi nyilvántartás a fővárosi rendőrségen
(*Magyar Szalon* 1898, 1146.) (*Arcanum*)

A kor technikai fejlettségével kapcsolatban, tudománytörténeti érdekességként érdemes megemlíteni, hogy a helyszíni bűnügyi fényképezés hazánkban 1861-ben debütált. Gróf Teleki László (1811-1861) egy országgyűlési vitát megelőzően otthonában öngyilkosságot követett el (11. ábra). Az öngyilkosság tényét máig sokan vitatják, az viszont tény, hogy ez volt hazánk első külső helyszínes bűnügyi fényképe (ún. sztereofotó) (Petrétei 2020). A fényképeket Mayer György (1817-1885 k.) pesti fényképész készítette (Szigetvári 2023) (12. és 13. ábra).

11. ábra: gróf Teleki László (URL7)

Az eset kriminalisztikai aspektusú feldolgozását Anti Csaba László r. alezredes végezte el. A múlt pontos

rekonstruálása nem volt lehetséges, részben a fegyver és a Teleki palota hiánya miatt. A korabeli felvételen azonban látszik, hogy a fegyver, ahol a földre esett, ott a padlón nyomot hagyott. Ez Anti szerint olyan közel volt a falhoz, hogy ott

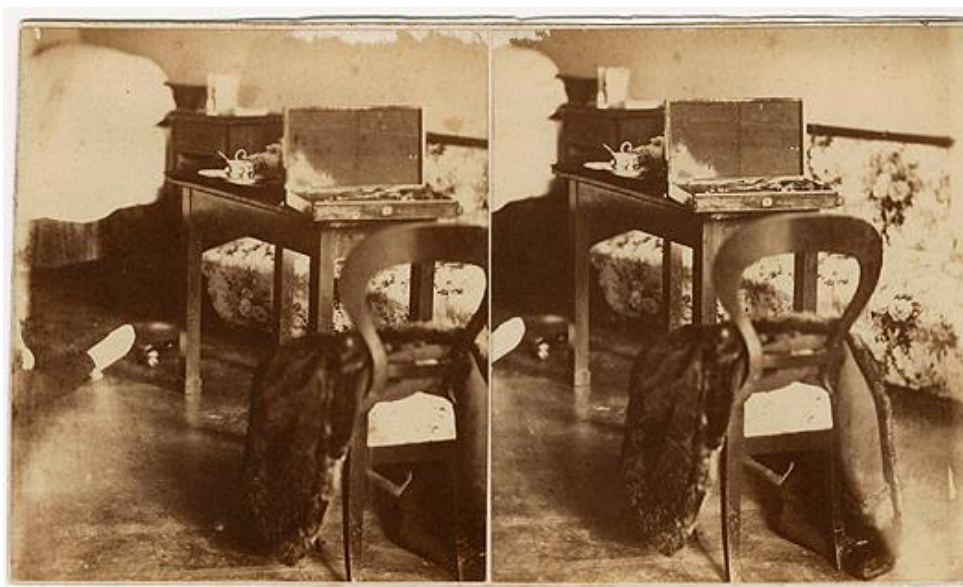
Gróf Teleki László az 1848/49-es szabadságharcot követően emigrációba kényszerült, majd amikor hazatért, ismét politizálni kezdett. Radikális, osztrák ellenes álláspontját sokszor még párttársai sem támogatták. Az országgyűlés 1861. május 8-án szavazott volna az osztrák-magyar viszonyt érintő fontos kérdésekben, előző este azonban az osztrákokkal kiegyezni nem akaró Teleki öngyilkosságot követett el. Sokan ezt nem öngyilkosságnak, hanem a császári titkosrendőrség gyilkosságának tulajdonították. Teleki írta *A kegyenc* című szomorújátékot (1841), amely bár az ókori Rómában játszódik, a metternichi rendszer visszásságait mutatja be.

nem fért volna el a gyilkos fegyvere. Ez az alezredes szerint mindenképp az öngyilkosság verzióját erősíti.

12. ábra: A nyomozás során készült fényképpár Teleki Szervita téri palotájában (1861)

(URL8)

13. ábra: A nyomozás során készült fényképpár Teleki Szervita téri palotájában (1861)

(URL9)

3. fejezet

1893-TÓL A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚIG

3.1. A kriminalisztika születése

A tudomány és a társadalom fejlődése alapozta meg a bűnügyi tudományok, így a kriminalisztika fejlődését is. Igény mutatkozott arra (melyet a 19. századra már a tudomány fejlődése is lehetővé tett), hogy olyan bizonyítási eljárásokat folytassanak le, melyek tudományos módszerekkel alátámasztottak (Balláné Füstner 2019). A természettudományos fejlődés legerősebben a krimináltechnika területén érezte hatását, a büntetőjog tudomány fejlődése pedig a krimináltaktika területére hatott (Lakatos – Bócz 2008).

*„Tiszttára alkalmazott tudomány a kriminalisztika, amely a legfiatalabb hajtása a büntetőjogi tudományoknak. Ha a kriminalisztika családfáját kellene felállítanunk, a szülőket a nagynevű Franz von Liszt német büntetőjogász (páter) és a nagybírú osztrák vizsgálóbíró,¹⁶ későbbi törvényszéki tanácselnök, egyetemi tanár, Hans Gross (mater) személyében kellene megállapítanunk, míg a nagyszülőket «atyai ágon» a bűnügyi társadalomtan (esetleg Garofalo) és a bűnügyi statisztika (Quetelet) művelői közül, míg «anyai ágon» a kriminálantropológia (Lombroso: *L'uomo delinquente*, 1872) és a kriminálpszichológia (Krafft-Ebing: *Kriminalpsychologie*, 1872) tudományágaknak az alapítótágjai közül kellene kikeresni. A «kiterjedt rokonságból» Lavater-t (*Menschenkenntnis*, 1775-78), Avé-Lallement-t (*Das deutsche Gaunertum*, 1858), Bertillont (*Les Signalements anthropométriques*, 1886) és Galtont (*Fingerprints*, 1892) lehetne felsorolni.”* (Tartsányi 1936, 327.)

A fenti idézet a Magyar Rendőr című folyóiratból származik, s rendkívül érzékletesen ismerteti a kriminalisztika „nagy elődjének” a nevét és

¹⁶ A vizsgálóbíró intézménye 1808-ban alakult ki Franciaországban, a *Code d'instruction criminelle* hozta létre (Ernyes 2015).

kapcsolatrendszerét. Láthatjuk ez alapján is, hogy a kriminalisztika viszonylag fiatal tudománynak tekinthető.

A mai értelemben vett kriminalisztikát Hans Gross korszakalkotó munkájának megjelenésétől, 1893-tól szokták számítani. Ezt megelőzően kevés mű látott napvilágot, és azok a kriminalisztikának csak egy-egy szeletét tárgyalták. Ilyen kriminalisztikai előzménynek tekinthető például Franz von Jagemann (1804-1889) *A bírósági vizsgálati tan kézikönyve* (1838), Alphonse Bertillon¹⁷ (1853-1914) antropometriai módszere (1879) vagy Francis Galton (1822-1911) illetve Edward Henry (1850-1931) ujjnyomazonosítási rendszere (Bócz 2004). Képletesen azt mondhatjuk, hogy egyes területei már megjelentek a kriminalisztikának, de Gross volt az, aki keresztvíz alá tartotta az új tudományterületet, vagyis tőle számítjuk a tudományág megszületését (von Lededur 1922).

Első büntetőjog tankönyvünk szerzője Stur József Fülöp volt, aki munkájában már a nyomozás egyes kérdéseivel is foglalkozott. Vuchetich Mátyás (1767-1824) 1819-es könyvében pedig a büntetőjog segédtudományairól tesz említést (Bócz 2004). Mérföldkönek tekinthető a hazai kriminalisztikában az első hazai kriminalisztikai könyv megjelenése (1897). A szerzője Endrődy Géza (1851-1900), aki Gyula város rendőrkapitányaként fejezte be a rendőri szolgálatot. Munkájának címe *A bűnügyi nyomozás kézikönyve a m. kir. csendőrség, városi és járási rendőrbatóságok, valamint vizsgálóbírák, királyi ügyészségek s általában a bűnügyekkel foglalkozó egyének részére*. A könyv lefedi a kriminalisztika korabeli teljes területét, tartalmaz krimináltaktikai, krimináltechnikai és kriminálmetodikai ismereteket is, de

¹⁷ „A köztudatban az él, hogy a testmérést Bertillon találta fel, Heindl azonban kimutatta, hogy Oroszországban egy 1863-ban kiadott cári ukáz már elrendelte a megbélyegzés helyett bizonyos testrészeknek felmérését, sőt Keletáziában az anamiták még előbb próbálkoztak már vele. Persze mindez kezdetleges volt éppúgy, mint Sfeuennek a louvaini büntetőintézet igazgatójának 1860-ban megindított kísérlete, mikor is a fej, fül, láb, mellbőség és testmagasság felmérésére vonatkozó adatokat jegyezték fel a rabokról.” (Sellye 1938, 174.)

foglalkozik a könyvében a bűnjelek kezelésével és a bűnözői szlenggel is (Ibolya) (14., 15. és 16. ábra).

Endrődy Géza (1851-1900) földbirtokos családból származott, aki az iskoláit a Felvidéken (Késmárk, Losonc) és Debrecenben végezte. A Ludovika akadémia elvégzése után rövid ideig katonaként, majd ezt követően csendőrtisztként szolgált. 1897-től Losonc, majd 1898-tól Gyula rendőrkapitánya volt (Kovács).

14. ábra: Endrődy Géza (URL10)

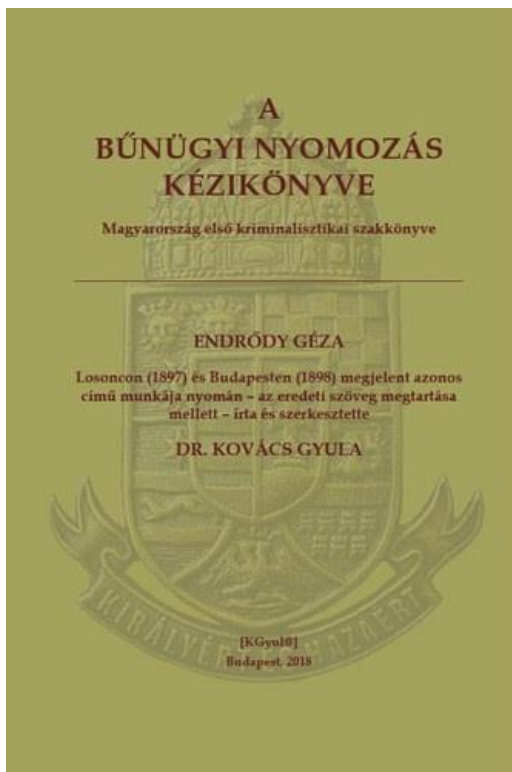
Mint ahogy a szerző az előszóban írja „*Bűnügyi és rendészeti irodalmunk hiányát érzi egy oly munkának, amely a nyomozások minden ágában oktatást és útbaigazítást adna az igazságszolgáltatás faktorainak.*”. Korábban ilyen jellegű munka nem jelent meg Magyarországon, így a kézikönyv nagy segítséget jelentett a nyomozók számára. A 18 fejezetből álló könyv nagyrészt Hans Gross¹⁸ *A vizsgálóbíró kézikönyve – a kriminalisztika rendszere*¹⁹ című könyv alapján íródott.²⁰ Ezt a szerző nem tagadta,

¹⁸ Vagy ahogy Endrődy a könyvében nevezi, Grosz János.

¹⁹ Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik (1893)

²⁰ A könyv az alábbi fejezetekből áll: I. A csendőrökről, II. A kikérdezésről, III. A helyszíni szemle, IV. A szakértőkről, V. A gonosztevők furfangjairól, VI. A tolvajnyelvről, VII. A cigányokról, VIII. A babonáról, IX. A löfegyverekről, X. Különféle ösmeretek, XI. A lábnyomról és egyéb nyomokról, XII. A véryomokról, XIII. A titkosírásokról, XIV. A lopásról, XV. A csalás és hamisítás, XVI. A gyújtogatásról, XVII. A testi sértésekről, XVIII. A csendőr teendői szerencsétlenségek alkalmával.

az előszóban meg is említette, hogy a könyvét szerzői engedéllyel magyarra fordította, s a mi speciális viszonyaink szerint átdolgozta. A fenti tény azonban nem von le semmit a mű értékéből.²¹

Számos hazai szerző megemlíti, hogy Hans Gross volt az, aki a bűnügyi segédtudományok gyűjtőneveként elsőként a kriminalisztika megnevezést használta.²²

A hazai és külföldi források egyöntetűen Gross-t tekintik a modern kriminalisztika atyjának, ennek idejét pedig a könyvének megjelenési dátuma adja (1893).

15. ábra: Endrődy Géza könyvének 2018-as kiadása

Érdeemes azt viszont megemlíteni, hogy Gross előtt már öt és fél évtizeddel, egy német bűnügyi statisztikus, Jagemann von Ludwig Hugo Franz, megírta a korabeli ismereteket szintetizáló művét, *A bírósági tan kézikönyve* (Handbuch der gerichtlichen Untersuchungskunde) címmel. Jagemann művében már önálló tudomány létrehozásának szükségességéről tesz említést. „*mindazokat az ismereteket és tapasztalati elveket kell összefoglalni, amelyek segítségével a leggyorsabban, legbiztosabban és*

²¹ A könyv az alábbi honlapon érhető el: <https://mek.oszk.hu/16700/16751/16751.pdf>

²² Ezzel kapcsolatban Tartsányi Dániel megjegyzi, hogy a kriminalisztika szót melléknévként 1888-ban már Franz von Liszt (1851-1919) is használta (Tartsányi 1936) (Lásd bővebben: 5.1. fejezet). Tudománytörténeti érdekességként megjegyezhetjük, hogy a kriminológus Liszt édesapja és a híres zeneszerző (szintén Liszt Ferenc) unokatestvérek voltak (Mátyás 2022).

legtárgyilagabban, törvényes úton ki lehet deríteni az elkövetett bűncselekmény valódi tényállását.” (Balláné Füzster et al. 2005, 13.)

16. ábra: Endrődy Géza feltételezett sírja Gyulán (a szerző felvétele)²³

²³ Endrődy Géza életről és munkásságáról számos tudományos igényű írás született már, a pontos sírhelyét azonban ezen írások nem adták meg. A szerző 2024 augusztusában, hosszú kutatómunka után talált egy olyan, borostyánnal benőtt családi sírt a gyulai Szentháromság temető IV/17. parcellájában, amely feltételezhetően Endrődy Géza nyughelye is.

A síron az alábbi felirat olvasható: „Endrődy család, Schnörch Jenő (1882-1965)”. A sírban a temetői nyilvántartások szerint két fő nyugszik, Schnörch Jenő (1882-1965) altábornagy és felesége, Endrődy Lilla Margit Mária (1893-1978) (Endrődy Géza lánya, Hubay Miklós író anyai nagynénje). A korabeli források egyértelműen a gyulai Szentháromság temetőt jelölik meg a temetés helyének, tekintettel arra, hogy Endrődy katolikus vallású volt. A síron az „Endrődy család” felirat szerepel, ezért feltételezhetően nem csak egy Endrődy, hanem többen is a sírban nyugszanak. A korabeli temetői nyilvántartások nem voltak mindig pontosak, ezért feltételezhetjük azt, hogy Endrődy Géza is a sírban nyugszik. Más, Endrődy nevű személy a temetőben nem található, a néhai rendőrkapitány egyenesági hozzátartozóját nem sikerült felkutatni. A sírban lévő

3.2. Hazánk a kriminalisztika nemzetközi élvonalában

Mai szemmel nézve, kissé hihetetlennek tűnik, hogy az első világháborút követő időszakban milyen prosperáló volt a hazai rendésztudomány. 1921-ben például minisztériumi támogatással indult útjára a hazafias szellemű *A Rend* című napilap. Rendészeti napilapot Európában egyedül Angliában adtak csak ki ebben az időben. A Rend kezdetben reggelente, hat oldal terjedelemben jelent meg, amely rendszeresen közölt kriminalisztikai témájú cikkeket is (Androvicz 2021).

A forenzikus tudományok fejlődéséhez, a tudomány általános fejlődésén túl, szükség volt a speciális egységek létrehozására is, ahol kizárólag bűnügyi relevanciájú vizsgálatokat és kutatásokat tudtak végezni. A világon elsőként Edmond Locard (1877-1966) orvos-jogász hozott létre ilyen laboratóriumot (Lyon-ban). A későbbiekben számos országban követték a példáját, és nagyszámban indulhattak meg a célzott kísérletek és kutatások, illetve vizsgálatok (1923: USA, 1935: Nagy-Britannia). Magyarország nem maradt el a világ élvonalától: 1909-ben alapították az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalt, melyben nemsokkal az alapítást követően már önálló laboratórium is működött. Itt lábnyom, vér-, írás-, textil- és lőfegyvervizsgálatokat is tudtak végezni (Balláné Füstzer 2019).

A magyar kriminalisztika 19. század végi és századforduló környéki fejlettségével kapcsolatban kijelenthetjük, hogy nemhogy nem volt lemaradva a fejlett világtól, hanem sok esetben azzal együtt fejlődött. Sőt, időnként meg is előzte azt. Ennek igazolására nézzünk meg néhány korabeli forrást, amely a honi bűnügyi technikai és tudományos fejlettséggel kapcsolatban oszt meg hasznos tudománytörténeti adatokat.

Schnörch Jenőnek második felesége volt Endrődy Lilla. A sír tulajdonosai, a Schnörch család tagjai, ezért nem rendelkeznek pontos információval a sírban lévő Endrődyekekkel kapcsolatban (mivel nekik Endrődy Lilla nem volt a felmenőjük), akárcsak azok a személyek, akik jól ismerték Endrődy Lillát, a város köztisztviselőjében álló nyelvtanárát.

A bűnügyi nyilvántartás szükségességét már közel másfél száz esztendővel ezelőtt felismerték hazánkban. A Magyar Rendőr című folyóirat hasábjain erről már 1938-ban megemlékeztek, hogy a hazai bűnügyi nyilvántartás nagy múlttal rendelkezik. A rendőrszakmai folyóirat az alábbiakat írta: *„Nálunk a nyilvántartás első formája a születésbely vagy illetőségi községek szerint vezetett u.n. feketekönyv volt. Budapesten 1887 július 1-től vezetett a budapesti főkapitányság a rovottmultúakról törzslap rendszerű nyilvántartást. A helybeli és elvétele vidéki bíróságok ítéletmásolattal közölték a büntetéseket, leginkább Budapesten, vagy budapestiek által vidéken elkövetett bűncselekményekről. Hézagossá volt. Gyakran maga a rendőrség szerezte be az elítélésre vonatkozó adatokat. A 24.300/908. sz. I. M. rendelet a mai formájában alkotta meg a központilag szervezett Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalt, mely a fonetikus abc segítségével tartja nyilván a büntetett előéletűekre vonatkozó nyilvántartó lapokat (büntetőlap, ujjnyomatkisérő-lap, figyelőlap etc. A nyilvántartási adatok sikeresen azonban csak akkor voltak használhatóak, ha kétségtelenül meg lehetett állapítani azt a személyt, akire vonatkoznak, még akkor is, ha az illető hamis nevet használ. A nyilvántartás ily módon maga után vonta a személyazonosság megállapításának feladatát.”* (Sellye 1938, 174.)

Bertillon 11 pontos antropometriai azonosítási módszere a korabeli kriminalisztikában mérföldkőnek volt tekinthető, annak ellenére is, hogy ezt már hosszú évtizedek óta nem alkalmazzák sehol sem (Farkas 2021). Ennek megismerése és adaptálása a hazai rendszerbe nagy jelentőségű volt. A Magyar Rendőr folyóirat a következőképpen ír erről: *„Mikor Bertillon anthropometrikus eljárása közben ismertté váltik, a budapesti rendőrség is kiküldötte egyik tisztviselőjét Párizsba tanulmányozni ezt az azonosító eljárást. Majd a daktiloscopia előretörésekor Londonban az ujjnyomatrendszert tanulmányozza a budapesti rendőrség kiküldöttje és a kontinensre elsőként hozza be a daktiloskopiát.”* (Magyar Rendőr 1936, 302.)

Láthatjuk, hogy a bűnügyi innovációk hazai alkalmazását fontosnak tekintették a korabeli rendőri vezetők, így viszonylag hamar alkalmazták hazánkban is Bertillon módszerét, illetve a daktiloszkopiát is. Elöljáróban azonban érdemes megemlíteni,

hogy feltételezhetően nem véletlenszerűen (mint azt számos forrás tényként állítja), hanem tudatosan érkezett Londonba a magyar rendőrség küldöttje, Pekáry Ferenc (lásd: 26-os számú lábjegyzet).

A személyazonosítás nem zárult le a daktiloszkópia tökéletesítését követően, számos olyan ötlet született, amely a személyazonosítás jobbítását tűzte ki célul. Egyik ilyen találmány volt a Rothbart László által kifejlesztett „röntgenodaktiloszkópia”. Ennek során az ujjpercek felső részét megfestették „subklasszifikáció céljából” (Sellye 1938, 175.)

A feltaláló a módszeréről a következőket írta 1921-ben: *„Theoretikusan sikerült egy oly eljárást találnom, melyet kísérletekkel a praktikus követelményeknek megfelelően tökéletesítettem és egyszerűsítettem, mely 1. a regisztrálást könnyíti meg óriási mértékben; 2. uj, jellemző sajátosságokat von ezen eljárás keretébe. Eljárásommal egy lemezre hozom az ujjbegyrajzolatot az illető ujj struktúrás csontképével együtt. Hogy ezt elérhessük, kontrastanyaggal kell kitöltenünk az ujjon lévő barázdákat, aminek technikai kivitele nem volt könnyű dolog, mert a kontrastanyagnak teljesen ki kell töltenie a barázdákat, de viszont csakis a barázdákban szabad lennie, hogyha pontosan vissza akarjuk adni minden részletében a rajzolatot.”* (Rothbart 1921a, 16.)

Az eljárásról sajnos csak néhány forrás maradt fenn, az eljárás az újszerűsége és eredetisége ellenére nem terjedt el (17. ábra).²⁴

²⁴ Magát a röntgen-daktiloszkópia eljárását Henri Béclére dolgozta ki, melyről a Nature 1920. október 23-ai számában számolt be. Ő az ujjnyomot „Röntgen-fotografálással” rögzítette (URL11). Az elsőséggel és az esetleges plagizálással kapcsolatban Rothbart a *Gyógyászat* című lapban a következőket írta: „1. ilyen irányú kísérleteim a külföldi cikk megjelenésének időpontja előtt már csaknem teljesen le voltak zárva; 2. ezen eljárásomnak praktikus használatát 1920. év augusztus havának első felében, tehát a francia közlemény megjelenése előtt 2 hónappal felajánlottam Rózsa Imre dr. rendőrfőorvos úrnak, illetve az ő útján a m. kir. bpesti államrendőrségnek; 3. végül pedig igaz, hogy – amivel csak megtisztelve érzem magamat – egy gondolatot valósítottunk meg az ismert francia tudóssal, azonban eljárásomnak praktikus használatra való alkalmazása, a regisztrálás (ami a fő előny !) teljesen más nála és nálam.” (Rothbart 1921b, 34.)

17. ábra: Az újszerű eljárással készített röntgenfelvétel, melyen jól látszanak a bőrfodorszálak is (Rothbart 1921a, 17.) (Arcanum)

A budapesti főkapitányságon levő daktiloszkópai műterem.

18. ábra: A budapesti főkapitányságon levő daktiloszkópai műterem (Gábor 1912, 2006.) (Arcanum)

Dr. Rothbart László életéről nagyon kevés információ áll rendelkezésre. A komáromi Szent Benedek-rendi katolikus gimnáziumba járt, az iskola évkönyve megemlíti a híres diákok között. Röntgenorvosként a M. Kir. 2. sz. Körletkórház Központi Röntgenintézetének volt a vezetője. Az azonosítás tökéletesítésének új módszere bizonyára orvosi hivatásából adódott. Munkája mellett amatőr bűvészként is fellépett, bűvészkönyvét 1940-ben Beverly Hillsben adták ki. A második világháború idején koncentrációs táborba került, ahonnan tüdőbetegesen került haza. A gyógyíthatatlan tüdőbetegsége miatt egy szanatóriumban önkézüleg vetett végett az életének (Kelle 2012).

A korabeli rendészeti szervek már a múlt század elejéről kezdve nagy figyelmet fordítottak a technikai fejlődés követésére és azok alkalmazására (18. és 19. ábra). Ezt jól mutatja a Magyar Királyi Csendőrség esetében is a bűnügyi fényképezés fejlődése. Az 1930-as évek elején a csendőrnnyomozók három nagy, A, B és C elnevezésű, 14-17 kilogramm súlyú bőrönddel járták a vidéket. Az „A” bőröndben mintázó anyagok és eszközök, a helyszíni rajzhoz szükséges felszerelés és irodai felszerelések voltak, a „B” bőröndben fényképezési, daktiloszkópiai és optikai felszereléseket, míg a „C” bőrönd mérőeszközöket és szerszámokat, bűnjelek kezelésére, csomagolására és megőrzésére szolgáló felszereléseket tartalmazott. Amíg nem állt rendelkezésre gépkocsi, addig a csendőrhelyszínelők vonattal mentek a helyszínre (Szladek 1932).

A csendőrség nyomozó alosztályainak már fényképezési laboratórium állt a rendelkezésére. A fejlettségi szintet mutatja, hogy a magyar csendőrség két évtized késéssel ugyan, de utolérte az akkori világ élvonalába tartozó német bűnügyi rendőrség színvonalát (Davola 2011).

Rendőri fényképezés.

Hogy a rendőrségnek saját külön fényképésze és fénykép irodája van, azt ma már mindenki tudja, mert a szocialisták fényképezése miatt teli kürtölték vele a lapok az egész országot.

A fényképezés ma már nélkülözhetetlen a rendőri szolgálatban. A körözött vagy keresett egyénekről 24 óra alatt az összes nyomozó közegeket ellátja fényképpel *Fischer Adolf*, a rendőrség ügyes fényképésze.

A személyfelvételek jelenleg két-féle rendszerben történnek. 45 fokos tükörrel, a melylyel egyszerre két képet kapunk en facet és profilt. Ez azonban nem egészen válik be és nálunk is átmentünk e francia rendszerre, tudniillik mindkét formáról külön-külön felvétel készül tükör nélkül. A rendőri fényképek «nyersék», (nem lesznek utánrajzolva) mert ezek a természetes képek a leghűbbek. Itt nincs helye a hiúságnak, szépítésnek.

Érdekességből felemlítjük egyuttal, hogy az ezen számunkban a rendőrségről közölt *összes fényképeinket a rendőri fényképész vette fel.*

19. ábra: A rendőri fényképezésről a *Magyar Szalon* című folyóiratban
(*Magyar Szalon* 1898, 1230.) (*Arcanum*)

A múlt század elejének szellemi pezsgését és a kriminalisztika iránti érdeklődését jól mutatja egy, az Ügyvédek Lapjában 1913-ban *Kriminalisztikai előadások Kaposvárott* címmel megjelent rövid hír is. E szerint „*Huszár Aladár táblabíró, a kaposvári törvényszék elnöke igen figyelemreméltó és követendő továbbképző előadás ciklust rendszeresített. Az előadásciklus a törvényszéki orvostanból indult meg és arra van hivatva, hogy a büntetőbírák, ügyészek és a kriminalisztikával foglalkozó ügyvédek a tudományok idevágó, nagy borderejű újabb felfedezéseivel megismerkedhessenek. Mindjárt az első előadásnál, amit dr. Potoczky Dezső tisztiorvos tartott, bírák és ügyvédek egyaránt azt a meggyőződést nyerték, hogy a törvényszéki orvostannak a legutóbbi időkben olyan nagyjelentőségű felfedezései keletkeztek, amelyek az ítélőbírót és védőt egészen új, ismeretlen szempontok figyelemre méltatására készítetik. Különösen a lőfegyverrel okozott sérülések tekintetében jutott a tudomány olyan megállapításokhoz, amelyeknek segítségével a gyilkosság és öngyilkosságok elhatárolása meglepően meg van könnyítve. A vidéki bíróságok, mint amelyeknek, mint a fővárosiaknak, nincs alkalmuk a tudományok haladását állandóan figyelemmel kísérni, valóban megszívlelendő példát láthatnak a kaposvári törvényszék elnökének ebben az újításában.*” (Ügyvédek Lapja 1913, 8.)

A rövid cikkből látható, hogy a századelőn egy vidéki kisvárosban is igény merült fel már arra, hogy megismerkedjenek a kriminalisztika legújabb eredményeivel. Joggal feltételezhetjük, hogy nemcsak Kaposvárott, hanem más hazai városokban is voltak hasonló jellegű rendezvénysorozatok.

A kriminalisztika nemzetközi trendjeivel a szolgálati kutyák terén is lépést tartott a hazai rendőrség. A korabeli források alapján tudomásunk van arról, hogy Hasfelmetsző Jack kézrekerítése érdekében a Scotland Yard már 1888-ban nyomkövető kutyákat alkalmazott (Horváth 2015). Szolgálati kutyákat a kontinensen elsőként Hildesheim (Németország) rendőrigazgatója vezényelt járőrök mellé (1896), 1899-ben pedig Gentben (Belgium) megkezdődött a kutyák módszeres képzése. Hazánkban 1896-ban, Szombathelyen, Panajott Sándor (1849-1933) egy kennelt állított fel, és kiképzési utasítást készített, egy évre rá pedig már negyven kutya látott el szolgálatot (Panajott éveken keresztül az

Osztrák-Magyar Rendőrkutya Egyesület elnöki megbízatását is ellátta) (Ernyes). 1913-ban alakult meg a Magyarországi Rendőrkutya Egyesület, a következő évben (1914) pedig már Esztergomban tanfolyamot szerveztek a szolgálati kutyák²⁵ képzésére. Az első világháborút követően Gödöllőn csendőrkutya telepet hoztak létre.²⁶ (1925-ben az intézmény elvesztette az önállóságát és a ceglédi Egyesített Csendőriskola tagintézménye lett.) A telep parancsnoka Zajcsek Alfonz ny. csendőr százados volt, aki 1925-ös könyvében felosztotta a kutyákat az igénybevétel területe szerint, melyben említést tesz a „nyomozóebekről” is. Zajcseknek *Az eb nevelése; a közbiztonsági és hadiszolgálati ebek vezetése* című könyve (1925) alapján képezték hazánkban sokáig a különféle szolgálati kutyákat (Szlávik 2021). Ugyancsak 1925-ben alakult meg az Országos Magyar Rendőrkutya Egyesület (OMRE) (1925-1949). 1920-ban központi rendőr kutyatelepet hoztak létre a Mária Valéria barakkban, ahol 20 kennelt, kutyakonyhát és melegvizes kutyafürdőt is építettek. 1926-ban pedig a Kíspesti Rendőrkapitányságon hoztak létre kutyatelepet, melyet a későbbiekben több telep létrehozása követett még (Ernyes).

3.2.1. Pekáry Ferenc és a daktiloszkópia

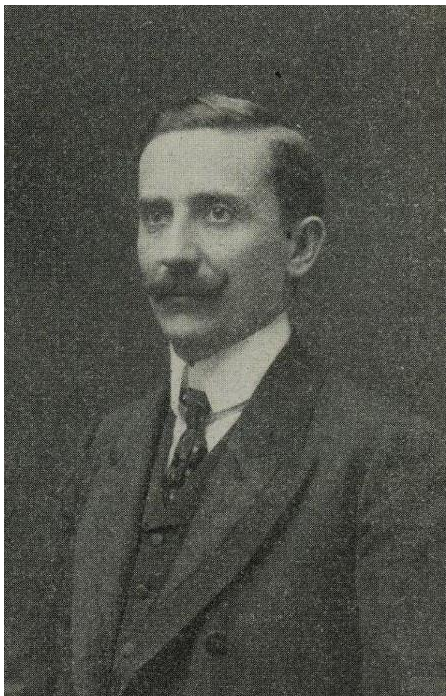
A barlangrajzok alapján valószínűsíthető, hogy már az ősember is felfigyelt arra, hogy az ujjaknak különleges mintázata van. Adataink vannak arról, hogy az ókori Kínában, a Római Birodalomban és Babilóniában is használták az ujjnyomatot a bűnügyi eljárások során, számos országban pedig aláírás helyett alkalmazták

²⁵ 1939-ben született meg a szolgálati kutya elnevezés (Paulovics et al. 2023).

²⁶ A témával foglalkozó források alapján a korabeli irodalom eltérő időpontot ad meg az alapítás éveként. A *Jelentés és Statisztikai Évkönyv* szerint 1921 az alapítás éve, míg a *Csendőrségi Lapok* szerint 1922 (Szlávik 2021, Ernyes).

A rendőrkutya képzés ekkor még két pilléren nyugodott: egyrészt magáncégek végezték (többnyire nyugállományú rendőrökkel), másrészt pedig a rendvédelmi szervek is foglalkoztak e tevékenységgel. Az 1910-es években a fővárosban két cég foglalkozott kutyakiképzéssel (Ernyes).

(Földesi 2015). Hazánkban a daktiloszkópia (=ujjnyomvizsgálat, görög eredetű szó /daktylos=ujj, skopein=nézni/) meghonosodása Pekáry Ferenc (1859–1925) nevéhez köthető, aki számos egyéb, a rendőrség modernizációját elősegítő intézkedést javasolt. Ilyen volt többek között a „Bűnügyi Értekezlet”, amely a rendőrök részére létrehozott jogi és tudományos önképző kör volt (Ibolya).

20. ábra: Pekáry Ferenc (URL12)

Pekáry Ferenc Budapest rendőrfőkapitány-helyetteseként a brit fővárosban tartózkodott (1902), s felkereste a Scotland Yard laboratóriumát is. Itt behatóan tanulmányozta az ott már alkalmazott ujjnyomat-vizsgálatot. Anglia volt az az ország, ahol a világon először alkalmazták „széles körben és hivatalosan” (Romanek et al. 2004) az ujjnyomokat azonosításra. Számos kiadvány azt írja, hogy Pekáry véletlenül látta csak meg az angolok által használt új azonosítási módot.

A szerző és több hazai kutató véleménye szerint, ez nem a véletlen műve lehetett, hanem céltudatosan kereste fel a Scotland Yard-ot, mivel már korábbról tudomása lehetett az angolok által használt ujjnyomat-azonosításról.²⁷

²⁷ Többben kétlik azt – többek között Földesi Krisztina, Ibolya Tibor és Petrétai Dávid is –, hogy Pekáry a véletlen folytán talált rá Angliában az újfajta módszerre, mivel olvashatta Hans Gross könyvét (A vizsgálóbíró kézikönyvét, melyben a szerző írt a bőrfodorszájakról is), illetve Gross könyvének magyar „változatát” is (Endrődy Géza: A bűnügyi nyomozás kézikönyve, 1897). Ez

Pekáry hazatérte után beszámolt Rudnay Béla főkapitánynak az addig hazánkban nem alkalmazott azonosítási eljárásról. Rudnay nagy lehetőségeket látott benne, ezért támogatta Pekáry elképzeléseit, melynek eredményeképp 1904-ben felállították a hazai ujjnyomat-nyilvántartást. Ezt Európában másodikként vezették be.²⁸ Pekáry jelentős szerepet játszott a fővárosi rendőrség és a vidéki csendőrség államosításának véghezvitelében is. Pekáry Ferenc később Budapest rendőrfőkapitánya lett (20. és 21. ábra).

21. ábra: Pekáry Ferenc sírja (Fiumei úti sírkert) (a szerző felvétele)

alapján az feltételezhető, hogy célirányosan ment a Scotland Yard-hoz a magyar rendőrtisztviselő (Földesi 2015, Ibolya).

²⁸ A Magyar Rendőr című folyóirat erről a következőképpen ír: „A budapesti rendőrség első gyanánt a kontinensen már 1902-Ben bevezette az ujjnyomattal való azonosítást.” (Sellye 1938, 175.)

Nagy büszkeséggel említhetjük meg, hogy Jász-Nagykun-Szolnok megyében sikerült a világon elsőként – az 1992-ben kifejlesztett RECOWARE szoftverrel – tenyéryomat-azonosítást végezni egy konkrét bűnygyben (1994) (Bócz 2004).

Dorning Henrik (1880-1960) főkapitány-helyettes a Magyar Detektív című folyóiratban azt írta (1934), hogy Pekárynak az ujjnyomat rendszer angliai megismerését ismertető eredeti fogalmazványa hozzákerült a hagyatékból (Ibolya 2012). A jelentésből az derül ki, hogy a szerző véletlenül bukkant rá az újszerű azonosítási módra. Mint azt a fentiekben is említettük, ezt többen is kétlik, ami valóban logikus kritika. Nem feltételezhetjük több mint száz esztendő távlatából, hogy Dorning Henrik valótlant állított, azonban az életszerűtlenség jogos kételyt kelthet az utókor kriminalistáiban.

A Pekáry-hagyatékból származó jelentés részlete

„A nyomozó osztály három főnökének egyikétől Percy Neame úrtól vettem a következő felvilágosítást: A rovtomultú egyének nyilvántartására a londoni rendőrség is a Bertillon-féle rendszer szerinti nyilvántartást alkalmazta, azonban a Bertillon-rendszerrel egy év óta teljesen és végleg felhagyott, mert azt nagyon komplikálnak, drágának és mégis nem egészen megbízhatónak találta. Ebbe helyett egy másik rendszert alkalmaznak, amely egyszerűbb, olcsóbb, sokkal inkább megbízható és sikeresebb. Az új rendszer szerint mérés tárgyát kizárólag csakis a 10 kézujjnak lenyomata képezi. Az új rendszert az angolok Kelet-Indiából vették át, ahol a végrendeletek és okiratok hamisításai napirenden lévén, Kelet-Indiának külön törvényhozása már régebben törvény által kötelezte a végrendeleti és más tanúkat, hogy aláírásaik mellé jobbkezüik hüvelykujjának lenyomatát is helyezzzék rá. Ebből fejlődött ki a jelenleg Angliában használatban lévő és tudományos alapon kidolgozott nyilvántartási rendszer. Az új rendszer megértésére beszeréztem az angolok által használt E. R. Henry C. S. J. londoni nyugalmazott rendőrfőnökhelyettes által szerkesztett „Classification and Uses of Fingerprints” c. munkát. Beszeréztem továbbá az ujjlenyomatoknál a londoni rendőrség által használt blankettákat, a nyomdásztentát, a tentának valamely tetszésszerűnti fémlapon (réz vagy bádog) szétmázolására alkalmas eszközt, valamint a lenyomat leolvasásához a londoni rendőrség által használt nagyítóüveg

egy példányát. A nyomozó osztály főnöke nekem azt mondta, hogy a londoni rendőrség ezzel a rendszerrel sokkal több eredményre jutott, mint a Bertillon rendszerrel. Az új rendszerű nyilvántartás az arcképanyilvántartásnál is annyiban jobb, amennyiben előbbinél az arcvonások az idő folyamán változnak, ellenben az utóbbinál a kézujjak bőrreccéinek alakja, száma, növése, egymáshoz viszonya és elhelyezkedése a csecsemőkortól az aggkorig nem változik. Az új rendszer pontos elsajátításához mindenképp szükséges a fentemlített „Classification stb.” című munka pontos betanulása és azután egy-két havi gyakorlat, egyébként a szisztéma bevezetése könnyű, azt mindenki megtanulhatja és az ujjnyomatlapok rendszeres osztályozására is megvan már kialakult gyakorlat.” (Dorning 1934, 6-7.)

A hazai daktiloszkópia fejlődésére nagy hatást gyakorolt egy 1907-ben, Dánoson²⁹ (ma: Dánszentmiklós, Pest vármegye) elkövetett brutális gyilkosság is, melynek során Szarvas István vendéglős családját és annak kocsisát, baltával feldarabolták, majd a vendéglőt felgyújtották. Az elkövetőket egy véres baltán lévő ujjnyom alapján sikerült azonosítani.³⁰ Az eljárás során Kolompár Balog Tuta cigányvajda (az ő ujjnyoma volt a baltán) és Marcsa nevű lánya beismerő vallomást tett. Ennek hatására sokan felismerték a daktiloszkópia jelentőségét, így 1909-ben létrehozták az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalt.

A dánosi gyilkosságban Gábor Béla (1873-1939) volt a kirendelt ujjnyomszakértő, aki megállapította a gyanúsítottak bűnösségét. Gábor Béla *Tekintetes királyi Törvényszék, mint Esküdtbíróság!* kezdetű szakvéleménye jelen kiadvány mellékletében olvasható (I. számú melléklet).

Gábor volt az, aki a Pekáry által hazánkba hozott új típusú azonosítási módszert megtanulta, majd széles körben elterjesztette, s ő volt a Bűnügyi Nyilvántartó

²⁹ Az elhíresült csárda valójában nem Dános településen volt, hanem a Dános és Vacs-puszta (ma: Pusztvacs) között lévő országúton. A leégett csárda ma már nem áll.

³⁰ Az elkövetők többségét Kecskemét és Téglás közelében fogták el a bűncselekmény elkövetését követő napokban (Ibolya).

Hivatal első vezetője is (Petrétei 2023). Elismertségét és az utókor háláját jól mutatja, hogy halálakor a Magyar Rendőr című folyóirat a következőképp emlékezett meg róla: „Rendőrbajtárs! Ha utad egykor Pécelre visz, állj meg a sírja előtt, tisztelegj az emlékének! Vidd hírül a testületednek, hogy láttad a pibenőhelyét.”

Gábor Béla és H. Arányi Taksony írták 1905-ben hazánk első ujjnyomatazonosításról szóló könyvét, *Dactyloscopia – A személy kilétének megállapítása az újjak lenyomatai alapján* címmel (Balláné Füzster 2019).

Említsük meg azt a sokak által tévesen tényként kezelt információt, miszerint a dánosi emberölés során használták először hazánkban a daktiloszkópiát. Ez nem így van, viszont a dánosi brutális gyilkosság volt az, ami nagy média visszahangot kapva, széles körben ismertté tette az újszerű eljárást. Gábor Béla a dánosi szakvéleményben már utal a daktiloszkópia korábbi sikeres alkalmazására, illetve Ibolya Tibor is említést tesz a Csendőrségi Lapok II. évfolyam 10. számában megjelent hírről, miszerint a csíkszeredai törvényszék esküdtbírósága Gábor Béla szakvéleménye alapján ítélte el egy elkövetőt (Ibolya 2012).

A fenti tény egy rövid hír formájában közölte a Csendőrségi Közlöny, mely az alábbiakban teljes terjedelmében olvasható (22. ábra).

HIREK.

A daktyloszkópia diadala. A csikszeredai törvényszék esküdtbirósága előtt a múlt héten egy ember állott rablással vádolva, ki ellen nem volt semmi egyéb bizonyíték, mint hogy a helyszínén talált papírlapon, melybe előzőleg a rablott pénz volt begöngyölve, egy véres ujjlenyomatot találtak, melyre nézve a fővárosi államrendőrség daktyloszkópiái osztálya megállapította, hogy az csakis a vádlott ujjlenyomata lehet. A tárgyaláson dr. Gábor Béla rendőrfogalmazó, a fővárosi államrendőrség nyilvántartási osztályának vezetője ismertette a daktyloszkópia lényegét és érvei annyira meggyőzték az esküdtbiróságot, hogy ezek alapján a vádlottat bűnösnek mondták ki. Ez a verdikt azért is nevezetes, mert ez az első eset, hogy Magyarországon a bíróság tisztán a daktyloszkópia bizonyítása alapján mondta ki a bűnöst.

22. ábra: A daktiloszkópia első sikeres hazai alkalmazásáról tudósít a Csendőrségi Lapok (Csendőrségi Lapok 1908, 119.) (Arcanum)

Pekárynak köszönhetően, 1904-ben a budapesti rendőr-főkapitányságon bevezették a daktiloszkópia alkalmazását (Lakatos – Bócz /2008/ szerint ez 1903-ban történt meg). Részben erre alapozva pedig megalapították 1909. január 1-jén az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalt, amelyben önálló daktiloszkópiái részleg is működött (Ibolya).

1904-ben már 6000 darab nyilvántartólappal rendelkezett a nyilvántartó (Lakatos – Bócz 2008) (Földesi /2015/ szerint 1915-ben volt 6000 ujjnyomatlap, Balláné Füstter /2019/ szerint pedig két évvel az alapítást követően gyűlt össze a hatezer ujjnyomatlap.). 1909-re a bűnügyi nyilvántartó több mint 75 000 személy adatait tartalmazta. Ebből 11 000 személynek 65 000 fényképe is a nyilvántartás részét képezte (Lakatos – Bócz 2008).

„Kezdetben a nyomozás segédesszközeinek a fejlesztésével maguk a nyomozó hatóságok foglalkoztak, később azonban különváltak ezek a segédintézmények és a kriminalisztika

legfőbb intézményei lettek. Magyarországon, illetőleg Budapesten kezdetben a főkapitányság bűnügyi osztálya teremtette meg a nyomozás segédeszközzeit, annakidején ez a hivatal szerezte be a soha nem használt s kezdetől fogva múzeumi kiállítási tárgyakat képező antropometriai készülékeket, majd 1902-ben, tehát London után másodikként Európában, ez a hatóság vezette be a Galton-Henryféle ujjnyomatrendszerét, amely a mai napig csaknem félmillió ujjnyomatlappal tartja nyilván a hazai és nemzetközi büntetteseket. A budapesti főkapitányság bűnügyi osztályából 1908-ban kivált ez a szakhivatal és a 24300/1. M. 908. sz. rendelet alapján Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal néven a budapesti főkapitány vezetése és a belügyi és igazságügyi miniszterek felügyelete és ellenőrzése mellett a nyomozás segédeszközeinek, tehát a kriminalisztikának hatalmas, modern, mintaszerű intézményévé vált.” (Tartsányi 1936, 349.)

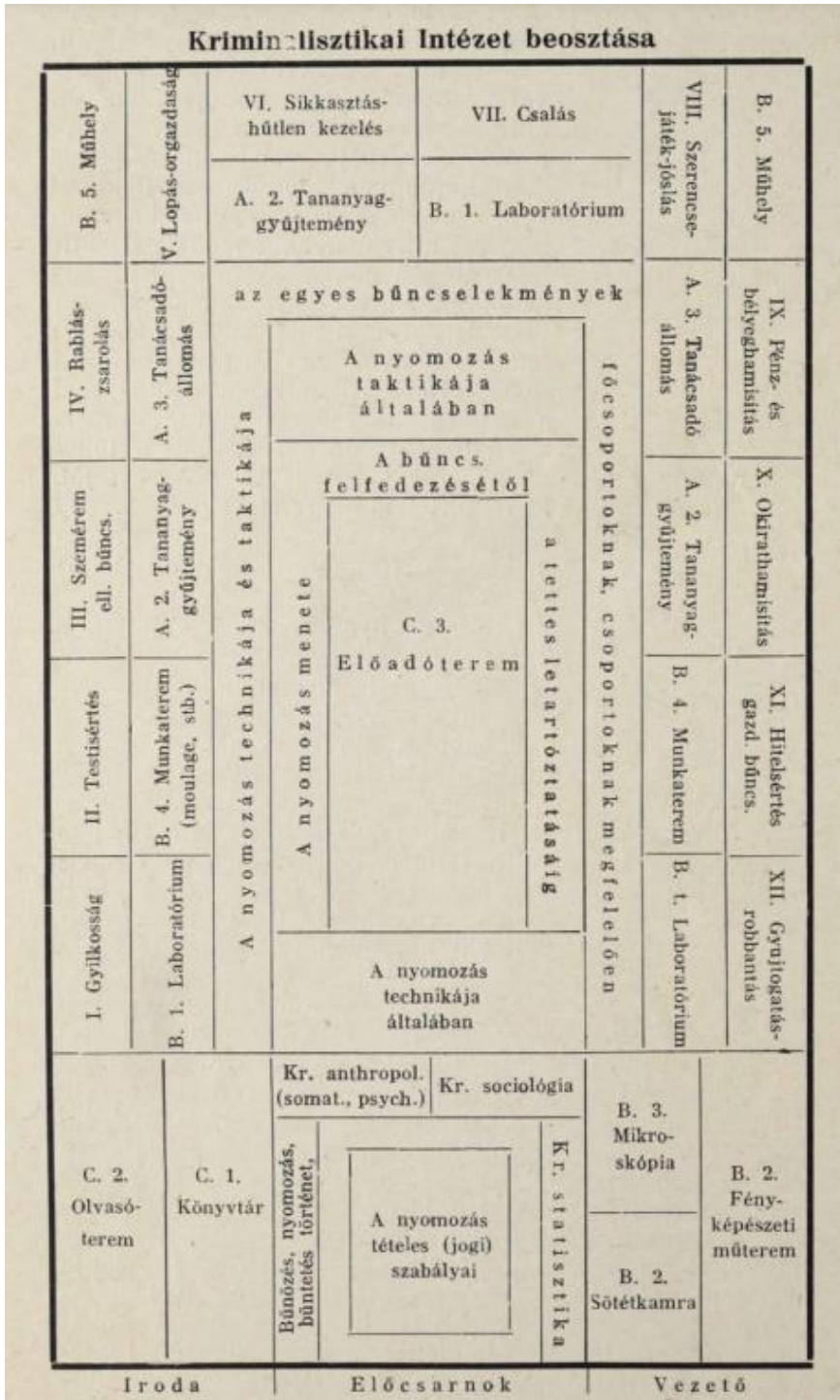
3.3. Tervek és meg nem valósult tervek

Már a két világháború között is nagy tervek voltak hazánkban arra vonatkozóan, hogy miként lehetne fejleszteni a kriminalisztikát. A fejlesztés egyik irányát az intézményesített kriminalisztikában látták. Olyan tudományos intézeteket kívántak létrehozni, ahol helyet kap minden olyan tudomány, amely kapcsolatban áll a kriminalisztikával, ahol az elméleti és gyakorlati szakemberek kutatásokat folytathatnak, s ahol könyvtár és előadóterem is található (23. ábra). A terv megelőzte volna a korát, ugyanis Európa nagyvárosai sem rendelkeztek még ilyen sokrétű intézettel. A terv sajnos terv maradt, a világháború közbeszólt, így nem valósulhatott meg. A grandiózus tervekről Tartsányi Dániel rendőrfőkapitány,³¹ a Magyar Rendőr című folyóirat hasábjain a következőképpen szólt: „*Dr. Ferenczy Tibor, a magyar királyi rendőrség budapesti főkapitánya már egy teljesen modern*

³¹ A korszak jeles kriminalisztikai szakírója volt Budapest főkapitánya, Tartsányi (Schreiber) Dániel (1894-?), aki rendszeresen publikált a szakmai folyóiratokban és számos tankönyvet is írt (Kriminalisztikai jegyzetek, A helyszín /1924/, Daktiloszkópia /1926/, A játékkaszinók szélhámosai /1925/, A kriminalisztika intézményei /1936/).

kriminalisztikai intézet felállításának a tervével foglalkozik. Mint az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalnak a vezetője is, a budapesti rendőrfőkapitánynak minden eszköz rendelkezésére áll, hogy egy olyan új intézményt létesítsen, amely mintaszerű lesz egész Európában. Egységes, modern kriminalisztikai intézet még sehol nincsen. Sokhelyütt vannak kiváló múzeumok (Drezda), laboratóriumok (Wien), tananyaggyűjtemények (Berlin-Charlottenburg), tanácsadóállomások (Berlin), stb., stb., de olyan intézmény, amely mindezeket és a gyakorlati (műhely, munkaterem, fényképműterem) és elméleti (könyvtár, olvasóterem, előadóterem) oktatás intézményeit is egy harmonikus, összeműködő egészbe foglalná egybe, nincs még seholsem s egy ilyen — kétségtelenül kultúrintézmény — megvalósításával a magyar rendőrség értékes munkálkodást végezne a bűnözés elleni küzdelemben.” (Tartsányi 1936, 471.)

Az intézményi fejlesztés mellett más irányú fejlődést is javasoltak a kor kriminalistái. Ez a tudomány szélesebb körű társadalmi megismertetési folyamatát helyezte előtérbe. Egy olyan szervezet létrehozását, amely összegyűjti a kriminalisztika professzionális művelőit és a terület iránt érdeklődőket egyaránt. A szerző tudomása szerint ilyen szervezet nem alakult meg a második világháború végéig, azt követően pedig nem volt már erre lehetőség. Elgondolkodtató, hogy ennek vajon mi lehetett az oka, hiszen például a kriminológusoknak a saját szervezetüket 1983-ban sikerült megalapítani. A későbbiekben számos társadalmi és tudományos rendészeti szervezet alakult, melyekben művelik a kriminalisztika tudományát (pl. Magyar Rendészettudományi Társaság /1999/, Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesülete /2004/), azonban egyik sem viseli nevében a nyomozás tudományának a nevét. Csak remélhetjük, hogy egyszer a honi kriminalisztika képviselői és pártolói is élve a törvény adta egyesülési jogukkal, tudományos szervezetbe tömörülnek.

23. ábra: A jövő kriminalisztikai intézeteinek a javasolt felépítése
(Tartsányi 1936, 350.) (Arcanum)

Tartsányi Dániel főkapitány 1936-ban a következőket írta egy leendő kriminalisztikai egyesülettel kapcsolatban: *„Harmadik intézménycsoportként kell megemlíteni a társadalmi kriminalisztikát, amely lehet tudományos és gyakorlati. Tudományos társadalmi intézmény lenne egy felállítandó kriminalisztikai társaság, azután a sajtó, míg a gyakorlati társadalmi kriminalisztikai intézmények között kellene felsorolni a társadalomnak minden technikai védekezését a bűnözéssel szemben. A kriminalisztikai társaságok a gyakorlati pályákon levők tudományos és gyakorlati továbbképzésével foglalkoznának, összehoznák, megismertetnék egymással a különböző igazságügyi és közbiztonsági pályákon levőket, akik így jobban megismernék, értékelnék és támogatnák egymás munkáját s ebből a hathatósabb összeműködésből az egész társadalom, az egész állami rend látná a legközzetlenebb eredményét s a közös nagy ellenség, a büntetettek alvilági társadalma a legnagyobb kárát.”* (Tartsányi 1936, 495.)

3.4. A kriminalisztika jogakadémiai oktatása

A jogakadémiák létrehozásának alapját a Ratio Educationis (1777) teremtette meg. A jogakadémiák egyik célja, hogy a végzett hallgató az államigazgatásban el tudjon helyezkedni, illetve felkészítsen a jogi egyetemre (a jogakadémia a mai oktatási rendszerben a BSc képzésnek, a korábbi főiskolai szintnek felelne meg). Az országban számos helyen alakult jogakadémia (Kassa, Nagyvárad, Nagyszombat, Pozsony, Máramarossziget, Eperjes, Nagyszében, Győr, Pécs, Kecskemét, Eger, Miskolc, Sárospatak, Debrecen /e településeken a jogakadémiák nem azonos időszakban, hanem némi átfedéssel működtek/). A határon túli városokban az első világháborút követően a megszálló erők azonnal megszüntették az oktatást, hazánkban pedig 1949-ben szűntek meg a jogakadémiák. Az első világháborút követően Magyarországon három helyen, Egerben, Miskolcon és Kecskeméten működtek jogakadémiák (Mezey 2007, Mátyás 2021, Nagy-a, Nagy-b).

Az első világháborút követően működő jogakadémiák közül, a Kecskeméti Református Jogakadémia esetében a szerzőnek nem sikerült olyan levéltári

anyagot találnia, amely a kriminalisztika oktatását bizonyítaná, Eger és Miskolc esetében viszont igen.

A Felvidék cseh megszállását követően az eperjesi evangélikus jogakadémia tanárainak menekülni kellett az elfoglalt országrészből. A tantermetek cseh katonák foglalták el, a magyar nyelvű oktatást megtiltották, a tanárok egy részét pedig rövid időre le is tartóztatták. A tarthatatlan helyzetben a jogakadémia tanárai a menekülés mellett döntöttek, s Mikler Károly (1872-1955) dékán azt javasolta, hogy Miskolcon kezdjék újra az oktatást (Bruckner 1996).

Miskolcon örömmel fogadták az intézményt. A két világháború között rendkívül élénk jogi élet folyt a borsodi városban, rendszeresek voltak az előadások és a különféle jogi témájú rendezvények, amiről a korabeli folyóiratok újságcikkei is tanúskodnak.

A kriminalisztika tárgy előfutára a legtöbb egyetemen, a *Törvényszéki orvostan* nevezetű tárgy volt. Ezt az egri jogakadémián az 1895/96. tanév 2. félévétől kezdve oktatták, a pozsonyi jogakadémián pedig az 1901/2. tanév 1. félévétől kezdve (e tárgy szerepelt a kecskeméti református jogakadémia tárgyai között is). Az 1901/2. tanév 1. félévétől kezdve az egri akadémián a rendkívüli tárgyak között szerepelt a *Törvényszéki szónoklat és bizonyításelmélete gyakorlata és bűnügyekben* című tárgy, melyet heti 1 órában Ludányi Béla oktatott (A Jog 1901, 248.).

A Tiszai ev. Egyházkerület Miskolci Jogakadémiájának folyóirata, a Miskolci Jogászélet rendszeresen közölt kriminalisztikai témájú cikkeket és híreket. A folyóirat arról is hírt adott, hogy az 1933/34. tanév II. félévétől kezdődően heti 1 órában Hecker Ervin oktatta a *Kriminalisztika* című tárgyat, mint speciálkollégium. 1944-ben a professzor *Kriminalisztika és büntető igazságszolgáltatás* címmel jelentetett meg tanulmányt a folyóiratban. A Miskolci Jogászélet a „segédtudományok” súlyát érzékeltetendő, az órákon használt diapozitívek számának növekedésével érzékelteti az egyes tudományterületek (így a kriminalisztika) jelentőségének

növekedését. Ebből látszik, hogy a kriminalisztika órákon használt diapozitívek száma három tanév alatt több mint másfélszeresére növekedett (Hacker 1937) (24. ábra).

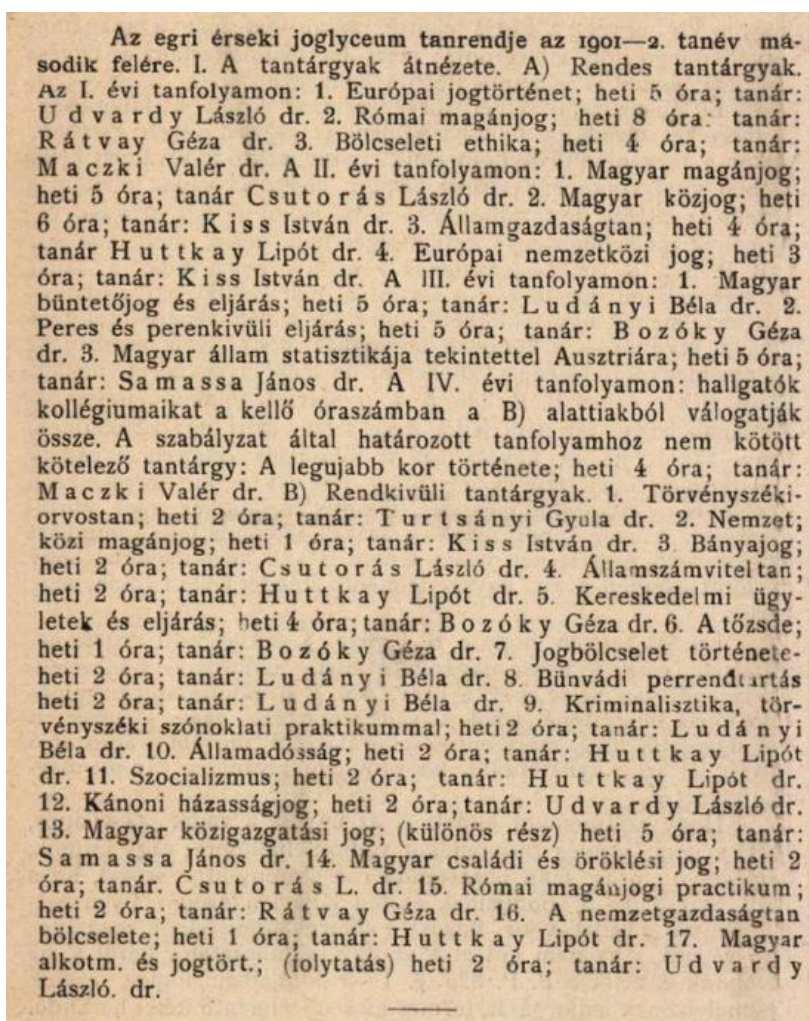
N É V	Szűkebb értelem- ben vett büntető- jog	Büntetőjog története	Büntügyi aetiológia	Börtönügy története	Börtönügy	Kriminalisztika	Összesen
1932—33							2,000
1933—34	452	450	575	96	875	861	3,309
1934—35	471	502	812	119	1,250	1,199	4,353
1935—36	534	531	1,047	121	1,611	1,434	5,278

24. ábra: A miskolci jogakadémián a büntetőjogi szemináriumokon használt diapozitívek száma (Hacker 1937, 132.) (Arcanum)

Miskolc mellett a másik város Eger volt, ahol a jogakadémián kriminalisztikát oktattak. A jogi oktatás jóval nagyobb múltra tekintett vissza Egerben, mint a hajdani Borsodi vármegyei központban, ugyanis itt már 1740 óta folyt jogi képzés. Az Egri Érseki Jogakadémia önálló jogi folyóirattal nem rendelkezett, viszont a kriminalisztika oktatásáról több alkalommal is lehet olvasni a korabeli folyóiratokban. Sőt, arról is, hogy egy adott évre kit neveztek ki a tárgy oktatójává. A hazai kriminalisztika történetét bemutató források rendszerint az 1912-es esztendő-t szokták megemlíteni, mint azt az évet, amikor hazánkban egyetemi szinten elsőként Angyal Pál megkezdte a kriminalisztika szeminárium-szerű oktatását. Azt viszont a források elfelejtik megemlíteni, hogy a levéltári források alapján, a kolozsvári egyetemen már 1912-ben kriminalisztika tárgynév alatt

oktatták a bűnügyi nyomozástant (lásd bővebben: 4. fejezet), illetve az egri jogakadémián már ez előtt egy évtizeddel is oktattak kriminalisztikát.

A *Jog* című folyóirat 1902-es száma közzétette az egri érseki joglyceum 1901/1902-es tanév második félévének tanrendjét, melyben az áll, hogy a *Kriminalisztika törvényszéki szónoklati praktikummal* már heti 2 órában választható tárgy, az oktató pedig Ludányi Béla volt. A szerző levéltári kutatásai alapján, jelenleg ez az az év, amikor hazánkban legelőször oktatták önálló tárgyként a kriminalisztikát (25. ábra).

25. ábra: Az egri érseki joglyceum tanrendje (1901/2, tanév 2. féléve)

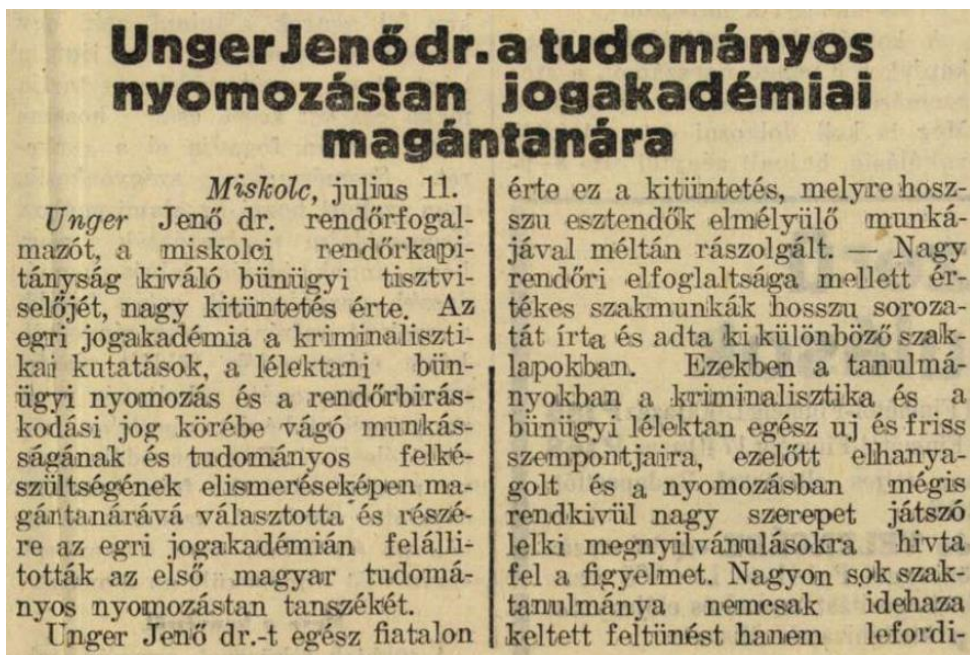
(*A jog* 1901, 40.) (*Arcanum*)

26. ábra: Unger Jenő

(*Tolnai Világlapja*, 1935, 6.) (*Arcanum*)

A levéltári források alapján 1935 és 1942 között dr. Unger Jenő, a miskolci (1935-ben Budapestre költözött) rendőrkapitányság rendőrfogalmazója volt a tárgy oktatója, heti két órában. Ungerrel kapcsolatban számos forrás megjegyzi, hogy ő kapta meg az első jogakadémiai kriminalisztikai tanszéket hazánkban.

27/1. ábra: „Unger Jenő dr. a tudományos nyomozástan jogakadémiai magántanára”

(*Reggeli Hírlap* 1935, 3.) (*Arcanum*)

tották és több külföldi állam nyelvén is kiadták.
 A fiatal rendőrfogalmazó tudományos munkásságára már régebben felfigyelt az egri jogakadémia tanári kara, amely most egyhangulag azt az előterjesztést tette az egri érseknek, hogy Unger Jenő dr.-t nevezze ki a jogakadémia magántanárává és részére a jogakadémián a tudományos nyomozástan tanszékét állítsa fel. Unger Jenő dr. hetenként két órát fog adni szeptembertől kezdődőleg az egri jogakadémián.
 Unger Jenő dr.-nak a jogakadémia magántanárává történt habilitálása nemcsak a rendőrségi körökben, hanem városszerte is őszinte örömet keltett, mert ebben egy tehetséges, sokoldalú tudományos munkálkodás elismerését és megbecsülését.
 Itt említjük meg, hogy Unger Jenő dr. tervezetet dolgozott ki a kihágási eljárás egyszerűsítéséről. Nagyvonalú munkáját éppen most vizsgálják felül a minisztériumban.

Szakirodalmi művei közül *A tanúvallomás értéke* (1938) című munkáját szokták megemlíteni. Ungert követően Szathmáry Róbert fővárosi detektívfelügyelő tanított kriminalisztikát és kriminológiát a jogakadémián (1943-44).³² A M. kir. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériuma által kibocsájtott Magyarország tiszti cím- és névtára évenként beszámolt az egyes tárgyak oktatóiról (26. és 27. ábra).

27/2. ábra: Unger Jenő, a tudományos nyomozástan jogakadémiai magántanára
 (Reggeli Hírlap 1935, 3.) (Arcanum)

³² Szathmáry publikált is a témában, 1932-ben *A nyomozás szabályai* című kiadványt jelentette meg, amelyben tizenhét kérdés és válasz található. Ahogy a szerző a mű előszavában írja, „A törvényes és szabályszerű nyomozás lexikális adatait tartalmazza e kis könyvecske...” (Szathmáry 1932, 3.)

Ludányi Béláról rendkívül kevés információ áll a rendelkezésünkre. A korabeli források alapján, 1859-ben látta meg a napvilágot Budapesten, és Egerben hunyt el 1907. október 29-én.³³ Jogi egyetemi végzettséggel rendelkezett, majd ügyvédjelölt lett. 1883-tól az egri királyi törvényszék alkalmazottja volt, 1890-től pedig alügyész lett (URL14). 1899-től tanított az egri jogakadémián, ahol büntetőjogot, jogbölcseletet és kriminalisztikát oktatott (Pesti Napló 1907, 8.). Egerben élénk közéleti tevékenységet folytatott, a városi képviselőtestület tagjává választották. Az Eger című újság beszámolója szerint pedig nagyvonalú is volt hazánk első kriminalisztika tanára, mivel az önkéntes tűzoltó egyesület által tartott nyári mulatságon Ludányi, Klasánszky János és Danilovich Pál „felülfizetni kegyeskedtek” (Eger 1890, 273.).

3.5. A magánkutatók és a kriminalisztika

A kriminalisztika-történet kapcsán nem mehetünk el a magánnyomozás, vagy ahogy a múlt század elején hívták, a „magánkutatás” mellett. A huszadik század első éveiben már voltak magánnyomozók, akiknek működését a *135.585/1913. BM.kr. a magánkutató (magándetektív) irodák működésének szabályozásáról* című körrendelet szabályozta. Létszámukat tekintve nem voltak sokan: 1916-ig 20 magánnyomozó iroda működött az országban, többségük Budapesten. A tevékenységet a második világháborút követően, 1949-ben betiltották, és a rendszerváltásig nem volt lehetőség e tevékenységet folytatni (28. ábra).

³³ Ludányi Béla sírját a szerző 2024 augusztusában találta meg. A kriminalisztika első oktatója az egri Hatvani temető (vagy Fájdalmas Anya temető) 6. parcella, 4. sorának, 4. sírjában nyugszik. A sírt nem váltották meg, ezért évtizedekkel ezelőtt rátemettek, így jelenleg hivatalosan a Nagy család nyughelye a sír (a Hatvani temető temetőgondnokának szóbeli közlése alapján).

A m. kir. belügyminiszter 1914. évi $\frac{135.585}{V-a.}$ /1913. számú körrendelete valamennyi törvényhatóság első tisztviselőjéhez és a budapesti m. kir. államrendőrség főkapitányához,¹⁾

a magánkutató (magán-detektív) irodák működésének szabályozásáról.

Az újabb időben igen elszaporodtak azok a vállalatok, amelyek különböző elnevezések alatt, mint magánkutató (magán-detektív) irodák, az ipartörvény hatálya alá nem eső üzletszerű foglalkozásképpen megfigyelések és kutatások útján bizalmas természetű értesülések szerzésére vállalkoznak, — a közönség megtévesztésével működésüket gyakran oly feladatok teljesítésére is kiterjesztve, amelyek a közhatóságoknak vagy közegeiknek vannak fenntartva. -

Az ebből a közrendre és a közönség érdekjére származható káros visszaélések megelőzése végett az említett magánkutató irodák működésére nézve a következő rendészeti szabályokat állapítom meg:

1. Magánkutató, vagyis magánszemélyek, illetőleg testületek részére bizalmas puhatolások, megfigyelések végzésével, adatok szolgáltatásával stb. foglalkozó iroda felállításához az illetékes törvényhatóság első tisztviselőjének, a székesfővárosi m. kir. államrendőrség hatósága területén pedig a főkapitánynak előzetes engedélye szükséges.

2. Engedélyt csak olyan feddhetetlen jellemű, teljesen megbízható magyar állampolgár nyerhet, aki jogvégeztséget vagy előző kifogástalan rendőri, illetőleg közigazgatási szolgálatot igazol.

A jogvégeztséget, vagy előző kifogástalan rendőri, illetőleg közigazgatási szolgálatot igazolni képtelen folyamodónak csak akkor adható engedély, ha irodája állandó vezetőjéül oly egyént alkalmaz, aki az előző bekezdésben felsorolt összes feltételeknek megfelel.

3. Magánkutató iroda alkalmazottja csak oly egyén lehet, aki a 2. pont első bekezdésében körülírt feltételeknek szintén megfelel.

28. ábra: A 135.585/1913. számú körrendeletének első oldala (URL15)

A körrendelet alapján külön vizsgát nem kellett tenni, elegendő volt az, ha valaki „*jogvégeztséget vagy előző kifogástalan -rendőri, illetőleg közigazgatási szolgálatot igazol.*” (a körrendelet 2. pontja) Ennek kapcsán felmerülhet a szakmaiság kérdése, hisz úgy lehetett valaki magánnyomozó, hogy nem voltak kriminalisztikai ismeretei. Az előzetes jogi egyetemi végzettség feltételezte a büntető- és eljárásjogi ismereteket, egyes egyetemeken és jogakadémiákon pedig már kriminalisztikát is tanítottak (lásd: 4 fejezet). A rendőri végzettséggel rendelkezők esetében ilyen kérdés nem merül fel. A „közigazgatási szolgálat” ugyancsak nem jelentette azt, hogy a magánkutató megfelelő ismeretekkel rendelkezett volna. A korabeli rendelet esetében ezt mindenképp hiányosságként értékelhetjük (29. ábra).

29. ábra: Egy pozitív hangvételű cikk *A REND* című napilap 1926. július 17-ei számából a magán-detektívekről (részlet) (*A REND* 1926, 4.) (Arcanum)

A körrendelet meghatározta, hogy milyen tevékenységeket végezhetnek a magándetektívek. A rendelet első pontja alapján „bizalmas puhatolások, megfigyelések végzésével, adatok szolgáltatásával stb.” foglalkozhatott a magánkutató. Az utókor számára hasznos lett volna a „stb.” ismerete is, azonban ez a körrendelet további részeiből sem derül ki.

3.6. Híres bűnügyek és neves kriminalisták

A detektívek az idő előrehaladtával egyre hatékonyabban dolgoztak, számos komoly bűnügyet derítettek fel, ezért nőtt a társadalmi megbecsültségük is. Az 1890-es években például a magyar detektívek derítették fel azt a zugnyomdát, amely Európát látta el pornográf nyomdatermékekkel. Tizenhárom hónapnyi nyomozás után Pozsonyban, egy titkos, sziklába vájt nyomdahelyiséget fedeztek fel a detektívek, ahonnan több mint tíz szekérenyi könyvet és egyéb terméket foglaltak le. A nyomda két tulajdonosa külföldi illetőségű volt (Magyar Hírlap 1933, Szomor 2011). De megemlíthetjük az ún. posztkisztlí ügyet is (posztkisztlí = postaláda), amikor 1884-ben egy 240 000 forinttal teli vasládát loptak el egy fővárosi postáról; az elkövetőket a következő évben tudták elfogni.

Érdeemes megismerni részletesebben is a múlt század első felének néhány nagyobb horderejű vagy nagyobb sajtóvisszhangú bűnügyét, mivel az közelebb vihet bennünket nemcsak magához a korhoz, hanem a kor kriminalisztikai gondolkodásához is. Láthatjuk, hogy miként nyomoztak a múlt század nyomozói, hogyan jutottak el az elkövetőhöz. A második világháborút követő időszak bűnügyei jobban ismertek a szélesebb közvélemény előtt is, ellenben az azelőtti időszakéval, ezért érdemes bemutatni a múlt század első felének és az azt megelőző időszaknak néhány „ikonikus” bűnügyét.

Mielőtt azonban elmerülnénk a múlt bűnügyei között, emlékezzünk meg azon detektívekről, akik Justiciáért az életüket áldozták, s szolgálat közben hunytak el. Az első hősi halált halt detektívekről a korabeli sajtó is megemlékezett. Emlékezzünk meg mi is az első három hősi halált halt kriminalistáról, akik a

bűnözés elleni harcban veszítették életüket! 1915. február 4-én Kalmár József detektívet, 1921. április 12-én Barkóczy Mihály csepeli detektívfelügyelőt, 1923. június 8-án pedig Varga Istvánt, a V. kerületi kapitányság detektív csoportjának vezetőjét lőtték le. Emlékükre 1930-ban márvány síremléket emeltek (Laky 1936). Az alábbiakban ismerjük meg néhány bűnügyet és kriminalistát!

Papakosza Dimitri kasszafúró bandája

A 19. század végének egyik legnagyobb sajtóvisszhangot kapó esete, a görög származású kereskedelmi ügynök, Papakosza Dimitri (álnéven: Costa Dimitri, valódi neve: Hamura Dimitri) nemzetközi kasszafúró bandájának az elfogása volt. Nemcsak Magyarországon, hanem külföldön is élénk érdeklődést mutatott irántuk a sajtó, mivel Európa-szerte követtek el bűncselekményeket (Marseille, Stockholm, Párizs, München). A páncélszekrények feltörését egy speciális módszerrel végezték, igen nagy hatékonysággal. A nemzetközi körözés alatt álló bűnbandát végül Magyarországon, a magyar nyomozók leleményességének köszönhetően sikerült elfognia a Kassay Lajos vezette nyomozócsoportnak. Egy ékszerüzletben, az elkövetők a rendőrség kigúnyolására hagytak egy hibás németiséggel írt cédulát, amire az volt írva, hogy „Jó munkát!” Ebből azt szűrték le a nyomozók, hogy külföldi lehet az elkövető, de nem német. Ezt követően a főváros külföldiek lakta albérleteit keresték fel, mely sikert hozott (Palásti – Tólas 1960). Végül Szabadkán sikerült elfogni a bűnbandát. Elfogásukról a Tolnai Világlap még évekkel később is így írt: *„1895. február 2-án volt a nap, amikor a Zrinyi utczi főkapitányság kopott fogházhelyisége nem apró csibészeket és mindennapi csavargókat őrzött, hanem elegáns külsejű, előkelő mozdulatú s válaszfékos beszédű gentlemaneknek adott szállást, akik a betörő géniusz minden tudományával és ambíciójával voltak felkészítve.”* (Székely 1905, 268.)

1896. április 20-án Papakosza másodmagával megszökött a rabkórházból az „árnyékszék ablakának rácsát kifeszítve” (Budapesti Hírlap, 1896. április 22.). Az esetről minden napilap beszámolt és kiadta a körözésüket. Papakosztát Szolnokon

fogták el. Az Európa-szerte „híres” kasszafúró utolsó éveit a váci fegyintézetben töltötte, ahol a korabeli sajtó szerint az „erőteljes, izmos ember tüdejét megtámadta a zárka dohos levegője és a kiváló gonosztevő pár héttel ezelőtt a tüdőgümőkór áldozata lett.” (Pesti Hírlap, 1900, 14.)

Mágnás Elza ügye

Mágnás Elza (Turcsányi Emília) tót parasztlányként Budapesten próbált szerencsét. Nyomorúságos életét testének áruba bocsájtásából próbálta jobbá fordítani. Sikerral. Rövid idő alatt Mocskos Elzából (ahogy korábban nevezték a csúnya beszéde miatt) Mágnás Elza lett, mivel keresetéből a legdrágább ruhákat és ékszereket vette meg magának, és luxus körülmények között élt. Krúdy azt írta róla, hogy „Mágnás Elza egy mosónő gyermeke, aki Mágnás nevét ridegen büszkén, szótlán és fennhéjázó magaviselete miatt nyerte az éji társadalomban.”

30. ábra: Mágnás Elza (Friss Újság 1914, 2.) (Arcanum)

Házvezetőnője (Kóbori Rózszi) azonban megirigyelte Mágnás Elzától a sikeres életet, és 1914. január 9-én a szeretőjével, a munkanélküli péksegéddel (Nick Gusztávval) megfojtották, majd a Dunába dobták a holttestét egy utazókosárban, amit két kocsis talált meg (Ibolya 2015).

A bűnügyben Vízgy Gyula detektív nyomozott, sikerral.

Az ügy a korabeli sajtó egyik legfelkapottabb ügye lett. Mágnás Elza ügye az elsőkhöz tartozott, ahol az áldozat fényképét is megjelentették az újságokban, a gyorsabb azonosítás érdekében (Lázár 2016). Mágnás Elza nagy média

nyilvánosságot kapott gyilkossági ügyében, Orsós Ferenc³⁴ (1879-1962) debreceni patológus professzort rendelték ki igazságügyi orvosszakértőként (30. ábra).

Mágnás Elza utolsó napjait, Szász Attila *Févilág* című filmjéből ismerhetjük meg.

Az Engelbach Károly által felderített bűnügyek

Minden korszaknak megvannak a „sztárzsarui”, azok, akik a legbonyolultabb ügyeket is felderítik. Ilyen nyomozó volt a 19. században Engelbach Károly (1832-1906), aki nemcsak magyar, hanem nemzetközi horderejű ügyek felderítésében is sikeres volt (lásd bővebben: Engelbach Károly nekrológiáját).

A nagy sajtóvisszhangot kapó ügyei közé sorolható egy 1868-as eset, amikor felderített egy olyan bandát, akik viaszlenyomattal álcusot készítettek, és 25 000 forintnyi kötvényt, váltót, 2000 forint értékű gyémánt ékszert, továbbá arany- és papírpénzeket zsákmányoltak.

31. ábra: Engelbach Károly

(Pekáry 1898, 1143.) (*Arcanum*)

Egy 1875-ös londoni értékpapírlopás elkövetőit is az ő segítségével fogták el 1877-ben, de a bécsi hitelbank sikkasztó főpénztárosa is Engelbach analitikai képességének köszönhetően került rendőrkézre (Rozsos 2023). Engelbach

³⁴ A második világháború borzalmai közül a kommunista blokk országaiban sokáig hallgattak arról, hogy a szovjet hadsereg több mint húszezer lengyel altisztet és tisztet kivégzett a Szmolenszk melletti katyíni erdőben. A szovjetek a németekre hárították a brutális tömeggyilkosságot. Orsós Ferenc patológus professzor kórboncnokként és igazságügyi szakértőként vett részt a katyíni mézszárlás tömegsírhainak feltárásában. Ekkor Orsós a kontinens egyik legismertebb kriminalisztikai patológusa és igazságügyi orvosszakértője volt. A halál beálltának megállapítására a koponyacsontok meszesedése alapján, egy új módszert dolgozott ki (Sutarski 2012). A nemzetközi vizsgálóbizottság megállapította, hogy a gyilkosságokat a szovjetek követték el.

Károlyt katonai tiszteletadás mellett helyezték örök nyugalomra, melyről minden jelentősebb korabeli napi és heti lap beszámolt (31. és 32. ábra).

— **Halálozás.** *Engelbach* Károly nyugalmazott államrendőrségi tanácsos tegnap 74 éves korában szívszélhűdésben hirtelen elhalálozott. Engelbach Károly volt a főváros legrégebb rendőrtisztviselője 1854-ben még a Bach-korszakban került a rendőrséghez. Akkor a bécsi rendőrség egyik kirendeltsége működött Birsechi rendőrfőnök vezetése alatt. Később Prottmann alatt is megmaradt a rendőrség kebelében, majd a kiegyezés után Pest város rendőrségének központi bűnügyi kapitánya lett. Mint bűnügyi kapitány a legbonyolultabb büneseteket derítette fel, noha csak négy polgári rendőrrel rendelkezett. 1874-ben Lady Dudley londoni mágnásasszonytól másfélmilliót érő gyémántokat loptak el. Az egész világ rendőrsége nyomozta a tolvajt, de nem találta. Engelbach egy szállodai razzia alkalmával elfogta a tolvajt, Pick-Pokker William nemzetközi tolvaj személyében, a ki Budapestre szökött. 1881-ben ő nyomozta ki Majláth országbíró gyilkosait. Kiténő emlékezőtehetsége volt. A betörőket és tolvajokat ha csak egyszer látta is, esztendő múltán is fölismerte és a legapróbb részletekig fel orolta bűneiket. Számos nevezetes nyomozás fűződött az ő nevéhez. Így a híres Brudermann-, Hofmann- és Fautun-féle százezres ékszerlopások tetteseit is ő kerítette kézre. Később a IV. kerület, VI. és VIII. kerületi kapitányságok vezetője, majd 1890-ben az újjászervezett fogház és tolonczház vezetője lett. 1894-ben ünnepelte rendőri szolgálatának negyven éves jubileumát, 1899. évben pedig nyugalomba vonult. A mostani rendőrtisztviselők mint ritka rendőrszenit emlegetik még most is. Engelbach régi előkelő budai családból származott. Halálát felesége, Ritter Malvin és több gyermeke gyászolja. Egyik leánya Vaszilievits fővárosi tanácsnok felesége. Az öreg ur az utóbbi időkben állandóan gyengélkedett. Tegnap este hirtelen rosszul lett. A mikorra az orvosa megérkezett, már meghalt. Megállapították, hogy szívszélhűdés ölte meg. Holttestét ma felravatalozták. Temetése csütörtökön délután 3 órakor lesz. A haláleset alkalmából a főkapitányság épületére kitzűzték a gyászlobogót. A temetésen a tisztviselői kar testületileg vesz részt s a ravatalra koszorút helyez.

32. ábra: Tudósítás Engelbach Károly halálhírééről (*Magyar Nemzet* 1906, 6.) (*Arcanum*)

Haluska Lajos és szabadkai kasszafűrók

A korabeli források gyakran cikkeztek Haluska Lajosról (1850-1936), az első és utolsó pesti detektívről. Idősebb korában a kispesti otthonában is felkeresték az újságírók a már vak embert, aki gyakran beszélt a régi emlékekről. Ő nem csak az első, hanem az utolsó detektív is, mivel ő ment el utoljára az elsőként kinevezett harminchat nyomozó közül (Kömlös 1936, 5.).³⁵ (33. ábra)

1886. október 30-án éjszaka egy szabadkai bankból a páncélszekrényvel együtt vittek el több millió forintot (osztrák-magyar forint).

A nagy kárértékre való tekintettel, az esetről nemcsak a helyi, hanem az országos sajtó is beszámolt.

33. ábra: A 19. század végének két „sztárcsaruja”, Gondé Antal és Beck István
(Laky 1936, 173.) (Arcanum)

Másnap négy, nemrég kinevezett detektív érkezett Budapestről (Gondé Antal, Bolla István, Tóth Lajos, Haluska Lajos), akik rövid idő alatt elfogták az elkövetőket. A város határában, a kukoricásban megtalálták a fejszével szétvágott

³⁵ Haluska Lajost 1936-ban a kispesti temető 12-es parcellájában helyezték végső nyugalomra (a parcellákat azóta újrászámolták). A sír megváltási ideje 1966-ban lejárt, amit nem újítottak meg, az „első és utolsó detektív” sírhelyét felszámolták.

páncélszekrényt, amely arra utalt, hogy nem profi elkövetőkkel van dolguk. A nyomozás során elsőként a környék erős embereit vették sorra, amely az elkövetőkhöz vezette a fővárosi detektíveket (Magyar Rendőr 1936, 177.).

Farkas Menyhért, a lottókirály

A 19. század végén is voltak már szerencsejátékok, többek között a lutri, amely a lottó magyar megfelelője volt. 1891-ben Farkas Mihály mesés összeget, fél millió forintot vihetett haza. A városban azt pletykálták, hogy csalással jutottak a pénzhez, ami a nyomozóhatósághoz is eljutott. A nyomozással Kassai Ferencet bízták meg,³⁶ aki hónapok alatt megismerkedett, és a bizalmába férkőzött Farkas ismerősi körének. A nyomozás során fény derült arra, hogy Farkasnak van egy hölgyismerőse is, egy elvált asszony, akinek van egy 10 éves kislánya. A lutri húzásánál 8-10 éves árva kisfiúkat kértek fel a számok kihúzására. Farkas és az élettársa jó viszonyt ápoltak egy nővel, a lottóhivatal egyik tisztviselőjével, aki később a bűntársuk lett. A gyermeket matrózblúzba öltöztették és fiú frizurát csináltak neki. A gyermek már a kezében szorongatta azokat a számokat, amiket Farkas korábban bejelölt, s látszólag e számokat „húzta ki”. Kassai az asszony családjához is bejáratos volt, így a gyerekekkel is jó kapcsolatot tudott ápolni, aki elmondta neki a valóságot. A bíróságon az elkövetők beismerték a tetteiket. A botrány hatására 1895-ben beszüntették a lutrit, és az osztálysorsjátékot vezették be helyette, s majd csak 1957-ben lett ismét újra lottó Magyarországon (Tükör 1972). Farkast a temesvári törvényszék 5 éves börtönre ítélte.

³⁶ Saschs Gusztáv visszaemlékezése szerint Tóth Ambrus és Dobrohoczki Imre fogták el Farkas Menyhértet (Magyar Rendőr 1936, 177-179.).

A „világháború véres viharának első villámcsapása”³⁷

1914 februárjában egy állítólagos görögkatolikus hívő ajándékot kívánt adni Miklósy István görögkatolikus püspöknek és az egyháznak, melyről korábban levélben értesítést is küldött. A feladó lakhelyeként Lemberg szerepelt.

1914. február 23-án hatalmas erejű robbanás rázta meg Debrecent. A Miklósy István görögkatolikus püspököknek a bukovinai Csernovicból (ma: Csernyivci /Ukrajna/) küldött csomagot bontotta ki éppen Kristó Elek írnok, Csath Sándor egyházmegyei ügyész, Slepkovszky János püspöki titkár és Jackovics Mihály püspöki vikárius, amikor a hatalmas robbanás történt. Utóbbi három személy szörnyethalt, több tucat személy pedig megsebesült, a püspök viszont sértetlen maradt. A püspöki palota egyik fala kidőlt, számos helyen a mennyezet is leszakadt. Az ügyben több szakértőt is kirendeltek, akik megállapították, hogy robbantás történt.

Gondé Antal és Kalmár Hugó voltak az ügygazdák, akik sikeresen derítették fel az ügyet, bár ez csak később derült ki. (Sachs Gusztáv visszaemlékezése szerint a hangos szavú, kemény ember hírében álló Gondé Antal, a gyilkossági ügyek specialistája volt, akitől még az „angyal földi jasszlegények, meg a ligeti bicskások” is féltek.) (Magyar Rendőr 1936, 177-179.).

A nyomozás több szálon folyt, több verziót állítottak fel, főként politikai és vallási indíttatású verziókat. *„Rendőri szempontból a debreceni merénylet egyike föltétlenül a legnehezebb föladatoknak, a melynek számtalan kiágazása, rejtett útja van. Ezen az úton haladva kell eljutni nemcsak a tettesekig, hanem magának a merényletnek kiinduló pontjáig, az első megfogalmazásig. (...) A nyomozásnak minden pontra, minden részletre világosságot kell derítenie. Már maga az, hogy bombamerényletről van szó. Új területet nyit meg a nyomozás előtt. A kriminalisztikának ez a mesgyéje elkerülte Magyarországot.”* (Budapesti Hírlap 1914, 6.)

³⁷ Az idézet a debreceni Attila téri görögkatolikus főszékesegyház falán lévő emléktáblán található.

1912-ben alapították meg a görögkatolikus Hajdúdorogi Egyházmegyét, amely a románok heves ellenállását váltotta ki. Az ortodox egyház kapcsán pedig az orosz szál is szóba jöhetett,³⁸ bár elsősorban a románokra gyanakodtak. Erre utalt a Budapesti Hírlap vezércikke is: „*A pokolgép Debreczenben robbant, de a gyújtózsinór messze elnyúl a kálvinista Rómától. (...) „A módszer, amellyel a merénylő dolgozott, az orosz nihilisták régebevált módusa. Az oláh védtelen asszonyokat, gyermekeket fölkoncol, házakat fölgyújt, elhagyott kastélyokat kifosztogat. De a pokolgép orosz specialitás”* (Debreczeni Újság 1914, 1.) Hamarosan a rendőrség látókörébe került két román személy, akikről tájékoztatták a román hatóságokat is. A román rendőrség hamarosan visszajelzett, hogy nem ők a feltételezett elkövetők. Ezután a magyar hatóság nemzetközi körözőlevelet adott ki Ilie Wasiliewitz Catarau ellen. Nagy Károly budapesti detektívfőnök Csernovciba is elutazott néhány fővárosi titkosrendőrrel, eredménnyel azonban nem járt. A román hatóság a későbbiekben félrevezető információkkal is igyekezett hátráltatni a nyomozást. A világháború kitörése megpecsételte a nyomozást, ennek ellenére fény derült az elkövetőre. Catarau a bukaresti Universal lapnak egy levelet küldött halála előtt (1937-ben), amelyben elismerte a bűncselekményt (Topor 2017).

Pipás Pista gyilkosságsorozata

Az átokházi (ma: Ásotthalom) tanyavilág rettegett bérgyilkosa, Pipás Pista (1882-1940), Földi Viktória néven született a Szeged környéki tanyavilágban. Sanyarú gyerekkora volt, már 13 éves korában cselédnek kellett hogy álljon, majd néhány év múlva egy nála majd' harminc évvel idősebb férfivel kötött házasságot. Miután elvált, több asszony is kérte, hogy segítsen eltenni lábálól az erőszakos férjét. A férfiak iránt érzett gyűlölete és az állítólag férfiakat is megszágyonyító testi ereje segítette Pipás Pistát abban, hogy több férjet is megöljön.

³⁸ Egyes kutatók továbbra is az orosz titkosszolgálat diverzáns akciójának tartják, amivel az ország nyugalmát kívánták megbontani és a román-magyar viszont tovább mérgesíteni (URL13).

Két gyilkosságot sikerült rábizonyítani, azonban ennél a korabeli források szerint jóval több bérgyilkosságot követett el.

1933-ban halálra ítélték, de a kormányzó kegyelmet adott neki. 1940-ben hunyt el a börtönben. Büntetőpere rendkívül nagy nyilvánosságot kapott (34. és 35. ábra).

34. ábra: Pipás Pista (URL16)

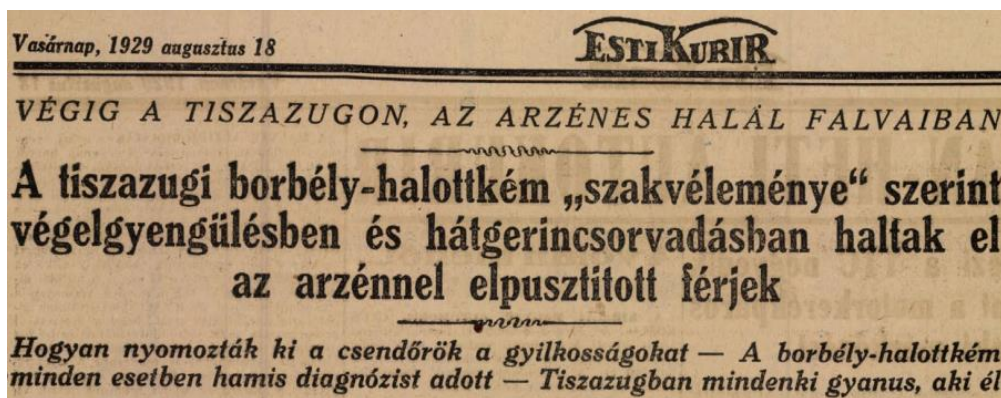
35. ábra: Korabeli szalagcím Pipás Pistáról (Kis újság 1932, 5.) (Arcanum)

A tiszazugi arzén-asszonyok

A múlt század elejétől kezdve az ország számos vidékén előfordult, hogy a család számára problémát okozó családtagoktól mérgezéssel szabadultak meg. A köztudatban a Tiszazug vált hírhedtté, azonban az ország más részein is követtek el mérgezéssel gyilkosságokat. Az okok különbözőek voltak. Volt, aki az idős és beteg rokonától vagy sérült gyermekétől akart megszabadulni, valaki a frontról hazatért és sérült férjétől, vagy csak egyszerűen a rossz házasságból akart

menekülni (Sidló 2024). Az elkövetés eszköze volt a közös, a színtelen és szagtalan arzén, amit többnyire a légyölőpapír kiáztatása során nyertek ki az asszonyok. Névtelen leveleknek köszönhetően, 1929-ben derült fény a tömeges mérgezésre, amelyről a világsajtó is beszámolt. Az ügyben országos nyomozás indult, az exhumált holttesteket igazságügyi szakértők vizsgálták meg. A vizsgálatot az Országos Bírósági Vegyészeti Intézet szakértői végezték.

A két évtizeden keresztül tartó mérgezések nagyságrendjét jól mutatja, hogy csak a két kis lakosságszámú tiszazugi településen, Nagyréven és Tizsakürtön 162 holttestet exhumáltak (Hidvégi – Süvegh 2023) (a többi településen a már amúgy is túl nagyra dagadt botrány miatt nem végeztek exhumálást). Több asszonyt is meggyanúsítottak a bűncselekménnyel, akik közül az egyikőjük öngyilkos lett. Az esetet számos irodalmi mű örökítette meg (36. ábra).

36. ábra: Az *Esti Kurír* szalagcíme a tiszazugi gyilkossággal kapcsolatban

(*Esti Kurír* 1929, 11.) (*Arcanum*)

4. fejezet

1945-TŐL A RENDSZERVÁLTOZÁSIG

A második világháború vége jelentős változást eredményezett az élet minden területén. A szovjet megszállás és a kommunista hatalomátvétel a rendészet területét sem kímélte. Sőt, ezen a területen az egyik legnagyobb változás következett be. A Horthy-rendszerben állami hivatalt vállalt személyek – köztük a csendőrök és a rendőrök – megbízhatatlannak számítottak, mivel a régi rendszer híveinek tartották őket. Különösen érintette ez a magasabb tiszti beosztásban szolgálókat, nekik évekre, évtizedekre a megaláztatás és a mellőzöttség jutott. Ők a testületet elhagyva, az élet más területén tudtak csak boldogulni. Számos korabeli detektívet perbe fogtak, akik a kommunisták ellen folytattak nyomozást a két világháború között (pl. a Ságvári Endre elfogásában résztvevő Kristóf Lászlót 1959-ben ki is végezték).

4.1. Rendészeti oktatás – kriminalisztika oktatás

A rendészeti oktatás nemcsak Magyarországon, hanem más európai országokban is mostohagyereknek számított, amit bizonyít az is, hogy az 1948-ban hazánkban alapított Rendőrákadémia lett a kontinens első felsőfokú képzést (főiskolai szintű) nyújtó rendőrtisztképző intézménye (Szabó 1997).

A jobb áttekinthetőség és érthetőség érdekében, a rendészeti és kriminalisztikai oktatást nem 1945-től (a fejezetcímtől eltérően), hanem néhány évtizeddel korábbról kezdi ismertetni jelen kötet.

A rendészetet a dinamikus fejlődés ellenére is sokáig nem tekintették önálló tudománynak, ezért nem is tartották szükségesnek önálló intézmény vagy kar/szak létrehozását, ahol a leendő rendészeti szakemberek tanulhattak volna. Így volt ez hazánkban is. Sokáig nem volt beépítve a rendészeti képzés az állami

iskolarendszerbe. A jelentkezők állami iskolai végzettséggel rendelkeztek (legalább érettségi), amelyre egy, a beosztáshoz illeszkedő szaktanfolyam épült (Szigetvári 2019).

A nyomozók részére a kezdeti időkben nem állt rendelkezésre egységes joganyag, amit követniük kellett, elsősorban a helyi szokásjog alapján végezték a nyomozást (Szigetvári 2022). A belügyminiszter, Széll Kálmán bocsájtotta ki a 130.000/1899. számú belügyminiszteri rendeletet *Utasítás a nyomozó rendőri hatóságok és közegek részére* címmel.³⁹ Ez már pontos leírásokat tartalmazott az egyes nyomozási cselekményekkel kapcsolatban. A 25 oldalas körrendelet foglalkozik többek között az adatgyűjtéssel, a nyomozás elrendelésével, a nyomozó szervekkel, az illetékességgel, a „nyomozó cselekményekkel”, illetve hasznos ismereteket nyújt a krimináltaktika tárgyköréből is, így például a kihallgatásokon miket kell tisztázni, a szembesítést, a szemlét és a házkutatást hogyan kell lefolytatni, vagy a motozásnak milyen főbb szabályai vannak. Részletes útmutatást ad a nyomozás menetéről és annak mikéntjéről is. A kriminalisztikában és az eljárásjogban használt kifejezések már nagyszámban megtalálhatók az utasításban (kipuhatólás, nyomon üldözött, bűnjel, megkeresés, szemle, házkutatás, hatósági tanú stb.)

A későbbiekben viszont, a már uniformizált rendőrségen fontosnak tartották, hogy ne csak szervezetenként legyen egységes a szerv, hanem a megszerezhető tudás is egységes legyen, és azt minden rendőrnek biztosítsák is. Ennek érdekében országos képzési programokat szerveztek (lásd: 1912. évi LVIII. tc. alapján kibocsájtott 41.500/1913 BM rendelet). Ez rendkívül pozitív hatással volt a

³⁹ A körrendelet nem kifejezetten kriminalisztikai céllal íródott, ennek ellenére fontos kriminalisztika-történeti dokumentumnak tekinthetjük. Ha a mai jogszabályokat vesszük alapul, akkor legközelebb a NYER-hez (a nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályai), az RTV-hez (Rendőrségi törvény) illetve a büntetőeljárásról szóló törvényhez hasonlítható.

Magyar István jóvoltából a körrendelet értelemző magyarázat is elkészült már 1900-ra (Magyar István: A bűnügyi nyomozás tárgyában a nyomozó rendőri hatóságok és közegek részére 130,000/99. B.M. számú körrendelettel kiadott utasítás magyarázata).

kriminalisztikai ismeretek szélesebb körű elterjedésére is. Az első világháborút megelőző években az alábbi oktatási és továbbképzési intézményekben tanulhattak a rendőrök:

- rendőri iskola;
- altiszti iskola;
- detektíviskola;
- dactiloscopiai tanfolyam;
- bűnügyi értekezletek.

Az ún. bűnügyi értekezletek 1907-ben kezdődtek, 1910-ben pedig már az alábbi tárgyakat tanulták a hallgatók:

- büntető novella;
- országos bűnügyi nyilvántartás helyzete;
- bűnügyi értesítők reformja;
- személyiség szerepe a nyomozásban;
- magánjogi igények;
- büntettek üldözése belföldön és külföldön;
- idegen állampolgárokkal való érintkezés szabályai;
- büntető statisztika fontossága;
- nyomozás sajtóügyekben;
- államrendőrség fegyverhasználata;
- az uzsora;
- krimináltaktika és -technika kérdései (Sallai 2021, 176.).

1914 és 1920 között nem volt hazánkban rendőri szakoktatás, így a detektívek sem részesültek szakmai jellegű, szervezett oktatásban. 1919-ben az *5047/1919. ME sz. rendelet* államosította a rendőrséget, amely ténylegesen 1920-ban kezdett el működni. Innentől kezdve rendszeres és egységes tanfolyami rendszer alakult ki

az országban, amely a detektívekre is vonatkozott. Esetükben szükséges volt az érettségi, amely a két világháború közötti időszakban kifejezetten nagy elvárásnak számított (az érettségizettek aránya 1920-ban 1,9%; 1930-ban pedig 2,6% volt /Magyarország Nemzeti Atlasza/). A szakmai képzésüket egy néhány hónapos tanfolyam jelentette (Tóth 2016). Az 1920-as évektől kezdve, országos szaktanfolyamon képezték a leendő detektíveket, ahol a büntetőjogi ismeretek mellett, daktiloszkópiát, bűnügyi nyilvántartást és kriminalisztikát is oktattak (Szigetvári 2022).

A detektív képzésben mérföldkő volt az 1922-es esztendő. A *9270/1922. M. E. rendelet* tanfolyam elvégzését írta elő a detektíveknek és a detektívfelügyelőknek, a tanfolyam végén pedig vizsgát kellett tenni. A detektív tanfolyamon anyagi büntetőjog, alaki büntetőjog, kriminalisztika, kihágások és büntető bírások, államrendészet, közigazgatási ismeretek, szervezési és szolgálati szabályzatok (különös tekintettel a detektív szolgálatára) és elsősegélynyújtás tárgyak szerepeltek. Az írásbeli vizsga egy konkrét bűnügy megoldását jelentette.⁴⁰ 1928-ban a vizsga anyaga a következő tételekből állt: pénzhamisító banda leleplezése és az erről szóló jelentés, egy gyilkosság esettanulmánya, üzleti lopás felgöngyölítése. A detektívfelügyelői tanfolyam anyaga közel azonos volt a detektív tanfolyaméval, viszont az elsősegélynyújtást nem oktatták, illetve jóval nagyobb hangsúlyt fektettek a gyakorlatra, mivel olyan személyeket képezték, akik a detektívek irányítását végezték a későbbiekben. A detektív főfelügyelői vizsgát megelőzően nem volt tanfolyam, itt elsősorban a személyes, vezetői képességeket vizsgálták az írásbeli és szóbeli vizsga során (Sallai 2021).

⁴⁰ A második világháborút megelőző időszakból nem sok vizsgakérdéssor maradt fent. Egy 1924-ben, Laky Imre rendőrfelügyelő által szerkesztett, a *Rendőriskolák tananyagának tára* sorozatban megjelent mű viszont a rendőri vizsga teljes tételsorát tartalmazza (lásd bővebben II. melléklet).

Közvetlenül a második világháborút követően, az új rendőrség megszervezése érdekében, egy-két hetes, helyileg szervezett tanfolyamokon képezték a rendőröket. Tananyagként a korábbi csendőri és rendőri könyveket használták.⁴¹ Később a Mosonyi utcán lévő rendőrlaktanyában, majd a Simor utcán lévő iskolában folytattak néhány hetes képzéseket. 1946. december 1-jén az Alapfokú Őrsparancsnok-képző és a Tisztképző Iskola kezdte meg a működését. 1947 év végétől pedig a fővárosban Nyomozó Tiszthelyettesi Tanfolyamok indultak (Kenedli 2008). Ezen képzések során oktattak valamilyen szinten kriminalisztikai ismereteket is.

A rendőrséget és a rendészeti képzést szovjet „szakértők” segítségével alakították át. Az új rendszer a detektívtestületbe toborzással szervezett be új embereket, akiknek 1947. július 30-áig egy tanfolyamot kellett elvégezniük. A háború utáni zűrzavaros időkben, amikor a közrend és közbiztonság fenntartása meglehetősen nehezen ment, nehéz volt megfelelő tudással és rátermettséggel rendelkező embereket találni a nyomozói munkakörbe (ez a rendőrség többi területére is igaznak bizonyult), ezért sok képzetlen, a rendőri hivatásra alkalmatlan ember került a rendőrség kötelékébe. E probléma kezelése érdekében határozták el, hogy magasabb szintű rendvédelmi képzést indít a Belügyminisztérium (Bacsa 2007).

⁴¹ Az első nyomozói tanfolyamot a fővárosban, a romos Zrínyi utcában tartották egy olyan helyiségben, ahol az összes ablak be volt törve, a tanfolyam előtt pedig a hallgatóknak kellett a lehullott vakolatot, a szemetet és a sérült bútorokat kipakolni. 150-200 detektívjelöltet vezényeltek a tanfolyamra, azonban a terem befogadóképessége csak 82 fő volt. A detektívjelöltek az élet minden területéről érkeztek, volt közöttük még két birkózóbajnok, válogatott labdarúgó és egy színdarabíró is (Kepes 1945). A nyomozók rohamos kiképzésére égető szükség mutatkozott, mivel például csak 1945 novemberében (egy hónap alatt) Budapesten, több mint 13 000 erőszakos bűncselekmény történt. Ebben a kaotikus időszakban gyilkolták meg az olimpiai bajnok vízilabdázó Halassy Olivért, a *Valahol Európában* című nagysikerű film statisztáinak egy része pedig bűnözőnek állt. A betörő bűnbandát 1947 tavaszán fogta el a rendőrség (Kovács 2011).

A nyomozó tiszthelyettesek részére 6 hónapos (később 8 hónapos) *Nyomozó Tiszthelyettesi Tanosztály* létrehozását rendelték el, amely 1949. július 15-én kezdte meg a működését. Az itt végzettek lehettek a későbbiekben nyomozók. A képzés idejét három részre osztva, karhatalmi, büntetőbíró és bűnügyi ismereteket oktattak a hallgatók részére. A tanfolyamot vizsga zárta. A három fős bizottság elnöke, az államrendőrség Országos Szaktanulmányi Felügyelője, tagjai a BM küldöttje és a tanfolyamparancsok volt. Aki nem tudta a vizsga követelményeit teljesíteni, azt elbocsájtották a rendőrségtől (Bacsa 2007).

A tisztképzés a maitól eltérő módon történt, mivel sokan még érettségivel sem rendelkeztek. A korábbi tiszteknek (már akit nem bocsájtottak el) és a leendő tiszteknek is különféle képesítővizsgákat kellett tenniük, mellyel tisztté válhattak vagy megtarthatták korábbi rendfokozatukat.

1948-tól Rendőrtiszti Alapvizsgát kellett tenniük a tiszteknek (kivéve, akik első tiszti tanfolyamot végeztek vagy rendőrakadémiai oklevéllel rendelkeztek), melynek előfeltétele volt egy féléves tanfolyamon történő részvétel. Ennek során két csoportba sorolták a leendő tiszteket: 1. akik rendelkeztek érettségivel vagy diplomával, 2. nem rendelkeztek érettségivel. Ennek alapján a tananyag is kétféle volt: „Az 1-es csoport vizsgatárgyai: demokratikus állam és társadalomszemlélet, magyar történelem, általános jogi ismeretek, büntetőtörvénykönyv, bűnvádi perrendtartás és nyomozati utasítás,⁴² nyomozástan, rendőri büntető eljárás, rendőri igazgatásrendszer, szolgálati szabályzat, szervezési szabályzat, gazdaság, közigazgatási ismeretek, tereptan, egészségügyi ismeretek. A 2-es csoport vizsgatárgyai: demokratikus ismeretek, (mindkét csoportnál első

⁴² A kriminalisztikai szaknyelvben szinonim értelemben használjuk a „nyomozat” és a „nyomozás” szavakat. A nyomozat szó eredeti értelme a Czuczor – Fogarasi szótár (1862) szerint „A nyomozásnak eredménye, végre hajtott nyomozás.” Az Arcanum adatbázis digitalizált dokumentumai szerint a „nyomozat” szót 1825-ben használták először. („Az enyelgő tulajdonság, és a' Szilén ki nem elégitett kíváncsiságában ártatlan gyönyörködés igen karakteri nyomozatokban látszatnak a' kis Bakhusz' ábrázatján.”) (Felső Magyar Országgi Minerva 1825, 58.) A nyomozás szavunk már az Árpád-korban is használatos volt (lásd: Szent László törvényei).

helyen állt) szolgálati szabályzat, nyomozástan, helyesírás, fogalmazás, statisztika, magyar és külföldi irodalom, földrajz, számolás és mérés.” (Bacsa 2007, 11.) A fentiek alapján látható, hogy mindkét csoportban szerepelt a tematikában a kriminalisztika (nyomozástan néven). A későbbiekben megszüntették a megosztott képzést, és mindenkinek egységes vizsgát kellett tennie. Az összevont rendőrtiszti alapvizsga tananyagában ugyancsak szerepelt a nyomozástan, a politikai ismeretek, a szolgálati szabályzat, a bűnügyi rendészet és az igazgatásrendészet tárgyak mellett (Czene-Polgár 2018a).

A „fordulat évében”, 1948-ban alapították meg a Rendőrakadémiát (RAK) (hivatalos nevén: Magyar Államrendőrség Tiszti Akadémiája), amely a korábbiakhoz képest professzionálisabb képzést nyújtott a leendő rendőrök számára (Czene-Polgár 2018b). Ez vonatkozik a kriminalisztika területére is. 1948 januárjában vonultak be az első hallgatók, akik február elején tettek fogadalmat (URL17). Az intézmény iskolarendszerű, felsőfokú rendőrtisztképzést nyújtott (Kozáry 1999), így a RAK lett Európa első, főiskolai szintű képzést biztosító rendőrakadémiája (Magyar Nép 1948) (37. ábra).

37. ábra: *A Magyar Nép című folyóirat beszámolója a Rendőrakadémia megnyitásáról (Magyar Nép 1948, 1.) (Arcanum)*

A képzés során a kriminalisztikának nagy szerepet szántak (a főtárgyak közé került), amit mutat az alábbi óraszám megoszlása is. A Bűnügytan (értsd: kriminalisztika) tárgy tematikájának kidolgozója Szenteléry Richárd r. alezredes volt,⁴³ a tansegédlet bírálói pedig Kemény Gyula, Lukács József r. ezredes és Zilahy János r. alezredes voltak. A tervezet szerint 6 féléven keresztül, heti 3 órában tanultak volna bűnügytant, összesen 360 óra időtartamban. Ha ennek a súlyát nézzük a többi tárgyhöz képest, akkor megállapíthatjuk, hogy csak a *Magyar rendőrség szolgálati szabályzata* című tárgyat hallgathatták volna ekkora óraszámban a hallgatók. Ezzel szemben az orosz nyelv 240, a *Büntetőjog* pedig csak 160 órát kapott a felosztás során (Kozáry 1999).

A kommunista rendszernek azonban gyorsan, még több, a párt iránt elkötelezett rendőrré volt szüksége, ezért a RAK-on belül az egyéves képzést is elindították (Egyéves Tiszti Iskola). Itt nyilvánvalóan nem lehetett a fenti óraszámokat megtartani, ezért jelentősen csökkent a kriminalisztikára fordítható óraszám is. A 6 félévre tervezett óraszámok is változtak, számos tárgy neve is változott (a „bűnügytan” „nyomozástan” lett), tárgyakat töröltek és vontak össze. Ez alapján a 6 féléves képzésben a kriminalisztika (nyomozástan) csak az első és második félévben volt, heti 2 illetve 4 óra időtartamban, ami összesen 108 kontaktórát eredményezett. Ez az óraszám már megegyezett a Büntetőjogéval, illetve a Szolgálati és Fegyelmi Szabályzatéval. A tárgyat Zilahy János r. alezredes⁴⁴ oktatta (Kozáry 1999).

⁴³ A korabeli folyóiratok és dokumentumok alapján, a második világháborút megelőzően nem volt kriminalisztikai szakirodalmi munkássága Szenteléry Richárdnak. 1947-ben található néhány kriminalisztikai tárgyú írása a Magyar Rendőr című folyóiratban, illetve szintén a fenti folyóiratban olvasható, hogy az őrsparancsnoki vizsga elnökeként kifogásolta, hogy a vizsgázó azt mondta feleletében, hogy a „nyomozás holtpontra jut”; ez Szenteléry szerint hibás kifejezés (Magyar Rendőr 1947). E szókapcsolatot már a két világháború között is használták, s jelenleg is használjuk.

⁴⁴ A tárgy oktatójával kapcsolatban feltételezhetjük, hogy megfelelő kriminalisztikai ismeretekkel rendelkezett. Már egy 1937-es újságcikk is megemlíti, mint rendőrfogalmazót. 1945-ben

A kriminalisztikai ismeretek szükségesek voltak az államvédelmi szervek állománya részére is. A jelöltek itt is többnyire alacsony sorból származó, viszont politikailag megbízható személyek közül kerültek ki, akik többsége alacsony iskolai végzettséggel rendelkezett. 1948-ig néhány hetes tanfolyamokon vettek csak részt, ezt követően viszont Péter Gábor javaslatára a Rendőrákadémián is tanulhattak (Jobst 2010). Esetükben kriminalisztikai tematikájú tárgy volt a *Kémelhárítás* (heti 2 óra) és a *Helyszín-biztosítás, figyelés, környezettanulmány elmélete* (hat hónap alatt összesen 14 óra) és az *Általános kérdések* (pl. hírszerzés, felderítés, elhárítás, hálózatépítés, hálózattartás stb.) (heti 1 óra) (Jobst 2010, 477.).

„A Rendőrákadémia helyébe 1949-ben a Rendőrtisztképző Iskola lépett” (Tóth 2016, 22.), ahol 1950-től indult el a képzés (Budaházi 2011). Az ÁVH egy szervezetileg független iskolát alapított, a Dzerzsinszkij Tisztképző Iskolát⁴⁵, amely 1952 és 1959 között működött. Az egyéves képzés során főként operatív ismereteket oktattak a hallgatók részére.

Egyre nagyobb igény mutatkozott a bűnügyi szolgálatban a differenciáltan felkészített nyomozótisztekre (Tóth 2016), ezért 1953-ban létrejött a másfél éves, érettségire épülő Korvin Ottó Bűnügyi Szakiskola (Krauzer 2022). Ezt 1955-ben szüntették meg (Finszter 2021)⁴⁶. A szakiskolán kísérleteztek kriminalista képzéssel is (Bócz 2004).

alezredessé léptették elő, ezt követően pedig számos kriminalisztikai és kriminológiai témájú tanulmányt írt.

⁴⁵ Feliksz Edmundovics Dzerzsinszkij (1877-1926) lengyel származású bolsevik forradalmár volt, a későbbi szovjet titkosrendőrség, a CSEKA egyik alapítója és vezetője. 2023-ban Moszkvában szobrot állítottak Dzerzsinszkijnek.

⁴⁶ Finszter Géza az 1955-ös évet Katona Géza (2006), *Gondolatok a felsőfokú rendőrségi oktatás fejlődéséről* című tanulmányára hivatkozva adja meg. Tóth Nikolett Ágnes (2016) és Boda József (2021) szerint viszont 1954-ben zárt be az intézmény.

1959-ben alapították meg a BM Rendőrtiszti Akadémiát, ahol már kétéves nappali képzés folyt, míg levelező tagozaton három évig kellett tanulni. Többek között bűnügyi nyomozói és politikai nyomozói képzés is folyt az akadémián.

Az 1950-es és 60-as években számos tiszthelyettes képző és továbbképző iskola jött létre, ahol oktattak kriminalisztikai ismereteket. Ezek részletes ismertetését jelen kiadvány mellőzi, azonban az intézmények nevét érdemes megemlíteni: Alapfokú Rendőrképző Iskola (Budapest), Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola (Budapest), BM Országos Rendőr-főkapitányság Alapfokú Rendőriskola (később: BM Alapfokú Rendőriskola) (Kistarcsa /Kerepestarcsa/), BM ORFK Őrsparancsnokképző Iskola (később: BM Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola) (Kenedli 2008, Krauzer 2022).

1980-ban a fővárosban, Miskolcon és Szombathelyen hozták létre a tiszthelyettesképzés három bázisát, ahol a bűnügyi ismeretek keretében kriminalisztikát is tanultak a rendőrhallgatók (BM Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola, BM Tiszthelyettes-képző Iskola, BM Kun Béla Zászlósképző Iskola) (Kenedli 2008). 1986-ban egy szegedi képzési hely létrehozásáról határoztak, majd 1989-ben Csepelen is megalakult egy rendőr-tiszthelyettesképző iskola.

4.2. A Rendőrtiszti Főiskola

A magyar rendészet történetének talán legjelentősebb mérföldköve a Rendőrtiszti Főiskola (RTF) megalapítása volt (1970)⁴⁷ (az RTF a BM Rendőrtiszti Akadémia és az Idegennyelvi Főiskola jogutódjaként jött létre). Az oktatás az 1971/72-es tanévtől kezdődött (Sárkány 2021). Az 1971-es induláskor az RTF ideiglenes

⁴⁷ Az intézményt az 1970. évi 39. számú törvényerejű rendelettel alapították meg.

A névválasztás nem volt egyértelmű, felmerült az Igazgatási-Tiszti Főiskola, Jogi Főiskola, Kriminalisztikai Főiskola, Korvin Ottó Főiskola és a Münnich Ferenc Főiskola név is (Boda – Tóth 2021).

állománytáblája szerint 266 fő hivatásos és polgári személynek volt státusza a főiskolán, ebből a Kriminálisztikai Tanszék 14 fővel rendelkezett (Virányi 2019).⁴⁸ Az intézményt, és a jogutód Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Karát is a kriminálisztika oktatás hazai zászlóshajójának tekinthetjük, ugyanis itt oktatták és jelenleg is oktatják a legnagyobb óraszámban a kriminálisztikát, s itt a legszélesebb spektrumú is az oktatás. A kriminálisztika a kezdetektől szerepelt az oktatott tárgyak között. Nemcsak a főtárgyak között szerepelt, hanem államvizsga (ma: záróvizsga) tárgy is volt a kezdetektől fogva (Virányi 2019).

A nyomozástant magas óraszámban oktatták, melyről Györök Ferenc (az RTF első parancsnoka 1971-1986 között) a Belügyi Szemle egyik számában is beszámolt. *„A kriminálisztika oktatása a büntetőeljárás-jognál is differenciáltabb. Krimináltechnikára például 20-150 órát fordítunk. A krimináltaktika oktatására – a szakok sajátosságainak és a szervek igényeinek megfelelően – 30-160 óra áll rendelkezésre. Oktatását összehangoljuk a büntetőeljárás-jog tanításával. Elsajátítását jelentősen segíti a kiadott jegyzet. A kriminálmetodika oktatása a leginkább differenciált. Erre az egyes szakokon – a hatékonyabb és kulturáltabb nyomozás teljesítését figyelembe véve – 20-210 órát fordítunk (utóbbi óraszám a bűnügyi L szakra vonatkozik).”* (Györök 1984, 27-28.)

A kriminálisztikának a kezdetektől fogva mindhárom nagy ágát, a technikát, a taktikát és a metodikát is tanították (1999-től pedig a kriminálmetodológiát is) (Budaházi 2006). Az előadások mellett jelentős volt a gyakorlati órák és a

⁴⁸ 1981-től a Kriminálisztika Tanszék néhány évre elvesztette az önállóságát, és egyesülve a Büntetőjogi Tanszékkel, Büntetőjogi és Kriminálisztikai Tanszék néven, 1988-tól pedig rövid ideig Kriminálisztikai és Kriminológiai Tanszék, majd Büntetőjogi és Büntetőeljárás-jogi Tanszék néven működött. Az alapítástól a rendszerváltozásig Hoffmann Lajos r. ezredes, Kálmán Jenő ny. r. ezredes, Illár Sándor r. ezredes, kandidátus, Magyar József r. ezredes, főiskolai docens, és Kiss Lajos ny. r. ezredes, főiskolai docens láttak el tanszékvezetői feladatokat (Németh – Budaházi 2006).

szemináriumok száma is. A tárgy oktatói többségében – más egyetemektől eltérően – nem óraadók, hanem főállású főiskolai tanárok voltak (38. ábra).

Az 1970-es és 80-as években az egyik legismertebb magyar kriminalista Dobos János r. ezredes volt.⁴⁹ 1963-tól kezdődően folyamatosan publikált. Sokan fő művének a *Kis nyomozástan* című munkáját tartják, amelyből nyomozók generációi tanultak (Kovács 2023).⁵⁰ 1987-ben a Rendőrtiszti Főiskolára „száműzték”, ahol 1988-ban tanszékvezető főiskolai docenssé nevezték ki.

38. ábra: Dr. Dobos János (NKE) (a szerző felvétele)

Az RTF-en 1984-ben még a főépület padlásterének beépítésével egy 170 fő befogadóképességű előadótermet és egy 50 fős kriminálmetodikai szaktantermet is létrehozta, hogy a szemléltetést magas szinten is lehetővé tegyék (Györök 1984). A későbbiekben, az új épületek megépülésének köszönhetően, a gyakorlati óráknak a kriminalisztikai kabinet adott helyet, ahol két gyakorlati szaktanterem, kriminalisztikai múzeum és egyéb speciális helyiségek is segítették az oktatást (pl. taktikai szoba). A kriminalisztika szerepét és súlyát jól mutatja, hogy már az 1970-

⁴⁹ Dobos népszerűségét részben a Kék fény című bűnügyi műsornak köszönheti. A bűnügyi műsor 1964-ben indult havi rendszerességgel a Magyar Televízióban. Műsorvezetője évtizedeken keresztül Szabó László volt, Dobos János pedig meghívott szakértő.

⁵⁰ A könyv Kovács Gyula ny. r. alezredes kiegészítésével több alkalommal is megjelent.

es elején megalakult a kriminalisztikai diákkör, ahol a hallgatók ismereteiket bővíthették. Elsőként négy diákkör alakult: büntetőjogi, kriminalisztikai, pszichológiai, büntetés-végrehajtási (Virányi 2019).

Az alapítástól a rendszerváltozásig számos nagynevű, legendás tanáregyéniség nevét lehet megemlíteni, akik a kriminalisztika valamely területét tanították.⁵¹ Közülük is emeljük ki Illár Sándor, Dobos János, Lichtblau György, Dénes Sándor és Katona Géza nevét (39. ábra).

39. ábra: Prof. dr. Katona Géza (1979)
(Rendőrmúzeum)

Katona Géza 1945-ben szerelt fel a rendőrségre. Felszerelését követően nemsokkal már részt vett a rendészeti oktatásban. Jelentős a bűnügyi technikai témájú tankönyv- és szakcikkírói munkássága, részt vett a Bűnügyi Múzeum létrehozásában, évekig volt a Belügyi Szemle elődfolyóiratainál szerkesztőbizottsági tag, majd felelős szerkesztő.

4.3. A kriminalisztika fontosabb tankönyvei és oktatási anyagai

A kriminalisztika oktatását nagyban segítették a különböző általános ismereteket közlő tankönyvek és jegyzetek. Természetesen jelen kiadvány nem vállalkozhat arra, hogy minden kriminalisztikai témájú magyar nyelvű könyvet bemutat, de a legfontosabb tankönyveket és oktatási anyagokat mindenképp érdemes

⁵¹ Az 1990 utáni időszaknak megvannak és megvoltak azok a tanáregyéniségei, akik jelentős hatást gyakoroltak rendészettudományi képzésen belül a hazai kriminalisztika fejlődésére (pl. Bócz Endre, Lakatos János, Balláné Füsster Erzsébet, Kovács Lajos, Kovács Gyula, Bartha Endre, Anti Csaba László).

megismerni, mivel azok a jelen kutatóinak és kriminalistáinak is fontos ismereteket közölhetnek. S ne felejtkezzünk meg arról, hogy nemcsak szak- és tankönyvek jelentek meg, hanem nagyszámú napi, heti és havi rendészeti folyóirat is megjelent, amely jelentős szerepet töltött be a kriminalisztikai továbbképzésben, a legújabb tudományos eredmények megismertetésében, illetve a tudományos és szakmai ismeretterjesztésben.

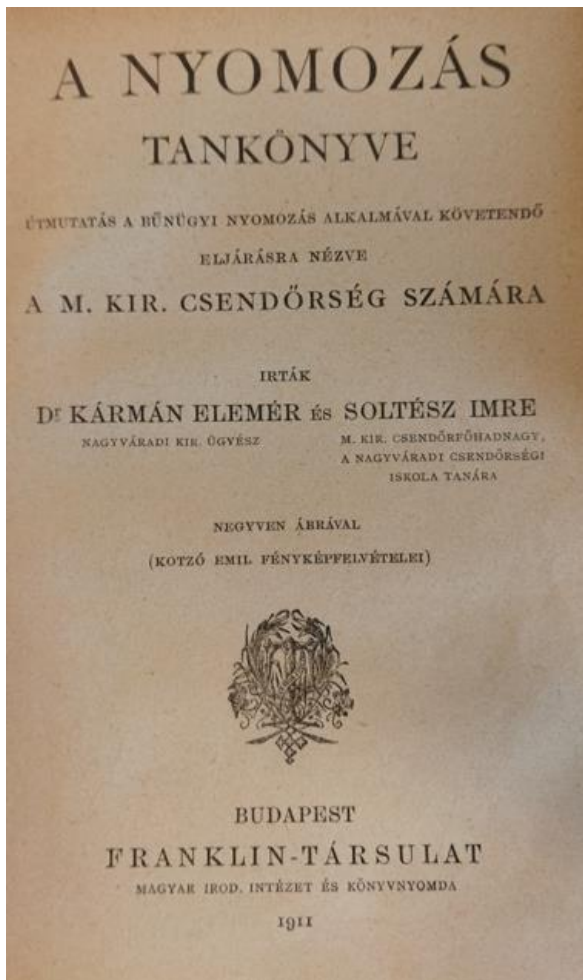
Endrődy Gézának az 1897-es kiadású *A bűnügyi nyomozás kézikönyve* című munkájáról már korábban említést tettünk, így ennek ismertetésétől most eltekintünk.

- *Laky Imre (1901): A rendőr önálló intézkedései szolgálatban. Budapest*

Mint az a könyv címlapján is szerepel, „A Budapesti M. Kir. Állami Rendőrség szolgálati szabályzatának kivonata”. A mű tehát nem tekinthető kriminalisztikai tankönyvnek, nagyrésze közrendvédelmi tematikájú, azonban számos olyan ismeretet tartalmaz, amely rendkívül hasznos volt a kor detektívjeinek és hasznos a jelenkor kriminalistáinak is. A mű tartalmaz bűnügyi szolgálati ismereteket (megfigyelő szolgálat, személyek, tárgyak és események megfigyelése), foglalkozik továbbá a szemlével („büncselekmény színhelyén eljárás”), a rendkívüli halállal, az emberöléssel, a betöréssel, a tanúkutatással és a házkutatással (Laky 1901).

- *Soltész Imre – Kármán Elemér (1911): A nyomozás tankönyve. Útmutatás a bűnügyi nyomozás alkalmával követendő eljárásra nézve a M. Kir. Csendőrség számára. Franklin, Budapest*

A kor nyomozóinak nagy segítséget jelentett a több kiadást is megért Soltész-Kármán-féle *Útmutatás a bűnügyi nyomozás alkalmával követendő eljárásra nézve a M. Kir. Csendőrség számára* című kiadvány.

A szerzők a gyakorlatban és az elméletben egyaránt járatosak voltak. Kármán Elemér nagyváradi királyi ügyész, Soltész Imre csendőrfőhadnagy pedig a Nagyváradi Csendőri Iskola tanára volt.

A szerzők összegyűjtötték a kor azon ismereteit, amelyek a nyomozáshoz szükségesek, köztük a legfrissebb krimináltechnikai ismereteket is. A közel 300 oldalas könyv három nagy részre tagolódik.

40. ábra: *A nyomozás tankönyve című könyv belső borítója*

Az első részben a bűncselekmény tudomásra jutásának módjait ismerteti a szerző néhány oldalban, vagy ahogy Soltész fogalmaz: „*a csendőr hogyan jut a bűnesetek tudomására, hogyan fedezi fel azt, hogy bűncselekmény követetett el. (...) „A második részben azok a tárgyi ismeretek foglaltatnak, amelyekkel a nyomozó csendőrnek meg kell ismerkednie, hogy a nyomozó szolgálata körében előforduló esetekben szakszerűen tudja megállapítani azt, hogy tulajdonképp mi történt, mi követetett el s mi miatt kell neki fellépnie.”* Ez főként krimiáltechnikai ismereteket tartalmaz (pl. sebajtás, akasztás, mérgezés), de az egyes bűncselekmények nyomozásának sajátágaival is foglalkozik (pl. pénzhamisítás, betöréses lopás, lopás). „*A harmadik rész foglalkozik az egyes nyomozó cselekményekkel, tehát azzal, hogy a fellépésnek miként és hogyan kell történnie, s mi minden*

eredményre törekednie.” Itt taktikai, technikai és metodikai ismeretek keverednek; szó van a helyszíni szemléről, a nyomok rögzítéséről, a tanúk kikérdezéséről és a gyanúsított kihallgatásáról, továbbá a házkutatásról és motozásról (Soltész – Kármán 1911, 13.).

Soltész Imre 1924-ben megjelentette az *Útmutatás a bűnügyi nyomozás alkalmával követendő eljárásra nézve a M. Kir. Csendőrség számára* című könyvét (Palladis, Budapest, 170), amely közel azonos a Kármán Elemérről írt könyvvel (40. ábra).

- *Sándor László – Dietz Károly (1918): A nyomozás alapelvei. Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomda Részvénytársaság, Budapest*

A művet rendszerint megemlítik a kriminalisztika-történettel foglalkozó kiadványok, amely tömören, 184 oldal terjedelemben ír a nyomozás egyes területeiről. Bizonyos részekről terjedősebben (pl. kihallgatás), míg más részekről szűkszavúan vagy egyáltalán nem tesz említést a szerzőpáros. Alapvetően krimináltaktikai- és technikai ismereteket közvetít a kiadvány (feljelentés, kihallgatás, kényszerintézkedések, szemle, szakértők).

Dietz Károly (1885-1969) esetében említsük meg, hogy nemcsak rendőr (budapesti rendőrfőkapitány) és rendőrségi szakíró, hanem kiváló sportember is volt. Szövetségi kapitányként 1938-ban, a franciaországi világbajnokságon a döntőig vezette a magyar labdarúgó válogatottat, ahol 4:2-re kapott ki a nemzeti tizenegy az olaszoktól.

- *Schweinitzer József (1923): A bűnügyi nyomozás a gyakorlatban. Szerzői kiadás, Budapest*
Schweinitzer József könyve az első jelentősebb kriminalisztikai munka a trianoni sokk után, így nem meglepő, hogy az előszavát a szerző a „Csonka Magyarország – nem ország, Egész Magyarország – mennyország” jelmondattal kezdi, mint oly sokan e korban.

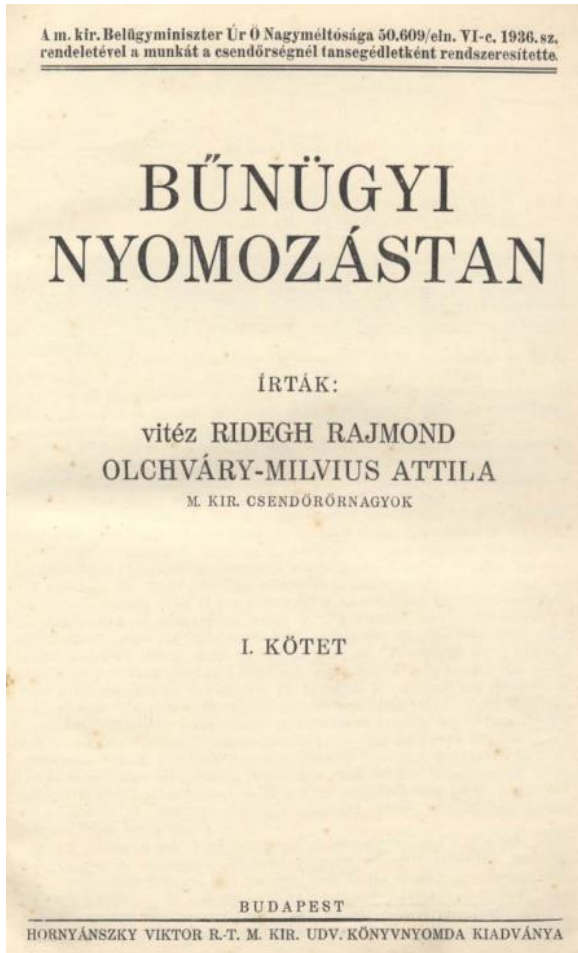
A könyv nem túl nagy részletességgel, de próbálja lefedni a kriminalisztika mindhárom területét. Az első fejezetben többnyire általános ismereteket közöl

(kriminalisztika-történet, a budapesti rendőr-főkapitányság szervezeti felépítése, szakértők, besúgók, babona), a második fejezetben a krimináltaktikáról és krimináltechnikáról tesz említést, míg a harmadik rész a ma kriminálmetodikának nevezett területet öleli fel.

- *Ridegh Rajmond – Olchváry-Milvius Attila (1936): Bűnügyi nyomozástan. I. kötet, Hornyánszky Viktor R.-T. M. KIR. Udv. Könyvnyomda Kiadványa, Budapest*

Unger Jenő jogakadémiai magántanár, a kriminalisztika oktatója, a Magyar Rendőr című folyóiratban a következőképpen méltatta a könyvet: *„A könyvek bár két szerzője van, egy lélekkel, egy akarással egységeset teremtettek. Nem csak anyaggyűjtemény, hanem sok újítás és kiváló konstrukciók, önálló és eddig nem ismert módszerek tárháza. Képei és ábrázolásai nagyon jók és hasznosak. A könyv a nyomozó hatóságok tagjainak nem csak hogy hasznos segédeszköze, hanem egyenesen nélkülözhetetlen. A magyar rendőrség a testvér intézmény két kiváló törzstisztje sikerének örömeiben szinte együttérzéssel osztózik.”* (Unger 1936, 469.) (41. ábra)

A kétszerős könyvvel kapcsolatban nem véletlenül írtak rendkívül pozitív recenziót, ugyanis a két csendőr őrnagy által írt könyv szakmai színvonala, jelentősen meghaladta a korábbi szakanyagok színvonalát. A 20. században Ibolya Tibor is méltatta a könyvet: *„a nagyközönség és a szakma számára magyar nyelven szinte egyedül elérhető, a nyomozással átfogóan foglalkozó szakkönyv maradt.”* (Ibolya)

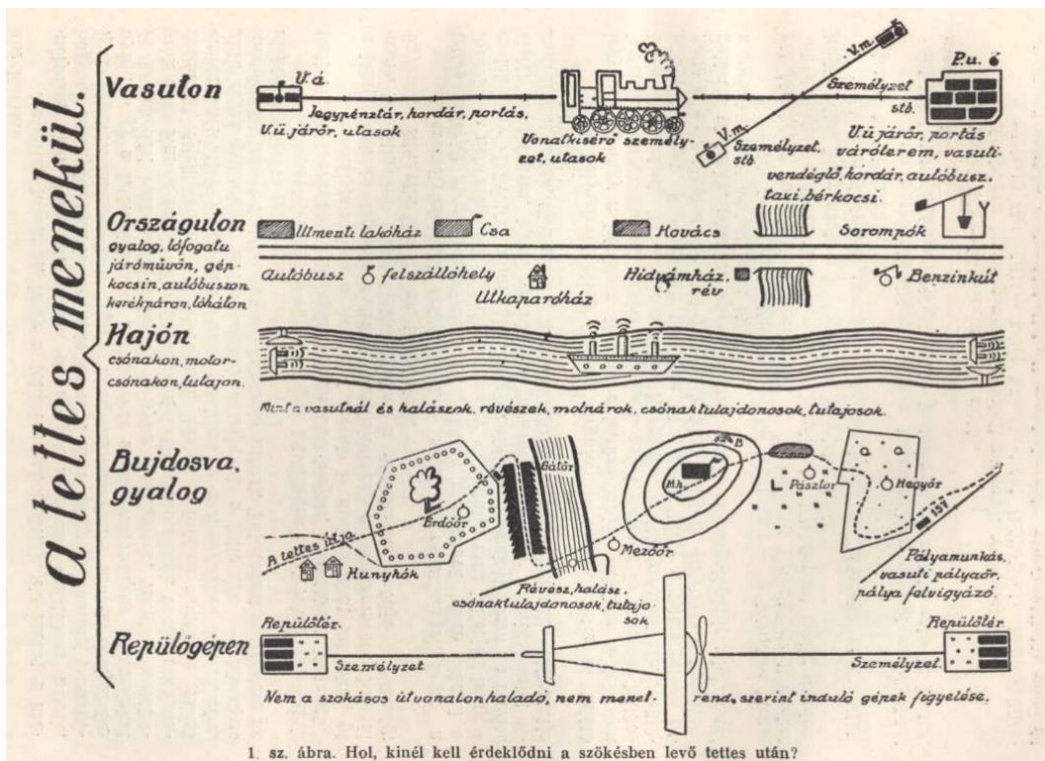

A könyv a kriminalisztika három fő ágával foglalkozik. A második fejezet részletesen tárgyalja az adatokkal kapcsolatos ismereteket, az adatelemzést, az adatok bírálatát, a verziókkal végzett munkát („A feltevésekkel való munka”), foglalkozik a bűnügyi nyilvántartó rendszerekkel, a kriminalisztika kérdéseivel (8 kérdés), az alibivel, a nyomonüldözéssel és „A sajtóval való érintkezéssel”.

41. ábra: A Bűnügyi nyomozástan című könyv belső borítója

A negyedik fejezet, ha nem is nagy terjedelemben, de már bizonyításelmélettel („A bizonyítás elmélete”), az azonosítás kérdésével, a jó nyomozó (csendőőr) ismérveivel, a szakértőkkel, a helyszíni szemlével (ezen belül a nyomtannal közel 150 oldalon keresztül), a házkutatással, a motozással és a bűnjelekkel is foglalkozik.

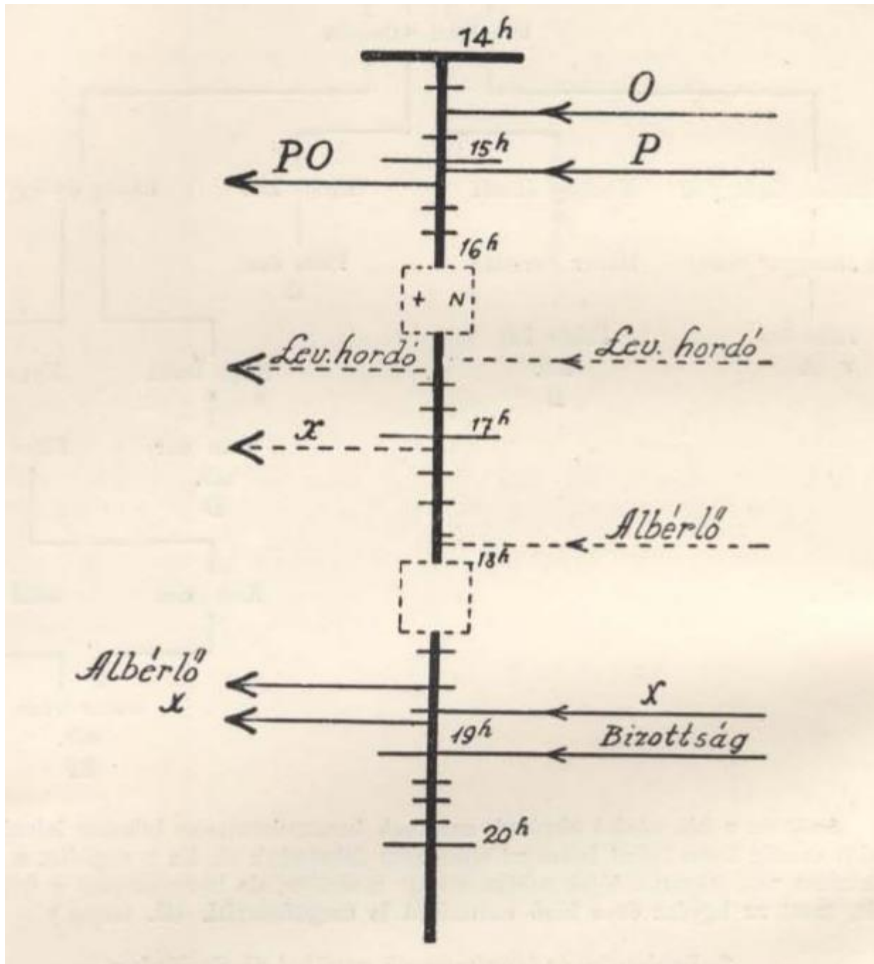
A könyvön az „I. kötet” felirat szerepel, azonban a II. kötet nem jelent meg sohasem. A 652 oldalas könyv számos rajzot és fényképet tartalmaz, amelyek nagyban segítik a jobb érthetőséget (42. és 43. ábra).

1. sz. ábra. Hol, kinél kell érdeklődni a szökésben levő tettes után?

42. ábra: Lehetőséges rejtőzködési helyek a szökésben lévő tettes esetében

(Ridegh – Olcsváry-Milvius 1936, 114.)

43. ábra: Egy tér-idő grafikonhoz hasonlítható függvény, amely „a vallomásokban rejlő ellentmondások szemléltető feltárására” hivatott (Ridegh – Olcsváry-Milvius 1936, 64.)

- Sellye Ferenc (1936): *A kriminalisztika alaptételei*. Szerzői kiadás, Budapest

A rövidege ellenére is a két világháború közötti időszak értékes kiadványa a Sellye Ferenc által írt *A kriminalisztika alaptételei* (1936) című munka. A szerző azt írja művéről, hogy „a kriminalisztika nagy tananyagának quintessentiáját tartalmazza bevenyészett összeállításban”. Kátészerűen, vagyis kérdés-felelet formájában lehet megismerni a kriminalisztika legfontosabb ismereteit (44. ábra).

Általános tételek.

Lényegileg hova tartozik a kriminalisztika? A kriminológia körébe tartozó tapasztalati tudomány, módszere az inductióval vegyes deductio.

Mi a kriminalisztika tárgya? Büntettes kiléte, büntetendő cselekmény elkövetési módja, mit taktikai szabályokkal és technikai eljárásokkal kell kipuhatolni és megállapítani.

Mi a kriminalisztika feladata? Kipuhatolni és megállapítani, ki a büntettes és mi az elkövetési mód.

Mi a kriminalisztika eszköze? Krimináltaktikai szabályok és kriminaltechnikai eljárások, melyekkel a büntettes kiléte és büntetendő cselekmény elkövetési módja kipuhatható és megállapítható.

Mi a kriminalisztika célja? Adatgyűjtés, tényállás (vizsgálatnál bírói) kiderítése.

Mit értünk krimináltaktika alatt? Szabályokat, melyekkel büntettes és elkövetési mód kipuhatható és megállapítható.

Mit értünk kriminaltechnika alatt? Eljárési módokat, melyekkel a nyomozás valamely eredménye maradandón szemléltetvé tehető.

Melyek a nyomozás technikai segédeszközei? Készülékek (fényképezőgép, nagyító, laboratóriumi felszerelés), nyomtatványok (jegyzőkönyvminták, személyleírás blanketták stb.), ábrázolatok (rajz, modell, vázlat, kroki stb.).

A kriminalisztika a bünvádi eljárás mely részére vonatkozik? Főleg az előkészítő eljárásra (nyomozás és vizsgálat) vonatkozó internationalis tudomány.

Ki volt Hans Gross? „Handbuch für Untersuchungsrichter“-jében megindította a kriminalisztika tudományos művelését. Vizsgálóbíró, majd gráci egyetemi tanár († 1915).

Hány részre oszlik a kriminalisztika? Szubjektív (egyéni bizonyítékokat), objektív (tárgyi bizonyítékokat gyűjtő) részre és a rekonstrukciós tételre.

44. ábra: Részlet Sellye Ferenc *A kriminalisztika alaptételei* című könyvből

(Sellye 1936, 3.)

- *Thorma Tibor (1936): A Bűnügyi Szolgálat Ellátására Vonatkozó Rendelkezések Gyűjteménye. Budai Könyvnyomda, Budapest*

A szerző Thorma Tibor m. kir. rendőrkapitány. A jogszabály és utasítás gyűjtemény közel 500 oldalon, nagy részletességgel fedi le a korabeli rendőri területeket a hatályos jogszabályokkal, törvényekkel és belső normákkal. A könyv tájékoztató részében a szerző a következőket írja: „*A m. kir. rendőrség budapesti főkapitányságához beosztottak, valamint a kerületi kapitányságok bűnügyi előadói és a központi ügyeleti szolgálatot teljesítő rendőrtszettek régóta érzik egy olyan gyűjtemény hiányát, amely a lehetőség szerint felöleli a több, mint ötven esztendőös rendőrség bűnügyi szolgálatára vonatkozó és eszidőszerint érvényben lévő rendeletek, köriratok, utasítások összességét, melyek csak hosszú, bonyolult kutatások útján lelhetőek fel*” (Thorma 1936, 3.) A szerző jól látta a problémát, szükséges volt egy olyan kiadvány, amely egybegyűjti a hatályos normákat

A mű egy jogszabálygyűjtemény, amely az egyes bűnügyi területekhez párosítva ismerteti a hatályos joganyagokat (szervezeti felépítés, panaszfelvétel, iktatás, szakértő, tolmács, védőügyvéd, rendőrorvos, katonákkal szembeni eljárás, „elmebeteg gyanúsítottak”, „tettenkapás”, a nyomozás lefolytatása, zugírászat, uzsora és hitelsértés, szerencsejáték, „hulla ügyekben eljárás”, nemzetközi kapcsolattartás, sajtó, segédhivatal, ügyelet, a napidíjak, a bűnügyi költség és az utazási költség számolása stb.).

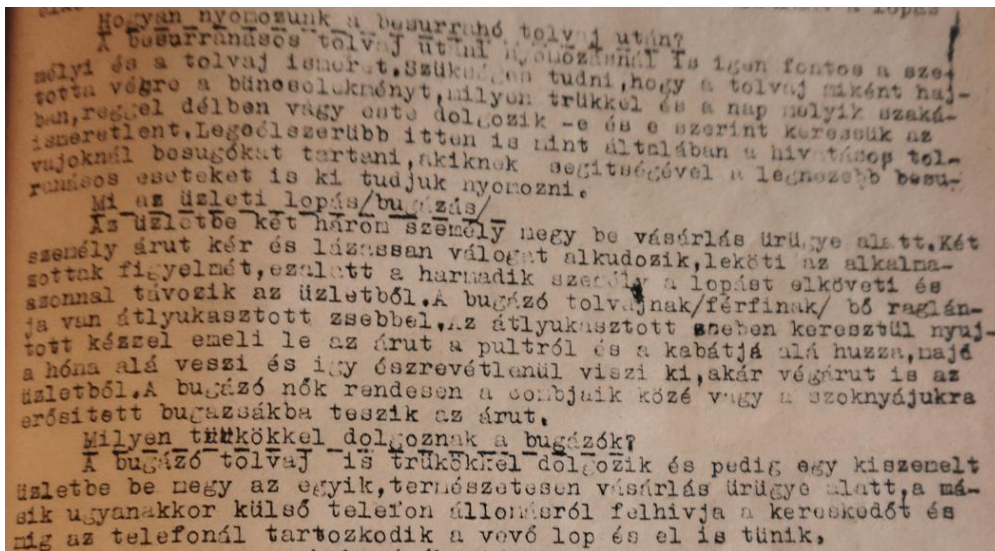
- *Nemes Sándor (1944): Gyakorlati nyomozás. Griff Kiadó, Budapest*

A második világháború előtti korszak talán legszínvonalasabb művét írta meg Nemes Sándor ny. detektív főfelügyelő. A több mint 700 oldal terjedelmű munka rendkívül széles körben közöl ismereteket, bőségesen lefedi az akkori nyomozók (detektívek) számára szükséges ismeretanyagot.

A könyv tartalmaz szolgálati ismereteket, foglalkozik az egyes bűncselekmények nyomozásával („csalási trükk vasúti állomáson, körmönfont bőröndlopás”), bemutatja a lopások főbb típusait („házi lopás, családi lopás, zsebtolvajlás, gagyista-trükk, hilózás, bugázás”), említést tesz a tolvajnyelvről, a kábítószerekről,

az intellektuális bűncselekményekről (e kifejezést használta már a múlt században is a szerző); foglalkozik a detektívjelentések írásának fortélyaiival és mai szóhasználattal élve igazgatásrendészeti kérdésekkel (fegyvertartás, robbanóanyagok) és számos krimináltaktikai kérdéssel is.

A második világháborút követő években számos oktatási anyag és tankönyv látott napvilágot. Ezekkel kapcsolatban elmondhatjuk, hogy a fentiekben is részletezett zűrzavaros időszakban születtek, amely a színvonalra erősen rányomta a bélyegét. Kezdetben a rendőrhallgatóknak nem állt rendelkezésére semmilyen tananyag, vagyis tankönyv nélkül végezték a tanfolyamokat. Számos esetben az előadók órai anyaga volt az egyedüli tananyag (Szabó 1997). Az órán gyorsan kellett írni egy olyan közösség tagjainak, akik nem rendelkeztek kellő alaptudással és megfelelő írásbessséggel. A kor szakanyagai többnyire rendkívül rövid, katé jellegű (kérdés-felet), sokszor stencillel sokszorosított és egyszerű megfogalmazású kiadványok (45. ábra).

45. ábra: A 23 oldal terjedelmű „Bűnügyi nyomozás elméleti és gyakorlati tana” című kiadvány egyik oldala, amely a lopás egyes fajtáiról és azok nyomozásáról szól (1947)

A könyvek többsége a néhány hetes vagy hónapos „gyorstalpaló” tanfolyamok számára készült. Egyes kiadványokban még az általános műveltség növelését is célul tűzte ki a szerző. A *Tanszéki Tájékoztató a Magyar Államrendőrség II/B. állománycsoportjaiba sorolt tisztek tájékoztató tanfolyama számára: gyakorlati nyomozás* című 1946-os kriminalisztika tankönyvben, a nyomozási ismeretek átadása mellett, közel negyven oldal terjedelemben még a magyar történelem rövid összefoglalására is kísérletet tett a szerző. (Az 1960-as években még a Rendőrtiszti Akadémia tanrendjében is szerepeltek az általános műveltség növelését célzó tárgyak, így például az irodalom, a nyelvtan, a történelem és a földrajz.)

A fentiek miatt az 1945 és 1949 között megjelent kiadványok közül csak az alábbi két művet ismerteti részletesebben jelen kötet. Az egyik, a Kepes Ferenc r. őrnagy, nyomozó és tanfolyamparancsnok által szerkesztett, *Amit a detektívnek tudnia kell* (1945) című kiadvány. A detektív szaktanfolyam előadásainak jegyzetei alapján állt össze a tananyag, amely a kor anyagaihoz képest bővebb és szakmai szempontból is átfogóbb képet nyújtott a nyomozásról (jogi ismeretek, szolgálati ismeretek, leggyakoribb bűncselekmények nyomozása, krimináltechnika).

A másik mű szerző nélküli és a Belügyminisztérium kiadásában jelent meg 1947-ben. A címe: *Nyomozástani tankönyv*. A könyv előszavában azt írják, „*Tankönyvünk az Őrsparancsnokképző, tiszthelyettesi és próbarendőri tanfolyamok részére készült.*”. A 14. fejezetből álló nyomozástani könyv már megfelelő nyomdatechnikával készült, amellyel a kor rendészeti könyveinek többsége még nem rendelkezett. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a második világháború utáni időszak egyik legjobb kriminalisztikai anyaga a 363 oldal terjedelmű kiadvány. Rendkívül részletes, a kor ismereteit jól összegző munka. Elsősorban krimináltechnikai és krimináltaktikai ismereteket tartalmaz. A metodikai része jóval rövidebb (bő negyven oldal), a leggyakoribb bűncselekményekkel foglalkozik csak (Közúti közlekedési balesetek nyomozása, Az ember élete és testi épsége elleni bűncselekmények, Vagyon elleni bűncselekmények, Politikai ügyek,

Kémkedési ügyek). Érdekessége, egyben hiányossága a műnek, hogy egyetlen hivatkozás és felhasznált irodalom sincs benne.

Az 1950-es évektől megjelent könyvek szélesebb körben ismertek, azok elérhetőek számos könyvtárban, egyrészt a világhálón is, ezért azokról csak vázlatos ismertetést ad a szerző.

A Cséka Ervin – Vass Kálmán által írt *Bevezető ismeretek a kriminalisztikába* (1959) című kiadvány nem tekinthető tankönyvnek, már csak terjedelme miatt sem (ahogy azt a kolofon oldalon is írják: „rövid összeállítás”), viszont rendkívül jó összefoglalást ad a kriminalisztikáról (történet, nyomozás, kihallgatás, nyomozási terv, helyszíni szemle, nyomtan, szakértők, nyilvántartások, személyazonosítás, szembesítés). A kiadványt a Legfőbb Ügyészség Tanulmányi Csoportja adta ki, elsősorban ügyészek részére. A könyvet kizárólag „hivatali használatra” készítették, melyet meg is jelenítettek a könyvben. Ebben az időben a jogi egyetemeken még nem oktattak kötelező jelleggel kriminalisztikát, így az ügyészeknek nagy szükségük volt egy olyan szakanyagra, amely, ha nagyvonalakban is, de bemutatja a kriminalisztikát.

A kriminalisztika tankönyveinek sorát a második világháborút követően, az 1961-ben megjelent Beck György – Demeter András – Déri Pál által írott *Kriminalisztika* című könyv nyitotta meg. A 724 oldalas könyv nagy részletességgel tárgyalta a technikai és taktikai kérdéseket. Ugyanezen évben jelent meg Viski László – Garamvölgyi Vilmos *Kriminalisztika. Általános rész* című könyve a Belügyminisztérium kiadásában. 1965-ben Vargha László szerkesztésében jelent meg az ugyancsak *Kriminalisztika* címet viselő egyetemi jegyzet, ez később számos kiadást megért (1997-ig 21 kiadást!).

Az eddig megjelent kriminalisztika könyvek szinte kizárólag csak taktikai és technikai ismereteket közöltek. Az 1973-ban megjelent *Kriminalisztika különös rész I-III. kötet* című könyv viszont metodikai tematikájú volt, így nagy jelentőségűnek tekinthető. A Rudas György – Deák József főszerkesztésében megjelent kiadvány

első két kötete volt nyilvános, a harmadik kötetét szigorúan titkosnak nyilvánították, így az nem is került kereskedelmi forgalomba.

Illár Sándor szerkesztésében jelent meg a *Krimináltaktika* (1983), majd egy évre rá a *Krimináltechnika* (1984) főiskolai tankönyv. Mindkét kiadvány a Rendőrtiszti Főiskola hallgatói számára íródott. A szerzők között a kor legnagyobb szaktekintélyei találhatók, így Kertész Imre, Katona Géza, Katona Gézáné, Illár Sándor stb.

Bár tankönyvvé sohasem vált Dobos János *Kis nyomozástan* (1990) című korszakos munkája, ennek ellenére mindenképp meg kell, hogy említsük, mivel a gyakorlati szakemberek számára sok esetben a tankönyv szerepét töltötte be.

A kriminalisztika további könyvei a rendszerváltozást követően jelentek meg, így ezeket nem tárgyalja jelen kiadvány.

4.4. A kriminalisztika a jogi felsőoktatásban

A kriminalisztika felsőfokú oktatása már a huszadik század elején elkezdődött, amely azóta is folyamatos. Az oktatás időintervalluma azonban két fejezetnek is részét alkotja, így, ha külön fejezetekben lenne e terület tárgyalva, akkor a széttöredezettség következtében, a téma kevésbé lenne átlátható és érthető. A szerző véleménye szerint ezért érdemes a kriminalisztika egyetemi szintű oktatását egy alfejezetben bemutatni.

A kriminalisztika jövőbeni fontosságát számos neves tudós meglátta, és szorgalmazták a jogi egyetemeken a kötelező tárgyak közé vételét. Közéjük tartozott Irk Albert (1884-1952) is, aki így írt erről 1913-ban a Jogtudományi Közlönyben: „*A büntetőjogi segédtudományoknak a jogi tanrendbe kötelező tárgyakként való beiktatása mellett az érvek olyan hatalmas sorfala áll, hogy ez eszme megvalósításának, gondolom nálunk, semmi elvi akadálya nem volna. Az egyetlen akadály a pénzügyi körülményekben keresendő.*” (Irk 1913, 183.)

A kriminalisztika tárgy oktatásának kérdése felmerült már az 1946. február 15-ei Minisztertanács ülésen is, ahol a jog- és államtudományi karok tanulmányi és

vizsgarendjét módosították. A dokumentum szerint a *Kriminalisztika és bűnügyi nyomozás* tárgyat a mellékkollégiumok közé sorolták (Jegyzőkönyv az 1946. évi február hó 15. napján délelőtt 11 órakor Nagy Ferenc elnöklete alatt tartott Minisztertanácsról, 1946, 236.).

Ladányi Ferencnek, a Jogtudományi Közlönyben 1952-ben megjelent *A kriminalisztika oktatásának bevezetése egyetemeken* című cikkében szintén a kriminalisztika hasznossága és egyetemi oktatása mellett érvelt (46. ábra).

A kriminalisztika oktatásának bevezetése egyetemeken

Az új típusú szocialista jogi felsőoktatási rendszer egyik feladata az olyan káderek képzése, akik az egyetem elvégzése után az ott tanult elméletet zökkenésmentesen össze tudják kapcsolni a gyakorlati élet munkájával.

Felsőoktatási rendszerünkben ezért örömmel kell üdvözölni a Közoktatásügyi Minisztérium rendelkezését, mellyel az 1952/53. tanévtől kezdődően felvette egyetemeink jogi oktatásának programjába a kriminalisztika: a tudományos bűnügyi nyomozástan tanítását. A felszabadulás után történtek már egyes kísérletek arra vonatkozóan, hogy a kriminalisztikát egyetemeken oktassák, ezért a kriminalisztika, mint speciálkollégium szerepelt ezideig is az egyes évek tanrendjében. A Közoktatásügyi Minisztérium tanterve értelmében a most megindult tanévből egyetemeink IV. évfolyamán az I. félévben heti 2 órában kötelező tantárgyként kerül előadásra a kriminalisztika tananyaga.

A kriminalisztika oktatásának fontosságát hangsúlyozza Sztálin elvtárs alábbi tanítása:

„Meg kell tenni a szükséges intézkedéseket, hogy elvtársaink, mind pártbeli, mind pártonkívüli bolsevikok, megismerkedhessenek a külföldi kém szervezetek kártevő, diverziós és kémkedési tevékenységének céljaival és feladataival, gyakorlatával és technikájával.”¹

¹ Sztálin: A pártmunka fogyatékoságairól és a trockista és egyéb kétkezesek felszámolását célzó rendszabályokról. A SZK(b)P Központi Bizottságának teljes ülésén 1937. márc. 3–5. Hasonló: *Magyar Nemzet*, 1937. márc. 12. 2. oldal.

Sztálin elvtárs eme klasszikus meghatározásával felhívta figyelmünket arra, hogy a bűnözők leleplezése érdekében azok tevékenységével meg kell ismerkedni, s ennek tudományos módja a kriminalisztika ismereteinek elsajátítása. Vagyis a szocialista és szocializmust építő államokban feltétlenül szükséges a dolgozókat az egyes bűncselekmények nyomozati módszereivel, azok gyakorlatával és technikájával megismertetni.

Hazai jogi oktatási rendszerünknek régi hiányossága, hogy a leendő gyakorlati büntetőjogász csak elméleti képzésben részesült és csak a tételes jogi szabályokat tanulta meg egyetemeken. Büntetőjogi vonatkozásban elengedhetetlenek, hogy a leendő gyakorlati büntetőjogász, a bíró, az ügyész, a nyomozhatóságok (Államvédelmi Hatóság, rendőrség stb.) tagjai, a védő, az egyetemi oktatás keretében tájékozódjanak a jogszabályok helyes gyakorlati alkalmazásáról, megismerkedjenek a modern, tudományos technikai és taktikai fegyverekkel, tudjanak harcolni a büntetettek ellen.

A Szovjetunió egyetemén a kriminalisztika oktatására nagy súlyt helyeznek, mert 2 féléven keresztül képezi az előadás, illetőleg a gyakorlat tárgyát. A Szovjetunió egyetemén a kriminalisztika a IV. évfolyamon kerül előadásra (VII. és VIII. félévben), ahol nemcsak elméleti előadások vannak: 36 óraszámú, hanem a gyakorlati órák száma meghaladja az előadásokra fordított órák számát: 44 óra.

46. ábra: *A kriminalisztika tárgy oktatásának szükségességéről* (Ladányi 1952, 452.)

Az érvek mögött nem feltétlenül szakmai érvek, hanem a kommunista narratíva állt, és Sztálint idézi (aki szerint „Meg kell tenni a szükséges intézkedéseket, hogy elvtársaink, mind pártbeli, mind pártonkívüli bolsevikok, megismerkedhessenek a külföldi kém szervezetek kártevő, diverziós és kémkedési tevékenységének céljaival és feladataival, gyakorlatával és technikájával.” Ladányi 1952, 452.), ennek ellenére a felvetés jogos volt, a kriminalisztika rendkívül hasznos ismereteket ad a joghallgatók részére.

4.4.1. Budapest

A Királyi Magyar Tudományegyetem (ma: ELTE) első, elérhető tanrendje az 1850/1851-es tanév 1. félévéből származik. A tanrend ekkor még latin nyelven íródott. Arányi Lajos (1812-1887) nevével már ekkor is találkozhatunk, azonban ekkor még csak az orvosi karon oktatott (47. ábra), az 1863/1864. tanév 2. félévében viszont már a jogi karon is hirdetett tárgyat *Törvényszéki-orvostani anthropologia* címmel.

Sőt, gyakorlati része is volt a tárgynak, amit Schmidt György magántanár tartott (az 1910-es évektől kezdve *Törvényszéki orvostan* címmel hirdettek több-kevesebb rendszerességgel tanórát).⁵² Arányi az 1872/1873. tanév 2. félévig tanította a tárgyat.

47. ábra: Arányi Lajos (Nagykomárom, Felvidék)

(a szerző felvétele)

Ugyancsak van kriminalisztikai vonatkozása az 1871/72. tanév 2. félévétől meghirdetett *Törvényszéki lélektan* című tárgynak, melyet Niedermann Gyula tartott a „lipótmezei tébolydában”.⁵³

⁵² „Törvényszéki-orvostani anthropologia; d. e. 11—12-ig kedden és csütörtökön. Dr. Arányi Lajos orvostani ny. r. tanár.”

„Törvényszéki orvostan gyakorlati kísérletekkel; d. e. 8—10-ig csütörtökön. Dr. Schmidt György magántanár.”

⁵³ „Törvényszéki lélektan (az elmebetegségekről); a budai lipótmezei országos tébolydában; csütörtökön d. u. 5—7-ig. Dr. Niedermanns Gyula m. tanár.”

Az ELTE elődintézményében először az 1912/1813. tanév 1. félévében tűnik fel Angyal Pál neve, aki *Büntetőjog* címmel hirdetett tárgyat, amit „hetenkint” 5 óra időtartamban tartott,⁵⁴ illetve *Büntetőjogi szeminárium* címmel is volt Angyal professzornak tárgya. A magyar kriminalisztika-történeti források mindegyike azt írja, hogy Angyal Pál nevéhez köthető a kriminalisztika tárgy

szeminárium-szerű oktatása (1912).⁵⁵ Ezt nem kívánjuk cáfolni, mivel erről több korabeli írás is említést tesz (bár ezek jóval 1912 után születtek), azonban azt tényként kell elfogadnunk, hogy Angyalnak kriminalisztika megnevezésű tárgya (vagy ezzel szinonim tartalmú) nem volt az ELTE jogelőd intézményeiben.

48. ábra: Angyal Pál (URL18)

⁵⁴ „Büntetőjog. Hetenkint 5 óra. Köznaponkint, csütörtök kivételezél, d. e. 12—1-ig. Dr. Angyal Pál ny. r. tanár. V. sz. tanterem.”

⁵⁵ Tartsányi Dániel, Budapest rendőrkapitánya is Angyalt tarja a kriminalisztika első oktatójának, melyről a Magyar Rendőr című folyóiratban az alábbiakat írta: „Magyarországon legelőször dr. Angyal Pál professzor foglalkozott a kriminalisztika tudományos művelésével, 1912-ben a budapesti tudományegyetemen az 1927-ben elhunyt dr. Kármán Elemérrel együtt kriminalisztikai intézetet is létesített, amely a világháború végéig fenn is állott. Angyal professzor most újból életre akarja kelteni az egyetemnek ezt a kiválóan fontos intézetét, amely szellemi útravalóval látná el azokat, akik az egyetem falai közül az igazságügyi vagy közbiztonsági pályákra kívánnak menni.” (Tartsányi 1936, 494.)

„Hazánkban különösen az Angyal Pál egyet. tanár igazgatása alatt álló B. (B = büntetőjogi szeminárium – a szerző megjegyzése) említendő, amely 1912 óta működik a budapesti egyetem jogi karán.” (Varjú 1935, 197.)

Elviekben a *Büntetőjog*, illetve a péntekenként tartott *Büntetőjogi szeminárium* (a későbbiekben *Büntetőjogi szeminárium és praktikum*), majd később az 1916/1917. tanév 1. félévétől meghirdetett *A bizonyítás tana büntetőeljárás jogunkban* című tárgyak keretében oktathatott bűnügyi nyomozástant, azonban ez nem derül ki a tanrendekből (48. ábra). A Varjú Elemér főszerkesztette Révai Nagy Lexikona szerint az feltételezhető, hogy a Büntetőjogi szeminárium című tárgy keretében oktatta Angyal a kriminalisztikát, bár a szócikk szöveggörnyezete eléggé félreérthető (lásd: 55. lábjegyzet).

Az 1940/41-es tanévtől az orvostanhallgatók részére heti 5 óra időtartamban volt lehetőség *Törvényszéki orvostan és kriminalisztika* és *Törvényszéki orvostan és kriminalisztikai gyakorlatok* címmel tárgyat hallgatni. A tárgyak oktatója a nagyhírű patológus, Orsós Ferenc volt.⁵⁶ A második világháborút követően a jogi karon éveken keresztül szünetelt a kriminalisztikai témájú tárgyak oktatása.

A Köznevelés című folyóirat a „Magántanári képesítések megerősítése” rovatában 1949-ben a következőket írta: „*dr. Kemény Gábor ny. rendőr vezérőrnagynak a Pázmány Péter Tudományegyetem Jog- és Közigazgatástudományi Karán a 'Kriminalisztika' című tárgykörből egyetemi magántanárrá történt képesítését jóváhagyóin tudomásul vette és őket ebben a minőségükben (219.391/1949. V. 1. V. K. M. sz.) megerősítette.*” (Köznevelés 1949, 107.) Az egyes évek hiányos tanrendjei alapján, Kemény Gábor nem volt beazonosítható, mint a kriminalisztika tárgy oktatója. Az 1952/1953-es tanév 2. félévétől került a tanrendbe az *Igazságügyi orvostan* című tárgy heti 2 órában.

⁵⁶ Angyal Pál javaslatára a „Törvényszéki orvostan és kriminalisztika jogászok számára” című tárgynévből törölték a kriminalisztika szót, mivel a „kriminalisztika anyagának aránylag kis része tartozik a törvényszéki orvostan keretébe, de ez a rész viszont annak anyagába besorozható anélkül, hogy szükséges lenne erre a címben is utalni.” (a királyi magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karának 1939. évi június hó 1-én tartott VI. rendes üléséről, 209.)

A tanrendek tanúbizonysága szerint, az 1953/1954. tanév 1. félévében oktattak a fővárosi intézményben először kriminalisztika néven tárgyat. A tárgy oktatója Ladányi Ferenc mb. előadó volt, aki heti 2 órát kapott a nyomozástan megismertetésére. Ekkor a kriminalisztikát csak a IV. évfolyamos hallgatók hallgathatták. A későbbiekben változott az óraszám, hol heti 1, máskor heti 2 óra lett a tárgyra fordítható idő.

Az 1957/1958. tanév. 1. félévétől Viski László lett a tárgy oktatója, a kriminalisztika mellett pedig az *Igazságügyi elmekórtan* és az *Igazságügyi orvostan* tantárgyak is meghirdetésre kerültek. 1959-ben már a *Kriminalisztika I.* és a *Kriminalisztika II.* tárgy is meg lett hirdetve, mindkettő heti 2 óra időtartamban. (A későbbiekben a stúdium összeolvadt, ismét egy évfolyamos lett a tárgy.)

Az 1961/1962. év tanrendjében egy érdekes bejegyzés található: „*Kriminalisztika c. tárgyból pedig 1962. május hó 18. napján 13,30 - 17:30 és 1962. május hó 19. napján 11-14 óráig a Karon lesz kötelező konferencia.*” A konferenciával kapcsolatban egyéb érdemleges információ nem volt elérhető. A hatvanas évektől kezdve az oktatás helyeként (és más tárgyak esetében is ezt adták meg) a „kriminalisztikai gyakorló” megnevezés szerepelt (a 2/221-es terem), amely feltételezi, hogy szemléltető eszközök is segítették az oktatást (lásd: szegedi egyetem kriminalisztika oktatása). Az 1963/1964. tanévtől Károly Endre is részt vett Viski László c. egyetemi docens mellett az oktatásban. A tanársegéd a szemináriumi gyakorlatokat vezette.

Az 1967/1968. tanévtől Molnár József adjunktus tartotta az előadásokat, s a tanrendekben az ő nevével is volt fémjelezve a tárgy.

A hetvenes évektől bővült a szemináriumi csoportok száma (a hallgatói létszám általános növekedése következtében), ezért az 1975/1976. tanév 1. félévétől kezdve már négy oktató tartott szemináriumi gyakorlatot (Molnár József, Károly Endre, Pusztai László, Móré Imre).

Az 1982/1983-as tanév 1. félévében (és később is) megadták a vizsgához szükséges kötelező irodalmat is: „Kriminalisztika, egységes jegyzet.

Tankönyvkiadó, 1979”. Ez a már korábban is említett Vargha-féle jegyzet egy későbbi kiadása.

4.4.2. Kolozsvár – Szeged

Szeged és Kolozsvár egyetemei egy tőről fakadnak, amely a trianoni országcsönkítást követően vált ketté. A múlt és az emlékek azonban közösek, ezért együtt érdemes bemutatni a két intézményt.

A kolozsvári egyetemen nagy múltra tekint vissza a kriminalisztika oktatása; ez a korabeli tanrendek alapján jól követhető. A Kolozsvári M. Kir. Ferencz József Tudományegyetem *Kriminalisztika gyakorlatok* (korábban: Kriminálistikai gyakorlatok) tárgynév alatt az 1912/13. tanév 2. félévétől az 1915/16. tanév 1. félévéig Finkey Ferenc hirdetett tárgyat heti 1, majd 2 óra időtartamban. Vagyis, a kincses városban a kriminalisztika oktatása 1912-ben kezdődött! Egyetemi szinten itt oktatták először kriminalisztika név alatt bűnügyi nyomozástant. *Kriminalisztika* névvel heti 1 órában az 1916/17. tanév 1. félévétől az 1917/18. tanév 2. félévéig Irk Albert oktatta a tárgyat. Kolozsvárott a kriminalisztika tárgyköréhez több tantárgy is köthető. A *Kriminalpsychologia* tárgyat ugyancsak Irk professzor tartotta (1915/16-es tanév 1. félév – 1917/18. tanév 2. félév) heti 1 órában. A hallgatóknak lehetősége volt az 1910-es években, majd az 1920-as évek közepétől a *Törvényszéki orvostan* és a *Törvényszéki lélektan és elmekórtan* című tárgyak hallgatására is, sőt boncoláson is részt vehettek.

Ezt követően a kriminalisztika oktatásában néhány évtizedes szünet következett be, az immár Szegeden működő, Szegedi Tudományegyetemnek nevezett intézményben. A tanrendek alapján a második világháborút követően először az 1947/48. tanév 1. félévétől kezdve oktatják újból a bűnügyi nyomozástant. Ekkor Gál Ödön államügyész heti 2 órában tanította a tárgyat. Ezt követően hiányosak a tanrendek. A következő elérhető adat az 1957/58. tanév 2. félévéből származik, amikor már Dobó István oktatta a kriminalisztikát.

A fentieknek valamelyest ellentmond a Dél-Magyarország című folyóirat 1965. november 5-ei számában megjelent egyik cikk, melyben maga a tárgy oktatója, Dobó István adjunktus nyilatkozik a kriminalisztika tárggyal kapcsolatban. *„Az egyetemen 1948-tól 1962-ig csak rendkívüli tárgyként oktattak kriminalisztikát. Ez idő alatt sikerült alkalmas eszközöket beszerezni, melyek szemléltetően lehetővé teszik a laboratóriumban az érdekes tárgy tanítását. Mikor 1962-ben a fő tárgyak közé lépett a nyomozástan, a tanítási segédeszközök fotófelszereléssel, szakirodalommal, makettekkel gyarapodtak.”* (Matkó 1965, 6.)

A tárgy újraindításával kapcsolatban – Dobó István nyilatkozatára és a tanrendben szereplő évre figyelemmel – két dolgot feltételezhetünk: 1. A tárgy meg lett hirdetve 1947 szeptemberében, azonban nem indult el. 2. Dobó adjunktus rosszul emlékezik. A tudománytörténet szempontjából ezen egy szemeszteres eltérés tulajdonképpen nem releváns, ami a lényeg, hogy a világháborút követően nem sokkal, már elindult a tárgy oktatása a Tisza parti városban.

Visszatérve az 1957/58. tanév 2. félévéhez (innenől kezdve már minden év tanrendje elérhető), a IV. és V. évfolyamon kezdetben Dobó István megyei bírósági bíró,⁵⁷ majd a gyakorlatok másod-vezetőjeként Merényi Kálmán nevét találjuk a tanrendben. Volt olyan év, amikor heti 3 óra elméletet és 1 óra gyakorlatot biztosítottak a hallgatók számára; ez a későbbiekben heti 1 órára csökkent. A nyolcvanas években rövid ideig Kertész Imre tanította a tárgyat (Dobó István után), majd ezt követően a rendszerváltás időszakáig meghívott előadók oktattak (Pigniczki József megyei főügyész helyettes és Olasz József).

A szegedi egyetemen már az ötvenes és hatvanas években is voltak a tárgy oktatásához szemléltető eszközök, fotófelszerelések, szakirodalom és makettek is rendelkezésre álltak, 1964-től pedig egy kriminalisztikai laboratórium is (Matkó 1964).

⁵⁷ Dobó adjunktus társszerzője volt az 1965-ös Kriminálisztika című, Vargha László által szerkesztett könyvnek is.

Az 1960-as években még külön tárgyként hirdették a *Kriminalisztikai gyakorlatot* (előadó: Dobó István), azonban ez később beleolvadt a Kriminalisztika tárgyba. Az 1962/63. tanév 2. félévében meghirdették heti 1 órában az *Igazságügyi orvostan* című tárgyat is a joghallgatók részére, az Orvostudományi Karon pedig Földes Vilmos professzor hirdetett *Kriminalisztikai ismeretek* címmel tárgyat az orvostanhallgatóknak (1991/92. 1. félév).

A második világháborút követően, Kolozsvár sajnos ismét Romániához került, így az ottani magyar nyelvű egyetemi lét tiszavirág életűnek bizonyult. Az 1945/46-os tanév átmeneti tanrenddel működött (még az 1946/47-es is), így nem oktattak kriminalisztikát. A helyzet normalizálódását követően, Kolozsvárott a Bolyai Egyetemen, 1946-tól Dáné Tibor (1923-2006) oktatott elsőként kriminalisztikát és törvénytudományi orvostant, egészen 1952-ig.

1958-ban alakultak meg a Megyei Kriminológiai Laboratóriumok (Bukarest, Kolozsvári, Iași, Temesvár).

A kolozsvári laboratórium vezetője Mócsy T. László (1925-2003) lett (1993-ig), aki ekkor a Kolozsvári Bolyai Tudományegyetem Jog- és Közgazdaságtudományi Karának oktatója volt (49. ábra). Mócsy kriminológiát, illetve kriminalisztikát tanított Kolozsvárott 1949 és 1959 között; ekkor ő már jelentős számú kriminalisztikai publikációval rendelkezett.

49. ábra: Mócsy T. László (*Sapientia EMT* /Kolozsvár, Erdély/) (a szerző felvétele)

1980-tól szerkesztőbizottsági tagja lett a *Probleme de Criminologică și de Criminologie* nevű kriminológiai és kriminalisztikai folyóiratnak. A magyar nyelvű jogi képzés idején Dáné és Mócsy mellett Incze Gusztáv (1955-1959) és Pop Olga (1951-1952) is oktattak még kriminalisztikát (Veress – Kokoly 2016).

1959-ben a magyar Bolyai Tudományegyetemet és a román Babes Tudományegyetemet összevonták, így ezt követően – egészen a rendszerváltozás utáni évekig – csak románul lehetett Erdélyben jogot tanulni. A tárgy oktatói is románok voltak (Kokoly 2016).

S ha az elszakított területek második világháború utáni magyar kriminalistáiról beszélünk, akkor tegyünk említést Fejős Istvánról (szül.: 1951) is, aki az Újvidéki Egyetem Jogtudományi Karán büntetőeljárásjogot és kriminalisztikát tanított.

4.4.3. Debrecen

A Debreceni Egyetem elődintézményeiben 1914 óta van egyetemi szintű jogi képzés (a Református Kollégiumban már 1742-ben létrehozták a jogi tanszéket), amely 1948/49-ig működött. Ezt követően majd közel fél évszázadig nem volt jogi oktatás a cívisvárosban. Az egyetemi évkönyvek tanúsága szerint, Debrecenben nem volt kriminalisztika oktatás, ezt erősíti meg Bíró Gyula is, aki a jogi oktatás újjáalakítását követően, elsőként oktatott kriminalisztikát az egyetemen.

A Debreceni Magyar Királyi Tudományegyetem almanachjai szerint, Tüdős Kálmán városi tisztii főorvos az 1914/15-ös tanévtől az 1922/23-as tanévig, míg az 1938/39-es tanévtől az 1941/42-es tanévig Jankovich László egyetemi ny. r. tanár *Törvényszéki orvostant* (heti 2 órás kollégium az I. félévben) oktatott. Ez alapján azt feltételezhetjük, hogy ha még önálló kriminalisztika tárgyat nem is építettek be a tanrendbe, kriminalisztikai ismereteket szerezhettek a hallgatók.

4.4.4. Pécs

A pécsi egyetem esetében – hasonlóan más egyetemekhez – a korabeli tanrendek áttanulmányozása segíthet megismerni a kriminalisztika tárgy oktatásának történetét. A tanrendek alapján kijelenthetjük, hogy a kriminalisztikát 1920-as és az 1950-es évek vége között nem oktatták önálló tárgyként.

1920-tól kezdődően jelent meg a tanrendekben a *Törvényszéki orvostan* című tárgy, amit heti 2 órában tanítottak. Az egyes években eltérő néven lett a tárgy meghirdetve (Törvényszéki elmekórtan, Törvényszéki elmetan). A tárgy oktatói Entz Béla, Reuter Camilló, Jellachich István, Szász Béla és Beöthy Konrád orvosdoktorok voltak. (1920-ban a *Törvényszéki lélek- és elmekórtan* is szerepelt a tárgyak között a *Törvényszéki orvostan* mellett. A tárgyat Lechner Károly oktatta) 1936-ban a Magyar Rendőr című folyóiratban Sellye Ferenc rendőrfőtanácsos azt írta, hogy „*Prof. Irk Albert a pécsi egyetemen múzeum és laboratórium keretében szemléltető módon tanít kriminalisztikai ismereteket.*” (Sellye 1936, 302.) Ezzel kapcsolatban nem áll rendelkezésünkre semmilyen irat, így arra gondolhatunk, hogy Irk Albert a büntetőjog órákon foglalkozott kriminalisztikával (akárcsak Angyal Pál Budapesten).⁵⁸

Fenyvesi Csaba kutatásai alapján az ötvenes évek végétől indult Pécssett a kriminalisztika oktatása (Fenyvesi 2024). A Fenyvesi által elmondottakat erősíti meg a Művelődési Közlöny pályázati kiírása (50. ábra) és Irk Albert fiának, Irk Ferencnek a szerző részére írt írásbeli közlése is. Irk Albert szeretett volna egy kriminalisztikai intézetet Pécssett létrehozni, amelyet részben saját, összegyűjtött pénzéből kívánt megalapítani. Erre azonban nem kerülhetett sor, mert a világháborút követő infláció az értékpapírjait elértéktelenítette, az ingatlanjai egyrészt a fővárosban bombatalálat érte, a maradékot államosították, a bennük lévő értéktárgyakat pedig a háború utáni zűrzavaros időkben széthordták (Irk Ferenc írásbeli közlése alapján).

⁵⁸ Irk Albert Pécssett az alábbi tárgyakat tanította: Anyagi büntetőjog, Büntetőper jogi gyakorlatok, Büntetőjogi gyakorlatok, Büntetőjogi szeminárium.

Pályázat egyetemi és főiskolai oktatói állásokra.

A Művelődésügyi Közlöny 1958. február 15-i, 4. számának 52. oldalán részletesen ismertettük, mit kell a pályázatoknak tartalmazniok és mit kell a pályázathoz mellékelni.

A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara pályázatot hirdet az Eljárásjogi tanszékén levő egy docensi állás betöltésére.

A kinevezendő docens feladata lesz: a „Kriminalisztika” és a „Törvénykezési szervezet” című kollégium előadása; részvétel a tanszék oktató és nevelő munkájában.

A betöltendő állás után a 26/1956. (IX. 2. M. T. számú rendeletben közölt illetmények járnak.

A pályázatot mellékleteivel együtt a pályázati hirdetménynek a Művelődésügyi Közlönyben való megjelenését követő három héten belül kell a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara Dékánjához benyújtani.

A pályázatra vonatkozólag közelebbi felvilágosítást a Kar Dékánja nyújt (Pécs, 48-as tér 1.).

Dr. Bihari Ottó s. k.,
egyetemi tanár, dékán

*

50. ábra: A Művelődési Közlöny pályázati kiírása kriminalisztika oktatói (egyetemi docensi) állásra (Művelődési Közlöny 1958, 187.) (Hungaricana)

Az 1950-es évek második felétől kezdve teljesedett ki Pécsen Vargha László (1913-1996) eljárásjogász és kriminalista tudományos pályája. Nevéhez köthető az első, jogi egyetemek számára írt kriminalisztikai jegyzet (1965), melynek szerkesztője és egyik szerzője is volt.⁵⁹ A mű jelentőségét mutatja, hogy megjelenéséről még a Dunántúli Napló 1965. szeptember 22-ei száma is

⁵⁹ Az első kriminalisztikai egyetemi tankönyvet Vargha László tanítványai, Tremmel Flórián és Fenyvesi Csaba írták meg 1998-ban *Kriminalisztika tankönyv és atlasz* címmel.

beszámolt, holott az egyetemi kiadványok megjelenésének nincs túl nagy hírértéke, ezért ezekről rendszerint nem tudósítottak a korabeli újságok sem.

Az ötvenes évektől Vargha tanított elsőként kriminalisztikát önálló tárgyként a pécsi egyetemen (Fenyvesi 2024). Kevesek előtt ismert, hogy Vargha professzor nemzetközi hírű írásszakértő is volt. Tagja volt annak a nemzetközi szakértői csoportnak, akik megállapították azt, hogy Heinrick Lübke (1894-1972), az NSZK államelnöke írta alá 1944-ben, a Schlempp cég vezetőjeként, egy koncentrációs- és egy kényszermunkatábor építési terveit. A szakvélemény alapján az ő kezétől származott az aláírás. Erről számos korabeli újság is beszámolt (51. ábra).

Vargha László szerzett hazánkban kriminalisztikai témából elsőként kandidátusi fokozatot (1959) (URL19). Vargha professzor volt az, aki „behozta” a hazai köztudatba az út-idő diagramot (Weg-Zeit Diagramm). A módszert Armin Forker NDK-ban élő (lipcsei és berlini) jogászprofesszor dolgozta ki a második világháborút követően, az elszaporodott politikai célzatú gyűjtogatások hatékonyabb nyomozására. A módszert hamarosan hazánkban is alkalmazták, elsőként két pécsi bűnügyben (a „pécsi Volán-rablás” és a tettyei gyilkos, Nyéki Oszkár kilétének megállapítása során is sikeresen alkalmazták) (Földessy 1976).

Kompromittáló névjelek

Kínos adatok az NSZK elnöke számára — Egy koncentrációs tábor tervrajzai — Dr. Vargha László professzor az aláírásokról

November 4-én táviratot kapott dr. Vargha László, a Pécsi Tudomány Egyetem Állam és jogtudományi Karának kriminalisztika professzora, aki egyben az igazságügyminiszter által kijelölt írásszakértő. A távirat feladója a berlini Humboldt Egyetem kriminalisztikai intézetének igazgatója volt és arra kérte dr. Vargha Lászlót, hogy a lehető legrövidebb időn belül utazzék Berlinbe jelentős iratok megvizsgálása végett. Azóta, november 15-én már a Magyar Televízió adása révén értesültünk arról, hogy a szóbanforgó iratok valóban rendkívül jelentősek. Dr. Vargha László vasárnap este érkezett haza Pécsre. Felke-restűk őt és kértük: tájékoztassa lapunkat berlini újtárról.

— November 10-én éjjel érkeztem meg Berlinbe, s német kollégáim kérésére már másnap munkához láttam. Három napon keresztül vizsgáltam az említett iratokat.

● **Tulajdonképpen milyen iratokról van szó?**

— Koncentrációs tábor és munkatábor építési terveiről. A koncentrációs tábor kétezer fogoly, a munkatábor pedig ezer munkás számára épült volna fel. A tervek 1944-ben készültek és rajtuk Lúbke aláírások szerepelnek.

Dr. Vargha László elmondta: nemcsak aláírás, hanem „L” betűből álló névjelek, szignók is szerepelnek a terveken, valamint kézzel írott „I. V.” toldás, ami in Vertretung-ot jelent, vagyis azt, hogy az illető megbízottként, képviselőként írta alá az okmányokat. Emellett természetesen keleteések is szerepeltek a terveken.

● **A nemzetközi viszonylatban elismert írásszakértők közül kit hívtak még meg ebből a célból Berlinbe?**

— Meghívták Pawel Horozowskít, a varsói egyetem kriminalisztika professzorát,

aki egyébként két amerikai egyetemen is vendégprofesszorként működött a legutóbbi időkig, azután két NDK-beli szakértőt, valamint az Egyesült Államokból Hiltont és Angliából Baxtert. Mindketten neves írásszakértők, de értesítést küldtek, hogy egyéb elfoglaltságuk miatt nem tudnak eljönni.

Berlinben bőséges összehasonlítási anyagot — 1941-től, 1953-ig terjedő időből 17 iratot — bocsátottak az írásszakértők rendelkezésére. Amellett gazdag, a pécsi jogi karon régóta nélkülözött technikai felszereléssel dolgozhattak.

— Először minden iratot abból a szempontból vizsgáltam meg, hogy van-e rajta nyoma mechanikai hamisításnak. Ehhez huszonötösörös nagyítással, ráeső és áteső fényben sztereomikroszkóppal, ezen kívül infravörös fényben is megvizsgáltam az iratokat. De semmi olyan jelenséget nem találtam rajtuk, amelyből valamilyen mechanikai hamisításra, például átrajzolásra, átkopírozásra, átnyomásra vagy lassú szabadkezi utánzásra lehetne következtetni.

● **S milyen eredménnyel járt az aláírások összehasonlító vizsgálata?**

— A sajátosságok hosszú sorozata mutatott egyezést. Az egyezésekkel szemben nem volt megállapítható egyetlen lényeges eltérés sem. A kérdéses aláírások és az aláírás-minták a legintimebb, legapróbb részleteikben is meg egyeznek. Ezért gyors szabadkezi utánzásról sem lehet szó.

Dr. Vargha László írásszakértő kollégái mindezekről nyilvános sajtókonferencián számoltak be november 14-én. Ezt a sajtókonferenciát a Demokratikus Németország Nemzeti Frontjának Nemzeti Tanácsa rendezte és ezen az NDK televíziója is felvételeket készített. A televízió két adásban is hozta a beszámolót, s ezek közül az elsőben túlnyomórészt dr. Vargha László professzor beszélt a vizsgálat eredményeiről.

— Az egyetem mellett működő kriminalisztikai munkaközösségben szeretnék részletesen beszámolni az ügyről — mondotta — Berlinből jó felvételeket hoztam magammal, s ezeket epidiaskóp segítségével levethetem a hallgatóság előtt.

Feloszlatták a Jugoszláv Ifjúsági Szövetség Titkárságát

Jugoszláviában nagy érdeklődést keltett a Jugoszláv Ifjúsági Szövetség Központi Bizottságának Belgrádban tartott plenáris ülése, amely úgy döntött, hogy feloszlatják a Jugoszláv Ifjúsági Szövetség Központi Bizottságának Titkárságát, mert a titkársági tagok nem teljesítették feladataikat. A Központi Bizottság elrendelte, hogy az új Titkárságot az Ifjúsági Szövetség jövő év októberében tartandó soronlevő kongresszusán kell megválasztani.

A plenáris ülésen elmondták, a Titkárság képtelen volt arra, hogy tevékenységét összhangba hozza a jugoszláv társadalomban kialakult haladó, demokratikus változásokkal. A Titkárság a „zárt ajtó” politikáját folytatta, kisajtította az alárendelt szervek funkcióját és nem vette figyelembe az Ifjúsági Szövetség tagjainak véleményét. Mindez egyszóval viszonyokat hozott létre a Titkárság tagjai között.

51. ábra: Beszámoló Vargha professzor nemzetközi szakértői tevékenységéről

(Dunántúli Napló 1966, 2.)

1974. április 25. és 27-e között, az országban egyedülálló módon, három napos nemzetközi kriminalisztikai konferenciát szerveztek *Az információ szerepe a kriminalisztikában* címmel a Mecsekalji városban, több mint félszáz magyar kriminalista részvételével. A konferencián jelen voltak a hazai kriminalistákon kívül jugoszláv és keletnémet kutatók is (F. 1974). A konferencián a hazai kriminalisztikai élet színe-java előadott, így többek között Katona Géza, Déri Pál, Kertész Imre, Gödöny József, Erdei Árpád (Földessy 1974).

Vargha László tanítványa és utódja is volt a tanszékvezetői székben, Tremmel Flórián (1941), aki ugyancsak a büntetőeljárásjog és a kriminalisztika területén alkotott maradandót. Tremmel professzor az 1970-es évektől kezdve fejtette ki tudományos tevékenységét, s alakított ki maga körül egy kriminalisztikai iskolát. Ezt neves tanítványok (pl. Fenyvesi Csaba, Herke Csongor) és számtalan publikáció bizonyítja.⁶⁰

4.4.5. Miskolc

A Miskolci Egyetem esetében, az 1990 előtti kriminalisztika oktatással kapcsolatban, a Kari Tanácsi anyagokból lehetséges információhoz jutni. A Kriminalisztika kezdetben kötelező tárgy volt, amelyet először az 1985/86. tanévben oktattak az elsőként felvett évfolyam hallgatói számára. A Kriminalisztika a későbbiekben választható, majd ismét kötelező tárgy lett. A kari tanácsi anyagok alapján a tárgyat a nappali tagozaton heti 1 óra (1 óra előadás), a levelező tagozaton pedig félévenként 5 óra időtartamban oktatták, amelyből beszámolót kellett készítenie a hallgatóknak (a későbbiekben pedig kollokválniuk kellett).

⁶⁰ Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba (1997): *Kriminalisztika*, Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba (1998): *Kriminalisztika: tankönyv és atlasz*, Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor (2005): *Kriminalisztika: tankönyv és atlasz*, Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor (szerk.) (2005): *Kriminalisztika*, Fenyvesi Csaba – Herke Csongor – Tremmel Flórián (szerk.) (2022): *Kriminalisztika*.

Az 1983/84-es tanévben javaslatként fogalmazódott meg a belső szervezeti átalakulás. A tervezet szerint a Bűnügyi Tudományok Intézete két tanszékből állt volna, a Büntetőjogi és kriminológiai tanszékből és a Büntető eljárásjogi és kriminalisztikai tanszékből. A kari tanácsi anyagok tanúsága szerint ez nem valósult meg. Az 1984/85-ös tanévben az NME Állam- Jogtudományi Karának Távlati Fejlesztési Tervében (1985) fogalmazták meg, hogy a szabadon választható fakultatív tárgyak között szerepeljen a *Krimináltaktika* és *Krimináltechnika*. Ez a terv szintén nem valósult meg (ez javaslatként 1987-ben ugyancsak felmerült).

Az 1984. október 24-ei jegyzőkönyv mellélete tartalmazza a Kriminalisztika tárgy részletes tantárgyi programját. Ebből az látható, hogy főként krimináltaktikai és krimináltechnikai ismereteket oktattak. Az 1984/85-ös kari tanácsi anyag alapján a tárgyat, a Vargha László szerkesztette *Kriminalisztika* című jegyzetből oktatták (1983). A *Kriminalisztika* mellett a hallgatóknak az 1989-es kari tanácsi anyagok alapján lehetőségük volt fakultatív tárgyként a kriminalisztikai érintettségű *Igazságügyi orvostan* és *Kriminálpszichológia* stúdiumokat is felvenni. Az egyetemen a tárgyat 1990-ig meghívott előadók oktatták.

4.5. A kriminalisztika nem egyetemi kötődésű hazai intézetei

4.5.1. Rendőrmúzeum

Fontos szerepet tölt be a rendészettörténet kutatásában és az oktatásában egyaránt a Rendőrmúzeum. A kriminalisztika szempontjából is számos olyan emlék található a múzeumban, amely az oktatásban, a kutatásban és az ismeretterjesztésben egyaránt nagy jelentőséggel bír. A Mosonyi utcába 1963-ban került a múzeum, azonban a története jóval korábbra nyúlik vissza. A múzeum jogelődjét, a Bűnügyi Múzeumot, 1908-ban alapították, ami a mai Széchenyi István téren állt. Az alapító igazságügy miniszteri rendeletben (20001/1908) megfogalmazottak szerint „*mindazon tárgy, amelyet a bírói, vagy közigazgatási hatóság elkoboztatott, ha büntetőjogi tudományos továbbképzés céljaira alkalmasnak találtatik, vagy*

olyannak mutatkozik, mely a bűncselekmények elkövetésének új módozatát világítja meg, a budapesti Magyar Királyi Államrendőrség főkapitányi hivatalánál szervezett Bűnügyi Múzeum részére küldendő meg”. Az alapító okiratként is felfogható rendeletben megfogalmazott gondolat az, amely indokolja azt, hogy a Rendőrmúzeum is szerepeljen e történeti jellegű munkában. A jelen és a múlt rendőreinek és rendőrhallgatóknak is egyaránt fontos az, hogy megismerhessék azokat az elkövetési módokat, ahogyan a korabeli bűnelkövetők „dolgoztak”.

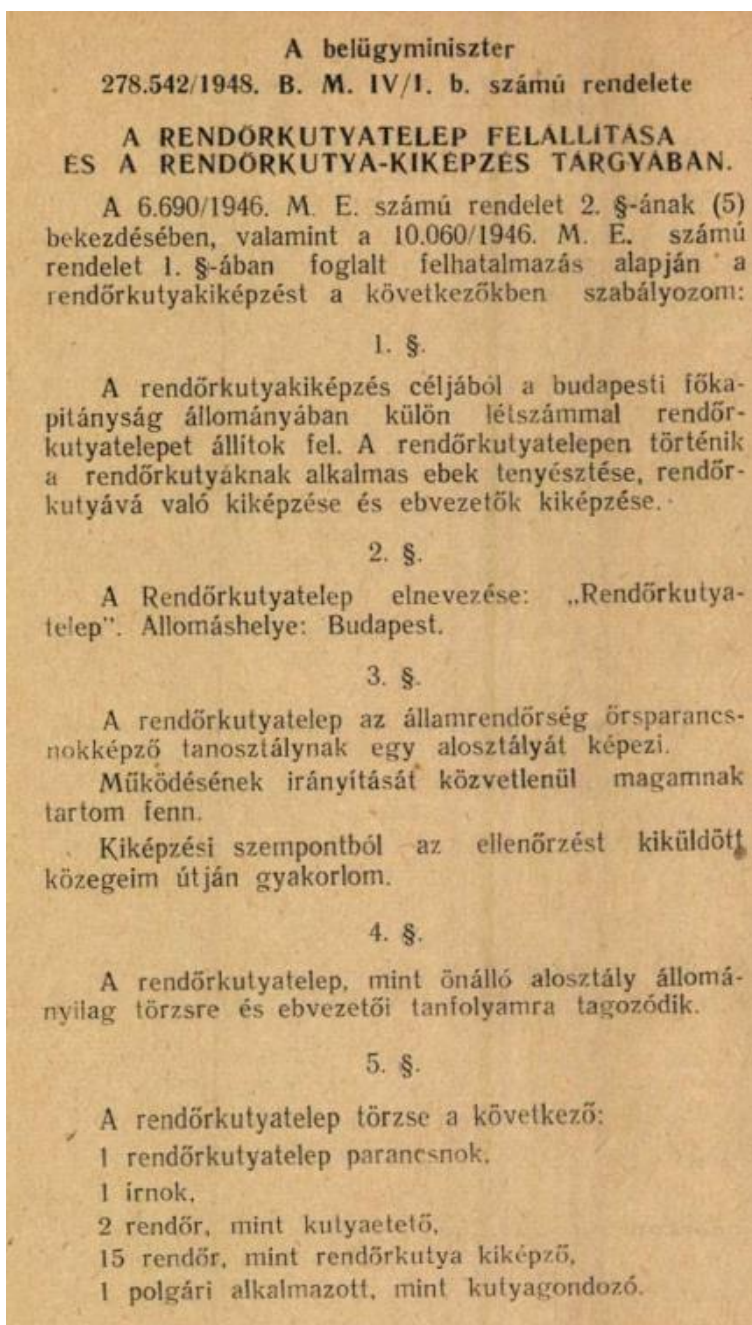
1926-ban az intézmény a Zrínyi utca 2-7. szám alá költözött, ahol az 1940-es évekre a múzeum által őrzött tárgyak száma már több, mint tízezer darab volt. A gyűjtemény anyaga a második világháború során szinte teljesen megsemmisült. 1958-ban megindult a Bűnügyi Múzeum újjászervezése, majd az intézmény 1963-ban a volt toloncházba, a Mosonyi utca 9. szám alá költözött. Az országos gyűjtőkörű intézmény 1999-ben a Mosonyi utca 5. szám alatt nyílt újra Rendőrmúzeum néven (URL20).

A Rendőrmúzeumnak kriminalisztikai kiállítása is van, mely bemutatja a bűnügyi technikusok, szakértők és nyomozók munkáját, illetve számos ismert bűnügyet is megismertet (pl. a martfűi sorozatgyilkosság /1957-67/, a Whiskys-ügy /1993-96/, a miskolci Bonny és Clyde ügye /1998-2000/). Olyan bűnügyeket mutatnak be, amelyeket az ügy jellege vagy az elkövetés módja tesz tanulságossá. A múzeum kiállítási tárgyai között szerepel a legendás nyomkövető kutya, Kántor (1951-64) preparátuma is (URL20).

4.5.2. Rendőr-kutyatelep (ma: Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ Gazdasági Szervek Kutyavezető-képző és Állatfelügyeleti Főosztály)

A második világháborút követően a kutyák szolgálati célú alkalmazása egyre inkább felértékelődött, ezért szükségessé vált egy a korábitól nagyobb volumenű kutyakiképzés megszervezése. Ennek érdekében a belügyminiszter 278.542 BM IV/1. b. számú rendeletével 1948. március 6-án hozták létre a

Rendőrkutya telepet, a Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ Gazdasági Szervek Kutya vezető-képző és Állatfelügyeleti Főosztály jogelődjét (52. ábra).

52. ábra: A Rendőr-kutya telep létrehozásáról szóló belügyminiszteri rendelet 1-5. §-a (Rendőrségi Közlöny 1948, 284.) (Hungaricana)

A képzés kezdetben Kispesten és Budapesten (Hős utca) folyt, míg a határőr kutyákat Dunakeszin, az intézmény jelenlegi telepén képezték. 1964-ben vált Dunakeszi a határőr és rendőrkutyák egységes képzési helyévé (URL21).

Elsőként nyomozókutya-vezető tanfolyamot 1952-ben indítottak, amit a BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztály felügyelt és irányított.⁶¹ A kutyák kriminalisztikai célú alkalmazása a későbbiekben egyre nagyobb szerepet kapott, amit jól mutatnak a statisztikai adatok is. Míg 1960-ban 2337 esetben történt bűnügyi célból nyomkövető kutya alkalmazása, addig 1974-ben már közel 5000 alkalommal használták a szolgálati ebeket (Daragó 1998).

A hazai kriminálkínológia külföldi elismertségét jól mutatja, hogy két nemzetközi kongresszust is rendeztek hazánkban (1976. szeptember 20-24. - II. Nemzetközi Kynológiai Kongresszus /Budapest/, 1988. szeptember 14. - III. Nemzetközi Kynológiai Kongresszus /Dunakeszi/). A dunakeszi telepen az oktatómunka mellett jelentős módszertani, tudományos és kutató munka is folyt. 1986-ra kidolgozták a speciális kutyavezető-képző szaktanfolyamok (kábítószer-kereső, szagazonosító, nyomkövető és robbanószer-kereső) oktatási anyagait. Janza Frigyes (aki 1971-ben a kutyakiképző iskola állatorvosa, majd 1983-tól a parancsnoka volt), Sági László, ifj. Sági László és kutatótársaik számos gyógyszerkísérletben, illetve szűrő- és orvosi vizsgálati eljárás kidolgozásában vettek részt, melyek nemzetközi érdeklődést is kiváltottak (Daragó 1998).

4.5.3. BM Filmstúdió

A bűnügyi és rendészeti képzésbe már évtizedekkel ezelőtt is próbálták beilleszteni a mozgóképes anyagokat. 1921-ben az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal kinematográfiai (filmművészeti) alosztályt hozott létre,

⁶¹ A hőskorszakban nevelték a mára legendássá vált kutyákat (Lux, Tigi, Kántor), akik számos bűnügyben segítettek a nyomozók munkáját. A leghíresebb hazai szolgálati kutya Kántor, amit 536 alkalommal vetettek be. Róla könyv és ötrészes film is született (Daragó 1998).

amelynek feladata a propaganda-, oktató- és hírszolgálati filmek készítése és bemutatása volt. Az első oktatófilmet 1924-ben készítették el, a film hat részből állt és az őrszemről szólt; sajnos ez az utókor számára nem őrződött meg (Sallai). A második világháborút követően, az elméleti kriminalisztikai ismeretek gyakorlatba történő könnyebb átültetését próbálták elérni a Belügyminisztérium Filmstúdiójának oktató filmjei. A filmek döntő többsége a BM hivatásos, a BM állambiztonsági operatív és bünygyi, a fegyveres erők és testületek, illetve a határőr állomány részére készült. 1955 és 1989 között közel 300 filmet forgattak (URL22)⁶². A filmstúdiót a rendszerváltozást követően néhány évvel megszüntették (a belügyi bölcsődékkal, óvodákkal és a BM központi könyvtárával együtt).

A celluloid filmek többsége hazai készítésű volt, de akadt közöttük szovjet, lengyel és csehszlovák film is. A filmeket szolgálati jegyen lehetett kikölcsönözni, és azt az állomány részére levetíteni, a véglegesen átadott filmeket pedig megfelelő TŰK védelemben kellett részesíteni (BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség 1974).

Mai szemmel nézve a filmek hanghordozása és dramatizáló stílusa időnként megmosolyogtatja a nézőt, s a legtöbb film politikai célokat is szolgált (egyértelműen a kommunista propaganda része volt). Ennek ellenére egy-egy témakörben érzékletesen és lényegre törően mutatott be egy-egy nyomozási cselekményt vagy kriminalisztikai területet. A filmek a kriminalisztika teljes (akkori) területét lefedték, így a krimináltaktika, a kriminálmétodika és a krimináltechnika területéről is találunk alkotásokat.

Egy 1974-ben kiadott filmjegyzékből is látszik, hogy rendkívül széleskörű volt a feldolgozott témák száma. Íme, néhány cím:

- A figyelés taktikája,

⁶² Sallai János kutatása alapján az első oktató film 1954-ben készült *Falbontásos betörés nyomozása* címmel (Sallai).

- A konspirált és találkozási lakások szervezése és használata,
- Titkos kutatás,
- Helyszíni szemle,
- Házkutatás,
- Szembesítés,
- „K” akció,
- Modus operandi,
- Kirakatbetörés,
- Lakatfeszítés,
- Riglihúzás,
- Vegyi tolvajcsapdák,
- Helyszíni ujjnyomok felvétele.

A filmek kisebb része a lakosság körében is vetíthető oktatófilm volt. Többnyire olyan témákban, melyek a baleset- és bűnmegelőzést segítették elő. Néhány cím ebből a kategóriából: KRESZ-mese gyerekeknek, Bukósisakban, Tüzek és tűzoltók, Levél a határról, Forradalmi elődeinknek, 25 év a nép szolgálatában (53. és 54. ábra). A BM Filmstúdió filmjei közül néhány elérhető a YouTube videómegosztó webhelyen a „BM Filmstúdió” kulcsszavak beírásával.

A NYOMOZÁS TELJESÍTÉSE

Magyar (BM) oktatófilm, fekete-fehér, keskeny és normál.

Vetítési idő: 52 perc.

A „Helyszíni szemle” c. film folytatásaként ismerteti az életelleni bűncselekmény felderítésének megtervezését, és a terv alapján történő végrehajtást.

Vetíthető: a BM hivatásos állományának.

HÁZKUTATÁS

Magyar (BM) oktatófilm, fekete-fehér, keskeny és normál.

Vetítési idő: 45 perc.

A film egy konkrét ügy kapcsán szemlélteti a házkutatás végrehajtási módját és ezzel egyidejűleg a kapcsolódó jogi, taktikai követelményeket.

Vetíthető: a BM hivatásos állományának.

53. ábra: „A nyomozás teljesítése” és a „Házkutatás” című filmek leírása (BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség 1974, 9.) (Arcanum)

54. ábra: Fénykép az egyik filmből: A könyvek ellenőrzése (ház)kutatás során
(FORTEPAN / BM Filmstúdió)

4.5.4. Országos Kriminológiai Intézet (OKRI) (ma: Országos Kriminológiai Intézet)

A hazai kriminalisztika intézményesülésének és tudományos szervezetbe való tömörülésének szükségessége már közel száz esztendővel ezelőtt is felmerült. Sellye Ferenc rendőrfőtanácsos 1936-ban a Magyar Rendőr című folyóiratban így írt erről: „A kriminalisztika a maga taktikájával és technikájával nálunk még mindig kevésbé ismert és még kevésbé kiaknázott tudomány. Az okot az szolgáltatja, hogy nálunk nincs kapcsolata a kriminológia körébe tartozó többi tudománnyal. Hiányzik az egységes vezetéshez, irányításához szükséges az a kooperáció, mit a megfelelő formában létesített kriminalisztikai egyesület tudna eredményesen biztosítani.” (Sellye, 1936 302.) A két világháború között az intézményesülésre nem került sor és nem is tömörültek tudományos szervezetbe a honi kriminalisták. A második világháború kitörése ezt csak elodázta, s mintegy két évtizeddel későbbre tevődött át. Ennek ellenére, már egy

évtizeddel a háborút követően, még a kommunizmus legsötétebb éveiben is napirendre került egy kriminalisztikai intézet megalapításának szükségessége.

Az 1955. szeptember 24-én, Hévízen megtartott jogászkongresszuson, Szalay József, a legfőbb ügyész első helyettese az eredményesebb bűnüldöző munka megteremtése érdekében az alábbiakat mondta: *„Intézményesen kell biztosítani a kriminalisztikai ismeretek gyarapodását, szervezettebbé kell tenni a bűnüldözés szempontjából rendkívül fontos kriminalisztikai tudomány fejlesztését. (...) Mielőbb meg kell teremteni azt a fórumot, amely gazdája, lehetőleg legyen a nyomozáshoz szükséges sokoldalú ismeretek ápolásának, rendszerbefoglalásának, feldolgozásának és propagálásának. Elszigetelten és magukra hagyva látunk ugyan egyeseknél törekvést ezeknek az ismereteknek a felkarolására. Ez azonban távolról sem elég és itt az ideje, hogy szervezetté, összefogottá és sokrétűen támogatottá tegyük ezt a munkát arra törekedve, hogy a nyomozástani ismeretekben minél nagyobb számú dolgozó kapjon alapos kiképzést. A Szovjetunióban és a többi népi demokratikus államban is már jól felszerelt intézetekben és egyre növekvő számú jólképzett szakemberrel folyik az elméleti és gyakorlati képzés. Határozottan meg kell állapítani, hogy lemaradásunk nem menthető. Ezt a mulasztást sürgősen be kell hoznunk. Itt az ideje, hogy máris összefogjuk a nyomozástannal foglalkozó erőket és intézményesen összehangoljuk a meglévő törekvéseket. A Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Intézete, valamint a jogi karok büntetőjogi tanszékei minden bizalommal ebben a kérdésben is segítségére jönnek a gyakorlati munkaterületen dolgozó jogászoknak”* (Ladányi 1955, 1077-1078.)

Mint arról korábban említést tettünk, az 1900-as évek első felében a világ élvonalába tartozott a magyar kriminalisztika. Ez az előny a második világháborút követően lassan elkopott, és egyre nagyobb lemaradásba kerültünk. Ennek a lemaradásnak a leküzdése érdekében alapították meg 1960-ban az Országos Kriminalisztikai Intézetet, melynek első igazgatója Gödöny József lett (55. ábra). Az intézmény kezdetben a legfőbb ügyész, jelenleg pedig Legfőbb Ügyészség felügyelete alá tartozik.

J A V A S L A T
 = = = = =

az Országos Kriminológiai Intézet Igazgatójának kinevezésére.

Javasolom, hogy a Minisztertanács nevezze ki Dr.Gödöny József legfőbb ügyészégi osztályvezető ügyészt, az Országos Kriminológiai Intézet igazgatójává.

Nevezett illetményét a Pénzügyminisztérium által jóváhagyott nomenklaturának megfelelően miniszterhelyettesi cím nélkül, miniszterhelyettesi szinten kérem jóváhagyni.

Dr. Gödöny József 1925-ben Szászváron született, apja nyugdíjas bányász. 1949-ben kitüntetéssel végezte el a jogi egyetemet, 1952-ben bírói- ügyvédi vizsgát tett. 1949-től a Pécs-i Egyetemen tanársegéd, majd járásbírói fogalmazó, járási ügyész, jelenleg a Legfőbb Ügyészégi Nyomozásfelügyeleti osztályának vezetője.

1953 óta párttag, a Legfőbb Ügyészégi MSZMP vezetőségének vezetőségi tagja.

Kitüntetései: Munka Érdemérem és Szabadság Érdemrend ezüst fokozat.

Budapest, 1960. június 15.

Szénási Géza
 /Dr.Szénási Géza/
 legfőbb ügyész

H A T Á R O Z A T
 = = = = =

A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány kinevezi Dr. Gödöny József legfőbb ügyészégi osztályvezető ügyészt, az Országos Kriminológiai Intézet igazgatójává.

Budapest, 1960. június 15.

Dr.Münnich Ferenc sk.
 a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt
 Kormány Elnöke.

55. ábra: Javaslataz Országos Kriminológiai Intézet igazgatójának kinevezésére
 (ARCANUM)

Kezdetben szinte kizárólag jogi végzettségű, korábbi ügyészségi dolgozók kerülhettek a kutatóintézetbe. Később ez változott, és szociológus, történész, pszichológus, kriminológus stb. végzettségű kutatók is az intézet kötelékébe kerültek.

Az intézmény 1971-ben az Országos Kriminológiai és Kriminalisztikai Intézet (OKKRI) nevet vette fel, mely már nevében is sugallta azt, hogy a kriminológia lesz a fő kutatási terület. Az OKRI az évtizedek alatt az ország egyik legnagyobb bűnügyi kutatóintézetévé vált. 1999 óta Országos Kriminológiai Intézet néven működik az intézmény, melynek feladata *„bűnözés kutatása, a kriminológia, a kriminalisztika és a büntetőjog-tudományok elméletének és gyakorlatának fejlesztése, a kutatási eredmények hasznosításának elősegítése, és hasznosítása az ügyészi továbbképzés területén.”* (URL23)

A kriminalisztika egyre kevésbé hangsúlyos napjainkban az OKRI esetében, mivel inkább a kriminológiai kutatások kerültek az előtérbe. A természettudományos jellegű kriminalisztikai kutatások elsődleges színhelyévé a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ (NSZKK) vált, míg az elméleti jellegű kutatások az egyetemek kriminalisztikai tanszékeihez és intézeteihez tevődtek át.

4.5.5. Osztrák-Magyar Rendőrákadémia (ma: Közép-Európai Rendőrákadémia)

A rendszerváltozást követően több nemzetközi gyökerű rendvédelmi szervezet hozott létre objektumokat a volt szocialista országokban, amelyek többnyire a kelet-közép-európai országok rendvédelmi szerveinek fejlődését volt hivatott elősegíteni. A nyugat-európai országok felismerték, hogy a vasfüggöny lebontásával, majd a határok légiesülésével, a térség bűnelkövetői jóval nagyobb számban jutnak el Nyugat-Európába is. Ennek megakadályozása (vagy legalább is csökkentése) az ő érdeküket is szolgálta, ezért nagyobb volumenű együttműködések kezdődtek a hajdani keleti blokk és a nyugat-európai országok rendvédelmi szervei között.

Az első külföldi gyökerű szervezet az Osztrák-Magyar Rendőrákadémia volt, amelyről a megállapodást a két ország 1991-ben Bécsben írta alá. Ez tekinthető a Közép-Európai Rendőrákadémia (Mittleuropäische Polizeiakademie) (KERA) szervezeti elődjének. A KERA-nak jelenleg hét ország, Ausztria, Csehország, Németország, Svájc, Szlovákia, Szlovénia és Magyarország a tagja. Az Osztrák-Magyar Rendőrákadémia (és jelenleg a KERA is) gyakorlatias, kriminalisztikai témájú tanfolyamokat és szemináriumokat tartott (tart) egy-egy bűncselekménytípus köré szervezve. A tematika főként a határokat átlépő szervezett és súlyos bűncselekmények felderítésének lehetőségeit érinti (URL24, Lippai 2018). A bűnügyi képzés mellett rendészeti szaknyelvi képzés is folyt, illetve folyik az Osztrák-Magyar Rendőrákadémia és a KERA képzése keretében. Kriminalisztikai tematikájú nemzetközi rendvédelmi oktatási és publikációs tevékenységet a KERA-n kívül számos egyéb szervezet végez hazánkban. Ezek részletes bemutatásától jelen kiadvány eltekint, mivel alapításuk éve távol esik a kutatási terület végétől, azonban felsorolás szintjén érdemes megemlíteni ezen szervezeteket is:

- International Law Enforcement Academy (ILEA) – Nemzetközi Rendészeti Akadémia Budapest (1995)
- International College of Financial Investigation (ICOFI) – Nemzetközi Pénzügyi Nyomozó Akadémia (2014) (hazai alapítású)
- Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynöksége (CEPOL) (2015) (a központja Budapesten található).

4.5.6. Országos Vegyészeti Múterem (ma: Nemzeti Szakértői és Kutató Központ)

Az intézmény Országos Vegyészeti Múterem néven alakult 1872-ben. Az elmúlt több mint százötven esztendőben számos neve volt a törvényszéki feladatokat ellátó tudományos intézetnek. Jelenleg Nemzeti Szakértői és Kutató Központ,

amely a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet és az Igazságügyi Szakértői és Kutató Intézet összevonásával alakult meg.

Az intézet szakértőinek feladata kezdetben főként a mérgezések bizonyítása vagy kizárása volt (főként arzénmérgezés), majd a szakterületek száma folyamatosan növekedett. A huszadik század elején már ujjnyom- és fegyverazonosítás, illetve mikro-anyagmaradványok vizsgálata is a vizsgálati körbe tartozott. A második világháború idején az intézmény (az épület és a műszerek egyaránt) súlyos károkat szenvedett. Az 1960-as évektől kezdve rutineljárásá fejlesztették a papír- és rétegekromatográfiát, a hetvenes évektől pedig a műszeres analitikai vizsgálatok kaptak nagy szerepet. A kilencvenes évektől kezdve tovább szélesedett és bővült a vizsgált területek száma (pl. kábítószeranalitika, DNS vizsgálat) (lásd bővebben: 2.3. fejezet).

4.6. A kriminalisztika és az irodalom kapcsolata

Különös felvetésnek tűnhet, hogy az irodalom is hozzájárulhat a kriminalisztika iránti érdeklődés felkeltéséhez (szakmai és társadalmi szinten egyaránt). Ez pedig akár a tudomány fejlődését is elősegítheti. Számos olyan nagysikerű bűnügyi regényíró alkotott a múltban, akiknek könyveit milliók olvasták, felkeltve ezzel szélesebb körben is az érdeklődést a nyomozás iránt, és jogos igényt támasztva a rendőrséggel szemben a logikus, bizonyításon alapuló nyomozás iránt (Balláné Füstzer 2019). Angol nyelvterületen Edgar Allan Poe (1809-1849) (Dupin), Arthur Conan Doyle (1859-1930) (Sherlock Holmes) és Agatha Christie (1890-1976) (Hercule Poirot, Miss Marple) voltak azok, akik széles körben népszerűsítették az analitikus gondolkodást, Doyle-tól kezdve pedig a tudományos alapokon nyugvó nyomozást.⁶³ A bűnügyi regényekkel kapcsolatban

⁶³ „Sherlock Holmes, a lángelméjű detektív nemcsak legendás megfigyelőképessége és intuícói révén jutott el rendre a megoldáshoz, hanem – korát megelőző módon – ’nyomozásai során’ nagyon sokszor alkalmazta a kriminalisztika és a születőben levő forenzikus tudományok legújabb

pedig említsük meg, hogy egyes esetekben, akár még a kriminalisztikához is köze lehet, vagy ahogy Barta Endre mondta: „*Azt korántsem állíthatjuk, hogy a klasszikus krimi az effektív nyomozásokban 'partitúráként' alkalmazható lenne (...) de azt sem állíthatjuk, hogy az egyes történetekben kitalált ötletek nélkülöznenek minden logikát, nyomozástani ismereteket.*” (Barta 2021, 3.)

Hazánkban a 19. században nem voltak olyan regényírók, akik a bűnügyi regény vagy a detektívregény műfaját művelték volna (Nagy Ignác kivételével), viszont például Doyle regényei már a 19. század végétől elérhetőek voltak magyar nyelven is (a Sherlock Holmes regények 1900 és 1908 között jelentek meg először). Ezek feltételezhetően serkentették a hazai közvéleményt is a nyomozás mindinkább tudományos alapokra történő helyezésére.

Nagy Ignác

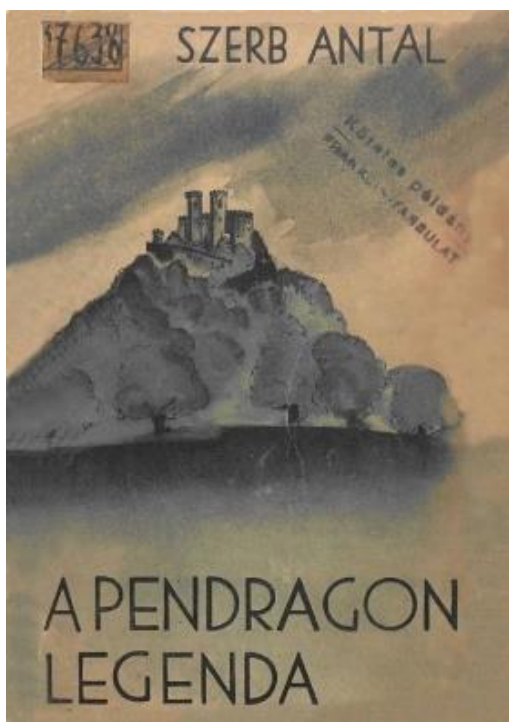
Nagy Ignác (1810-1854) neve mára feledésbe merült, holott korának egyik legismertebb újságírója és írója volt. Ha már műveit nem is olvassák sokan, a fővárosban utca őrzi a nevét, szülővárosában, Keszthelyen pedig emléktábla figyelmezteti a járókelőket a neves íróra.

1844-45-ben írta leghíresebb regényét *Magyar titok* címmel, amely több mint ezer oldalas lett.

56. ábra: Nagy Ignác (URL25)

felfedezéseit is. Doyle írásaiban például jóval azelőtt olvashatunk a vérfolt-diagnosztikáról mint a forenzikus szerológia legújabb felfedezéséről, a daktiloszkópiai ujjnyomvizsgálatról, a hamisított okmányok és írások felismerhetőségének lehetőségéről vagy arról, hogy a kilőtt lövedékről megállapítható, hogy melyik fegyverből adták le a végzetes lövést, mint hogy ezek a módszerek az egyes országok rendőrségi gyakorlatában elterjedtek volna.” (Balláné Füsztér 2019, 19-20.)

Kezdetben folytatásban jelent meg, majd 1908-ban a Franklin társulat kiadásában könyv formájában is. A regény főhőse Bende, aki a nőket elcsábító Sobrit üldözi, s a regény végén el is kapja. A műből élénk tárul a korabeli Buda és Pest, a mindennapok világa, a szegények és a gazdagok élete. A regény sikeres volt, a műfaja vitatott, tekinthetjük kriminek, de akár detektívregénynek is (56. ábra).

A huszadik század első, nagyobb népszerűségű hazai bűnügyi regénye, a Szerb Antal (1901-1945) által írt *A Pendragon legenda* (1934) című mű volt. Ez Szerb egyik legismertebb műve (a *Magyar irodalomtörténet* mellett), amely számos nyelven megjelent. A regény több műfaj határán mozog (detektívregény, bűnügyiregény, kalandregény) (57. ábra).

57. ábra: Szerb Antal *A Pendragon legenda* című könyvének borítója

Egy-egy nagyobb horderejű bűnügy több szerzőt is megragadott, s különféle irodalmi műfajok születtek a történetből. Így például a tiszazugi arzénasszonyok ügyét (Háy Gyula: *Tiszazug* /dráma/, Saád Katalin: *Csupaszon* /regény/, Jessica Gregson: *Angyalcsinálók* /regény/), Pipás Pista gyilkosságsorozatát (Pozsgai Zsolt: *Pipás Pista* /színdarab/, Bubryák István: *Pipás Pista talán igaz története* /regény/, Veszélka Attila: *Pipás Pista, az átokházi tanyavilág hóhéra* /regény/) vagy a miskolci nővérszálláson meggyilkolt Labancz Anna ügyét (Nagy József: *Miért ölték meg Labancz Annát?* /dokumentumregény/, Takács Mariann: *Gyilkosság az ablakban – Miért halt meg Labancz Anna?* /dokumentumregény/, Asperján György: *A Labancz*

Anna gyilkosság /regény/) több szerző is feldolgozta. Egy-egy témát dolgozott fel például Lengyel Péter (Macskakő című regényét a hírhedt Papakosta rablóbanda elleni küzdelem ihlette) és Rubin Szilárd (Aprószentek /dokumentumregény/ című regénye Jancsó Ladányi Piroska gyermekgyilkosságairól szól).

A nagy regényíróink sem kerültek el a bűnügyi témákat. Többben megtörtént eseteket dolgoztak fel, azonban ezek műfajukat tekintve többnyire rövid elbeszélések és novellák, s nem a klasszikus angol detektívregények, ahol egy analitikus képességű nyomozó a mű végére elhozza a megoldást. Mikszáth Kálmán művei közül említsük meg az *Egy rendőr-zené*, *Azok az öregek*, *Mégis talentum Kyszlích*, Jókai Mórtól *A láthatatlan seb* című novellát, Csáth Gézától az *Anyagyilkosság*, a *Gyilkosság*, *A sebész* és *A kis Emma* című műveket, Móricz Zsigmondtól pedig a *Barbárok* című novellát.

A fentiekben már említést tettünk arról, hogy a bűnügyi regények viszonylag későn jelentek meg a hazai irodalomban. A későbbiekben sem voltak jelen nagyszámban a bűnügyi témájú irodalmi művek, viszont a második világháborút követően voltak olyan szerzők, akik rendszeresen írtak, többnyire valós témákat feldolgozó bűnügyi dokumentumregényeket. Ilyen szerző volt többek között Mág Bertalan (1911-2001), Szabó László (1931-2015) és Pintér István (1932-1992) (főként Szabó Lászlóval társszerzőként).

4.7. A kriminalisztika másodvirágzása

A hazai kriminalisztika történetét vizsgálva, egyfajta ciklikusság figyelhető meg. Az 1900-as évek elejétől az 1930-as évekig figyelhető meg az első nagy íve a tudományterületnek. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy számos területen a világszínvonalat is elérték egyes területei a magyar kriminalisztikának. A második világháborút követően zűrzavaros idők következtek, s majd az 1956-os forradalom után, a hatvanas évek elején kezdett ismét magára találni az ország, amely a tudomány területén is megmutatkozott. Ekkortól kezdődött egy újabb

három évtizedes ciklus, amely a rendszerváltozásig tartott. Jelen alfejezet ezt az időszakot igyekszik vázlatosan bemutatni, felvillantva a legfontosabb mérföldköveket.

A világháború hatalmas kárt okozott az országnak emberi és anyagi értelemben egyaránt. A pusztítás nem kerülte el a rendészeti infrastruktúrát sem, számos épület sérült és semmisült meg, többek között az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal és a bűnügyi laboratóriumot is komoly sérülés érte. A humán tőke is hatalmas vérveszteséget szenvedett, a korábbi szakmai értelmiség néhány év alatt kicserélődött, amely nagy hátrányt okozott évtizedeken keresztül a rendészettudomány számára.

1950-ben hozták létre országos hatáskörrel a Budapesti Főkapitányság Bűnügyi Technikai és Nyilvántartási Alosztályát (1961-ben osztály jogállásúvá vált, az intézmény neve pedig Bűnügyi Technikai Intézet lett, első igazgatója Kertész Imre volt), s ebben az esztendőben a vidéki kapitányságokon is technikus beosztásokat hoztak létre (58. ábra).

58. ábra: Kertész Imre (1972)
(Rendőrmúzeum)

Kertész Imre kezdetben orvosnak tanult, végül jogi végzettséget szerzett a kazanyi egyetemen. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a bűnügyi technika az ő irányítása alatt vált európai színvonalúvá (Finszter 2018). A hazai kriminalisztika egyik úttörő személyisége volt. Annak ellenére, hogy közel három évtizedet töltött a Bűnügyi Technikai Intézet élén, kutatási területe a kriminalisztika szinte minden területét felölelte. A Bűnügyi Szemle főszerkesztő-helyetteseként dolgozott haláláig.

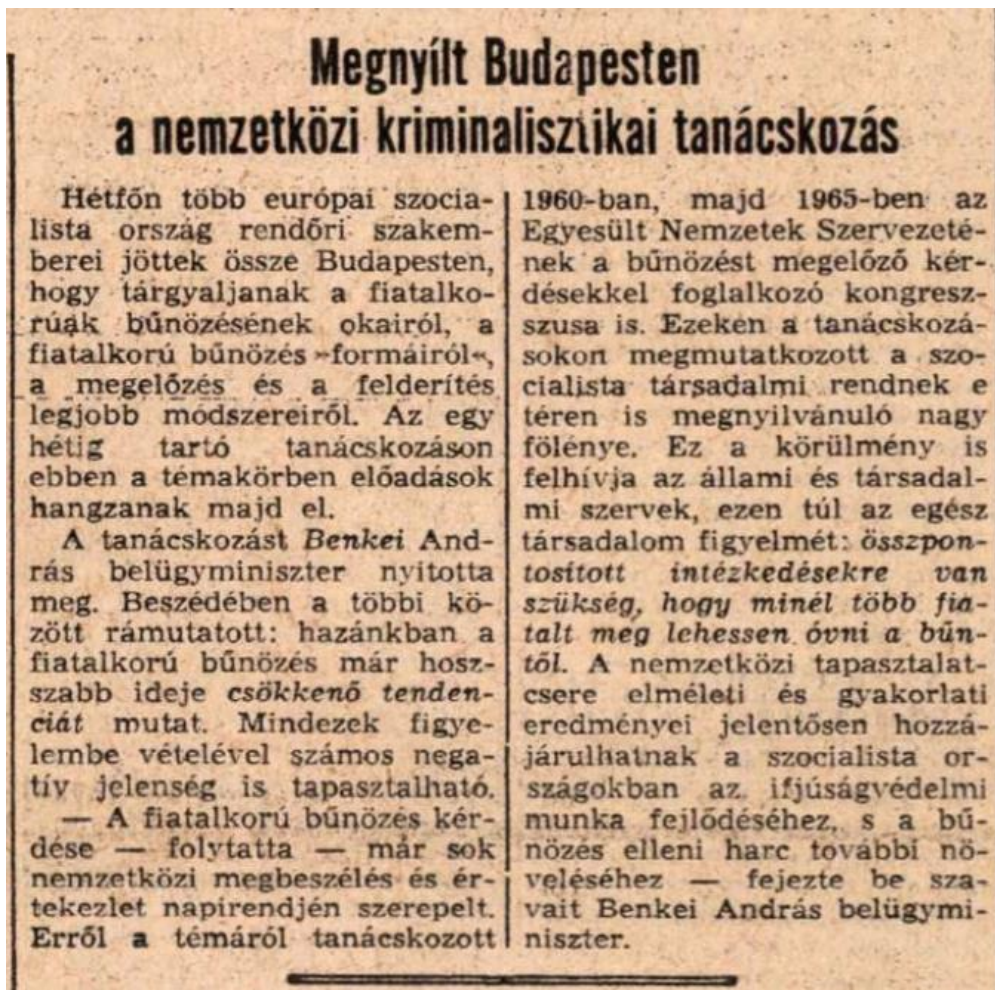
1953-ban, elsőként, hathónapos bűnügyi technikai szaktanfolyamot szerveztek (Balláné Füsztér 2019, Gárdonyi 2022). Miután a Mosonyi utcáról Tökölre költözött a rabkórház, 1962-ben a Mosonyi utca 9. szám alatt alakult újjá a bűnügyi technikai részleg (Kovács 2011). 1979-ben hazánkban is bevezették a tízujjas ujjnyom-azonosító rendszert (AFIS: Automated Fingerprint Identification System) (Fenyvesi 2021), amely nagy előrelépésnek tekinthető a bűnügyi technika területén.

Az ország gazdaságának és társadalmának normalizálódásával, a tudományos élet ismét éledezni kezdett, és a hazai kutatók is a nemzetközi kapcsolatok kiépítésre törekedtek. Nem volt ez másképp a kriminalisztika területén sem. E tudományos kapcsolatok azonban szigorúan a szocialista blokk országaira terjedhettek ki, elvértve adódott csak lehetőség kapitalista országok kutatóival kapcsolatba lépni, különösen az ötvenes és hatvanas évek első felében.

A szocialista országok rendőreinek és kutatóinak két évente nemzetközi kriminalisztikai konferenciát rendeztek. Ennek két alkalommal hazánk adott otthont (1966: Budapest, 1981: Siófok⁶⁴) (Bócz 2004) A fenti konferenciákon kívül Pécsen is rendeztek nemzetközi konferenciát, jugoszláv és NDK-s kutatók részvételével (1974) (lásd bővebben: 4.4.4. fejezet) (59. ábra).

A kriminalisztika területén a korabeli források alapján két lehetőség adódott az ismeretek nemzetközi szinten történő bővítésére. Az 1970-es évek elején a Szovjetunióban tartott kriminalisztikai szakértői tanfolyamon lehetett tiszteknek részt venni (Virányi 2019), vagy a 80-as évektől kezdve a kelet-berlini Humboldt Egyetemen Kriminalisztika Karán adódott lehetőség tanulni (Péter 1984).

⁶⁴ A budapesti konferencia témája a fiatalok bűnözése volt, annak megelőzési és felderítési lehetőségei, míg a siófoki konferenciáé „a bűnelkövetők forró nyomon üldözésének a hatékony alkalmazásával kapcsolatos elméleti és gyakorlati kérdések megvitatása” (G. 1981, 38.)

59. ábra: Tudósítás a Budapesten megnyílt nemzetközi kriminalisztikai tanácskozásról

(Magyar Nemzet 1966, 3.)

Jól mutatja a kriminalisztika fejlődését és másodvirágzását az, hogy mintegy három évtized alatt milyen sok tudományos értekezés és egyéb szakmai anyag látott napvilágot. A kriminalisztika-történet szempontjából fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy az 1950-es évek végétől, a kriminalisztika egyes területeit feldolgozva, számos doktori, kandidátusi és akadémiai doktori értekezés

született⁶⁵. Ezek évekre, olykor évtizedekre zsinórmértékül szolgáltak és szolgálnak a következő generációk számára. 1959 és 1990 között összesen 28 kriminalisztikai témájú értekezés született. Az ezen időszakban, illetve az utána született műveket, Fenyvesi Csaba *A magyar kriminalisztika tudományának monografikus alapjai* (2019) című munkájából lehet megismerni.

Nemcsak az akadémiai kriminalisztika fejlődött, hanem a gyakorlati élet szakemberei, az „egyszerű nyomozók” is sokat profitáltak a tudomány fejlődéséből, és a kutatási eredményeket alkalmazni tudták a mindennapok során. Elég, ha csak az ötvenes évektől kezdve a nagyobb horderejű bűnügyekre gondolunk, ahol a nyomozók kiváló munkát végeztek.⁶⁶

A szakmai anyagokat vizsgálva megállapíthatjuk, hogy azok egyre szélesebb körben fedik le a kriminalisztika területét, s nemcsak lefedik, hanem azon egyre gyakrabban túl is terjednek, az interdiszciplinaritás egyre inkább jelentkezik e területen is. A tudomány fejlődési irányát nézve, ez teljesen természetesnek tekinthető, s várhatóan a jövőben még inkább kiszélesedik a kriminalisztika kutatási területe.

⁶⁵ Az 1996-ig szerzett doktori fokozat rövidítése a „dr. univ.”, a kandidátusi fokozat esetében a „CSc” volt (ez a jelenleg használt Ph.D. fokozattal egyenértékű), míg az akadémiai doktori cím a „DSc” volt (ez 1995 óta az MTA doktora címmel egyenértékű).

⁶⁶ Az 1945 és 1990 közötti időszak néhány emblemikus bűnügye: a gyermekek holttestét kútba rejtő, törökszentmiklósi Jancsó Ladányi Piroska ügye (1953-54); a martfői gyilkosság sorozat (1957-1967); a joviális idős hölgy, „Repülős Gizi” lopássorozata (1950-es évek - 2017); Holhosné Papp Erzsébet („a nikotinos gyilkos”) ügye (1957-1959); a szegedi négyes gyilkosságot elkövető Vass Gyula ügye (1961); a pedofil „Országjáró Miska bácsi” (Bodócs Mihály) ügye (1960-as évek) (Bodócs Mihály népművelőnek adta ki magát – a népszerű Padisák Mihálynak –, és az országot járta, s különböző kulturális programokban vett részt. Ezek során élte ki pedofil vágyait. Egyik áldozata a gyermek Kovács Péter, a későbbi „martfői rém” volt, akinek a nőkhöz való későbbi viszonyát e trauma nagyban meghatározta.); a Soós Lajos és bűntársai által elkövetett gyilkosság sorozat (1963-1979); a Hungária körúti kettős gyilkosság (1977) (az elkövetők nem lettek meg); a gyermekgyilkossággal vádolt Magda János ügye (1983).

Az alábbiakban nézzük meg, hogy melyek voltak a kriminalisztika főbb kutatási területei a vizsgált három évtizedet nézve, kiemelve az egyes területek leginkább emblemikus kutatóit.

A kézírás- és okmányvizsgálat egy többek által kutatott terület volt, s jelenleg is számos kutató foglalkozik vele. A múlt tudósai közül említsük meg elsőként a pécsi professzor, Varga László nevét, aki a kézírásvizsgálat terén nemcsak hazai, hanem nemzetközi viszonylatban is hírnevet szerzett. 1959-ben ebből a témából írta kandidátusi értekezését. E terület krimináltechnikai kérdéseivel foglalkozott Bárkányi Pál (Tinták vizsgálata kémiai reagensekkel, 1966), Kovács József Sándor (Az egyéni írás szabályozott fejlesztése, 1974), Kiss Lajos (Az igazságügyi kézírászakértői vizsgálat alapjai, 1977), Csobod Sándor (Az okirathamisítás kriminalisztikai vizsgálata, 1988) és Juhász László (Lumineszcenciás módszerek a krimináltechnikai írás- és okmányvizsgálókban, 1990). A krimináltechnika területén Székely János a szakértők (A szakértő szerepe és felelőssége a büntető eljárásban, 1959), Katona Géza a nyomtan (A nyomok azonosítási vizsgálata a büntetőeljárásban, 1965), Szinák János a kinológia (A kutya ezer arca, 1977), Koskovich István a szagazonosítás (Szagazonosítás, 1980), Lontainé Santora Zsófia és Nagyné Rappensberger Mária a vérvizsgálat/vérazonosítás (Poliform tulajdonságok a vérfoltokban, 1982; Az AB0 és Lewis vércsoport rendszer antigénjeinek kimutatása testváladékokból és ezek foltjaiból. A scretor/nonsecretor rendszer, 1985), Leisztner László pedig a műszeres anyagvizsgálatok kriminalisztikai kérdéseit kutatta (Műszeres mikroanalitikai módszerek a kriminalisztikában, 1975).

A krimináltaktika és a kriminalisztika elmélet és történet területén kutatók kezdetben nagyobb tudományos aktivitást mutattak, jóval több munka született, a tudományos lendület az elmúlt évtizedekben alábbhagyott és a krimináltechnika területére helyeződött a súlypont. Ennek ellenére szép számmal tudunk megemlíteni alapműnek tekinthető krimináltaktikai munkákat is az 1990 előtti időszakból.

Viski László általános tudományelméleti kérdésekkel foglalkozott, illetve krimináltaktikai tankönyv is köthető a nevéhez (Kriminalisztika, általános rész, 1961). Rendkívül széles körű Kertész Imre tevékenysége, ugyanis a kriminalisztika számos területét kutatta, többek között alapműnek tekinthető könyvet írt a kihallgatásról (A kihallgatási taktika lélektani alapjai, 1965). A bizonyítás lehetőségeit vizsgálta Nagy Lajos (Tanúbizonyítás a büntetőperben, 1966), Gödöny József (Bizonyítás a nyomozásban, 1968) és Kertész Imre (A tárgyi bizonyítékok elmélete a büntető eljárásjog és a kriminalisztika tudományában, 1972). Kriminalisztika-történettel meglehetősen kevesen foglalkoztak, az ilyen témájú munkák közül kiemelkedik Katona Géza *Bizonyítási eszközök a XVIII–XIX. században (A kriminalisztika magyarországi előzményei)* (1977) című munkája. Az 1970-es évektől kezdve új nyomozási módszerek jelentek Nyugat-Európa számos országában, melyek megismertetését a hazai szakmai közvéleménnyel, a magyar kutatók is fontosnak tartották. Ezen szerzők közül emeljük ki Kunos Imre (Bűnelemzés, 1977), Déri Pál (Korszerű nyomozás – integrált bűnüldözés, 1976) és Nagy Ferenc (A kriminalisztikai szövegnyelvészet, 1980)⁶⁷ nevét.

A krimináltaktika egyes területeit vizsgálta Lázár Bertalan – Detrói Ernő – Puskás József (Személyleírás, 1971), Pusztai László (Szemle a büntető eljárásban, 1977), míg a krimináltaktika elméleti és jogi kérdéseit boncolgatta Ilonczai Attila (Kriminalisztikai összehasonlítás és megismerés, 1982) és Cséka Ervin (A büntető ténymegállapítás elméleti alapjai, 1968). A kutatási időszak utolsó évében jelent meg Dobos János Kis nyomozástan (1990) című munkája, amely évtizedekre a nyomozók „Bibliájává” vált.

A kriminálmetodika területén a Büntetőtörvénykönyv számos tényállására íródott valamilyen tudományos mű. Vannak „slágertémák”, amelyek népszerűbbek a szerzők között, ilyenek például egyes vagyoni elleni bűncselekmények, a rablás és

⁶⁷ A kriminalisztikai nyelvészettel napjainkban is kevesen foglalkoznak. Lásd bővebben: Ürmösné 2019, Ürmösné 2021, Ürmösné – Nyitrai 2021.

az emberölés. A megjelent publikációk között nagy számban vannak olyan szerzők, akik gyakorló rendőrként írtak meg tudományos igényvel egy-egy megtörtént bűnesetet, amely tanulságul szolgál a későbbi nyomozások során is. Ezen publikációk kiváló kordokumentumok is egyben. A kriminálmotodika területén mérföldkőnek tekinthető az 1973-ban Rudas György és Deák József főszerkesztésében megjelent háromkötetes *Kriminalisztika különös rész* című mű. A korrupció és a hivatali bűncselekmények minden időszakban a kiemelt deliktumok közé tartoztak, így a rendszerváltozás előtt is. Említsünk meg néhány, kordokumentumnak is beillő, a témával kapcsolatos szerzőt és publikációt: Fróna Dániel – Rózsa János – Szabó Kálmán: A hivatali büntettek nyomozása (1964), Horváth Sándor: Korrupciós bűncselekmény felderítése és bizonyítása (1971), Vajda Alajos: Egy vezérigazgató deviza-, vám- és korrupciós bűncselekményei, (1987). Nagy számban foglalkoztak a szerzők az erőszakos bűncselekményekkel. Az írások közül több megtörtént esetet dolgoz fel. Ezen művek közül említsük meg az alábbiakat: Cséplő József – Széles István: Nyereségvágyból elkövetett emberölés nyomozása (1971), Konczer István – Széles Sándor – Romhányi Ferenc: Útonállással elkövetett rablás nyomozása (1971), Vedres Géza – Láposi Lőrinc: A holttest darabolásával leplezett emberölések (1976), Láposi Lőrinc – Kálmán Jenő – Fürjes József: Egy szexuális indítékú emberölés felderítése és nyomozása (1984), Lontainé Santora Zsófia – Máthé Ilona: Gyermek sérelmére elkövetett emberölés bűnjeleinek komplex szakértői vizsgálata (1984), Katona Géza: Még egyszer Magda János bűnyűgyéről (1986), Láposi Lőrinc: A felderítetlen emberölésekről (1986).

Az erőszakos bűncselekmények mellett a legnagyobb számban a vagyon elleni deliktumok nyomozásról szólnak a metodikai tematikájú cikkek és könyvek [Dávid Gábor: Mozgó bűnözés (1969), Tonhauer László – Kiss Péter: Gépkocsi-feltörések elkövetőjének elfogása (1971), Mészáros János – Jasenszky Nándor: Külföldiek különleges módszerű betöréssorozatának felderítése (1986), Dobos János: A betöréses lopások (1988)].

Viszonylag sok szerző értekezett a közlekedési bűncselekmények nyomozásáról, többek között Ferk Sándor: Ismeretlen tettesek által okozott közúti közlekedési balesetek nyomozásának problémáiról (1971), Plich Béla: Halált okozó közlekedési bűntett bizonyítása (1971), Udvarhelyi János: A közúti közlekedési bűncselekmények nyomozásáról (1988).

Számos tudományos munka született az orvostudományhoz tartozó, a kriminalisztikához számos szállal kötődő igazságügyi orvostan területén is. Ezek közül példálózó jelleggel emeljük ki Harsányi László (A csontváz orvosszakértői vizsgálatának egyes kérdései, 1965), Földes Vilmos (A sérülések igazságügyi orvostani differenciál-diagnosztikája, 1973), Kenyeres Imre (A gestatio anyai rendkívüli halálozás igazságügyi orvosszakértői vizsgálata, 1974) és Gábor István (Igazságügyi orvostan kriminalisták számára, 1983) nevét.⁶⁸

A kriminalisztika fejlődése nem fejeződött be az 1990-es évek hajnalán. A demokratikus átalakulás hatalmas lendületet adott a rendészettudomány keretein belül fejlődő kriminalisztikának. Az elmúlt harminc év során is számos olyan mérföldkő emelhető ki, amelyek segítették a kriminalisztika fejlődését,⁶⁹ különösen az intézményi fejlesztések.

Az intézményi fejlesztés párhuzamosan haladt a tudományos innovációk hazai bevezetésével, elég, ha csak a DNS vizsgálatokra gondolunk.⁷⁰ Hazánkban már a

⁶⁸ A fejezetrész Fenyvesi Csaba „A magyar kriminalisztika tudományának monografikus alapjai” és Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor (2022): „Kriminalisztika” című munkájának felhasználásával a szerző kiegészítésével készült.

⁶⁹ Az International Law Enforcement Agency (ILEA) a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (a Rendőrtiszti Főiskola, az Államigazgatási Főiskola és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem összevonásával), a Kriminalisztika mesterképzési szak és a Rendészettudományi Doktori Iskola megalapítása, a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ (NSZKK) megalakulása (a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet és az Igazságügyi Szakértői és Kutató Intézet összevonásával), a Rendészettudományi Szaklexikon megjelenése stb.

⁷⁰ Nagy áttörést hozott az eljárásokban a DNS alapú bizonyítás. Bűnügyben elsőként 1985-ben, egy kettős emberölési ügyben alkalmazta Alec Jeffreys brit genetikus.

rendszerátvitel idején megkezdődtek a szükséges technikai fejlesztések. Az első esetre 1992-ben került sor, amikor is egy emberölési ügyben alkalmazták a DNS vizsgálatot (lásd: keretes írás) (Kovács et al. 2019).

1992. szeptember 22-én a Kossuth Lajos Tudományegyetem (ma: Debreceni Egyetem) főépülete mellett holtan találták Hailu Beteselase Etsegenetegy etióp diáklányt. A bűncselekménnyel a lány korábbi barátját, a szintén etióp származású Hadere Abebe Ayele-t vádolták. A bűncselekmény helyszínén cigarettacsikket találtak, míg a gyanúsított szobájából számos tárgyat foglalt le a rendőrség (kést, ruhaneműket és egy szék ülőrészét). A DNS vizsgálat szekvencia- és hosszpolimorf markerek vizsgálatán alapult, a szakértői vélemény pedig 1993 őszén készült el (Pádár et al. 2019). A hét évig tartó eljárásban a vádlottat végül felmentették.

Ugyancsak az 1992-es esztendőhöz köthető egy magyar bűnügyi (kriminalisztikai) innováció, amely tenyérnyomat alapján képes azonosítani egy személyt. A RECOWARE szoftver segítségével, Jász-Nagykun-Szolnok megyében sikerült a világon elsőként (1994) a RECOWARE szoftverrel bűnügyben tenyérnyomat-azonosítást végezni (Bócz 2004). A Számítógépes Dermatoglífiái Azonosító Rendszert a világ számos országában jelenleg is használják.

Jelen kötet a rendszerátvitel utáni időszakkal nem kíván foglalkozni. Részben azért, mivel az még elevenen él sokak emlékezetében, ezért erről egy történeti jellegű munkában nincs sok értelme beszélni. Azt azonban látni kell, hogy az elmúlt harminc évben olyan mértékű fejlődés következett be, hogy az akár egy másik könyv témája is lehetne.

5. fejezet

A KRIMINALISZTIKA FOGALMÁNAK ÉS FELOSZTÁSÁNAK VÁLTOZÁSA

A tudományos könyvek rendszerint a fogalmi és a tudományrendszertani meghatározásokkal kezdődnek. Jelen kiadvány ettől eltér, mivel a szerző álláspontja szerint a könyv anyagának megismerése után – tekintettel a történeti tematikára – jobban érthető e rövid fejezet, s tisztábban látható a fejlődés és a változás tudományos íve.

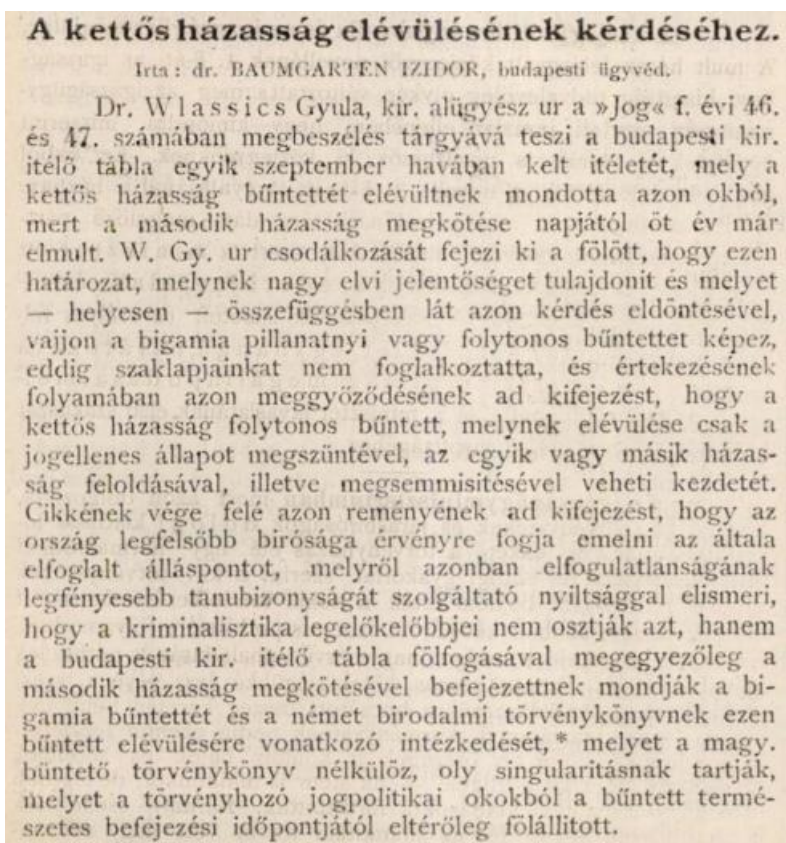
Az elmúlt század másfél évszázad szakirodalmi anyagait vizsgálva rendkívül érdekes kép tárul elénk, ha a kriminalisztika fogalmát, felosztását és helyét vizsgáljuk a tudományok között. Jelentős változást láthatunk mindháromnál. Az egyértelműen érzékelhető, hogy az idő előrehaladtával a kriminalisztika fogalma cizelláltabbá, a felosztása sokrétűbbé vált, a tudományok közötti helye pedig megszilárdult, és mára nem segéd, hanem önálló tudományként tekintenek rá (Hautzinger 2019).

5.1. A kriminalisztika szó megjelenése a magyar nyelvben

A könyv eddig nem tett említést a kriminalisztika szó első hazai megjelenéséről. *A Jog* című folyóirat 1885-ös számában már szerepel a kriminalisztika szó. Nem tévedés és nem is elírás az 1885-ös év! A szerző tudomása szerint ez a legkorábbi előfordulása a magyar nyelvben a szónak. Mindenképp érdekes, hogy Hans Gross (1893) és Endrődy Géza (1897) könyveinek megjelenése előtti a szó előfordulása a magyar nyelvben, azonban a kifejezés német nyelvterületen már jóval korábban létezett (Tartsányi Dániel 1936-ban azt írta – helytelenül –, hogy 1888-ban Franz Liszt már melléknévként használta a kriminalisztika kifejezést). Az Osztrák Állami Levéltár Sajtóadatbázisának adatai alapján, a Salzburger Zeitung nevezetű

újságban már 1841-ben (augusztus 14-ei szám) megjelent a kifejezés (URL26). Itt melléknévként és főnévként egyaránt szerepel a kriminalisztika szó. Főnévi értelemben természetesen még nem a tudományterület megnevezésére használták a kifejezést.

Nézzük meg, hogy ki és milyen szövegekörnyezetben használta hazánkban elsőként (?) a kriminalisztika szót. Baumgarten Izidor budapesti ügyvéd volt az, aki *A kettős házasság elévülésének kérdéséhez* címmel írt egy szakcikket *A Jog* című folyóiratba, amely 1885. november 29-én jelent meg (60. ábra). Láthatjuk itt is (akárcsak az osztrák cikkben), hogy még nem a mai értelemben használták a kriminalisztika kifejezést.

60. ábra: A Baumgarten Izidor által írt cikk, amely először tartalmazza magyar szövegben a *kriminalisztika* szót (Baumgarten 1885, 419.)

Az elkövetkező években számos forrásban találkozhatunk a kriminalisztika szóval. Például a Jogtudományi Közlöny 1889-es számában, amikor a X. magyar jogászgűlésről tudósítottak, s Csemegi Károlyról úgy írtak, mint a „magyar kriminalisztika” nagy alakjáról (Visontai 1889, 351.)

5.2. A kriminalisztika fogalma

Az Endrődy-féle kriminalisztika könyvben (1897) még nem találjuk meg a kriminalisztika fogalmát (sőt magát a kriminalisztika szót sem). Ez mindenképp meglepő egy új tudomány bemutatását célzó könyv esetében, de természetesen ezért nem róhatjuk meg a szerzőt, mivel csak hálával gondolhat rá az utókor. A könyvben a kriminalista szót viszont többször is használja Endrődy (a kriminalisztika felosztásáról és tudománybeli helyéről szintén nem esik szó a könyvben).

Kármán Elemér nagyváradi királyi alügyész, a Jogtudományi Közlönyben (1909) megjelentetett cikkében lévő fogalomban, elsősorban kriminálpszichológiai, kriminálmotodikai és kriminológiai ismervek fedezhetők fel. Ez utóbbi semmiképp sem meglepő, mivel még a két világháború között is a tárgyat a kriminológiához közel álló területnek tekintették. A múlt század elején a bűnmegelőzés pedig még kevésbé volt hangsúlyos, ezért az sem szerepel – a mai fogalomtól eltérően – a fogalom tartalmi elemei között.

„...azon ismeretek összessége, amelyeknek köre magában foglalja mindazon tárgyi ismereteket, amelyek a bűncselekmények megjelenési módjait, a büntettes pszichikai és fizikai sajátosságait, valamint azokat a gyakorlati módszereket mutatják be, amelyekkel a bűncselekmények megjelenési módjai és a bűncselekményt tanúsító bizonyító eszközök a bűnvádi eljárás számára realizálhatók.” (Kármán 1909, 157.)

Mint ahogy azt a fentiekben is említettük, a kriminalisztikát sokáig a kriminológia tárgykörébe tartozó területnek tekintették, amely a Sellye Ferenc-féle fogalomból

is jól látszik. Itt azonban már megjelenik a krimináltechnika és a krimináltaktika is a meghatározásban. A kriminálmotodika nevesítése várat még magára, az csak évtizedek múltán jelenik meg a magyar nyelvben.

„A kriminalisztika a kriminológia körébe tartozó tudomány (lényeg) foglalatja azoknak a taktikai szabályoknak és technikai eljárási módoknak, melyek alkalmazásával (eszköz) a büntettes kilitét és a büntetendő cselekmény elkövetési módját (tárgy) kell kipubatulni és megállapítani (feladat) a tényállás kiderítése céljából (cél).” (Sellye 1936. 276.)

A második világháború előtti leginkább minőségi kriminalisztika fogalmat a Ridegh Rajmond – Olcsváry-Milvium Attila szerzőpárostól kapjuk. Meghatározásukban már számos, a század második felében megalkotott fogalmi elemet (elemrészt) is felfedezhetünk. Hangsúlyozzák továbbá a terület eljárásjogi elkötelezettségét.

„A bűnügyi nyomozástan (kriminalisztika) tehát az a tapasztalati tudomány, amely egyrészt a bűncselekmények elkövetési módjait és eszközeit teszi tanulmány tárgyává, másrészt gyakorlati tapasztalatok felhasználásával, egyéb tudományok hasznosítható ismereteinek kiaknázásával, valamint folyamatos önálló kutató és kísérletező munkával olyan eszközöket, módszereket és eljárásokat alkot és ajánl, amelyek a bűncselekmények elkövetési módjának és az elkövető kilitének megállapítására alkalmasak. Vagyis: a bűnügyi nyomozástan (kriminalisztika) úgyis, mint bűnügyi nyomozási módszer-, úgyis, mint eszköz- és eljárástan arra tanít, hogy miként nyomozzunk.” (Ridegh – Olcsváry-Milvius 1936, 8.)

A második világháborút követően egységesednek a fogalmak és közöttük egyre több hasonlóságot lehet felfedezni. Egyes esetekben pedig gyakorlatilag teljesen meg is egyeznek a fogalmak, akár csak a Viski László – Garamvölgyi Vilmos (1961) által főszerkesztett *Kriminalisztika. Általános rész* és a Vargha László (1966) által szerkesztett *Kriminalisztika* című könyvekben. Mindkét műben a fogalmat Viski László írta.

A fogalomból (fogalmakból) látszik a tudomány és a kriminalisztika fejlődése, s világosan meghatározza a terület célját, valamint a bűnmegelőzésben betöltött szerepét is megemlíti.

„A kriminalisztika (a latin „crimen”, bűncselekmény szóból; magyarul: bűnügyi nyomozástan) a bűncselekmények nyomozásának, felderítésének tudománya. Célja, hogy tételes jog által meghatározott keretekben olyan módszereket és eljárásokat dolgozzon ki, amelynek a segítségével a készülő bűncselekmények leleplezhetőek, megakadályozhatóak, a már elkövetett bűncselekmények felderíthetőek, elkövetőjük megállapítható és felelősségre vonható.” (Viski 1961, 8.)

„A kriminalisztika (bűnügyi nyomozástan) a bűncselekmények nyomozásának, felderítésének a tudománya. Célja, hogy a tételes jog által meghatározott keretekben olyan módszereket és eljárásokat dolgozzon ki, amelyeknek segítségével a készülő bűncselekmények leleplezhetőek, megakadályozhatóak, a más elkövetett bűncselekmények felderíthetőek, elkövetőjük megállapítható és felelősségre vonható.” (Vargha 1966, 8.)

Nem tartoznak az ismert kriminalisztika fogalmak közé a Molnár József és Sinku Pál által alkotott meghatározások. Előbbi a Bócz Endre által szerkesztett *A kriminalisztika tudományának története*, míg utóbbi a *Kriminalisztikai alapprogramok* című könyvben jelent meg. A Molnár-féle meghatározásból hiányzik – többek között – a kriminalisztika feladatkörének, míg a Sinku-féle definícióból a többi tudományággal való kapcsolatnak a megemlézése.

A kriminalisztika *„A büntetőjogi tudományok mellett elhelyezkedő, a büntetőjogi tudományoktól és a tételes jogtól elszakíthatatlan tudományos diszciplína, a bűnözés kérdéseit nem dogmatikus alapon, hanem tényleges jelentkezésükben tanulmányozó bűnügyi tudományok egyike.” (Molnár 2004, 13.)*

„Az egyes elkövetett bűncselekményeknek és a bűncselekmények elkövetőinek a felderítésére kialakított taktikáknak, eszközöknek és módszereknek a tudománya.” (Sinku 2014, 5.)

A Rendőrtiszti Főiskola és Nemzeti Közszerológati Egyetem jegyzeteiben a Lakatos János által megalkotott meghatározás szerepel közel három évtizede. A fogalom rendkívül tömören, ugyanakkor lényegre törően határozza meg a nyomozás tudományának a fogalmát, talán ez is lehet az oka annak, hogy időtálló lett a meghatározás. A korábbi fogalmaktól eltérően a szerző már egyértelműen hangsúlyozza a bűnmegelőzés fontosságát is.

„A kriminalisztika olyan multidiszciplináris bűnügyi tudomány, amely a hatályos jogi szabályozásnak megfelelően tudományosan megalapozott eszközöket, módszereket és eljárásokat dolgoz ki a felderítés és a bizonyítás, valamint a bűncselekmények megelőzése érdekében.” (Balláné Füstzer – Lakatos 2012, 38.)

A másik gyakran előforduló definíció a „pécsi kriminalisztikai iskola” meghatározása. Kisebb különbségekkel, de gyakorlatilag ez a fogalom található meg a pécsi kiadványokban 2002-től 2022-ig bezárólag.

„... a kriminalisztika lényegét tekintve főként gyakorlati és kisebb részben elméleti – bűnügyi nyomozást, azaz a bűnügyi tudományoknak azon ága, amely a bűncselekmények felderítésének (megelőzésének) és bizonyításának eszközeit és módszereit tárja fel, alkotja meg, rendszerezzi és alkalmazza normatív jogi kereteken belül.” (Fenyvesi 2017, 19.)

5.3. A kriminalisztika felosztása

Az idő előrehaladtával változott a kriminalisztika felosztása is, azonban a tárgy fogalmától eltérően, kisebb változás figyelhető csak meg. A taktika és a technika részek már korán megjelentek, a metodika viszont csak a második világháborút követően.

Mint arról a fentiekben is említést tettünk, az Endrődy-féle könyvben a szerző még nem foglalkozott a kriminalisztika felosztásával. Kármán Elemér az 1909-es cikkében már két részre osztja a kriminalisztikát: elméleti és gyakorlati részre. A felosztásban azonban keverednek a mai felosztási elemek. Az általános részhez tartoznak kriminológiai („a büntettesek lényé”), krimináltaktikai (a büntettesek „trickjei, nyelve, jelei, érintkezési eszközei, szimulálásai, csalóeszközei, hazugságai

/normális és pathoform/, hamis nevek, szokások, babonák stb.)” és kriminálmetodikai („különös jelenségek az egyes bűncselekményeknél: lopás, csalás, okirathamisítás, gyilkosság, magzatelhajtás, gyújtogatás stb. eseteinél.”) ismeretek is. A gyakorlati részbe Kármán felosztása szerint – a mai ismereteink alapján – krimináltaktikai („nyomozási tudomány praktikus utasításokat tartalmaz: a vizsgálóbíró eljárási módja, kiképzése, a kihallgatások, kiszállási cselekmények, a szakértőkkel való érintkezés és a szakértők felhasználása”), kriminálmetodikai („végül egyes deliktumoknál felmerülő gyakorlati kérdések”) és krimináltechnikai („a fegyverek ismerete, a láb-, kéz- és vérnyomok, vagyis a krimináltechnikai ismeretek”⁷¹) ismeretek tartoztak (Kármán 1909, 157).

Sellye Ferenc 1936-os művében a „Hány részre oszlik a kriminalisztika?” című kérdésre a következő választ adta: „*Szubjektív (egyéni bizonyítékokat), objektív (tárgyi bizonyítékokat gyűjtő) részre és a rekonstrukciós tételre.*” (Sellye 1936, 3.) Sellye szubjektív rész alatt személyazonosító eljárásokat (személyleírás, fényképezés, daktiloszkópia) és „bűnperben szereplő” személyekről (sértett, tanú, szakértő) szóló taktikai szabályokat ért. A mai értelmezésünk szerint krimináltechnikai és krimináltaktikai ismeretek tartoznak a szubjektív részhez. Az objektív részbe a „helyszíni vizsgálat” során rögzített nyomok (elkövetési eszköz, állati nyomok, elváltozások), a házkutatás és a motozás tartoznak. Sellye megfogalmazásában a rekonstrukció „*logikai művelet, mellyel a helyszíni vizsgálat, házkutatás, kihallgatás útján összegyűjtött (megalapozó) adatokból (tanulmányozás) feltételezzük (hypothesis) a bűncselekmény elkövetési módját.*” (Sellye 1936, 4.) Ez utóbbi egyértelműen a krimináltaktikához sorolható, még hozzá a verziók felállításához.

Kora egyik legszínvonalasabb kriminalisztika könyvét köszönhetjük a már említett Ridegh Rajmond – Olcsváry-Milvius Attila szerzőpárosnak. Bűnügyi nyomozástan (1936) című könyvükben az alábbiakat írták a kriminalisztika felosztásával kapcsolatban: „*A bűnügyi nyomozástan elméletileg két részre bontható,*

⁷¹ Kármán művében már használja a „kriminaltechnikus” kifejezést is.

úgy mint: a nyomozási módszertanra (kriminal-taktika) és a nyomozási eljárás tanra (kriminal-technika).” (Ridegh – Olcsváry-Milvius 1936, 9.)

Mint az a fentiekből is kiderül, a második világháborúig a kriminalisztikát két részre, kriminálmetodikára és krimináltechnikára osztották fel. Ebben változást a szovjet megszállás hozott, ugyanis átvéve a szovjet osztályozási rendszert, hazánkban is a hármas felosztás terjedt el.

A kaotikus, háború utáni időkben a Belügyminisztérium által megjelentetett kiadványok még a korábbi felosztást alkalmazták, a szovjet befolyás csak később éreztette a hatását. Ilyen például a Belügyminisztérium által kiadott (szerző nélküli) *Nyomozástan tankönyve* című kiadvány is (1947), amely a klasszikus kettős felosztást említette még csak meg.

1956-ban jelent meg *A magyar nyelvű kriminalisztikai szakirodalom bibliográfiája* című hiánypótló kiadvány. Ebben még nem találkozunk ugyan a kriminálmetodika kifejezéssel, viszont helyette a „különös rész” megnevezést találjuk („Különös rész. Egyes bűncselekmények nyomozása”), amely már mindenképp mutatja, hogy a kor kutatói érezték azt, hogy van egy harmadik ága is a kriminalisztikának. 1959-ben jelent meg az ügyészek számára Cséka Ervin – Vass Kálmán által írt *Bevezető ismeretek a kriminalisztikába* című oktatási anyag, amely továbbra is a kettős felosztásban mutatta be a kriminalisztikát.

A levéltári források szerint, elsőként a Jogtudományi Közlöny című folyóirat 1958. évi XIII. évfolyam 3-4. számában olvashatunk „a bűnügyi nyomozás tudományos technikájának és metodikájának egyes” kérdéseiről (Vinberg 1958. 133.). A „kriminálmetodika” kifejezés pedig 1966-ban volt elsőként olvasható a *Detektívek – regény nélkül* című cikkben (Balla 1966, 18.).

A Viski László – Garamvölgyi Vilmos (1961) szerkesztette *Kriminalisztika Általános rész* című könyv már megemlíti, sőt definiálja is a kriminálmetodikát, mint a kriminalisztika harmadik ágát. Az 1966-ban Vargha László által szerkesztett jegyzet ugyancsak a fenti kiadvány hármas felosztását követi. Az ezt követő művek

évtizedeken keresztül krimináltechnikára, krimináltaktikára és kriminálmotodikára osztották a területet (A BM Rendőrtiszti Akadémia 1960-62. évfolyamának tantervében még Krimináltechnika és Krimináltaktika tárgyak szerepeltek. A Krimináltaktika tárgy keretében foglalkoztak az egyes bűncselekmények nyomozásának sajátosságaival).

Tankönyvben elsőként a Rendőrtiszti Főiskola egykori tanszékvezető docense, Lakatos János használta a kriminalisztika mai felosztását. Lakatos ezredes felosztása alapján a kriminalisztika két részre tagolható: általános és különös részre. Az általános részhez a kriminalisztikai elméletek, a krimináltechnika, a krimináltaktika, a kriminalisztika története és a kriminálstratégia, míg a különös részhez a kriminálmotodika tartozik. A kriminalisztika mindkét részét érinti a bűnügyi szolgálati ismeretek (Lakatos 2005).

Néhány évvel később a Bócz Endre – Finszter Géza szerzőpáros által írt kriminalisztika könyvben is már a jelenleg használt (Lakatos-féle) felosztással találkozhatunk (Bócz – Finszter 2008).

A kriminalisztika sokrétűbbé és cizelláltabbá válása jól megfigyelhető a pécsi professzor, Fenyvesi Csaba munkáiban is. A kétezres évek elején írt műveiben még a klasszikus hármas felosztást követte (általános rész: krimináltechnika, krimináltaktika; különös rész: kriminálmotodika) (Tremmel – Fenyvesi 2002, Tremmel – Fenyvesi – Herke 2005), míg a későbbi írásaiban már az öt elemből álló általános részt is kiegészítette a kriminállogisztikával⁷², vagyis Fenyvesi felosztásában az általános rész hat elemből áll, míg a különös rész a kriminálmotodikából (Fenyvesi 2017, Tremmel – Fenyvesi – Herke 2022). Az NKE egyetemi docense, Nyitrai Endre r. őrnagy, 2018-as tanulmányában pedig

⁷² „A kriminállogisztika mint aránylag új ág, megmutatja, hogy milyen tárgyi és személyi feltételekkel kell rendelkeznie egy hatékony nyomozóhatóságnak, és azokat hogyan kell biztosítani a kriminalisztikai menedzsmentnek az eredményes működéshez” (Fenyvesi 2017, 42.)

az általános és különös részhez – a bűnügyi szolgálati ismeretek mellett – a raszternyomozást (e-nyomozási ismeretek) is hozzásorolta (Nyitrai 2018).

5.4. A kriminalista fogalma

A kriminalisztika szóhoz szorosan kapcsolódik a „kriminalista” megnevezés. E rendőri berkekben gyakran használt kifejezést a kriminalisztika gyakorlati művelőjére használják. A pontos fogalmi meghatározással azonban egyelőre adós maradt napjaink kriminalisztika tudománya.

A Magyar Kurír 1825. május 3-ai számában már megjelenik a kifejezés. A cikk X. Károly (1757-1836) francia király koronázásával kapcsolatban tudósít. *„Az, hogy én ezen szempillantásban a' beszéllő helyen megjelenek, nem azért történik, hogy a' kérdésben forgó törvényjovallatnak némelly czikkeleiről, mint Criminálista, úgy akarnék szollani, hanem csak azért, hogy neminemű világosságot akarok ezen Kamarának e' tárgyra nézve szolgáltatni némellyé megjegyzéseim által.”* (Magyar Kurír 1825, 270.) A „criminálista” alak a régies írásmódban nyilvánvalón a kriminalista kifejezést jelöli, azonban a korabeli források még a maitól eltérő értelemben használták a szót, ráadásul két egymástól eltérő jelentésben: 1. a szolgabírói, ügyvédi vagy a gyakorlati jogi munkát végzők, 2. a bűnelkövetők megnevezése. A fenti idézet az első jelentésében használja a szót.

Ugyanezen témáról írt néhány nappal később a Nemzeti Újság 1825. „Pünkösöd Hava 7-dik” napján. *„Ugyan a' Deputátusok Házának Április 12-kén tartatott gyűlésében minekutánna két Députátusok a' Szentség-törés eránt szólottak volna, Fraissinous a' Hermopolisi Püspök és egyházi dolgokbeli Minister e'képpen szóla: „Midőn most a' szöllőszékbe feljövék, azt nem azért tettem, hogy mint valamelly criminalista, vagyis, a' vétkeket büntető, a' törvénynek rendelkezésből szóljak; hanem hogy némelly észrevételeimet elő adjam, mellyek ezen dologra világosságot terjeszthetnek.”* (Nemzeti Újság 1825, 290.) Ezen idézet alapján is látszik, hogy a jogi végzettséggel összefüggésben értelmezhető a kifejezés.

Szűk két dekáddal később, a Nemzeti Újságban már a másik, bűnelkövetői értelemben használták a kriminalista (criminálista) kifejezést. *„Azon fenyítő perbe vont személy (criminálista), ki nemesi gyakorlatban megyei tiszti ügyész-i vád alá vétetve, tett mocskában (infamia facti) tömlőcz elszennvedésének büntetésében törvényesen elmarasztaltatik, s a mellyért egyébként a pór negyed évenként huszonöt bottal lenne fenyítendő, személyes szabadságának börtönözés melletti elvesztésével, egyszermind , egyedül azonban maga személyére, törv. gyermekeinek kiváltságos jogai épségben maradván , nemesi s egyéb ezzel járó minden kiváltságtól örökre megfosztassék.”* (Nemzeti Újság 1842, 290.)

Az Életképek című folyóiratban, 1847-ben közölt novellában a szerző már egyértelműen a nyomozási feladatokat is ellátó szolgabíróhoz köti a fogalmat: *„Az új szolgabíró azonban emberségesebb criminalista.”* (Életképek 1847, 154.) Néhány évvel később, 1855-ben szintén bűnelkövetői értelemben használták a kifejezést: *„Ausztria Franciaországgal e napokban egyezményt kötött, melly szerint e két kormány kölcsönösen kötelezi magát a közönséges büntetők (kriminalisták) kiadására.”* (Politikai Ujdonságok 1855, 363.)

Az 1850-es évektől kezdve a kifejezést (criminalista, criminálista, kriminalista alakokban) szinte kizárólag a nyomozással és a gyakorlati jogi munkával kapcsolatos szövegekben használták. Az 1867-ben Kolozsvárott megjelent Magyar Polgár politikai lap idézete viszont már kétséget kizáróan a mai tartalommal ruházza fel a kriminalista szót. *„Aki 200 évvel ezelőtt a gyakorlati kriminalista előtt a tortúra megszüntetése szükségességét feszegette volna, valószínűleg azon feleletet nyerte volna: »Biz igen, erősen kemény ezen intézmény, gyakran ártatlanok is szenvednek alatta, de mégsem megy a nélkül.«”* (Magyar Polgár 1867, 32.)

Az alábbiakban vizsgáljuk meg, hogy milyen meghatározásai voltak a múltban a kifejezésnek. Endrődy 1897-es könyvében már használja a kriminalista szót (a kriminalisztikát viszont nem), fogalmi meghatározást azonban nem találunk az újszerű hivatásra vonatkozólag. Az 1903-ban megjelent Rédey – Laky-féle Rendőrségi Lexiconban sem találkozhatunk még definícióval. Sőt, a több mint

száz esztendővel később megjelent, nagyívű Rendészettudományi Szaklexikon sem említi meg külön szócikként.

A múlt század elején megjelent Révai Nagy Lexikona a következő meghatározást adja a kriminalistára: „*Kriminalista (új lat.) az, aki bűnügyekkel foglalkozik. K. tehát nemcsak a büntetőjog gyakorlati és elméleti művelője, hanem a kriminológiával foglalkozó szakember, valamint a bűnügyi rendőrség tagja is. Köznapi használatban K. rendszerint a bűnügyi védelemmel foglalkozó ügyvédet jelenti.*” (Révai Nagy Lexikona, XII. kötet, 289.)

A meghatározás kissé ellentmondásos és nehezen érthető. Kriminalistának tekinti a rendőrt és az ügyvédet is, illetve a „kriminológiával foglalkozó” embert. Ebben az időszakban a kriminológia és a kriminalisztika fogalmi keveredése gyakori volt, illetve sokan a kriminológia részének tekintették a kriminalisztikát.

A kriminalista kifejezés jelentéstartalma az elkövetkező évtizedekben átalakult, s megváltozott. Erről írt 1960-ban Viski László, aki már a mai jelentéssel ruházta fel a kriminalista szót. „*Bár a büntető eljárásjog egyetemi jegyzete szerint hazánkban a 'kriminalista' megjelölés a büntetőjogász megkülönböztetése általában a más jogágak művelőitől, úgy érezzük, e szóhasználat jelentéstartalma az utóbbi években éppen a kriminalisztika fokozott előtérbe kerülése folytán is megváltozott. A gyakorlati életben a büntetőjog elméleti és gyakorlati művelőire egyre inkább a 'büntetőjogász' (és megfelelően a 'büntető eljárásjogász') megjelölés használatos. Ezzel párhuzamosan mind gyakoribb a 'kriminalista' megnevezés alkalmazása a kriminalisztika elméleti és gyakorlati szakembereire. Helyes volna e szóhasználatot általánossá, ehvileg is elfogadottá tenni és elkerülni új, nehézkes — és a mondottak szerint felesleges — megjelölések (így pl. a 'kriminalisztikus' megjelölés) úttörését, aminek jelei már mutatkoznak.*” (Viski 1960, 59.)

Azt említjük meg – mely a fenti idézetből is kiderül –, hogy Viski „a kriminalisztika elméleti és gyakorlati szakembereire” használta a kifejezést, amely viszont ebben a tekintetben kissé eltérővé teszi a mai jelentéstől a fogalmat. Dobos János véleménye szerint ugyanis „*a kriminalista a kriminalisztika tudományának olyan gyakorlati és felelős alkalmazója, aki eközben az alkalmazott tudományt*

is fejleszti, gyarapítja. Alkalmazó és művelő egy személyben.” (Dobos – Kovács 2008, 202.) Kovács Gyula ny. alezredes álláspontja szerint *„A kriminalista több a büntető anyagi és/vagy eljárásjogásznál: benne kumulálódik minden büntetőjogi és kriminalisztikai tudnivaló...”* (Kovács 2021, 140.)

Napjainkban kriminalista alatt a kriminalisztika valamely ágát a gyakorlatban is művelő személyt értjük. Ez alapján, a gyakorlati rendőri munkát végzőket (pl. nyomozók, bűnügyi technikusok) tekinthetjük kriminalistának. A kriminalisztika viszont az elmúlt évtizedekben egyre cizelláltabbá vált, és a kriminalisztika részei között megjelent, a klasszikus hármas felosztás mellett, a kriminalisztika-történet, a kriminalisztika-elmélet és a kriminálstratégia is. Ezen utóbbi területek nem tekinthetők a gyakorlati rendőri munka részének, többnyire egyetemi oktatók foglalkoznak vele. A fentiek miatt a szerző álláspontja szerint, azokat a kutatókat is a kriminalisták közé kell sorolni, akik a fenti területek művelésével foglalkoznak. A szerző szerint, egyéttérve Viski Lászlóval, a kriminalista a kriminalisztika elméleti és/vagy gyakorlati művelését végző személy.

Melléklet

I. számú melléklet

Tekintetes kir. Törvényszék, mint Esküdtbiróság!

A d—i gyilkosság színhelyén a csárda helyiségében tartott szemle alkalmával az eljáró kir. ügyész az egyik asztalon 2 darab borostüveget, 2 darab úgynevezett spritzeres poharat, 3 darab boros poharat talált. Azon feltevésből indulva ki, hogy ezen üvegeket a tettesek használták és így nincsen kizárva, hogy azokon esetleg láthatatlanul rajta vannak a tettesek ujjnyomai, hozzám juttatta.

Később részletezni fogom az eljárást, amelynek során megállapítottam, hogy az üvegeken tényleg vannak izzadt vagy zsiros ujjaktól származó nyomok, melyek közül kettő olyan, hogy segélyükkel bármikor kétségtelenül megállapítható lesz, hogy a gyanuba vett egyének közül kinek ujjairól való, tehát ki használta ezeket az üvegeket.

Vizsgálatom ezen eredményéről jelentést téve, megfelelő intézkedés folytán majdnem mindenütt, ahol cigányokat fogtak el, azoknak ujjairól festékes ujjlenyomatokat készítettek és azokat az üvegeken talált nyomokkal való összehasonlítás céljából hozzám küldötték.

Az üvegeken talált nyomoknak és a beküldött ujjnyomatoknak az összehasonlítása eleinte eredménytelen volt. Összesen 427 cigányról illetve azok ujjairól kaptam lenyomatokat, közöttük az itt letartóztatva lévő cigányokról is, de ezen nyomatok egyike sem fetelt meg az üvegeken lévő nyomoknak.

Szeptember 14-én az e—i kir. ügyészség többek között egy ott lopás miatt letartóztatva lévő cigányról vett ujjnyomatokat küldött be. Ezen nyomatok között két olyan nyomatot találtam, amely az üvegnyomúeken lévő két nyommal tökéletesen megegyezett.

Tekintetes Esküdtszék! Habár külföldön a törvényszéki gyakorlat már véglegesen acceptálta az ujjnyomot, mint bizonyítékot, habár Magyarországon is már 14 esetben a törvényszék és esküdt-

szék mint döntő bizonyítékot fogadta el, mégis az a körülmény, hogy hazánkban az ujjnyomot tárgyaló tan az u. n. dactyloscopia igazságai még nem eléggé jutottak a köztudatba és azokat csak kevesen ismerik, szükségessé teszi, hogy e tannak lényegét és azt a tulajdonságát, hogy állításainak, mint igazságoknak, feltétlen bizonyító ereje van, némi magyarázattal megvilágítsam.

Dactyloscopia címén összefoglaljuk mindazokat az eljárásokat, amelyek az ujjak felső izületének belső oldalát, az úgynevezett ujjpárnákat fedő bőr ráncszerű vagy recézett felületét vizsgálva, ezen ráncok vagy recék alakulataiból az ember személyazonosságára következtetnek.

Megfigyelve az ujjak felső izületén a bőr felületét, könnyen észrevehető, hogy az rovátkás, amennyiben ráncszerűen kiemelkedő „fodrok” s ennek megfelelő barázdák borítják. A fodrok célja ismeretlen és azokon nagyítóval csupán annyi konstatálható, hogy apró lukacsokkal van borítva, mely lukacsok a bőrháncsok között elhelyezett izzadság — mirigyek váladékának kivezetésére szolgálnak.

Már magán így a bőrfelületen figyelve a fodrok útját vagy pályáját, észrevehető, hogy a fodrok nem valami összeviszáságban borítják be a bőrfelületet, hanem egy részük párhuzamosan haladva egymás mellett, bizonyos ábrát látszanak képezni, másik pedig szintén párhuzamosan húzódva egymás mellett, ezen ábrának háttéréül szolgálnak. E megfigyelések sokkal világosabb képet adnak azonban a bőrfodrok ezen képződéséről, ha nem magán az ujjakon eszközöltetnek, hanem az ujjak lenyomatán. Ha valaki ujjai felső izületének belső tenyérfelőli oldalát egy nyomdafestékkal bevont lemezre, majd fehér papírlapra nyomja, az utóbbin meg kapja lenyomatát, mi semmi egyéb, mint az ujj bőrfelületét különböző ábrák alakjában elborító bőrfodrok s ennek megfelelő barázdák pontos reprodukciója, — rajza.

Mint említém, a dactyloscopia a bőrfodrok ezen alakulásából vagyis a bőrrajzokból az ember személyazonosságára következtet. Vajjon mit akar ezzel elérni? Először azt, hogy az ítélő bíróság előtt senki se tagadhassa el nevét oly célból, hogy ezzel előéletét leplezze. Másodszer azt, hogy a bűncselekmények színhelyén a büntetettek által gyakran hátrahagyott ujjnyomokkal segítségére legyen a nyomozásnak és az ítélőbíróságnak, rámutatván a tettesre, vagy ha azok többen voltak, a tettesek közül azokra, akik ujjaik nyomát a bűncselekmény színhelyének valamely tárgyán hátrahagyták.

Ami az első esetet illeti, jól ismert dolog, hogy mintegy 30 év óta amióta t. i. a könnyű közlekedési eszközök a büntetteknek egy sajátos klasszisát, a nemzetközi és a helyről-helyre szökő büntetteket teremtették, a bíróságok ítéleteit a személyazonosság vagyis a büntettes kilétének megállapítása körüli nehézségek folytonosan az igazságtalanság veszélyével fenyegették. A megrögzött, vagy mint nevezni szokás, az „üzletszerű“ büntettek valahányszor bíró elé kerültek, hamis nevet mondtak be, jól tudva, hogy így a múltban viselt dolgaikra sohasem jöhetnek rá és ők élvezni fogják a büntetlen előélet enyhítő pragfusait. Hogy a büntettek ezen a bíróság megtévesztésére irányzott törekvése mily gyakori, tehát ennek megakadályozására mennyire szükség van, annak dokumentálásra szolgáljon az, hogy az utolsó évben 409 esetben jelentettem a bíróságoknak, hogy az oda kísért büntettes hamis nevet használt, tehát 409 esetben volt megakadályozva, hogy rovott előéletű tettes, mint büntetlen előéletű ember, meg nem érdemelt enyhén büntetessék meg. Külömben azon nehézségeket, melyekkel nemcsak a bíróságoknak, de a közigazgatási hatóságoknak, sőt a katonai hatóságoknak is meg kell küzdenie, élénken megvilágítják azon akadályok, melyek a cigány-ügynek rendezését, főleg a személyazonosság szempontjából késleltetik. Ezen akadályok abban nyilvánulnak, hogy alig van 15 olyan név, melyet a cigányok vezetéknevül használnak, így alig van más nevű, mint Lakatos, Kolompár, Stojka, Balog, Kovács, Rafael, stb. és ezeket a neveket is, a veszély mérvéhez képest, állandóan csereberélik.

Bár a dactyloscopia súlypontja tulajdonképpen a személyazonosság megállapításának ezen első esetén nyugszik, a figyelmet kimérendő, mellőzöm azon eljárásnak ismertetését, amelynek segítségével a dactyloscopia a hamis név használatát lehetetlenné teszi. Csak azon szükséges tudnivalókat kívánom a dactyloscopia ezen köréből kiemelni, amelyek figyelembe vétele szükséges ahhoz, hogy állításait igazságoknak, tehát feltétlen bizonyosságoknak tekintsük s így a bűncselekmény helyszínén talált ujjnyomot, mint jelen esetben is, feltétlen bizonyító erővel ruházhassuk fel.

Említettem, hogy a bőrfelületen a bőrfodrok bizonyos rajzot mutatnak. Így a mellékelt 57. ábra b) jelzésű képen a 22-vel jelölt vonalat utjában kísérve, azt látjuk, hogy az a kép szélétől elindulva, körülbelül a kép közepéig hatol s ott a 25. számú pontnál többé-kevésbé kereken visszagörbül. A 22-es vonal e pályáján

belül a 13. pontnál egy vonalnak a végét látjuk, mely vonal alá-
húzódva, két ágra oszlik. A 22-es vonal pályának külső oldalán
vele többé-kevésbé párhuzamosan haladva szintén vonalakat
látunk, melyek egy része azonban a kép közepén már nem görbül
vissza, hanem egyik hullámszerű módon a kép tulsó végéig hatol,
másik megszakad avagy kettéválik vagy egy szomszédjába torkollik.
A vonalak ezen alakulásukkal az ujjnyomatoknak egy fajtáját képezik.

57. A d-i rablógylkosság színhelyén egy poháron talált egyik ujjnyom (a) és a tettes azonos ujjlenyomata. (b)

Ezen fajtán belül az alakulás azonban többféle lehet. Így vannak olyan bőrfodorrajzok hol a 22-es vonal pályáját nem egykét, hanem az eddigi gyakorlatban előfordult legtöbb 26 fodor követi. Vannak azután olyan rajzok melyeknél az ugynevezett mag, vagyis ez esetben a 22-es vonal által körülvelt 13. számú vonal nem egymagában áll, hanem 2—5 egyenes vonalat foglal magában.

Terjedelmességénél fogva mellőzni vagyok kénytelen e részletes leírását annak, hogy a bőrfodorrajzok, vagyis ujjnyomatok miképen és hányféleképen alakulnak s csupán annak megjegyzésére

kérem szives figyelmüket, hogy a különböző nyomatoknak 9 fajtáját különböztetjük meg.

Ezeket kellett előrebocsátanom, hogy a következőkben a d-i. üvegeken talált nyomokat a dactyloscopia igazságai alapján mint bizonyítékokat mutathassam be.

A d-i. üvegeken a nyomok a kéz természetes zsirosságától származnak. Természetes tehát, hogy majdnem teljes szintelenségűknél fogva, azok az üvegeken csupán sejthetők, de láthatók nem voltak. Hogy róluk mégis az itt mellékelt 57. és 58. ábra képeket lehetett készíteni, ahhoz a következő eljárás volt szükséges:

Mikor kézhez vettem az üvegeket, mind az ötöt grafimonit porral szórtam tele. A grafimonit végtelen finom feketeszürke por, mely finomságánál fogva alkalmas arra, hogy a legkisebb mértékben is ragadós felületbe beleragadjon.

Az üvegre nézve az a gyanu állott fenn, hogy azokat a gyilkosok használták s így ujjaik nyoma, habár láthatatlanul, azokon minden valószínűség szerint visszamaradt. Ezek a nyomok zsír-részecskékből állván, feltétlenül alkalmasak arra, hogy a grafimonit por belé tapadjon; következésképpen ha egy fújással vagy gyenge törléssel eltávolítom az üvegekről a grafimonit port, az csak az üveg száraz, illetve tiszta részeiről fog lehullani, míg az ujjnyomok helyén megmarad. Mi ennek az eredménye? Az, hogy az újjak bőrfodrai által hátrahagyott nyomokat, vagyis a bőrfodrok rajzait, a beletapadó grafimonit feketére festi s így láthatóvá teszi, épúgy, mintha az üveget érintő ujj fekete festékes lett volna. Ez az eredmény következéit be a jelen esetben is. Lefujván az üvegről a reá szórt grafimonitot, az csak az üveg száraz, tehát érintetlen részéről hullott le, míg ott, ahol ujjnyom volt, illetve ahol az érintő ujj bőrfodrai az üvegekhez tapadtak, megragadt és azt megfestve, a bőrfodrajzokat láthatóvá tette.

Az üvegeken ezen preparáció után több nyom volt látható, ezek közül azonban csak kettő volt olyan, mely a jövőre nyomozásra alkalmasnak látszott; a többit, sajnos, eltörölték az üvegek szállításánál.

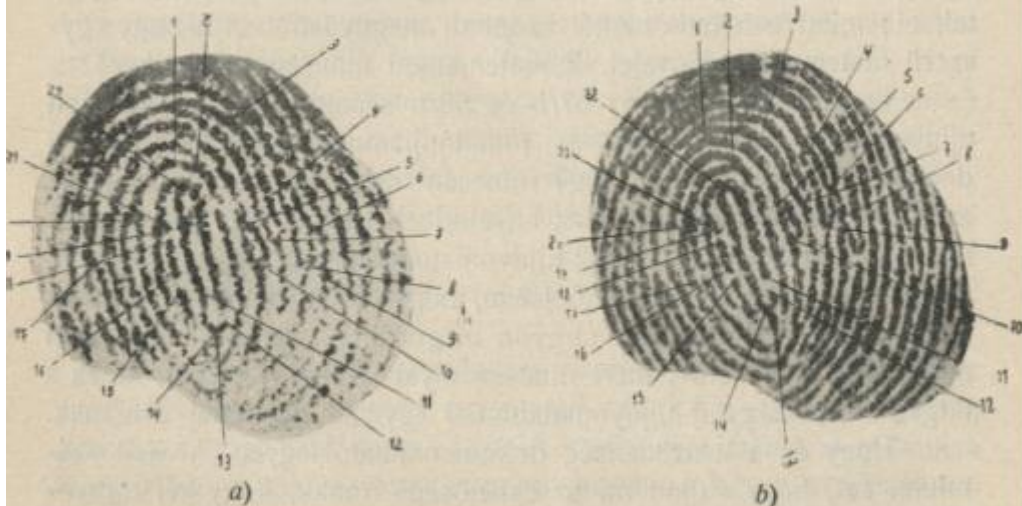
Nem volt azonban elégséges a nyomokat így csak láthatóvá tenni. A grafimonittal megfestett nyomok ugyanis üvegen lévén nem vizsgálhatók azzal a pontossággal, melyet a dactyloscopia szabályai és az elérhető eredmények fontossága megkövetelnek, valamint mindig nagy a veszély, hogy a nyomok letörölődnek.

Éppen ezért szükséges volt azokat valamiképpen lefényképezni s ezáltal rögzíteni, továbbá bizonyos nagyságra megnagyítani. A fényképezésnél előre is lehetett számítani arra a fizikai körülményre, hogy az ujjnyomok domború felületen lévén a fényképezés pedig egy egyenes síkba vetvén képüket, ezáltal hosszmereteiket némileg megfogja változtatni.

A fényképezés a rendes eljárással történt, mégis azzal a különbséggel, hogy nem napvilág mellett, hanem egy teljesen elsötétített kamrában, melyben az egyes üvegek illetve nyomok megvilágítását egy külön e célra berendezett condensator végezte, háromszoros lencséjén át egy 4000 gyertyafényű fénycsóvát vetve rájuk.

Röviden elmondva, ezek voltak a teendők, míg az üvegeken talált nyomokat a bemutatott képeken szemlélhetővé sikerült tenni. És most legyen szabad annak bizonyításába fognom, mely az eddig elmondottaknak egyedüli célja, hogy t. i. az üvegeken talált két nyom B. J. jobb hüvelyk és mutatóujjáról származik.

A dactyloscopia midőn megállapítja, hogy a bűncselekmény színhelyén talált nyom kinek a kezétől származik, épúgy személyazonosságot állapít meg, mint mikor az álnevet használt büntettest leleplezi és igazi nevét szemébe mondja. A személyazonosság ugyanis a jelen esetről abban áll, hogy B. J. azonos személy azok egyikével, kik a d-i csárdában jelen voltak, azonos pedig azért,

58. A d-i rablóvilkosság színhelyén egy poháron talált másik ujjnyom (a) és a tettes azonos ujjlenyomata (b).

mert a hüvelyk- és mutatóujjának nyomata tökéletesen egyenlő az ívegen talált nyommal.

Nagyon természetes, hogy ezen kijelentéssel szemben rögtön azon nézet merül fel, hogy ez az azonosság csak akkor volna lehetséges, ha minden embernek más-más ujjnyomata volna, tehát az összetévesztés ki volna zárva. Nos ez tényleg így van. Habár a d—i gyilkossággal az embereknek csak egy bizonyos köre lehet gyanúsítva s így az összehasonlítást elegendő volna az emberek ezen kisebb körére kiterjeszteni, mégis a feltétlen bizonyosság dokumentálására az összehasonlítást alapjául a földön létező összes embereket számba veszem, azt mondva, hogy a föld 1500,000.000 lakója között nincsen két olyan ember, kinek egyenlő ujjnyomatai volnának és az ujjnyomat minden egyes embernek annyira egyéni sajátja, hogy annak kizárólagos ismertetőjelét képezi, mely őt minden egyes embertársától szigorúan megkülönböztethetővé teszi.

Azt mondám, hogy két egyforma ujjnyomattal bíró ember nincsen a világon. Ezen állítás igazolására hivatkoznom lehetne az orvosi vizsgálatok egész sorozatára, melyeket ez irányban különösen Angliában eszközöltek; hivatkoznom lehetne azon körülményre, hogy a dactyloscopia az egész világ művelt nemzeteinél be lett vezetve, már jó néhány millió ember ujjnyomatait végig vizsgálták, de két egyenlőt sehol nem találtak; hivatkoznom lehetne a külföldi és a magyar bíróságok állásfoglalására, midőn egy-egy ujjnyomot marasztaló ítéletük alapjául szolgáló egyetlen bizonyítéknak fogadtak el; mind e hivatkozásnál azonban meggyőzőbben hat egy egyszerű matematikai művelet. E matematikai művelet a következő:

Tegyük fel, hogy az 57/b és 58/b számú képeken ábrázolt ujjnyomat az én hüvelyk- és mutatóujjamnak nyomata. Erről a dactyloscopia azt állítja, hogy nincsen még egy olyan ember az egész világon, kinek ezzel az enyéimmal teljesen egyenlő ujjnyomatai volnának. Tehát ez a 2 ujjnyomatom annyira egyéni sajátom, annyira kizárólagos ismertető jelem, hogy ha én valamit elkövetnék s ujjaim nyomát valamely tárgyon megtalálnák, az én bűnöm senki mászt nem terhelhetne, mert nincsen olyan ember a földön, kinek a tárgyon hátrahagyott ujjnyomataimmal egyenlő nyomatai volnának.

Hogy ez a lehetetlenség dokumentálható legyen, ki kell számítani azt, hogy vajjon mi az eshetősége annak, hogy két ujjnyomat egyenlő legyen vagyis mi az eshetősége annak, hogy a föld összes emberei között csak egy olyan is található legyen, kinek

jelzett ujjnyomatai ezekkel az enyéimmel tökéletesen megegyezzenek. Ennek az eshetőségnek a kiszámítására a következő számvetés vezet:

Ahhoz, hogy bármely tárgy a másikkal egyenlő legyen, szükséges, hogy azoknak minden része, tehát az egésztől végig a legapróbb atomig, egyenlő legyen. Ugyanez áll az ujjlenyomatokra. Hogy ez az egyik ujjlenyomat egyenlő legyen egy másikkal, szükséges, hogy annak minden egyes alkotó pontja rajta legyen a másikon is. Mint előbb említém, összesen 9 fajta ujjnyomatot különböztetünk meg, tehát annak eshetősége vagyis annak valószínűsége, hogy egy másik ujjnyomat találkozzék, mely az én két ujjnyomatom közül az egyikkel, csupán nagyjából, a fajták szempontjából megegyeznek = 1:9. Ámde a jelen esetben és a jelen példában is két ujjnyomat van, tehát kétszeres kell a párját keresni. A valószínűség, hogy ilyen kétszeres találkozzék, tehát csökken, még pedig $9 \times 9 = 81$ -re. A valószínűség így, hogy olyan embert találjunk a világon, kinek az én két ujjnyomatommal egyenlő fajta nyomata van 1:81. Ez azt jelenti, hogy minden 81-ik ember lehet csak olyan, kinek két ujján az enyémmel egyenlő fajta bőrfelülete van.

A dactyloscopia azonban az összehasonlításnál, igen természetesen, nem elégedhet meg azzal, hogy a nyomatok egyenlőségét azok fajtái szempontjából vizsgálja, hanem a teljes bizonyosságra törekedvén, a nyomatok fajain belül azt is vizsgálat tárgyává teszi, hogy mennyi és milyen sajátosságok vagy jellegzetességek vannak a nyomatokon. Mert ahhoz, hogy két nyomat egyenlő legyen, mint említém, nem elegendő, hogy a fajtájuk egyenlő, hanem kell, hogy az összes alkotó részek megegyezzenek. Ha példakép az enyémmel mondott nyomatokat megfigyeljük, azokon, miként azok meg is vannak jelölve, az egyikén 25, a másikon 22 olyan pontot találunk, hol a nyomatot képező bőrfodrok bizonyos sajátosságot mutatnak. Így az 58. számú képen 1., 2., 3., 4. számmal jelölt fodrok kétszeresek, az 5. és a 10. egy kis szigetnek a két végpontját jelöli stb. stb.

Folytatva tehát a valószínűség szerinti számítást, ahhoz hogy ezzel a 2 nyomattal teljesen megegyező másik 2 nyomatot találjunk, szükséges, hogy azok ne csak fajtájuk szerint egyezzenek meg, hanem megfelelően rajtuk legyenek ezen sajátosságok is, — természetesen mindegyik pontosan ugyanazon a helyen. Ennek lehetősége pedig számokban kifejezve = $81 \times 22^2 \times 25^2$. E sorozást elvégezve a

valószínűségi mutató 1 : 24,502.500. A valószínűség tehát vagy jobban mondva a lehetetlenség, hogy létezzék a világon olyan ember, akinek ezen két nyomattal egyenlő két ujjnyomata van 1 : 24 millióhoz.

Nem folytatom a számítást, pedig távol vagyok még a végétől, mert az előbb említett sajátosságok helyét és irányát is számba foglalván, felesleges módon igazán kimondhatatlan számokkal terhelném a figyelmet. Mégis egy dolgot szabad legyen jeleznem azt t. i., hogy már ezen 24 milliót kitevő valószínűségi szám is minden további számítás nélkül horrendus módon növekedik és két egyenlő nyomat létezésének lehetetlenségét még megkapóabban kifejezi, ha a két például felvett nyomatot nem a világ összes 1500.000.000. lakósaival hasonlítjuk össze, hanem elhagyva a kínaiakat, indusokat, Afrika és Amerika lakóit, mint akik között a bűntetteseket semmi esetre sem kell keresnünk, mondjuk csupán Magyarország lakóiéval vetjük össze.

Az a lehetetlenség, melyet e számvetéssel e két nyomatról mint egyéimről bemutattam, a most tárgyalt esetre is vonatkozik, még pedig miután számításomhoz például ugyanezen nyomatokat vettem, ugyanezen számokkal is. A D.-ről származó üvegeken két izzadt vagy zsiros ujjtól származó olyan nyom van, mely B. J. ujjnyomatával úgy fajta, mint jelegzetességei és ezek elhelyezéseire nézve tetjesen megegyező. Ezt a kézben lévő ábrák, ha a megfelelő számjelszerű pontokat összehasonlítjuk, kétségtelenül igazolják. Miután lehetetlenség, hogy nemcsak az állítólag 60.000 lelket kitevő cigányok között, de a világ összes lakói között B. J.-n kívül olyan ember létezzék, kinek ujjnyomatai az üvegeken lévőekkel megegyeznek, — ez alapon, nem tévesztve szem elől állításom esetleges súlyos következményeit, — azon véleményemet terjesztem elő, hogy d-i csárdában talált üvegeken lévő nyomok B. J. I.-rendű vádlott kezéről származnak*).

Dr. Gábor Béla (1912): *Ujjnyom a bűncselekmény helyszínén. A helyszíni ujjnyomoknak a nyomozásban és a vizsgálatban való felhasználásának tankönyve. Radó Izor Nyomdai Műintézete, Budapest, 82-90. (URL27)*

II. számú melléklet**IV.****Helyszíni eljárás és a nyomozás segédeszközei.**

1. Mit ért bűnügyi nyilvántartás alatt? – Ismertesse a daktiloszkópia két alapelvét? – A helyszínről kinek és mit kell telefonon bejelenteni? Hogyan keletkezik a helyszíni ujjnyom és hányfélét ismer?
2. Miért szükséges a bűnügyi nyilvántartás? – Mit értünk helyszíni alatt? Ismertessen néhányat. – A helyszínen a tanúkat a rendőr hogyan kérdezze ki? – Mit értünk személyleírás alatt?
3. A helyszínre érve a rendőr mire ügyel és mik képezik az első intézkedéseit; milyen legyen a magatartása? Van-e eset rá, mikor a fehérenemű leírása (monogram) rendkívül fontos? – A helyszíni eljárásnál mikor kell a mentőket kihívni és kinek kell a mentők véleményét jelenteni?
4. Egy villamoselgázolásnál a helyszínre érve, látja, hogy az elgázolt körül a kíváncsiak százai csoportosulnak; hogy fog eljárni? – Egy betörésnél a helyszíni változatlanágát már biztosította; milyen intézkedései lehetnek még ezután? – Láthatatlan ujjnyomokat tud-e a nyomozás felhasználni?
5. A személyleírásban minden testrészt hány szempontból kell leírni? – Kik nevezhetünk rovoztmultúnak? – Egy lakásbetörés alkalmával a betörő üldözés közben egy hatalmas bérház pincéjébe menekül; hogyan fog eljárni? – Mire használjuk a személyleírást?

6. Egy üzletfeltörésnél a betörőt a házhoz tartozók tetten érik és egy kamrába zárják, hívásra ön odamegy; hogyan fog ott eljárni? – Egy veszélyes betörő elfogására pályaudvarra van kirendelve, pontos személyleírást kap kézhez, minden testrész pontosan van leírva; hogyan fogja az ezerszámra menő közönség közül a betörőt megtalálni? – Kinek és mily módon ad fel felvilágosítást a bűnügyi nyilvántartó?

7. Gyilkosság színhelyére hívják, ott a szemtanúktól arról értesül, hogy a tettes órákkal ezelőtt elmenekült; a tettesről további adatot senkisé tud adni; hogyan fog eljárni? – Egy villamoselgázolásnál a helyszín változatlansága fenn nem tartható; hogyan fog eljárni? – A helyszínen a nyomok hányfélék lehetnek?

8. Rovottmultú lesz-e az, akit csavargásért két napi elzárásra jogerősen elítélnék? – Mutassa meg a kezén, hogy annak melyik részével foglalkozik a daktiloszkópia? – Van-e még valakinek ugyanolyan ujjnyomata? – Korcsmai verekedés alkalmával egy egyén veszélyes szúrástól találva, ott helyszínen szörnyed halt; a tettes elmenekül, de ott maradt bicskája és kalapja; pontos értesülés kap a tettes tartózkodásáról; hogyan fog eljárni? – Mit értünk helyszín alatt kilenc?

9. Egyforma-e minden ember ujjnyomata? – Egy raktárfeltöréshez a helyszínre hívják; odaérve a földön üvegcserepeket talál s a puha talajban lábnyomokat lát; hogyan fog ott eljárni? – Útlevelügyekben van-e fontossága a bűnügyi nyilvántartásnak? – Mit értünk személyleírás alatt?

10. A helyszíni eljárásnál általában mi a legfontosabb teendője a rendőrnek? – Mi a daktiloszkópiának a két alapelve? – Hogyan tudjuk megállapítani, hogy kinek az ujjlenyomata maradt a helyszínen?

11. Egy házban több lakó az egyik lakásból hallatszó zajkiállásra lett figyelmes; önt odahívják; a lakásba behatolva, a belső szoba ajtaját eltorlaszolva s majd később az egyik ablakot nyitva találja; hogyan fog eljárni? – Mi előzi meg a tulajdonképpeni személyleírás felvételét? – Melyek az ujjnyomatfelvétel eszközei?

12. Kinek és mily módon ad felvilágosítást a bűnügyi nyilvántartó; ennek a közlése mit képez? – A helyszínen található bűnjelek alatt mit értünk? – Melyek a leggyakoribb helyszínen talált nyomok? – Hogyan állapítja meg valakinek a testmagasságát?

13. A nyilvántartótól való kérdezősködésnél elég-e csak a nevet bemondani? – Milyen tárgyakon lehet és milyen tárgyakon nem lehet láthatatlanul ujjnyom? – Lehet-e a falon láthatatlan ujjnyom? – Kiket kell a helyszínen visszatartani és meddig? – A szemtanúkat hogyan kell kikérdezni?

14. Mit ért az alatt, hogy a helyszínt «változatlanul» kell fenntartani? – A személyleírásban minden testrészt hány szempontból írunk le? – Milyen lehet az ember válla, az egyes szempontokat szem előtt tartva? – Mit tud megállapítani a figyelőlapból?

15. A rendőr nyomozása közben oly emberre akad, akiről fontos tudni az előéletét; a közelben magántelefon van; hogyan fog értesítés kapni a bűnügyi nyilvántartótól? – Milyen eszközök szükségesek az ujjlenyomat-felvételhez és hogyan vesszük fel az ujjnyomatokat? – Elég-e az, ha az illető a festékes ujját ráteszi a papírra? – A helyszínen a rendőr a falon véres ujjnyomot, az ablaküveg gittjén benyomott ujjnyomot lát; valaki meg akarja fogni; mi a kötelessége?

16. Van-e jelentősége a helyszíni lábnyomnak? – Hol kell keresni és mit állapítottunk meg abból? – Említsen meg egy pár ujjnyomatábrát. – A

személyleírásban az ember beszédét hogyan írjuk le? – Mondjon egy olyan egyéni sajátosságot, amely minden embernek megvan?

17. Ön telefonon priuszt kér valakiről a bűnügyi nyilvántartótól; az illető tagadja rozott múltját; hogyan fogja megállapítani, hogy tényleg arról az egyénről van-e szó? – Milyen lábnyomokat ismer, miről lehet azokat megismerni? – Az arcnak a tulajdonképpeni formáját mi adja meg? – Fel lehet-e ismerni valakit régebbi fényképéről? – Mit kell nézni azon?

18. Hogyan tudjuk a lábnyomot a helyszínen megőrizni? Hogyan és mivel tudjuk rögzíteni? – Hányféle arcot ismer a személyleírásban? – Mi adja az arcnak a formáját?

19. Helyszínre érve, a bűncselekménnyel összefüggő cipős lábnyomot lát, a menés irányában a jobb láb teljesen látható, a bal lábnak csak a sarka látszik, mire következet? – Mit ért helyszíni ujjnyom alatt? Hogyan keletkezik az? – Hányféle formában jelentkezik az ujjnyom, melyek a leggyakoribbak? – Valaki tiszta kézzel megfog egy darab papírt, lehet-e azon ujjnyom?

20. Mindenkitől vesznek-e fel ujjnyomatot, aki valamelyes bűncselekményt követett el? – Hogyan keletkezik a színes, hogyan a benyomott és hogyan a láthatatlan ujjnyom? – Hol kell keresnünk a helyszínen az ujjnyomokat; hogyan járunk el, ha valahol azt találunk? – Tiszta kézzel megfogunk egy üvegpoharat; milyen ujjnyom marad rajta?

21. A személyleírásban mi adja a szemnek a színét? – Láthatatlan ujjnyomokat lehet-e láthatóvá tenni; mivel? – Milyen tárgyakon lehet és milyeneken nem lehet láthatatlan ujjnyom? Soroljon fel ily tárgyakat. – Lehet-e szöveten láthatatlan ujjnyom? – Ki a rozottmúltú?

22. Mit értünk személyazonosítás alatt? – Az ujjnyomatlapok hol vannak nyilvántartva? – Valakinek a gyermekkori ujjnyomata megváltozik-e harminc év múlva? – Lakásfeltörésnél az íróasztalon levő papirok egyikén véres ujjnyomokat fedez fel; a nyomozás adatai szerint a bűncselekménnyel gyanúsítva van egy cseléd, ennek egy katona szeretője és a viceházmester; az asztalon talál még egy festékpárnát és egy nagyító üveget; hogyan állapítja meg, hogy ki volt a tettes?

23. Milyen eszközökkel végezhetünk személyazonosítást? – Helyszínrre hívják, a következőket látja: a szobában ágyban már meghalva talán egy asszonyt; nyakán hosszúkás piros, vékony vonalak; körülnéz, az asztalon levő lámpaüvegen alig látható ujjnyomokat fedez fel; semmiféle daktiloszkópiai eszköze nincs; hogyan fog eljárni? – Az emberi orrot hogyan írjuk le? – Hányféle orr van?

24. Egy ékszerüzlet feltörésénél az egyik üvegekazetta oldalán ujjnyomokat fedez fel; a padlón papirok hevernek szétszórva; gyanúsított nincs; hogyan fogja a nyomozás az ujjnyomatot felhasználni; mi történik a papírokkal? – Kinek van az országos bűnügyi nyilvántartóban fényképe; milyen célt szolgál az? – A fényképpel hogyan végezzünk személyazonosítást? A fényképen mit hasonlítunk össze előlről és mit oldalról?

25. Egy raktárfeltöréshez helyszínrre hívják; odaérve látja, hogy a házmester összeseperni készül a betörés által keletkezett ablaküvegcserepeket, a házmester leánya pedig a léghuzat miatt becsukni készül a raktár nyitva talált ablakát; hogyan fog eljárni? Miért? – Helyszínrre hívják; a fürdőszobában egy szögre fölakasztott női hullát talál; mi történhetett ott? – Melyik a legmegbízhatóbb személyazonosító eszköz? Miért?

26. A személyleírásban minden testrész hány szempontból iratik le? – Valaki a postatakarékpénztárnál egy betétkönyvvel nagyobb összegű pénzt akar kivenni;

az illetőt gyanúsnak találják; önnek intézkedni kell; az igazoltatásnál egy olyan útlevéllal igazolja magát, amelyben egy fiatalkorú fényképe van; hogyan fog eljárni? – A helyszínen észlelt véryomoknak van-e jelentőségük; mit tudunk abból megállapítani és hol kell keresni?

27. A helyszínen a járművek nyomainak milyen jelentőségük van; mit tudunk abból megalapítani? – Egy károsult hölgy azzal a panasszal fordul önhöz, hogy órákkal ezelőtt egy zsebmetsző a karjáról levágva, a robogó villamosról leugrott s csak a tettes arcára emlékszik; milyen tanácsot fog neki adni? – Helyszínre hívják; az ágyban egy idős nő hulláját találja; még érezni a gázzagot, bár a szomszéd lakó, amint figyelmessé lett az erős gázzagra, behatolt, a gázcsapot elzárta, az ablakot kinyitotta; az éjjeli szekrényen nyitott levelet talál, amelyben ez áll: „Betegségem miatt menekülök a halálba” Többben gyanúsnek találják a levelet. Hogyan fog eljárni? Mi történhetett ott?

28. Ki a rovttmultú? – Mi a feladata a figyelőlapnak? – Helyszínre hívják; a liget egy félreeső részén férfigullát talál; hanyatt fekszik, ruhája széjjelbontva, zsebe kiforgatva, ruháján szakításokat lát, halántékán hatalmas hasítás, arca véres és karmolások láthatók rajta, körme alatt megszáradt vér s egyik körme alatt több hajszál van; ruhazsebbélésén véres ujjnyomok, értékei nincsenek. Mi történhetett ott, hogyan fog eljárni? – A helyszíni eljárásnál a hullát kinek az engedélyével, hogyan és hová kell elszállítani, kell-e kíséni? – Mit értünk tetoválás alatt; hol kell keresnünk ezt?

29. Helyszíni eljárásnál csak akkor gondolhat-e a rendőr gyilkosságra, ha az áldozat értékei hiányoznak, avagy lehetnek-e más körülmények is? Ismertessen ilyen körülményeket. – Talált méhmagzattal milyen az eljárás; mit kell bejelenteni? – A személyleírásból említsen meg egy pár ismertetőjelet. – Mikor fontos különösen a hajzat és a ruházat leírása?

30. Milyen célt szolgál a bűnügyi nyilvántartás? – Villamosgázolásról értesül; odasietve a kocsi kerekei között összeroncsolva egy gyermek hulláját látja; hogyan fog intézkedni, miket fog ott a helyszínen megállapítani? – Liftbalesethez hívják; a második emeleten, a lift ajtaja előtt elájulva, súlyos sérültet talál; egyik lábát térden alul a lift elvágta; a házmester szerint, amint az illető a liftből egyik lábával kilépett, a lift magától lefelé indult s így történt a baleset; hogyan fog eljárni.

31. A helyszíni eljárást képező hulla átadható-e a hozzátartozóknak? Mi az eljárás, ha hozzátartozók a temetkezési vállalat kocsijával akarják a hullát elszállítani? – A helyszíni ujjnyomot hogyan használja fel a nyomozás, ha gyanúsított nincs? – A személyleírásban hogyan írjuk le a ruházatot? Elég-e a kabátot leírni? – Soroljon fel egy pár ismertetőjelet.

32. Iparüzemi balesethez hívják; látja, hogy egy munkás a lendítőkerék és a hajtókerék között élettelenül fekszik; a gép már áll; hogyan fog eljárni s miket fog megállapítani? – A helyszíni eljáráshoz mikor kell a mentőket kihívni? – A helyszíni eljárás befejezésével mit tartalmazzon a rendőr jelentése? – A helyszínre érve, kinek és mit fog telefonon bejelenteni?

Laky Imre (szerk.) (1926): Vizsgakérdések a Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség őrszemélyzetének tanosztályparancsnokságánál rendszeresített rendőrképesítő tanfolyamokon. Budapest, 51-56.

Megtörtént magyar bűnügyekről szóló filmek

- A HOLTAK NEM BESZÉLNEK (Bácskai Lauró István, 1974) (egy mérnök családjának és volt szeretőjének a gyilkossági ügye) (A „Megtörtént bűnügyek” sorozat epizódja),
- A KISKIRÁLY (Bácskai Lauró István, 1978) (egy Rába parton elkövetett emberölési ügy) (A „Megtörtént bűnügyek” sorozat epizódja),
- A KOMP NEM ÜZEMEL (Astrid Bussink, 2005) (a tiszazugi arzénos asszonyok története),
- A MARTFŰI RÉM (Sopits Árpád, 2016) (a martfői sorozat és kéjgyilkos története),
- A MISKOLCI BONIÉSKLÁJD (Deák Krisztina, 2004) (egy öt éven keresztül bujkáló férfi-nő rablópáros bűncselekménysorozata),
- A MÜNCHENI FÉRFI (Bácskai Lauró István, 1976) (két egymástól időben távol elkövetett, ám egymással összefüggő emberölés története) (A „Megtörtént bűnügyek” sorozat epizódja),
- A NÉGYLEVELŰ LÓHERE (Bácskai Lauró István, 1974) (egy eltűnt asszony ügye, akinek lóhere alakú medálját egy szappantartó alatt, vérfoltokkal találták meg) (A „Megtörtént bűnügyek” sorozat epizódja),
- A VISZKIS (Antal Nimród, 2017) (Ambrus Attila pénzintézetek ellen elkövetett rablóssorozata),
- AZ ANGYALCSINÁLÓK (Astrid Bussink, 2005) (a tiszazugi arzénos asszonyok története),
- AZON AZ ÉJSZAKÁN... (Bácskai Lauró István, 1976) (egy Bajánál, a Dunában megtalált feldarabolt női holttest ügye) (A „Megtörtént bűnügyek” sorozat epizódja),
- FÉLVILÁG (Szász Attila, 2015) (Mágnás Elza gyilkossági ügye),
- GENGSZTERFILM (Szomjas György, 1999) (a Bene László és Donászi Aladár rablópáros által elkövetett bűncselekmények),

- GYILKOSSÁG BUDÁN (Bácskai Lauró István, 1974) (egy idős nőt súlyosan bántalmaztak a budai villájában, aki belehalt a sérüléseibe) (A „Megtörtént bűnügyek” sorozat epizódja),
- HALÁL A PÉNZTÁRBAN (Bednai Nándor, 1981) (a film több, a hatvanas években elkövetett erőszakos bűncselekményt mutat be),
- HÍVÓJEL (Nemere László, 1980) (a 43 áldozatot követelő mendei vasúti katasztrófa története),
- HOLTÁG (Dömölki János, 1968) (a tiszazugi arzénos asszonyok története),
- HUKKLE (Pálfi György, 2002) (a filmszatíra részben a tiszazugi arzénos asszonyok témájával foglalkozik),
- ISKOLATÁRSÁK VOLTAK (Bácskai Lauró István, 1976) (egy brutális sorozatgyilkossági ügy) (A „Megtörtént bűnügyek” sorozat epizódja),
- KÉPVADÁSZOK (Szurdi Miklós, 1986) (a Szépművészeti Múzeumból történt nagyértékű képlopás ügye által ihletett film),
- NINCS KEGYELEM (Ragályi Elemér, 2006) (Pusoma Dénes kálváriája, aki egy kis faluban (Ivád) történt gyilkosság miatt ártatlanul ült a börtönben),
- PIPÁS PISTA (Goldberg Emília) (a hírhedt bérgyilkos, Pipás Pista élettörténete) (a film még bemutatás előtt áll),
- PIPÁS PISTA ÉS TÁRSAI (Ember Judit, 1983) (a hírhedt bérgyilkos, Pipás Pista élettörténete),
- SZABADSÁG – KÜLÖNJÁRAT (Fazakas Péter, 2013) (Néhány fiatal végső elkeseredettségében úgy döntött, hogy eltérítenek egy repülőt és Nyugatra szöknek),
- SZÁRAZ MARTINI (Bácskai Lauró István, 1974) (egy kettősgyilkosság, egy műgyűjtő és egy sírkőfaragó gyilkossági ügye) (A „Megtörtént bűnügyek” sorozat epizódja),
- TÚSZTÖRTÉNET (Gazdag Gyula, 1989) (a balassagyarmati túszdráma),
- VIADUKT (Simó Sándor, 1982) (a Matuska szilveszter által elkövetett biatorbágyi merénylet).

Kriminalisztikai témájú cikkeket is tartalmazó szakfolyóiratok

Az elmúlt bő száz esztendőben számos olyan folyóirat látott napvilágot, amely részben vagy egészben, de kriminalisztikai tematikájú volt. A folyóiratok tematikáját vizsgálva azt állapíthatjuk meg, hogy többnyire csak részben kriminalisztikai a tematika, nincs olyan tartósan megjelenő folyóirat, amely kizárólag a nyomozás tudományával foglalkozna. A fejezet harminckilenc olyan folyóiratot mutat be felsorolásszerűen, amelyek tartalmazznak kriminalisztikai témájú cikkeket. A címek mögött a megjelenés időintervalluma található, amelyből látható, hogy már a 19. század utolsó dekádjaiban is igen élénk rendőrszakmai tudományos élet folyt hazánkban; hat olyan folyóirat jelent meg, ami kriminalisztikai témájú cikkeket is tartalmazott (ennél több rendőri folyóirat volt, mivel jelen gyűjtés csak a kriminalisztikát is érintő folyóiratokat vizsgálja). A 20. század első felében pedig már több mint húsz ilyen tematikájú folyóirat létezett! Ez nagyon jól mutatja a korszak tudományos pezsgését és fellendülését.

Az alábbiakban vegyük sorra a múlt azon folyóiratait, amelyekben kriminalisztikai témájú cikkek és tanulmányok találhatóak.

1. A MAGYAR DETEKTÍV (1925–1934) (az első lapszámok „Magyar Detektív” címmel jelentek meg)
2. A REND (1922–1927)
3. A RENDŐR (1913–1914)
4. A RENDŐRKUTYA (1934–1936)
5. ÁLLAMVÉDELMI SZEMLE (1955–1956)
6. BELÜGYI KÖZLÖNY (1896–1944, 1951–1953, 1960–1989, 1990–2010)
7. BELÜGYI SZEMLE (1963–1990, 2010–)
8. BELÜGYI TUDOMÁNYOS KÖZLEMÉNYEK (1988)

9. BŰNÜGYI KÖRÖZÉSEK LAPJA (1922–1927, 1927–1931)
10. BŰNÜGYI SZEMLE (1912)
11. BŰNÜGYI TECHNIKAI KÖZLEMÉNYEK (1969–1989)
12. CSENDŐRSÉG (1900–1905)
13. CSENDŐRSÉGI ÉS RENDŐRSÉGI KÖZLÖNY (1945)
14. CSENDŐRSÉGI KÖZLÖNY (1894, 1924–1944)
15. CSENDŐRSÉGI LAPOK (1904–1944)
16. CSENDŐR-ÚJSÁG (1900–1901)
17. DETEKTÍV (1919–1923) (egyes lapszámok „A Magyar Detektív” címmel jelentek meg)
18. DETEKTÍV SZEMLE (1923–1928)
19. ELHÁRÍTÁS (1957)
20. FŐISKOLAI FIGYELŐ PLUSZ (1990–1995)
21. HIVATALOS RENDŐRI KÖZLÖNY (1884–1896)
22. JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY (1866–)
23. KERESETT KATONAI SZEMÉLYEK (1941–1944)
24. KÖZBIZTONSÁG (1869–1870, 1907–1939)
25. KRIMINALISZTIKAI TANULMÁNYOK (1962–1970)
26. KRIMINOLÓGIAI ÉS KRIMINALISZTIKAI TANULMÁNYOK (1972–1991)
27. MAGYAR CSENDŐR (1896)
28. MAGYAR RENDŐR (1934–1944)
29. NYOMOZATI ÉRTESÍTŐ (1930)
30. NYOMOZÓKULCS A MAGY. KIR. CSENDŐRSÉG SZÁMÁRA (1930–1944)
31. ORSZÁGOS BŰNÜGYI ÉRTESÍTŐ (1919)
32. RENDELETI KÖZLÖNY A M. KIR. CSENDŐRSÉG SZÁMÁRA (1912–1923)
33. RENDÉSZETI SZEMLE (1991–1994, 2006–2010)
34. RENDŐR (1927–1931)
35. RENDŐRI KÖZLÖNY (1859, 1945–1951)
36. RENDŐRI LAPOK (1894–1907, 1914–1928)

37. RENDŐRSÉGI SZEMLE (1924–1925, 1953–1962)
38. RENDŐRSÉGI KÖZLÖNY (1945–1950)
39. TÖRVÉNYSZÉKI ÉS RENDŐRI ÚJSÁG (1899–1905)

A fejezet Áts József *Rendészettudományi bibliográfia*⁷³ (2020) és Dallos Eszter – Lakatos Éva *A magyar sajtó lelőhelyjegyzéke 1850-1952* (2018) című munkájának felhasználásával, a szerző kiegészítésével készült.

⁷³ Az első nagyobb lélegzetvételű összefoglaló mű, amely a kriminalisztika addigi munkáit gyűjtötte egybe, 1956-ban jelent meg *A magyar nyelvű kriminalisztikai szakirodalom bibliográfiája* címmel. A könyv 1869 és 1956. június 1. között gyűjtötte össze 142 oldal terjedelemben az addig megjelent kriminalisztikai témájú munkákat. Ezt követően Áts József (2020) vállalkozott hasonló feladatra.

A MAGYAR DETEKTÍV

KÉPES FOLYÓIRAT

A MAGYAR KIR. ÁLLAMRENDŐRSÉG DETEKTÍVTESTÜLETE NYUGDÍJPÓTLÓ
ÉS SEGÉLYEZŐ EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS LAPJA

Megjelenik minden hó
elsején és tizenötödikén

Főszerkesztő: DR. CSÉCSY JÓZSEF

Szerkesztőség és kiadó-
hivatal: V. Nádor u. 38. I.

Előfizetés egy évre P 24

Felelős szerkesztő: VÉCSEY LEÓ

Telefon: Teréz 241-48

TARTALOM:

	Oldal
ERICH SCHULTZE KRIMINALOBERINSPEKTOR (Berlin): A színlelt bűncelekmények (Hogyan ismerhető fel a leplezett bűntett?)	2—4
<small>Képillusztráció: A balatonlellei Seltovszky Béla üdülőtelep négy fény- képfelvétel</small>	
BENEDEK GÉZA RENDŐRFELÜGYELŐ: Az eltévelyedettek temploma (Kápolnaszentelés a Mosonyi ucai Tolonc- házban	5—7
<small>Képillusztráció: Négy helyszíni fényképfelvétel</small>	
PAUL ELLSWORTH TRIEM: A hattyúdal (Amerikai bűn- ügyi történet)	9—14
<small>Képillusztráció: Szabó József festőművész két rajza</small>	
CAPT. G. YBERER: A tenger detektívje (Rendőri kutató- munka a tenger fenekén)	15—17
<small>Képillusztráció: Három eredeti fényképfelvétel</small>	
DR. SZECSÉNYI ANDOR BELÜGYMIN. S. TITKAR: Trianon a cigányvilágban (A sátoros cigányok garáz- dálkodása)	18—19
DR. GELLÉRT EDE DETEKTÍVFELÜGYELŐ: A nyom- zás tudománya (A cikksorozat 3. része: A bűntárgyak. Általános ismeretek a bűnözők világából)	21—23
PALÁSTHY MARCELL: A rulett rendőrsége (Montekarló kü- lön játékkellenőrző detektívkarának munkája)	25—28
<small>Képillusztráció: Fejléccrajz és fényképfelvétel</small>	
H. S. GATES (Newyork): A tökéletes angol rendőr (A Scot- land Yard rendszere)	29—32
KÉPES FERENC DETEKTÍV: A Detektív Atlétikai Club társadalmi szakosztálya (Beszámoló)	34—36
VIKTOR GYÖZŐ: Ki a tettes? (A III. kísérleti nyomozás ma- gas díjakkal)	37—38
<small>Képillusztráció: Matskóssy Gyula festőművész fejléccrajza</small>	
VÉCSEY LEÓ: A kincskereső (Vidám regény, 20. folyt.)	43—45
A newyorki rendőrök rohamsisakja és kézi gépfegyverei	
<small>Képillusztráció: Négy fényképfelvétel</small>	
Kacagó Kaleidoszkop (Szepeesi Dezső rajzával) — A detektív- szobából (Tréfák, Szabó József rajzával) — Krónika: A milli- árdos rendőr (Fényképpel) — Rejtvényrovat hatféle jutalom- mal — Ingenyknönytár előfizetőinknek — Mozi és film — Egyesületi hírek — Kisebb riportok — Képillusztrációk — Szerkesztő postája.	

62. ábra: A Magyar Detektív című képes folyóirat borítója (Arcanum)

Kriminalisztikai témájú fényképek és dokumentumok

A fotólabor átadása a Rendőrtiszti Főiskolán (1978). Balról jobbra: dr. Illár Sándor r. ezredes és Losonczi Pál, a Magyar Népköztársaság Elnöke (Kertész Anikó archívuma)

A fotólabor átadása a Rendőrtiszti Főiskolán (1978). Balról jobbra: Horváth István, Losonczi Pál és dr. Illár Sándor (Kertész Anikó archívuma)

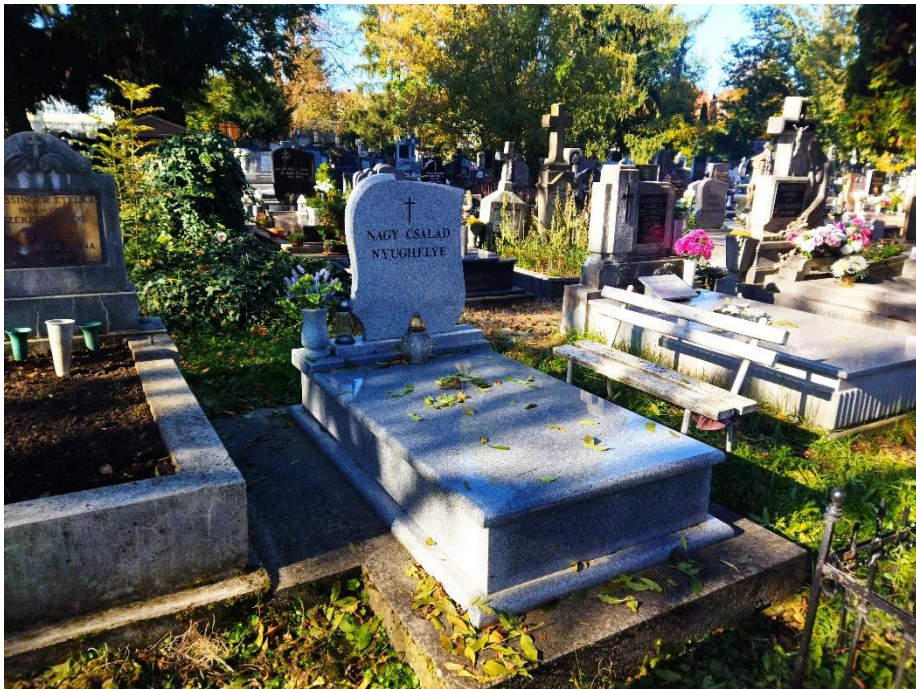
A közlekedési kabinet átadása a Rendőrtiszti Főiskolán. Jobbról a második: dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy (Kertész Anikó archívuma)

Dobos János (Kertész Anikó archívuma)

Folyó szám	A bejegyzés ideje (év, hó, nap)	Az elhalálozás ideje (év, hó, nap, napszak, óra)	Az elhalt					Az elhalálozás helye, ha az elhalálozás nem az elhalt lakásán történt	A halál oka
			családi és utóneve, állása (foglalkozása), lakhelye	vallása	életkora	házastársának családi és utóneve	szüleinek családi és utóneve		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
643.	1907. okt. 30.	1907. okt. 28. n.u. 9. óra.	Lakatos László, József, Károly u. 26.	r.kath.	16. hónap.	—	Lakatos István, Ignác, Kelenföldi úti lakás.	—	bélhurut.
			Első példányban történt helyesbítés szerinti szüveg.						
			Naisz róna						
644.	1907. okt. 30.	1907. okt. 29. n.u. 1/2 óra.	Dr. Ludányi Béla, jogtanár, József, Aranyos u. 5. sz.	r.kath.	51. évek.	Druga Paula	néhai Ludányi Ferenc, néhai Kálmán	—	idegki-merülés.

A kriminalisztika első oktatójának, dr. Ludányi Bélának a halotti anyakönyvi kivonata (URL28)

Ludányi Béla „sírja” az egri Hatvani temetőben (a szerző felvétele)
Az eredeti Ludányi sírban az alábbi személyek nyugszanak: Petróczy Pálné Ludányi Anna (1820-1891), Ludányi Tamás (1893-1894), Ludányi Ferenc (1849-1895) és Ludányi Béla (1859-1907).

A BM Rendőrtiszti Akadémia tanterve és tematikája az 1960-62. évfolyam
részére (bűnügyi nyomozó szak)
(NKE Egyetemi Levéltár és Ludovika Muzeális Gyűjtemény)

- 40 -

BŰNÜGYI NYOMOZÓ SZAK
SZAKMAI TANTÁRGYAINAK TEMATIKÁI.

Össz oktatási idő: 700 óra.

EBBŐL:

előadás:	314 óra
szeminárium:	214 óra
gyakorlat:	147 óra
ismétlés:	25 óra

- 41 -

I.

AZ ÜGYNÖKI OPERATÍV MUNKA ALAPJAI.

Összes oktatási idő: 200 óra.

EBBŐL:

előadás:	66 óra.
szeminárium:	63 óra.
gyakorlat:	61 óra.
ismétlés:	10 óra.

- 42 -

Téma:	Tananyag megnevezése:	Én.	Szem.	Gyak.	Isn.
1./	A büntügyi szervek munkájának elvi alapjai. A BM. helyei és szerepe az államapparátus munkájában. A büntügyi szolgálat törvényi alapjai. A büntügyi munkára vonatkozó legfontosabb parthatározatok. Eberség és konspiráció a büntügyi munkában.	3	-	-	-
2./	Az Ügynökségi munka jelentősége. A feltérképezés. Az Ügynökségi munka szervezési elvei. A feltérképezés célja, jelentősége. Az operatív helyzet megismerése érdekében vizsgálat tárgyává teendő szakkérdések. A feltérképezés összeállítása, tartalma, felépítése. Területi, vonalás és termelési ágazati elv.	5	5	-	-
3./	Az Ügynökség fogalma, szerepe. Szervezési alapok. Az Ügynökség kategóriái, a rezidens, a rezidencúra.	4	4	-	-
4./	A környezettanulmány. A környezettanulmány fogalma, jelentősége. Az adatgyűjtés lehetőségei és módszerei. A környezettanulmány tartalma.	3	3	-	-
5./	A figyelés. A figyelés fogalma, jelentősége. A figyelési terv tartalma, a figyelés előkészítése és gyakorlati végrehajtása.	2	2	-	-
6./	Az Ügynökség kiválasztása és a tanulmányozás módszerei. A kiválasztás alapelvei. A tanulmányozás lehetőségei és módszerei.	5	4	-	-

./.

- 43 -

Téma:	Tananyag megnevezése:	Ös.	Szem.	Gyak.	Isn.
7./	A beszerzési terv készítése. A beszerzés végrehajtása, módszerei. A terv jelentősége, tartalma. A beszerzés alapjai. A beszerzés gyakorlati végrehajtása, a beszerzésről személy eligazítása. Az ügyészi dossziék tartalma.	5	5	-	-
8./	Beszerzési gyakorlat. A szervezést előkészítő feladatok végrehajtása feltételek alapján. Beszerzési terv készítése: - loyális adatok, - terhelő adatok alapján.	-	-	16	-
9./	A beszerzési gyakorlat értékelése. A terv alapján vita-foglalkozás.	-	-	5	-
10./	Az ügyészség vezetése, nevelése. A vezetés formái és módszerei. A párhuzamosan vezetett ügyészség sajátosságai. Az ügyészség politikai, szakmai és erkölcsi nevelése.	5	5	-	-
11./	Az ügyészség ellenőrzése. Az ellenőrzés jelentősége, célja és eszközei. Egyes sajátosságok.	3	4	-	-
12./	Kapcsolattartás az ügyészség tagjaival. Kapcsolattartás alapelvei és megszervezése. A találkozási és konzpiratív lakások fogalma, kiválasztása, szervezése és felhasználása.	5	5	-	-
13./	A kapcsolattartási anyag gyakorlata. Találkozási lakás tervkészítés. Ügyészi jelentések értékelése. Ellenőrzéssel kapcsolatos jelentések.	-	-	10	-
14./	A gyakorlati anyag értékelése.	-	-	4	-
15./	A csapat. Ügyészség átadása kizárása. A csapat szervezése és felhasználása. Az ügyészség átadásával kapcsolatos feladatok, kizárás esetei.	4	4	4	-

/.

- 44 -

Téma:	Tananyag megnevezése:	Ba.	Szem.	Gyak.	Isn.
16./	A tanult anyagok ismétlése.	-	-	-	5
17./	A hálózati operatív feldolgozás feladata és eszközei. Az operatív feldolgozás fogalma, célja és jelentősége. Keletkezésének alapjai. A hálózati operatív feldolgozás eszközei.	4	4	-	-
18./	A hálózati operatív feldolgozás gyakorlati végrehajtása. Az operatív feldolgozás előkészítése, a feldolgozás terve. Az ügynökség felhasználása és irányítása az operatív feldolgozásban.	5	5	-	-
19./	A kombináció. A nyomozó tevékenysége az operatív feldolgozásban. Az operatív eszközök összekapcsolása. Kombináció fogalma és jelentősége. A nyomozó egyéni tevékenysége.	3	3	-	-
20./	A feldolgozás alatt álló személyek bűncselekményeinek bizonyítása. A bizonyító anyagok beszerzésének jelentősége, a bizonyítékok osztályozása, és elemzése. Az operatív úton szerzett adatok nyílt nyomozás során történő felhasználása.	3	3	-	-
21./	A hálózati operatív feldolgozás befejezése. A befejezés módjai. A befejezés időpontja. A feldolgozás befejezésének gyakorlati végrehajtása és összekapcsolása a nyílt nyomozati munkával.	5	5	-	-
22./	Az ügynökség kivonása a hálózati operatív feldolgozásból. A kivonás fogalma és szempontjai. A kivonás leggyakoribb módjai.	2	2	-	-

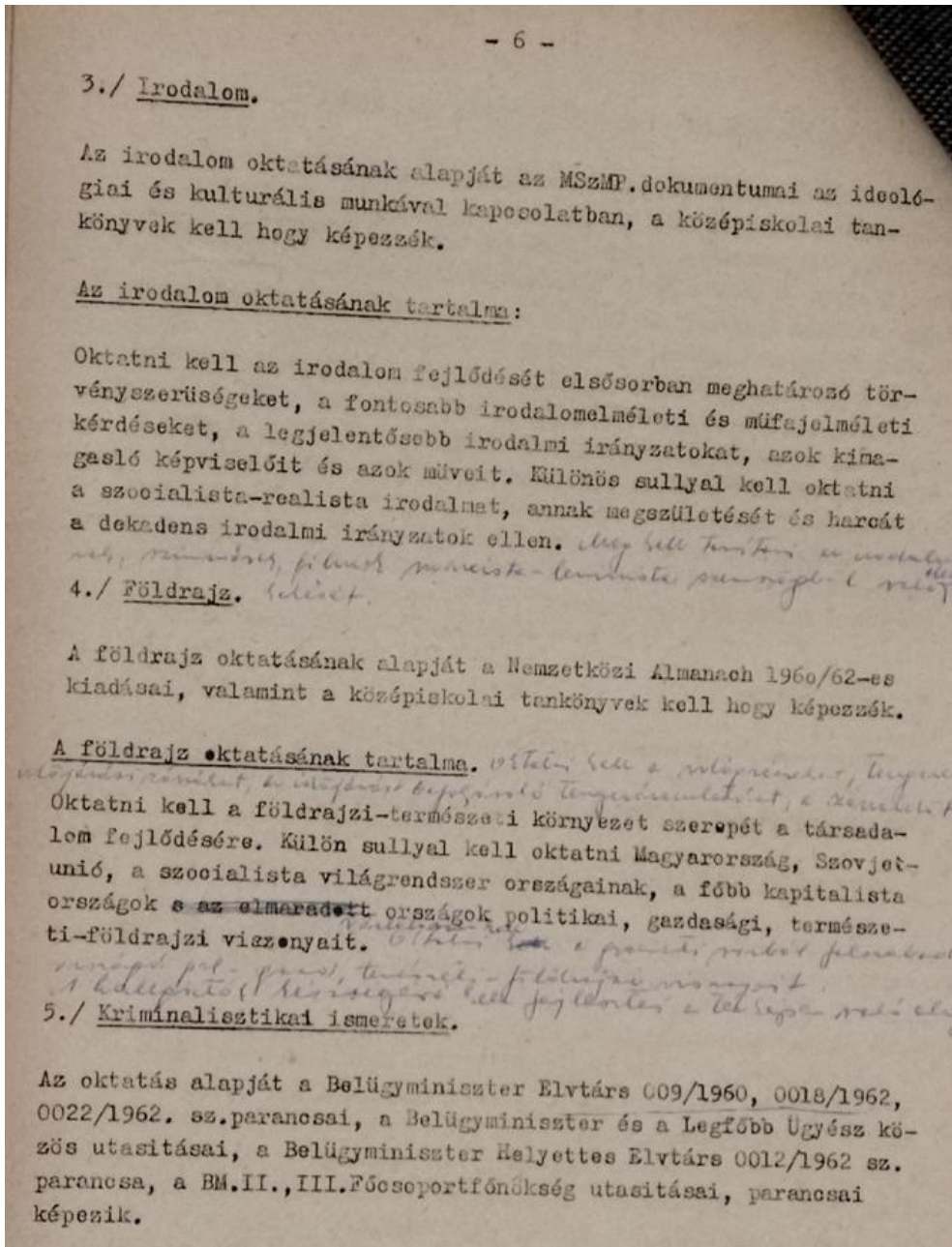
- 45 -

Téma:	Tananyag megnevezése:	En.	Szem.	Gyak.	Ism.
23./	Feldolgozási gyakorlat. Feltevés alapján határozat, terv, és Összefoglaló jelentés készi- tése.	-	-	16	-
24./	A feldolgozási gyakorlat értékelése.	-	-	6	-
25./	Az operatív feldolgozási anyag is- mótlése.	-	-	-	5

A BM Rendőrtiszti Akadémia egykor „szigorúan titkos”

minősítésű tantervi utasítása (1963)

(NKE Egyetemi Levéltár és Ludovika Muzeális Gyűjtemény)

- 7 -

Politikai nyomozó szakon:a./ Krimináltechnikai oktatás tartalma:

Meg kell ismertetni a hallgatóknak a krimináltechnikai eszközöket, azok alkalmazási területeit, oktatni kell a nyomok keletkezését, fajtáit, azok felkutatásának, biztosításának, rögzítésének módszereit, a politikai jellegű bűncselekmények nyomozása során történő felhasználási lehetőséget. Sulllyal kell oktatni az igazságügyi írásvizsgálat és a titkos írásokkal kapcsolatos feladatokat.

b./ Krimináltaktikai oktatás tartalma:

Oktatni kell az eljárás megindításának feltételeit, feladatait, módszereit, a titkos operatív uton feldolgozott bűncselekmények esetében. Azokat a módszereket, amelyek lehetővé teszik a titkos uton szerzett bizonyítékok felhasználását a vizsgálati munkában. A titkos, leplezett és nyílt Grizetbevétel és letartóztatás módszereit. Az egyes nyomozati cselekmények taktikai szabályait és ezek lefolytatásának módszereit. *Utóbbi feladatokat a helyi nyomozók, a titkos - fenn tartás helyettesítésén és az utóbbiaknál.*

c./ Kriminál-metodika oktatásának tartalma:

Oktatni kell az államellenes bűncselekmények vizsgálati munkájának sajátosságait és módszereit. A feldolgozás során alkalmazott Ugyenökök és felhasznált operatív eszközök védelmének módszereit. A fogdaügynök felhasználását.

Bűnügyi nyomozó szakon:a./ Krimináltechnikai oktatás tartalma:

Oktatni kell az összes krimináltechnikai eszközöket és azok alkalmazási területeit. A bűnügyi munka sajátosságainak megfelelően a nyomok keletkezését, fajtáit, azok felkutatásával, biztosításával, rögzítésével kapcsolatos módszereket és feladatokat. A bűnügyi fényképezés alapvető szabályait, a felvételi eljárásokat és alkalmazási területeit.

- 8 -

b./ Krimináltaktikai oktatás tartalma:

Oktatni kell az egyes nyomozási cselekmények helyes taktikai módszereit, amit kellő gyakorlati foglalkozással kell kapcsolni, hogy a hallgatók készségévé válják. *És a gyakorlati felismerést a képzésükre kell fejleszteni.*

c./ Kriminál-metodika oktatásának tartalma:

Oktatni kell a bűnözés irányát - figyelembe véve hazánkban végbe-ment politikai és gazdasági változásokat - a leggyakrabban elő-^{forduló}vetett módszereket. A bűntettek megelőzésének, felderítésének és feldolgozásának legfontosabb módszereit. Részletesen kell foglal-kozni a társadalmi és hivatalos kapcsolatok jelentőségével, a társadalmi erők bevonásának lehetőségeivel.

Közrendvédelmi szakon:a./ Krimináltechnikai oktatás tartalma:

Oktatni kell a krimináltechnikai eszközöket és azok alkalmazási területeit. Készséggé kell fejleszteni a nyomok felismerésének, felkutatásának, biztositásának, rögzítésének, felhasználásának alapvető módszereit. *A nyomok felismerését a közrendvédelmi szakon* Oktatni kell a bűnügyi fényképezés alapelveit.

b./ Krimináltaktikai oktatás tartalma:

Oktatni kell, ^{és} készséggé kell fejleszteni a helyszíni szemle biztositása, a kutatás, a kihallgatás, adatgyűjtés, üldözés és nyom-üldözés taktikai szabályait, módszereit.

c./ Kriminál-metodika oktatásának tartalma:

Oktatni kell a közterületen elkövetett bűntettek elkövetési mód-szereit, sajátosságait, elsősorban a közrendvédelmi szolgálat

A BM Rendőrtiszti Akadémia tanterve és tematikája az 1965/67. évfolyam részére (NKE Egyetemi Levéltár és Ludovika Muzeális Gyűjtemény)

- 75 -

KRIMINALISZTIKAI ISMERETEK TEMATIKÁJA

/ Bűnügyi szak részére. /

Össz. oktatási idő: 368 óra.

Ebből:

előadás:	130 óra.
szeminárium:	66 "
gyakorlat:	160 "
ismétlés:	12 "

A két év alatt oktatásra kerülő kriminalisztikai témakörök felbontása:

K r i m i n á l i s t i k a t i k a i

Előadás:	46 óra.
Szeminárium:	16 "
Gyakorlat:	64 "
Ismétlés:	2 "

Osszesen: 128 óra.

K r i m i n á l t a k t i k a i

Előadás:	40 óra.
Szeminárium:	24 "
Gyakorlat:	54 "
Ismétlés:	4 "

Osszesen: 122 óra.

K r i m i n á l m e t h o d i k a i

Előadás:	44 óra.
Szeminárium:	26 "
Gyakorlat:	42 "
Ismétlés:	6 "

Osszesen: 118 óra.

- 77 -

Téma:	Tananyag:	es.:	szem.:	gyak.:	ism.:
<u>K r i m i n á l t e c h n i k a .</u>					
1.	<u>Kriminalisztika fogalma, tárgya és módszere.</u> - Kriminalisztika nyomásismereti és módszertani kérdéseiről. - Kriminalisztika története.	2	-	-	-
2.	<u>Bűnügyi nyomtan fogalma és tárgya.</u> - Nyomokról általában. - Nyomok fajtái.	2	2	-	-
3.	<u>Ujjnyomok /Daktiloszkópia/.</u> - A daktiloszkópia alapja. - Ujjnyomok keletkezése, fajtái. - Ujjnyomok felkutatása, előhívása és rögzítése. - Szakértő igénybevétele.	4	2	4	-
4.	<u>Lábnymok és közlekedési eszközök nyomai.</u> - Lábnymok keletkezése, fajtái. - Közlekedési eszközök nyomai. - Nyomok felkutatása, biztosítása és rögzítése. - szakértő igénybevétele.	4	2	4	-
5.	<u>Eszköz-, fog- és körömnymok.</u> - Eszköz-, fog- és körömnymok keletkezése és fajtái. - A nyomok felkutatása, biztosítása és rögzítése. - Szakértő alkalmazása.	4	2	2	-
6.	<u>Ísmétlés.</u>	4	2	2	2
7.	<u>Igazságügyi ballisztika.</u> - Igazságügyi ballisztikáról általában. - Lövés-távolság, lövésállás és lövésirány megállapítása. - A keletkezett nyomok felkutatása, biztosítása és rögzítése.	4	2	2	-

Tantanyagi		es. i. szem. i.	gyak. i.	ism. i.	
8.	<u>Irásgépjármű iróvizsgálat.</u> - Kéziróvizsgálat. - Gépíróvizsgálat. - Okmányok technikai vizsgálata.	6	4	4	-
9.	<u>Vérrel bizonysítók egyéb fajtái.</u> - Vérfojtók, emberi váladékfojtók. - Haj- és szőrzásalak. - Egyéb anyagmaradványok és elváltozások.	4	2	4	-
10.	<u>Orvosi előadás.</u> - Lövés által keletkezett sérülések vizsgálata. - Szúró-, vágó- és ütőeszközöktől keletkezett elváltozások a testen.	4	-	-	-
11.	<u>Biztonságkutya alkalmazása.</u> - Igénybevételei szabályai. - Kutya munkaközbeni bemutatása.	-	-	2	-
12.	<u>Kabinat megtekintése és felvetítés.</u>	-	-	4	-
13.	<u>Elméllyi fényképezés.</u> - Elméllyi fényképezésről általában. - Elméllyi fényképezés felvételi eljárásai. - Elméllyi fényképezés alkalmazási területei.	12	-	38	-
Ö s s z e s e n :		46	16	64	2
K r i m i n á l t a k t i k a					
14.	<u>Helyszíni szemle.</u> Helyszíni szemle fogalma. Helyszíni szemlére való felkészülés. Helyszíni biztosítása, lefolytatása és rögzítési módjai.	4	4	18	-
15.	<u>Hírtett, tanu kihallgatása.</u> - Kihallgatásra való felkészülés, kihallgatási terv. - Kihallgatás taktikája és rögzítése.	4	2	4	-

*2-4
6-6 egy nap*

- 79 -

Téma:	Tananyag:	Es.:	Szem.:	Gyak.:	Imm.:
16.	<u>Nyomozás tervezése.</u> - A tervezés fogalma és alapelvei. - Adatok osztályozása és az adatokkal végszandó munka. - Verziók kidolgozása, ellenőrzése.	4	4	-	-
17.	<u>Gyanúsított, terhelt kihallgatása.</u> - Kihallgatásra való felkészülés. - Kihallgatás taktikája és rögzítése. - Terhelt alibi-jének ellenőrzése.	4	2	4	-
18.	<u>Kutatás.</u> - Házkutatás taktikája, tervezése. - Szabad terepen történő kutatás. - Közlekedési eszközök átkutatása. - Személymotosás.	4	2	6	-
19.	<u>Szembesítés, felismertetés.</u> - Szembesítésre való felkészülés, lefolytatásának taktikája és rögzítése. - Felismertetésre való felkészülés lefolytatása, taktikája és rögzítése.	4	2	4	-
20.	<u>Nyomozási kísérlet és helyszínelés.</u> - Nyomozási kísérlet fogalma, lefolytatása és rögzítése. - Helyszínelés fogalma, lefolytatása és rögzítése.	4	2	2	-
21.	<u>Immótlás.</u>	-	-	-	4
22.	<u>Bűnügyi nyilvántartás.</u> - Ismert bűnözők személyével és az általuk elkövetett módszerekkel kapcsolatos nyilvántartás. - Eltűnt személyek és ismeretlen holttestek nyilvántartása. - Büntettekkel kapcsolatos nyilvántartások.	4	2	6	-
23.	<u>Vegyicsapdák /tolvaj/ szervezése.</u> - Szervezés alapelvei. - Csapda-gazda kiválasztása. - NGV. lámpa alkalmazása.	4	2	2	-

- 30 -

Téma:	Tananyag:	Em.:	Szem.:	Gyak.:	Ism.:
24.	<u>Üldözés.</u> - Nyomonüldözés fogalma, feltételei és végrehajtása. - Személykörözés, személyleírás és az elfogás. - Körözési nyilvántartás kezelése.	4	2	2	-
25.	<u>Bűnügyi Múzeum és a Technikai Osztály megtekintése.</u>	-	-	6	-
Összesen:		40	24	54	4
<u>K r i m i n á l m e t h o d i k a .</u>					
26.	<u>Orvosi előadás.</u>	8	-	-	-
27.	<u>Életellenes bűntettek nyomozása.</u> - Elkövetési módszerek, megelőzés, felderítés, nyomozás lefolytatása. - Öngyilkossággal kapcsolatos eljárások. - Feltevés alapján gyakorlati foglalk.	4	4	4	-
28.	<u>Bonctani Intézetben boncolás megtekintése.</u>	-	-	6	-
29.	<u>Bablás nyomozás.</u> - Elkövetési módszerei és az elkövetők köre. - Megelőzés, felderítés és a nyomozás lefolytatása. - Feltevés alapján gyakorlati foglalk.	4	2	4	-
30.	<u>Nemi erkölcs elleni bűntettek nyomozása.</u> - A bűntett elkövetési módjai. - A megelőzés, felderítés és a nyomozás feladatai. - Feltevés alapján gyakorlati foglalk.	4	2	4	-
31.	<u>T.t. lopás nyomozás.</u> - Elkövetési módszerek az iparban, kereskedelemben és a mezőgazdaságban.	4	4	4	-

- 31 -

Téma:	Tananyag:	Elő.:	Szem.:	Gyak.:	Ím.:
	- Megelőzés, felderítés és a nyomozás lefolytatása.				
	- Feltevés alapján gyakorlati foglalk.				
32.	<u>Ímétlés.</u>	-	-	-	4
33.	<u>Magánszemélyek sérelmére elkövetett lopások nyomozása.</u>	4	2	4	-
	- Az elkövetési módszerek.				
	- Megelőzés, felderítés és a nyomozás lefolytatása.				
	- Feltevés alapján gyakorlati foglalkozás.				
34.	<u>Betöréses lopások nyomozása.</u>	4	2	4	-
	- Az elkövetési módszerek.				
	- Megelőzés, felderítés és a nyomozás lefolytatása.				
	- Feltevés alapján gyakorlati foglalk.				
35.	<u>Sikkasztás nyomozása.</u>	4	4	4	-
	- T.t. és magánszemélyek kárára elkövetett sikkasztások módszerei.				
	- Megelőzés, felderítés és a nyomozás lefolytatása.				
	- Feltevés alapján gyakorlati foglalk.				
36.	<u>Csalás nyomozása.</u>	4	2	4	-
	- Csalás elkövetési módjai.				
	- Megelőzés, felderítés, nyomozás lefolytatása.				
	- Feltevés alapján gyakorlati foglalk.				
37.	<u>Üzérkedés nyomozása.</u>	4	4	4	-
	- Termékekkel, terményekkel üzérkedés elkövetési módszerei.				
	- Megelőzés, felderítés, nyomozás lefolytatása.				
	- Feltevés alapján gyakorlati foglalk.				
38.	<u>Ímétlés.</u>	-	-	-	2
Összesen:		44	26	42	6

2.sz.melléklet

		ÓRA- ÉS VIZSGATERV VÁZLATA a bűnügyi I. szak részére								Össz. Óra-szám		Régi Óra-szám		Számmonkérés				
		OKTATÁSI PERIÓDUSOK												B sz.	Gy. j.	Koll.	Sz.	Áv.
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.									
		Hetek és heti órák száma																
		15	10	10	15	10	10	15	15									
I. 497+58 555	1.	Filozófia	4/60	4/40							120	149			1	2		
		- id. kérdések		2/20														
	2.	Etika - közműv. ism.			2/20		2/20				40	20	3,5					
	3.	Pol.gazd. - gazd.pol.			6/60	5/75	2/20				155	166			3	4		
	4.	Szociológia					3/30				30				5			
	5.	Tudományos szoc.									30				5			
II. 305	6.	Magyar munkásmozg.tört. - szervek története						4/60	4/60	120	120			7		X		
								2/30	2/30	60	42			8				
	7.	Pszich. és ped. ismeretek	4/60						1/15	1/15	60	48	1					
III. 280+150 430	8.	Statisztika és számítástechn. - kriminálstatisztika	2/30	2/20						50	83	2						
								2/20		20								
	9.	Vezetési és szervezési ism. - technikai ism.		2/20	6/60	3/45				2/30	155	132	4		3			
IV. 1238+67 1305										20	3							
	10.	Bev. az áll. és jogtud.-ba - az állam és jogelm.kérd.	2/30							50	32	1						
	11.	Államjog	3/45	6/60							105	116			1,2			
	12.	Államigazgatási jog																
		I. Általános rész		4/45	4/40						130	132			3			
		II. Különös rész				3/45									4			
IV. 1238+67 1305	13.	Polgári jogi, pénzügyi és belügyi gazd. ism.				3/45	4/40			2/30	2/30	60		8				
	14.	Szolgálati ismeretek - bev. a szaktudományokba			5/50													X
		I. Általános rész				4/60	6/60	6/60			410	426	6		5			
		II. Különös rész							6/90	6/90			8		7			
		Spec.koll. + tart. idő				1/15	3/30	3/30		2/30	105	173						
	15.	Büntetőjog		5/50	4/60	2/20	3/30	2/30	2/30	2/30	220	242	6		3,4		X	
	16.	Büntetőeljárás-jog				4/40	8/80	4/60			180	132	7		6 ^x			
	17.	Kriminálisztika												4				X
		- technika				7/105												
		- taktika					4/40	4/40			395	332			6 ^x			
	- metódika							7/105	7/105				8		7			
	18.	Kriminológia						4/40	2/30	2/30	100	106	6,8					
+70	19.	Nyelv	15/225	8/75									300	230	1,2			
		Összesen:	30/450	30/300	30/300	30/450	30/300	30/300	30/450	30/450	3000	2681						
+45	20.	Testnevelés	3/45	3/30	3/30	3/45	3/30	3/30	2/30	2/30	270	225	1-8					
-14	21.	Rendőri, karh. kiképzés	250								250	264						
+ 8	22.	Gépjárművezetés	110								110	102						
-32		Évközi gyakorlatok			160			160			320	352						
		MINDÖSSZESEN:	855	330	490	495	330	490	480	480	3950	3624						

Óra és vizsgaterv vázlat a bűnügyi szakos hallgatók részére (Rendőrtiszti Főiskola, 1982)
(NKE Egyetemi Levéltár és Ludovika Múzeális Gyűjtemény)

Felhasznált irodalom

- ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI INTÉZET KRIMINALISZTIKAI MUNKAKÖZÖSSÉGE (szerk.): (1956): A magyar nyelvű kriminalisztikai szakirodalom bibliográfiája. Vörös Csillag Nyomda, Budapest
- ANDROVICZ GÁBOR (2021): A magyar rendőrség első napilapja: A Rend (1921–1927). Magyar Rendészet, (1):129-140. (<https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/5259/4434>)
- ANTI CSABA LÁSZLÓ (2011): A modern állami rendőrség apostola, Dr. zebegnyői Pekáry Ferenc (1859-1925). In: Szomor Sándor (szerk.): Jubileumi emlékalbum a 125 éve alakult Budapesti Detektívtestület tiszteletére. Szemelvények az állami bűnüldözés történetéből. Országos Rendőr-főkapitányság, Budapest, 199-205.
- ANTI CSABA LÁSZLÓ (2011): A nyomozás egyik legfontosabb segédintézménye, a bűnügyi nyilvántartás. In: Szomor Sándor (szerk.): Jubileumi emlékalbum a 125 éve alakult budapesti detektívtestület tiszteletére. Budapest, Országos Rendőr- főkapitányság, 155-165.
- ÁTS JÓZSEF (2020): Rendészettudományi bibliográfia. Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Budapest (<https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/16286/Rendeszettudomanyi%20bibliografia.pdf?sequence=1&isAllowed=y>)
- BACSA GÁBOR (2007): A rendőrképzés 1945-1950. Rendvédelem-történeti Füzetek, 13(16): 7-14. (https://epa.oszk.hu/02100/02176/00002/pdf/RTF_16_007-014.pdf)
- BALLA ÖDÖN (1966): Detektívek – regény nélkül. Magyarország, 3(11): 18.
- BALLÁNÉ FÜSZTER ERZSÉBET – LAKATOS JÁNOS – NYILASI TIBOR – SZAKÁCS ZSOLT – VÍGH ANDRÁS (2005): Kriminalisztikai alapismeretek. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest ([https://rtk.uni-nke-hu/document/rtk-uni-nke-hu/Kriminalisztikai_alapismeretek.pdf](https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/Kriminalisztikai_alapismeretek.pdf))
- BALLÁNÉ FÜSZTER ERZSÉBET – LAKATOS JÁNOS (2012): Kriminalisztika I. A kriminalisztika egyes elméleti kérdései. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest
- BALLÁNÉ FÜSZTER ERZSÉBET (2019): Krimináltechnika. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest ([https://rtk.uni-nke-hu/document/rtk-uni-nke-hu/Ballane_Kriminaltechnika_2019.pdf](https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/Ballane_Kriminaltechnika_2019.pdf))
- BÁRKÁNYI PÁL (1966): Tinták vizsgálata kémiai reagensekkel. Kriminalisztikai Tanulmányok, 1966/4: 210–238.
- BARTA ENDRE (2001): Kriminalisztika, logika és az irodalom kapcsolata. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest

- BAUMGARTEN IZIDOR (1885): A kettős házasság elévülésének kérdéséhez. *A Jog*, 4(48):419-421.
- BÍRÓ GYULA (2007): *Kriminalisztika*. Lícium Art Könyvkiadó Kft., Debrecen
- BM TANULMÁNYI ÉS PROPAGANDA CSOPORTFŐNÖKSÉG (1974): *A Belügyminisztérium filmjegyzéke* (https://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/13_40_31_1973.pdf)
- BÓCZ ENDRE – FINSZTER GÉZA (2008): *Kriminalisztika joghallgatóknak*. Közlöny Kiadó, Budapest
- BÓCZ ENDRE (2004) (szerk.): *Kriminalisztika I.* BM Duna Palota és Kiadó, Budapest
- BODA JÓZSEF – TÓTH NIKOLETT (2021) (szerk.): *50 éves a rendészeti felsőoktatás*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest
- BODA JÓZSEF (2021): Szakmai követelmények a rendészeti felsőoktatásban. *Magyar Rendészet (különszám)* 21. 39-51. (<https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/5633/4583>)
- BRUCKNER GYŐZŐ (1996): *A miskolci jogakadémia múltja es kultúrmunkássága (1919-1949)*. A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár és a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának közös kiadványa, Miskolc (<https://jogineprajz.hu/wp-content/uploads/2013/03/Bruckner-Gy%C5%91z%C5%91-a-miskolci-jogakad%C3%A9mia-d%C3%A9k%C3%A1nja.pdf>)
- BUDAHÁZI ÁRPÁD (szerk.) (2006): *Rendőrtiszti Főiskola Jubileumi Évkönyv. 35 éves az RTF 1971-2006*. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest
- BUDAHÁZI ÁRPÁD (szerk.) (2011): *Jubileumi évkönyv. 40 éves a Rendőrtiszti Főiskola 1971-2011*. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest
- BUDAPESTI KIRÁLYI MAGYAR TUDOMÁNYEGYETEM (1911): *A Budapesti Királyi Magyar Tudományegyetem Tanrendje az MDCCCCXI—MDCCCCXII. tanév első félévére*. Magyar Királyi Tudományegyetemi Nyomda, Budapest
- BUNYITAY VINCE (1883): *A Váradi Püspökség története alapításától a jelenkorig*. Nagyvárad (<https://mek.oszk.hu/04700/04735/html/index.html>)
- CZEBE ANDRÁS (2019): *A bűnjel etimológiája* (<https://szakikkadatbazis.hu/doc/3393977>)
- CZENE-POLGÁR VIKTÓRIA (2018a): „A dolgozó nép hazájának védő karja” – Rendőrképzés 1945 és 1948 között. In: Szekér Nóra – Kávássy János – Nagy Mihály Zoltán (szerk.): *Utak a Teleki térről. Esszék és tanulmányok a 75 éves M. Kiss Sándor tiszteletére*. Antológia Kiadó, Lakitelek, 61–68.

- CZENE-POLGÁR VIKTÓRIA (2018b): „Az intellektuális munkaerő arányszámát emeljük” – Tudásmenedzsment a második világháború utáni rendvédelmi szerveknél. Czene-Polgár Viktória – Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes (szerk.): Innováció, elektronizáció, tudásmenedzsment. Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata, 59-70.
- CZUCZOR GERGELY – FOGARASI JÁNOS (1862): A magyar nyelv szótára. Magyar Tudományos Akadémia, Pest
- CSÉKA ERVIN – VASS KÁLMÁN (1959): Bevezető ismeretek a kriminalisztikába. Legfőbb Ügyészség Tanulmányi Csoportja, Budapest
- CSÉKA ERVIN (1968): A büntető ténymegállapítás elméleti alapjai. KJK, Budapest
- CSÉPLŐ JÓZSEF – SZÉLES ISTVÁN (1971): Nyereségvágából elkövetett emberölés nyomozása. Belügyi Szemle, 9(7): 99-101.
- CSOBOD SÁNDOR (1988): Az okirathamisítás kriminalisztikai vizsgálata. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest
- DALLOS ESZTER – LAKATOS ÉVA (2018): A magyar sajtó lelőhelyjegyzéke 1850-1952. Budapest (<https://mek.oszk.hu/18900/18916/18916.pdf>)
- DARAGÓ SÁNDOR (1998): Az ORFK kutyavezető-kiképző iskola története, 50 év a kutyakiképzéstől a kutyavezető-képzésig. Belügyminisztérium, Budapest
- DÁVID GÁBOR (1969): Mozgó bűnözés. BM Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökség, Budapest
- DAVOLA JÓZSEF (2011): Fényképezés a Magyar Királyi Csendőrségnél. Rendvédelem-történeti füzetek. 21(24): 18-22. (https://epa.oszk.hu/02100/02176/00010/pdf/RTF_24_018-022.pdf)
- DÉRI PÁL (1976): Korszerű nyomozás – integrált bűnüldözés. BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, Budapest
- DOBOS JÁNOS (1988): A betöréses lopások. BM Kiadó, Budapest
- DOBOS JÁNOS – KOVÁCS GYULA (2008): Kis nyomozástan. Rejtjel Kiadó, Budapest
- DORNING HENRIK (1934): A magyar daktiloszkópia ősapja. Magyar Detektív, 9(10): 6-7.
- ENDRÓDY GÉZA (1897): A bűnügyi nyomozás kézikönyve. Kármán-féle könyvnyomda, Losonc
- ERNYES MIHÁLY (2015): Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. Rendvédelem-történeti füzetek, 25(47-50): 21-44. (https://epa.oszk.hu/02100/02176/00018/pdf/EPA02176_rendvedelem_47-50_021-044.pdf)
- ERNYES MIHÁLY (é.n.): Szilánkok a rendőrkutyaképzés történetéből (https://real.mtak.hu/108356/1/Salutem-7_057-084.pdf)
- F. D. (1974): A bűnügyi nyomozás tudománya. Dunántúli Napló, 31(163): 7.

- FARKAS JOHANNA – HALLER JÓZSEF (2020): Pszichológia a közszolgálatban II. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest
- FARKAS JOHANNA – SALLAI JÁNOS (2024): 200 éves a rendőr szavunk. Rendőrségi Tanulmányok, 7(1): 102-112. (https://bm-tt.hu/rtt/wp-content/uploads/2024/04/04_farkas_johanna_sallai_janos.pdf)
- FARKAS JOHANNA (2021). Historical background on the diagnosis of mental disorders until the establishment of modern psychiatry, and its links to law enforcement. American Journal of Research Education And Development, (4): 24-30.
- FENYVESI CSABA (2013): A magyar kriminalisztika és büntetőeljárásjog-tudomány monografikus alapjai. Magyar Rendészet, 13(2): 115–130. (https://epa.oszk.hu/04000/04093/00006/pdf/EPA04093_rendorsegi_tanulmanyok_2019_2_003-017.pdf)
- FENYVESI CSABA (2016): Az ősrobbanástól a modern kriminalistikáig. A kriminalisztika alaptudományi és történeti vázlat. Magyar Rendészet, (4): 13-27. (<https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/2327/1595>)
- FENYVESI CSABA (2017): A kriminalisztika tendenciái. Dialóg Campus Kiadó, Budapest
- FENYVESI CSABA (2019): A magyar kriminalisztika tudományának monografikus alapjai. Rendőrségi Tanulmányok, 2(2): 3-17. (<https://real-j.mtak.hu/24475/2/RT201902.pdf>)
- FENYVESI, CSABA (2021): The Forensic Science System in Hungary. Forensic Science Review, 33(2): 87-91.
- FENYVESI CSABA (2024): A kriminalisztika rendszere. Jura, 30(1): 112-118.
- FERK SÁNDOR (1971): Ismeretlen tettesek által okozott közúti közlekedési balesetek nyomozásának problémáiról. Belügyi Szemle, 9(7): 84-87.
- FINSZTER GÉZA (2018): Kertész Imre, az értelmiségi. Rendőrségi Tanulmányok, 1(2): 136-141. (https://epa.oszk.hu/04000/04093/00002/pdf/EPA04093_rendorsegi_tanulmanyok_2018_2_136-141.pdf)
- FINSZTER GÉZA (2021): A rendőr akadémiától az egyetemig. Magyar Rendészet (különszám), 21, 101-122. (<https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/5636/4587>)
- FÖLDES VILMOS (1973): A sérülések igazságügyi orvostani differenciáldiagnosztikája. Egyetemi doktori értekezés, Szeged
- FÖLDESI KRISZTIINA (2015): A daktiloszkópia funkcionális története. Hadmérnök, 10(3): 5-14. (http://hadmernok.hu/153_01_foldesik.pdf)
- FÖLDESSY DÉNES (1974): Konferencia a bűnügyi nyomozásról. Dunántúli Napló, 31(113): 5.

- FÖLDESSY DÉNES (1976): Matematika a nyomozásban. Dunántúli Napló, 33(222): 6.
- FRÓNA DÁNIEL – RÓZSA JÁNOS – SZABÓ KÁLMÁN (1964): A hivatali büntettek nyomozása. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest
- G. L.-NÉ (1981): A Belügyi Szemle szeptemberi számából. Magyar Rendőr, 35(38): 14.
- GÁBOR BÉLA (1912): Gonosztetteket eláruló ujjnyomok. Tolnai Világlapja, 12(34): 2005-2007
- GÁBOR BÉLA (1912): Ujjnyom a bűncselekmény helyszínén. A helyszíni ujjnyomoknak a nyomozásban és a vizsgálatban való felhasználásának tankönyve. Radó Izor Nyomdai Műintézete, Budapest
- GÁBOR ISTVÁN (1983): Igazságügyi orvostan kriminalisták számára. Belügyi Szemle, 22(4): 199-121.
- GÁRDONYI GERGELY (2022): A bűnügyi technika hazai története (https://bmtt.hu/wp-content/uploads/2022/02/gardonyi_gergely.pdf)
- GÖDÖNY JÓZSEF (1968): Bizonyítás a nyomozásban. KJK, Budapest
- GYÖRÖK FERENC (1984): A Rendőrtiszti Főiskola oktató-nevelő munkájának tartalmi jellemzőiről. Belügyi Szemle, 22(9): 25-35.
- HACKER ERVIN (1937): Beszámoló a miskolci jogakadémiabüntetőjogi szemináriumának munkásságáról az 1921-1936. években. Miskolci Jogászélet, 13(3): 120-132.
- HARSÁNYI LÁSZLÓ (1965): A csontváz orvosszakértői vizsgálatának egyes kérdései. Kandidátusi értekezés, Budapest
- HAUTZINGER ZOLTÁN (2019): Gondolatok a kriminalisztika elméleti rendszeréből. Jura, 25(1): 84-93. (<https://szakcikkadatbazis.hu/doc/6885817>)
- HIDVÉGI ELŐD – SÜVEGH GÁBOR (2023): Az első magyarországi igazságügyi szakértői intézet 150 éves története. Belügyi Szemle, 71(7): 1271-1280. (<https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/article/view/1276/1278>)
- HORVÁTH ORSOLYA (2015): Szolgálati kutyák a rendvédelemben. A múlt, a jelen és a jövő lehetőségei. Magyar Rendészet, (3):59-71. (file:///C:/Users/Asus/Downloads/nemesanita,+mr_2015_3_05+Horv+%C3%ADth%20(1).pdf)
- HORVÁTH SÁNDOR (1971): Korrupciós bűncselekmény felderítése és bizonyítása. Belügyi Szemle, 9(8): 88-91.
- HÜTTL TIVADAR (1940) (szerk.): A Debreceni M. Kir. Tisza István Tudományegyetem évkönyve az 1939-40. tanévtől. Debreceni M. Kir. Tisza István Tudományegyetemi Nyomda, Debrecen
- IBOLYA TIBOR (2012): A daktiloszkópia és a dánosi rablógyilkosság (<http://ibolyatibor.atw.hu/Sajat/31.pdf>)
- IBOLYA TIBOR (2015): Kriminalisztikatörténeti tanulmányok. Patrocinium, Budapest

- IBOLYA TIBOR (é.n.): Az első magyar kriminalisztikai tankönyv és szerzője
(<http://ibolyatibor.atw.hu/Sajat/25.pdf>)
- ILLÉS GYÖRGY (szerk.) (2001): Jubileumi Évkönyv 30 éves az RTF 1971-2001.
Rendőrtiszti Főiskola, Budapest
- ILONCZAI ATTILA (1982): Kriminalisztikai összehasonlítás és megismerés.
Egyetemi doktori értekezés, Budapest
- IRK ALBERT (1913): A büntetőjogi szakképzés reformja. Jogtudományi Közlöny,
48(20): 183.
- JOBST ÁGNES (2010): A politikai rendőrség szakirodalmi ellátásának kezdetei
(https://www.epa.oszk.hu/00000/00021/00388/pdf/MKszle_2010-4-03.pdf)
- JOBST ÁGNES (2012): A titkosszolgálatok tudománya az oktatás és a tananyagok
tükrében - 1945 után. In: Csóka Ferenc (szerk.) Szakszolgálat
Magyarországon: avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés
világából (1785-2011). Nemzetbiztonsági Szakszolgálat (NBSZ),
Budapest, 419-435.
- JUHÁSZ LÁSZLÓ (1990): Lumineszcenciás módszerek a krimináltechnikai írás- és
okmányvizsgálatokban. Egyetemi doktori értekezés, Budapest
- KANDRA KABOS (1898): A Váradi Regestrum (értelmezi: Kandra Kabos) (1898).
Szent-István-Társulat, Budapest (<https://real-eod.mtak.hu/5489/1/000907048.pdf>)
- KÁRMÁN ELEMÉR (1909): A nyomozás tudománya. Jogtudományi Közlöny,
44(18):157-159.
- KATONA GÉZA – KERTÉSZ IMRE (1968): A bűn nyomában. RTV – Minerva,
Szarvas
- KATONA GÉZA (2006): A kriminalisztika és a kriminológia bevezetése az
egyetemi oktatásban. In: Fenyvesi Csaba – Herke Csongor – Mészáros
Bence (szerk.): Bizonyítékok: tiszteletkötet Tremmel Flórián egyetemi
tanár 65. születésnapjára. Pécsi Tudományegyetem Állam- és
jogtudományi Kar, Pécs, 263-268.
- KATONA GÉZA (1965): A nyomok azonosítási vizsgálata a büntetőeljárásban.
KJK, Budapest
- KATONA GÉZA (1973): Bizonyítási eszközök a XVIII–XIX. században (A
kriminalisztika magyarországi előzményei). Közgazdasági és Jogi
Könyvkiadó, Budapest
(https://jogtortenet.sze.hu/images/Horv%C3%A1th%20P%C3%A1l/Katona%20G%C3%A9za_A%20b%C5%B1nperbeli%20bizony%C3%ADt%C3%A1si%20eszk%C3%B6z%C3%B6k%20fejl%C5%91d%C3%A9se%20a%20XVIII-XIX.%20sz%C3%A1zadban.%20A%20kriminalisztika%20magyarorsz%C3%A1gi%20el%C5%91zm%C3%A9nyei.pdf).
- KATONA GÉZA (1986): Még egyszer Magda János bűnügyéről. Belügyi Szemle,
24(8): 96-104.

- KATONA GÉZA (2006): Gondolatok a felsőfokú rendőrségi oktatás fejlődéséről. In: Budaházi Árpád (szerk.): Tanulmányok Györök Ferenc tiszteletére a rendészeti felsőoktatás köréből. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 199-126
- KELLE BOTOND (2012): „Újabb” magyar siker: Dr. Rothbart László ebokja a trickshop.com-on
(https://buvesz.blog.hu/2012/04/23/ujabb_magyar_siker_dr_rothbart_laszlo_ebokja_a_trickshop_com_on)
- KENEDLI TAMÁS (2008): A Budapesti Rendészeti Szakközépiskola és a rendőr tiszthelyettes-képzés története (1. rész). Hadtudományi Szemle, 1(3): 60-71.
(https://epa.oszk.hu/02400/02463/00003/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2008_3_060-071.pdf)
- KENYERES IMRE (1974): A gestatis anyai rendkívüli halálozás igazságügyi orvosszakértői vizsgálata. Kandidátusi értekezés, Budapest
- KEPES FERENC (szerk.) (1945): Amit a detektívnek tudnia kell. Magyar Rendőrség Budapesti Főkapitányságának Detektívszaktanfolyama, Budapest
- KERTÉSZ IMRE (1965): A kihallgatási taktika lélektani alapjai. KJK, Budapest
- KERTÉSZ IMRE (1972): A tárgyi bizonyítékok elmélete a büntető eljárásjog és a kriminalisztika tudományában. KJK, Budapest
- KISS LAJOS (1977): Az igazságügyi kézírászakértői vizsgálat alapjai. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest
- KOCSIS KÁROLY (2021) (főszerk.): Magyarország Nemzeti Atlasza Társadalom kötet. CSFK Földrajztudományi Intézet, Budapest
(https://www.nemzetiAtlasz.hu/MNA/MNA_3_6_5.pdf)
- KOKOLY ZSOLT (2016): Bolyais jogásztanárok síremlékei a kolozsvári Házsongárdi temetőben. Historia Scientiarum, (14): 21-33.
- KOMLÓS JENŐ (1936): Az első pesti detektív, aki még a császárra vigyázott régi bűnökről beszél. Az Est, 27(90): 5.
- KONCZER ISTVÁN – SZÉLES SÁNDOR – ROMHÁNYI FERENC (1971): Útonállással elkövetett rablás nyomozása. Belügyi Szemle, 9(8): 100-102.
- KOPPER LÁSZLÓ (2007): A kórboncolás mint a természettudományos orvoslás alapja. Magyar Tudomány, 168(8): 974-978.
(<https://epa.oszk.hu/00600/00691/00044/pdf/974-978.pdf>)
- KOSKOVICS ISTVÁN (1980): Szagazonosítás. RTF, Budapest
- KOVÁCS GYULA (2021): A kriminálmétodika rendszere, felépítése. Glossa Iuridica, 8(4): 131-174.
(https://ajk.kre.hu/images/doc2021/glossa/2021VIII4/kovacs_gyula_a_kriminalmetodika_rendszere_felepitesi.pdf)
- KOVÁCS GYULA (2023): Rövid pályakép dr. Dobos Jánosról. Obsitos Detektívek Lapja, 9(1-4): 130-138.
(https://www.brdsz.hu/images/cikkek/2024/obsitos_2024.pdf)

- KOVÁCS GYULA (é.n.): Pályakép Endrődy Gézaról, Magyarország első kriminalisztikai szakkönyvének szerzőjéről (<https://www.okde.hu/tortenet/endrody-geza/>)
- KOVÁCS JÓZSEF SÁNDOR (1974): Az egyéni írás szabályozott fejlesztése. Kandidátusi értekezés, Budapest
- KOVÁCS LAJOS – GIRHINY KORNÉL – BÓI LÁSZLÓ (2019): Emberölések nyomozása. Dialóg Campus Kiadó, Budapest
- KOVÁCS LAJOS (2011): A detektívtestület utóélete, bűnügyi nyomozók 1945-től napjainkig. In: Szomor Sándor (szerk.): Jubileumi Emlékalbum A 125 éve alakult Budapesti Detektívtestület Tiszteletére. Országos Rendőr-főkapitányság, Budapest, 118-134.
- KOZÁRY ANDREA (1999): A Rendőrákadémia létrehozása és működése, 1947-1948-ban. In: Gyarmati György (szerk.): A Történeti Hivatal évkönyve. történeti Hivatal, Budapest, 189-207.
- KRAUZER ERNŐ (2022): Az Intézkedéstaktika oktatásánál alkalmazott didaktikai módszer kiterjesztése a teljes rendőr tiszthelyettes képzésre. Rendőrségi Tanulmányok, 5(2): 104-120. (https://epa.oszk.hu/04000/04093/00019/pdf/EPA04093_rendorsegi_tanulmanyok_2022_2_104-120.pdf)
- KRECSÁNYI KÁLMÁN (1894): Kihágási eljárás jogalapját képező székesfővárosi törvényhatósági szabályrendeletek és főkapitányi rendeletek gyűjteménye, kiegészítve a székesfővárosi m. kir. állami rendőrség Szervezetét, hatáskörét és működését szabályozó rendeletekkel és utasításokkal. Nyomtatott Müller Károlynál, Budapest
- KUNOS IMRE (1977): Bűnelemzés. ORFK, Budapest
- LADÁNYI FERENC (1952): A kriminalisztika oktatásának bevezetése egyetemeinken. Jogtudományi Közlöny, 7(10): 452-456.
- LADÁNYI FERENC (1955): Kriminalisztikai tudományos munkaközösség megalakulása. Rendőrségi Szemle, 3(12): 1077-1085.
- LAKATOS JÁNOS – BÓCZ ENDRE (2008): A kriminalisztika egyes aktuális elméleti kérdései. RTF, Budapest (<https://docplayer.hu/4963263-Dr-bocz-endre-drlakatos-janos.html>)
- LAKATOS JÁNOS (2005) (szerk.): Kriminalisztikai alapismeretek. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest (https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/Kriminalisztikai_alapismeretek.pdf)
- LAKY IMRE (1901): A rendőr önálló intézkedései szolgálatban. Budapest
- LAKY IMRE (szerk.) (1926): Vizsgakérdések a Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség őrszemélyzetének tanosztályparancsnokságánál rendszeresített rendőrképesítő tanfolyamokon. Budapest
- LAKY LAJOS (1936): 1886-1936. Az ötvenéves budapesti detektívtestület története. Magyar Rendőr, 3(8): 173-177.
- LÁPOSI LÓRINC – KÁLMÁN JENŐ – FÜRJES JÓZSEF (1984): Egy szexuális indítékú emberölés felderítése és nyomozása. Belügyi Szemle, 22(4): 102-109.

- LÁPOSI LŐRINC (1986): A felderítetlen emberölésekről. *Belügyi Szemle*, 24(8): 16-21.
- LÁZÁR BERTALAN – DETRŐI ERNŐ – PUSKÁS JÓZSEF (1971): Személyleírás. BM, Budapest
- LÁZÁR FRUZSINA (2016): Holttest a kosárban. *Magyar Nemzet*, 79(77): 28. (<https://magyarnemzet.hu/hetvegi-magazin/2016/04/holttest-a-kosarban-a-magnas-elza-ugy>)
- LEISZTNER LÁSZLÓ – BUJTÁS PIROSKA (1985): Az anyag vallomása bűnügyben. Prizma Műszaki Könyvkiadó, Budapest
- LEISZTNER LÁSZLÓ (1975): Műszeres mikroanalitikai módszerek a kriminalisztikában. Kandidátusi értekezés, Budapest
- LENGYEL ANDRÁS (2024): Kuplé és „mágia”. *Forrás*, 56(4): 36-51.
- LONTAINÉ SANTORA ZSÓFIA – MÁTHÉ ILONA (1984): Gyermekek sérelmére elkövetett emberölés bűnjeleinek komplex szakértői vizsgálata. *Belügyi Szemle*, 22(4): 117-118.
- LONTAINÉ SANTORA ZSÓFIA (1982): Poliform tulajdonságok a vérfoltokban. Kandidátusi értekezés, Budapest
- MAGYAR ISTVÁN (1900): A bűnügyi nyomozás tárgyában a nyomozó rendőri hatóságok és közegek részére 130,000/99. B.M. számú körrendelettel kiadott utasítás magyarázata. Budapest
- MAGYAR KATOLIKUS LEXIKON (1933): tetemrehívás (<https://lexikon.katolikus.hu/T/tetemreh%C3%ADv%C3%A1s.html>)
- MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG (1844): Verbőczy István Hármaskönyve. Eggenberger József és Fia, Pest (https://real-eod.mtak.hu/3005/1/Verb%C5%91czy_Istv%C3%A1n_H%C3%A1rmask%C3%B6nyve.pdf)
- MATKÓ ISTVÁN (1965): Nem detektívesdi...Délmagyarország, 55(261): 6.
- MÁTYÁS SZABOLCS (2022): Magyar talentumok a Nobel-díj közelében. Debrecen (<https://real.mtak.hu/137629/1/MagyartalentumokaNobel-dijkozeleben.pdf>)
- MÉSZÁROS JÁNOS – JASENSZKY NÁNDOR (1986): Külföldiek különleges módszerű betöréssorozatának felderítése. *Belügyi Szemle*, 24(1): 95-99.
- MEZEY BARNA (2004): Magyar jogtörténet. Osiris Kiadó, Budapest
- MEZEY BARNA (szerk.) (2007): Magyar jogtörténet. Osiris Kiadó, Budapest
- MOLNÁR JÓZSEF (2004): A kriminalisztika tudományának története. In: Bócz Endre (szerk.): *Kriminalisztika I. fejezet*, BM Kiadó, Budapest
- NAGY FERENC (1980): A kriminalisztikai szövegnyelvészet. Akadémiai Kiadó, Budapest
- NAGY IGNÁC (1908): Magyar titok. Franklin-Társulat, Budapest
- NAGY JÓZSEF (é.n.): Az egri jogakadémiai képzés fény- és árnyoldalai (https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/6885/1/Nagy_85_106.pdf)
- NAGY LAJOS (1966): Tanúbizonyítás a büntetőperben. KJK, Budapest

- NAGY ZSOLT (é.n.): A magyar jogi oktatás történeti áttekintése a második világháborúig (<https://jesz.ajk.elte.hu/nagy14.html>)
- NAGYNÉ RAPPENSBERGER MÁRIA (1985): Az AB0 és Lewis vércsoport rendszer antigénjeinek kimutatása testváladékokból és ezek foltjaiból. A scretor/nonsecretor rendszer. Egyetemi doktori értekezés, Budapest
- NEMES SÁNDOR (1944): Gyakorlati nyomozás. Griff Kiadó, Budapest
- NÉMETH JÓZSEF – SALLAI JÁNOS (2022): A városok rendészeti feladatai az 1920-as államosítás előtt. Rendészeti Tanulmányok, 5(4): 85-97. (https://epa.oszk.hu/04000/04093/00021/pdf/EPA04093_rendorsegi_tanulmanyok_2022_4_085-097.pdf)
- NÉMETH ZSOLT – BUDAHÁZI ÁRPÁD (2006): Tanszékvezetők a Rendőrtiszti Főiskolán 1971-2006. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest
- NYITRAI ENDRE (2018): Az interoperabilitási e-nyomozás alapjai. Belügyi Szemle, 66(10): 108-121. (<https://real.mtak.hu/113777/1/NyitraiEndreBelugyiSzemle2018.evi10.szam108-121..pdf>)
- PÁDÁR ZSOLT – KOVÁCS GÁBOR – NOGEL MÓNIKA – CZEBE ANDRÁS – ZENKE PETRA – KOZMA ZSOLT (2019): Genetika és bűnüldözés – Az igazságügyi célú DNS-vizsgálatok első negyedszázada Magyarországon I. Belügyi Szemle, 67(12): 77-34. (<https://real.mtak.hu/108882/1/Padaret.al.BelugyiSzemle2019.evi12.szam7-34..pdf>)
- PALÁSTI LÁSZLÓ – TÁLAS GÉZA (1960): Ki a bűnös? 2. Száz év a pesti rendőrség aktáiból. Lobogó, 2(18): 6.
- PARÁDI JÓZSEF (2018) (szerk.): Nyomozati utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára. Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, Budapest (https://real.mtak.hu/153953/1/Nyomozati_utasitasok_a_Magyar_Kiralyi_Csendorseg_szamara.pdf)
- PAULER TIVADAR (1858): Emlékbeszéd Szlemenics Pál fölött. Magyar Tudományos Akadémiai Értesítő, 18(3): 101-120.
- PAULOVICS ANITA – JÁMBOR ADRIENN – VETTER SZILVIA ÉVA – TURKOVICSNÉ KONCZ IBOLYA KATALIN – RITÓ EVELIN (2023): Az állatvédelem joga. Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc ([file:///C:/Users/Asus/Downloads/Azllatvdelemjoga%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Asus/Downloads/Azllatvdelemjoga%20(1).pdf))
- PEKÁRY FERENC (1898): A fővárosi állami rendőrség tisztségviselői. Magyar Szalon, 15(29):1141-1145.
- PÉTER JÁNOS (1984): A magas szintű belügyi szakemberképzés lehetőségeiről. Belügyi Szemle, 22(9): 3-8.

- PETRÉTEI DÁVID (2020): A nulladik mérföldkő. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.) A hadtudománytól a rendészettudományig – társadalmi kihívások a nemzeti összetartozás évében. Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 227-234. (<https://pecshor.hu/periodika/XXII/petretei.pdf>)
- PETRÉTEI DÁVID (2021): A büntetőeljárás előzményei. Magyar Rendészet, (4): 133-153.
- PETRÉTEI DÁVID (2023): Elsők a daktiloszkópiában. Rendőrségi Tanulmányok, 6(4): 4-21. (https://epa.oszk.hu/04000/04093/00024/pdf/EPA04093_rendorsegi_tanulmanyok_2023_4_004-021.pdf)
- PLICH BÉLA (1971): Halált okozó közlekedési bűntett bizonyítása. Belügyi Szemle, 9(7): 105-106.
- PUSZTAI LÁSZLÓ (1977): Szemle a büntető eljárásban. KJK, Budapest
- RÉDEY MIKLÓS – LAKY IMRE (1903): Rendőrségi Lexicon. A Stephaneum nyomása, Budapest (<https://mek.oszk.hu/13900/13910/13910.pdf>)
- RÉVAI NAGY LEXIKONA (é.n.). XII. kötet, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, Budapest, 289.
- RIDEGH RAJMOND – OLCSVÁRY-MILVIUS ATTILA (1936): Bűnügyi nyomozástan. I. kötet. Budapest, 1936, Hornyánszky Viktor R.-T. M. Kir. Udvar. Kiadványa. Könyvnyomda. Kiadványa (<https://csendor.com/konyvtar/konyvek/Nyomozastan1936/Nyomozastan1936%20pp001-065.pdf>)
- ROMANEK JÓZSEF – SOLYMOSI JÓZSEFNÉ – TAUSZIK NAGYEZSDA (2004): Daktiloszkópia 1904-2004. BM Duna Palota és Kiadó, Budapest
- ROTHBART LÁSZLÓ (1921a): Röntgendaktyloszkópia. Új eljárás a személyazonosság megállapítására. Gyógyászat, 61(2): 16-17.
- ROTHBART LÁSZLÓ (1921b): Röntgendaktyloszkópia. Gyógyászat, 61(3): 34.
- ROZSOS TAMÁS (2023): Negyvenöt esztendei rendőri szolgálat. Zsarú, 2023 (6): 42. (https://rokk.hu/storage/2023/02/Zsarú_Magazin_Multidezo_2023_6sz_42old_45_Esztendei.pdf)
- RUDAS GYÖRGY (1959): A büntetőeljárás fejlődése. Rendőrségi Szemle, 7(1): 22-31.
- SALLAI JÁNOS (2018): In memoriam Dr. Déri Pál nyugállományú rendőrdandártábornok. Rendőrségi Tanulmányok, 1(4): 126-134. (https://epa.oszk.hu/04000/04093/00004/pdf/EPA04093_rendorsegi_tanulmanyok_2018_4_125-134.pdf)

- SALLAI JÁNOS (2020): Rendészet, rendőr, rendfenntartás, rendőrség, rendvédelem. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A hadtudománytól a rendésztudományig = társadalmi kihívások a nemzeti összetartozás évében. Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, Pécs, 104-110. (<https://www.pecshor.hu/periodika/hatarkovek2/sallai.pdf>)
- SALLAI JÁNOS (2021): Rendészeti tisztképzés a Rendőrtiszti Főiskola megalakulásáig. Magyar Rendészet (különszám), 21, 173-194. (<https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/5642/4592>)
- SALLAI JÁNOS – ANDROVICZ GÁBOR (2021): Laky Imre, a magyar rendőri szakoktatás úttörője. In: Barabás Andrea Tünde – Christián László (szerk.): Ünnepi tanulmányok a 75 éves Németh Zsolt tiszteletére: Navigare necesse est. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 445-456. (<https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/handle/20.500.12944/18716>)
- SALLAI JÁNOS : Mozgófilmek a rendészeti oktatásban (megjelenés alatt)
- SÁNDOR LÁSZLÓ – DIETZ KÁROLY (1918): A nyomozás alapelvei. „Pátria” Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest
- SÁRKÁNY ISTVÁN (2021): A Rendőrtiszti Főiskola létrejötte és a rendészeti tisztképzés története 1990-ig. Magyar Rendészet (különszám), 21, 195-199. (<https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/5643/4593>)
- SCHREIBER EMIL (1898): Főkapitányok és kormánybiztosok. Magyar Szalon, 15(29): 1137-1141.
- SCHWEINITZER JÓZSEF (1923): A bűnügyi nyomozás a gyakorlatban. Szerzői kiadás, Budapest
- SELLYE FERENC (1936): A kriminalisztika alapfogalmai. Magyar Rendőr, 3(12): 275-276.
- SELLYE FERENC (1936): A kriminalisztika alaptételei. Szerzői kiadás, Budapest
- SELLYE FERENC (1938): A személyazonosító eljárások technikája a büntetőjogi gyakorlatban. Magyar Rendőr, 5(8): 174.
- SIDLÓ MARIANN (2014): Gyanús eltűnések és halálesetek – titkos információgyűjtés és egyéb hatósági intézkedések. Dr. Unger Jenő két nyomozati munkáról szóló írásának ismertetése. Magyar Rendészet, 24(2): 197-214. (<https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/7362/6039>)
- SINKU PÁL (2014): Kriminalisztikai alapfogalmak. Szent István Társulat, Budapest

- SOLTÉSZ IMRE — KÁRMÁN ELEMÉR (1911): Útmutatás a bűnügyi nyomozás alkalmával követendő eljárásra nézve a M. Kir. Csendőrség számára. Franklin-Társulat, Budapest
(<https://csendor.com/konyvtar/konyvek/SolteszBunugyiNyom1911/Bunugyi%20Nyomozas%201911.PDF>)
- SOLTÉSZ IMRE (1924): Útmutatás a bűnügyi nyomozás alkalmával követendő eljárásra nézve a M. Kir. Csendőrség számára. Palladis, Budapest
(<https://csendor.com/konyvtar/konyvek/SolteszBunugyinyomozas/>)
- SOLYMOSI LÁSZLÓ (é.n.): A Váradi Jegyzőkönyv
(<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Varadi-varadi-jegyzokonyv-regestrum-varadinense-1208-1235-2/bevezetes-3/a-varadi-jegyzokonyv-4/>)
- SOMOGYI GÁBOR PÁL (2008): Jegyzőkönyv az Országgyűlés Kábítószerügyi eseti bizottságának 2008. június 4-én, szerdán, 12.00 órakor az Országos Toxikológiai Intézetben (Budapest XIV. Varannó u. 2-4.) megtartott kihelyezett üléséről
(<https://www.parlament.hu/documents/static/biz38/bizjkv38/V011/0806041.htm>)
- SUTARSKI KONRAD (2012): Orsós Ferenc és Katyn örök igazsága. Aracs, 12(3): 9-11.
(http://epa.niif.hu/03400/03482/00022/pdf/EPA03482_aracs_2012_3.pdf)
- SZABÓ GYULA (1997): A rendőrtisztképzés 1945-1948 között és a ráható tényezők. Doktori értekezés, Budapest
- SZATHMÁRY RÓBERT (1932): A nyomozás szabályai. Bíró Nyomda r.-t., Budapest
- SZÉKÁCS FERENC (1887): A magyar büntető eljárás kézikönyve. Franklin-Társulat, Budapest
- SZÉKELY JÁNOS (1967): Szakértők az igazságszolgáltatásban. KJK, Budapest
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1825): Franciaország. Magyar Kurír, 39(35): 270.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1825): Hazai 's külföldi tudósítások. Nemzeti Újság, (37): 289-296.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1842): Korunk ügyei. Nemzeti Újság, 37(73): 289-292.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1847): Czáfolatul Szabó Richardhoz. Életképek, 1847. 5(5): 154.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1855): Politikai Ujsonságok, 1(46): 362-365.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1861): Melléklet a „Sürgöny” 49-ik számához, február 28-án 1861. Sürgöny, 1(49): 5-6.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1867): A személyi fogságról. Magyar Polgár, 1(8): 32.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1870): Az Országos Vegyészeti Műterem vezetésére kiírt pályázat. Gyógyászat, 10(50): 816.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1890): Az egeri önkéntes tűzoltó egyesület. Eger 29(34): 273.

- SZERZŐ NÉLKÜLI (1895): A Pannonhalmi Szent Benedek-rend komáromi négy osztályú katolikus gimnáziumának értesítője az 1895/6. iskolai évről (1895). Rónai Frigyes Könyvnyomdája, Komárom
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1898): Bűnügyi osztály. Magyar Szalon, 15(29): 1145- 1147.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1900): Papakoszta utolsó levele. Pesti Hírlap, 22(358): 14.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1901): Az egri érseki joglyceum tanrendje az 1901-2. tanév második felévére. A jog, 21(5): 40.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1901): Vegyesek. A Jog, 20(35): 247-248.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1906): Halálozás. Magyar Nemzet, 25(21): 6.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1907): Gyászrovat. Pesti Napló, 58(530): 8.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1908): Hírek. Csendőrségi Lapok, 2(10): 119. (https://epa.oszk.hu/03000/03096/00062/pdf/EPA03096_csendorségi_lapok_1908_10.pdf)
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1913): Kriminálisztikai előadások Kaposvárott. Ügyvédek Lapja, 30(1): 8.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1914): A debreceni merénylet. Budapesti Hírlap, 34(51):6-8.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1914): A magyar püspökség vértanui. Debreczeni Újság, 17:1. (1914. február 24.)
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1914): Mágán Elza. Friss Újság, 19(12): 2.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1916): A Debreceni Magyar Királyi Tudományegyetem almanachja az 1914-15-ik tanévre. Debreczeni Szabad Királyi Város Könyvnyomda-Vállalat, Debrecen
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1917): A Kolozsvári M. Kir. Ferencz József Tudományegyetem Tanrendje az MCMXVII—XVIII. tanév II. felére. Ajtai K. Albert Könyvnyomdája, Kolozsvár (https://univ.bibl.u-szeged.hu/19546/1/marki_tanrend_06_1917_18_tanrend_02.pdf)
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1926): A magándetektív feldicsőítése, mint ügyes reklám. A Rend, 6(55): 4.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1926): Schreiber Dániel dr.: „Daktiloszkópia” című könyvének ajánlója. A Rend, 6(11): 1.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1929): Végig a Tiszazugon az arzénos halál falvaiban. Esti Kurír, 7(186): 11.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1932): A férjgyilkosságokra felbérelt hóhéraszszyon szörnyű vallomása sorozatos büntetteiről. Kis újság, 45(164): 5.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1933): Hogyan fojtoták el a pornográfiát Magyarországon. Magyar Hírlap, 34(126): 4.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1935): Tájéáról. Tolnai Világlapja, 35(30): 6.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1935): Unger Jenő dr. a tudományos nyomozásban jogakadémiai magántanára. Reggeli Hírlap, 44(156): 3.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1936): Budapesten él a Thaisz-korszak 1886 ban kinevezett két nyugdíjas detektívje. Magyar Rendőr, 3(8): 177.

- SZERZŐ NÉLKÜLI (1939): A királyi magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karának 1939. évi június hó 1-én tartott VI. rendes üléséről (209.)
(https://adatbazisokonline.mnl.gov.hu/pdfview2?file=static/documents/FELOK/EgyetemiJegyzokonyvek_ELTE/ELTE_AJTK_KARI_1938-1939_1939_06_01__6_rendes_ules.pdf#search=%22kriminalisztika%22&page=14&rnd=21479582281840370)
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1946): „Jegyzőkönyv az 1946.évi február hó 15. napján délelőtt 11 órakor Nagy Ferenc elnökte alatt tartott Minisztertanácsról” Szabályzat a jog- és államtudományi karok tanulmányi és vizsgarendjének módosításáról.” 1946. évi február 15-ei ülés jkv.-e
(https://adatbazisokonline.mnl.gov.hu/pdfview2?file=static/documents/mt_44_90/20C8BC7C61A443BB2F08B02321555C86.pdf#search=%22kriminalisztika%22&page=&rnd=44669661448089942)
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1946): Tansegédlet a Magyar Államrendőrség II/B. állománycsoportjaiba sorolt tisztek tájékoztató tanfolyama számára: gyakorlati nyomozás. M. Államrendőrség Orsz. Szakt. Felügyelője, Budapest
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1947): Bűnügyi nyomozás elméleti és gyakorlati tana. Szeged
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1947): Nyomozástan tankönyve. Belügyminisztérium, Budapest
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1947): Vizsgáznak az őrsparancsokok. Magyar Rendőr, 1(15): 3.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1948): A belügyminiszter 278.542 BM IV/1. b. számú rendelete A Rendőrakadémiák felállításáról és rendőrakadémia-kiképzés tárgyában. Rendőrségi Közlöny, 4(8): 284.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1948): Budapesten lesz Európa első rendőrákadémiája. Magyar Nép, 5(7): 1.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1949): Köznevelés - Minisztériumi rendeletek, közlemények. 5(13): 107.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1957): Ötéves a jogtudományi oktatás. Délmagyarország, 13(220): 1.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1958): Cím nélküli. Művelődésügyi Közlöny, 2(11): 187.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1958): Pályázat egyetemi és főiskolai oktatói állásokra. Művelődési Közlöny, 2(11): 187.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1966): Kompromittáló névjegyek. Dunántúli Napló, 22(275): 2.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1966): Megnyílt Budapesten a nemzetközi kriminalisztikai tanácskozás. Magyar Nemzet, 22(234): 3.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1972): Fortunát nem lehet becsapni, Tükör, 9(11): 26.
- SZERZŐ NÉLKÜLI (1981): Annales Universitatis Quinqueecclesiensis 2 1978/79 – 1980/81., Pécs

- SZERZŐ NÉLKÜLI (é.n.): Semmelweis Egyetem: A kar története (<https://semmelweis.hu/aok/a-karrol/a-kar-tortenete/>)
- SZÉKELY VLADIMIR (1905): Bűnügyi krónika. Tolnai Világlapja, 5(7): 267-268.
- SZIGETVÁRI OSZKÁR (2017): Nyomozó tevékenység a Magyar Királyi Pénzügyőrségnél. Rendvédelem-történeti Füzetek, 27(54): 127-144. (https://epa.oszk.hu/02100/02176/00022/pdf/EPA02176_rendvedelem_54_127-144.pdf)
- SZIGETVÁRI OSZKÁR (2019): Fővárosi detektívtestület az államosítások időszakában 1881-1923. Rendvédelem-történeti Füzetek, 29(58): 181-196. (https://epa.oszk.hu/02100/02176/00026/pdf/EPA02176_rendvedelem_58_181-196.pdf)
- SZIGETVÁRI OSZKÁR (2023): A fővárosi rendőrség detektívtestülete. Doktori értekezés, NKE Rendészettudományi Doktori iskola, Budapest (https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/Szigetvari_Oszkar_Ertekezés_Tervezet.pdf)
- SZINÁK JÁNOS (1977): A kutya ezer arca. Gondolat, Budapest
- SZLADEK BARNA (1932): Nyomozóink. Csendőrségi Lapok, 22(14): 444-448. (https://epa.oszk.hu/03000/03096/00817/pdf/EPA03096_csendorségi_lapok_1932_14.pdf)
- SZLÁVIK JÁNOSNÉ (2021): A Gödöllői Magyar Királyi Csendőr-kutyatelep története (1920 – 1929) (https://godolloihirek.hu/tartalom/csendorkutyatelep_szlavikzsokaelodas.pdf)
- SZOMOR SÁNDOR (2011): Jubileumi Emlékalbum. A 125 éve alakult Budapesti Detektívtestület Tiszteletére. Országos Rendőr-főkapitányság, Budapest
- SZÓCS TIBOR (2014): A nádori intézmény korai története 1000–1442. MTA Támogatott Kutatócsoportok Irodája, Budapest
- TARTSÁNYI DÁNIEL (1936): A kriminalisztika intézményei. Magyar Rendőr. 3(21): 494-495.
- TARTSÁNYI DÁNIEL (1936): A kriminalisztika intézményei. Magyar Rendőr. 3(20): 471.
- TARTSÁNYI DÁNIEL (1936): A kriminalisztika intézményei. Magyar Rendőr, 3(15): 349-351.
- TIHANYI MIKLÓS (2023): Ne öljl! – Az élet és az emberi méltóság keresztény értéktartalmának büntetőjogi védelme. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest
- THORMA TIBOR (1936): A Bűnügyi Szolgálat Ellátására Vonatkozó Rendelkezések Gyűjteménye. Budai Könyvnyomda, Budapest
- TONHAUSER LÁSZLÓ – KISS PÉTER (1971): Gépkocsi-feltörések elkövetőjének elfogása. Belügyi Szemle, 9(7): 102-104.

- TOPOR ISTVÁN (2017): A debreceni pokolgépes merénylet (<https://hd.gorogkatolikus.hu/A-debreceni-pokolgepes-merenylet-2017-februar-17>)
- TÓTH NIKOLETT ÁGNES (2016): 45 éves a rendészeti felsőoktatás. Dialóg Campus, Budapest (file:///C:/Users/Asus/Downloads/45_eves_a_rendeszeti_felsooktatas.pdf)
- TREMMEL FLÓRIÁN – FENYVESI CSABA – HERKE CSONGOR (2005): Kriminálisztika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs
- TREMMEL FLÓRIÁN – FENYVESI CSABA – HERKE CSONGOR (2022): Kriminálisztika. Nemzeti Közszerológati Egyetem, Budapest
- TREMMEL FLÓRIÁN – FENYVESI CSABA (2002): Kriminálisztika tankönyv és atlasz. Dialóg Campus, Budapest
- UDVARHELYI JÁNOS (1988): A közúti közlekedési bűncselekmények nyomozásáról. Belügyi Szemle, 26(6): 84-89.
- UNGER JENŐ (1936): Megjelent az első magyar bűnügyi nyomozástan. Magyar Rendőr, 3(20): 469.
- ÜRMÖSNÉ SIMON GABRIELLA – NYITRAI ENDRE (2021): The phenomena of epidemic crime, deepfakes, fake news, and the role of forensic linguistics. Információs Társadalom, 12(4): 86-101. (<https://infars.infonia.hu/pub/infars.XXI.2021.4.5.pdf>)
- ÜRMÖSNÉ SIMON GABRIELLA (2019): Miben segítik a nyelvi ujjnyomok a nyomozást? Magyar Rendészet, 19(1), 65-75. (https://real.mtak.hu/103232/1/MR_2019_1_4_Urmosne_Simon.pdf)
- ÜRMÖSNÉ SIMON GABRIELLA (2021): A területiség szerepe a forenzikus nyelvészetben – a bűnözésföldrajz és a nyelvészet kapcsolódási pontjai. Bűnözésföldrajzi Közlemények, 4(1-2): 43-60. (https://rendeszeti.uni-nke.hu/document/rendeszeti-uni-nke-hu/BFK_2023_1-2.pdf#page=43)
- VAJDA ALAJOS (1987): Egy vezérigazgató deviza-, vám- és korrupciós bűncselekményei. Belügyi Szemle, 25(12): 95-105.
- VARGHA LÁSZLÓ (1966) (szerk.): Kriminálisztika (változatlan utányomás). Tankönyvkiadó, Budapest
- VARJÚ ELEMÉR (főszerk.) (1935): Révai Nagy Lexikona (21. kötet, kiegészítés). Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, Budapest
- VEDRES GÉZA – LÁPOSI LŐRINC (1976): A holttest darabolásával leplezett emberölések. BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, Budapest

- VERESS EMŐD – KOKOLY ZSOLT (2016): Jogászképzés a Bolyai Tudományegyetemen 1945-1959. Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Kolozsvár
(https://real.mtak.hu/64471/1/Jogaszkepzes_a_Bolyai_Tudomanyegyetemen.pdf)
- VINBERG A. I. (1958): A szovjet kriminalisztikai szakértői vizsgálat alapelvei. Jogtudományi Közlöny, 13(3-4): 133-135.
- VIRÁNYI GERGELY (2019): Határőrizeti és határrendészeti tisztképzés 1903–2011. Dialóg Campus Kiadó, Budapest
([file:///C:/Users/Asus/Downloads/Hatarorzeti_es_hatarrendeszeti_tisztkepzes_1903_2011%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Asus/Downloads/Hatarorzeti_es_hatarrendeszeti_tisztkepzes_1903_2011%20(1).pdf))
- VISKI LÁSZLÓ – GARAMVÖLGYI VILMOS (1961): Kriminalisztika. Általános rész. Belügyminisztérium Tanulmányi és Módszertani Osztály, Budapest
- VISKI LÁSZLÓ (1960): A kriminalisztika rendszeréről. 59-99.
(https://real.mtak.hu/196231/1/61_cikk_307_475_III_1.pdf)
- VISONTAI SOMA (1889): A X. magyar jogászszyűlés tárgyalásai. Jogtudományi Közlöny, 24(43): 349-351.
- VON LEDEBUR (1922): Bevezetés a bűnügyi tudományokba. A Rend, 2(110): 1.
- ZSOLDOS IGNÁCZ (1842): A szolgabírói hivatal. Pápa

Világhálós források

URL1: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/i-i-31843/istenitelet-32AC6/>

URL2: https://hu.wikipedia.org/wiki/Werb%C5%91czy_Istv%C3%A1n#/media/F%C3%A1jl:Werboczy_Istvan.jpg

URL3: <https://semmelweis.hu/aok/a-karrol/a-kar-tortenete/>

URL4: <https://pim.hu/muzeum/mutargyak/petofi-sandor-ellen-1849-ben-kiadott-korozolevel-reszletes-szemelyleirassal>

URL5: https://hu.m.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:R%C3%B3za_S%C3%A1ndor_k%C3%B6r%C3%B6z%C3%A9si_hirdetm%C3%A9ny.PNG

URL6: https://hu.wikipedia.org/wiki/Spl%C3%A9nyi_%C3%96d%C3%B6n#/media/F%C3%A1jl:Spl%C3%A9nyi_%C3%96d%C3%B6n.jpg

URL7: [https://hu.wikipedia.org/wiki/Teleki_L%C3%A1szl%C3%B3_\(politikus,_1811%E2%80%931861\)#/media/F%C3%A1jl:Gr%C3%B3f_sz%C3%A9ki_Teleki_L%C3%A1szl%C3%B3.jpg](https://hu.wikipedia.org/wiki/Teleki_L%C3%A1szl%C3%B3_(politikus,_1811%E2%80%931861)#/media/F%C3%A1jl:Gr%C3%B3f_sz%C3%A9ki_Teleki_L%C3%A1szl%C3%B3.jpg)

URL8: [https://hu.wikipedia.org/wiki/Teleki_L%C3%A1szl%C3%B3_\(politikus,_1811%E2%80%931861\)#/media/F%C3%A1jl:Teleki_L%C3%A1szl%C3%B3_gr%C3%B3f_holtteste.jpg](https://hu.wikipedia.org/wiki/Teleki_L%C3%A1szl%C3%B3_(politikus,_1811%E2%80%931861)#/media/F%C3%A1jl:Teleki_L%C3%A1szl%C3%B3_gr%C3%B3f_holtteste.jpg)

URL9:

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Teleki_L%C3%A1szl%C3%B3_\(politikus,_1811%E2%80%931861\)#/media/F%C3%A1jl:Mayer_Gy%C3%B6rgy-Teleki-1861.jpg](https://hu.wikipedia.org/wiki/Teleki_L%C3%A1szl%C3%B3_(politikus,_1811%E2%80%931861)#/media/F%C3%A1jl:Mayer_Gy%C3%B6rgy-Teleki-1861.jpg)

URL10:

https://www.okde.hu/hirek/archivum-2018/okde_endrody_geza_m_kir_csendor_fohadnagy_20181214/

URL11:

<http://www.huszadikszazad.hu/1920-oktober/tudomany/daktiloszkopiai-rontgen-folvetelek>

URL12:

https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Pek%C3%A1ry_Ferenc.jpg

URL13:

<https://byzhun.hu/hirek/110-eve-tortent-a-debreceeni-bombamerenylet>

URL14: <https://lexikon.katolikus.hu/L/Lud%C3%A1nyi.html>

URL15:

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1914/?pg=160&layout=s

URL16:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Pip%C3%A1s_Pista#/media/F%C3%A1jl:Pip%C3%A1s_Pista.jpg

URL17: https://urbant.tothj.com/file/nka_final/2_03.pdf

URL18:

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Angyal_P%C3%A1l_\(jog%C3%A1sz\)#/media/F%C3%A1jl:Angyal_P%C3%A1l.jpg](https://hu.wikipedia.org/wiki/Angyal_P%C3%A1l_(jog%C3%A1sz)#/media/F%C3%A1jl:Angyal_P%C3%A1l.jpg)

URL19: <https://pte.hu/hu/vargha-laszlo-1913-1996>

URL20: <https://www.rendormuzeum.com/muzeum-tortenete>

URL21:

<https://rokk.hu/bemutakozas/szervezeti-felepites/gazdasagi-szervek/kutyavezeto-kepzo-es-allatfelugyeleti-foosztaly-dunakeszi/>

URL22: <https://www.osaarchivum.org/node/872>

URL 23: www.okri.hu

URL24: <https://www.nokitc.hu>

URL25:

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Nagy_Ign%C3%A1c_\(%C3%ADr%C3%B3\)#/media/F%C3%A1jl:Nagy_Ign%C3%A1c_\(1810-1854\).jpg](https://hu.wikipedia.org/wiki/Nagy_Ign%C3%A1c_(%C3%ADr%C3%B3)#/media/F%C3%A1jl:Nagy_Ign%C3%A1c_(1810-1854).jpg)

URL26:

<https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=sza&datum=18410814&query=%22Kriminalistik%22&ref=anno-search>

URL27: <https://mek.oszk.hu/13200/13237/13237.pdf>

URL28:

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9PCM-9BS2?view=index&personArk=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3A6N71-BB6P&action=view>

Egyéb világhálós források

<http://gepszkonyv.hu/2023/11/04/bunugyi-tortenetek-a-magyar-irodalom-nagyjaitol/>

<http://ibolyatibor.atw.hu/Sajat/33.pdf>

https://adt.arcanum.com/hu/collection/ELTE_EgyetemiTanrendek/?decade=1930#collection-contents

https://hu.wikipedia.org/wiki/Kateg%C3%B3ria:Magyar_b%C5%B1n%C3%B3Cgyi_filmek

<https://pea.lib.pte.hu/handle/pea/24725>

https://univ.bibl.u-szeged.hu/view/collection/col=5Ftan.publication_full.html

https://urbant.tothj.com/file/nka_final/2_03.pdf

<https://www.familysearch.org/tree/pedigree/landscape/L43Y-D9S>

Jogszabályok és törvények

- 130,000 99. B.M. számú körrendelet „Utasítás a nyomozó rendőri hatóságok és közegek részére”
- 135 585/1913. BM.kr. törvény a magánkutató (magándetektív) irodák működésének szabályozásáról
- 15933/1872 (VI. 20.) IM rendelet az Országos Vegyész Múterem felállításáról
- A belügyminiszter 278.542 BM IV/1. b. számú rendelete A Rendőrkutyatelep felállítása és rendőrkutya-kiképzés tárgyában.
- CS-4, 1930. számú „Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség nyomozó alakulatai számára”
- A m. kir. belügyminiszter 1914. évi 135.585/ 1913. számú körrendelete valamennyi törvényhatóság első tisztviselőjéhez és a budapesti m. kir. államrendőrség főkapitányához

Tartalomjegyzék

Előszó.....	5
1. A koraközépkortól Werbőczy Hármaskönyvéig.....	7
2. A kriminalisztika hajnala – Mária Teréziától a 19. század végéig.....	15
2.1. A kriminalisztika magyarországi előzményei.....	15
2.2. Mérföldkövek Mária Teréziától Zsoldos Ignácig.....	17
2.3. A természettudomány ébredése.....	21
2.4. A rendészeti szervek megjelenése.....	25
2.5. A bünyügyi nyilvántartás kialakulása.....	29
3. 1893-tól a második világháborúig.....	35
3.1. A kriminalisztika születése.....	35
3.2. Hazánk a kriminalisztika nemzetközi élvonalában.....	40
3.3. Tervek és meg nem valósult tervek.....	54
3.4. A kriminalisztika jogakadémiai oktatása.....	57
3.5. A magánkutatók és a kriminalisztika.....	63
3.6. Híres bűnyügyek és neves kriminalisták.....	66
4. 1945-től a rendszerváltozásig.....	77
4.1. Rendészeti oktatás – kriminalisztika oktatás.....	77
4.2. A Rendőrtiszti Főiskola.....	86
4.3. A kriminalisztika fontosabb tankönyvei és oktatási anyagai.....	90
4.4. A kriminalisztika a jogi felsőoktatásban.....	103
4.5. A kriminalisztika nem egyetemi kötődésű hazai intézetei.....	118
4.6. A kriminalisztika és az irodalom kapcsolata.....	130
4.7. A kriminalisztika másodvirágása.....	133
5. A kriminalisztika fogalmának és felosztásának változása.....	143

5.1. A kriminalisztika szó megjelenése a magyar nyelvben.....	143
5.2. A kriminalisztika fogalma.....	145
5.3. A kriminalisztika felosztása.....	148
5.4. A kriminalista fogalma.....	152
Melléklet.....	157
Felhasznált irodalom.....	201
Tartalomjegyzék	221

„De azt üzenem a többieknek és mindnyájuknak, szeressék ezt a pályát és igyekezzenek az öregek nyomdokaiba, akkor a magyar detektívtestület országos és az egész világon ismert hírneve nem fog megkopni ragyogásában sohasem!”⁷⁴

⁷⁴ Sachs Gusztáv, az először kinevezett 36 detektív egyike, aki élete végén, az utolsó interjújában a fentieket üzent a fiatal detektíveknek (Magyar Rendőr 1936, 177.).

A szerző 1975-ben született Berettyóújfaluban. 1999-ben szerzett földrajz – terület- és településfejlesztő geográfus diplomát a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, majd 2011-ben Ph.D. fokozatot, 2023-ban pedig habilitált. Tanított a gyöngyösi Károly Róbert Főiskolán, jelenleg pedig a Nemzeti Közzolgálati Egyetem docense és a Debreceni Egyetem óraadó tanára. Erasmus oktatóként a világ számos országában tanított. Tanulmányait magyar, angol és orosz nyelven jelenteti meg.

Több mint harminc könyv, közel százötven tudományos cikk és számos ismeretterjesztő dokumentumfilm köthető a nevéhez. Több neves magyar és nemzetközi

tudományos folyóirat szerkesztőbizottságának a tagja. Alapítója és főszerkesztője a világ egyetlen angol és magyar nyelvű bűnözésföldrajzi folyóiratának, a *Criminal Geographical Journal*-nek és a *Bűnözésföldrajzi Közleményeknek*. Alapítója és alelnöke (korábban elnöke) az *International Criminal Geographical Association*-nak. A bűnözés újszerű ábrázolási módszerének, a Mátyás-féle Bűnözési Osztályozó Rendszernek a kidolgozója, és az egyre szélesebb körben használt „megelőző rendészet”, „izokrimen” és „isocrime” kifejezések megalkotója. A bűnözésföldrajz mellett a turizmusbiztonság, a talentumföldrajz és a kriminalisztika kutatója.

ISBN 978-615-81484-8-1

9 786158 148481